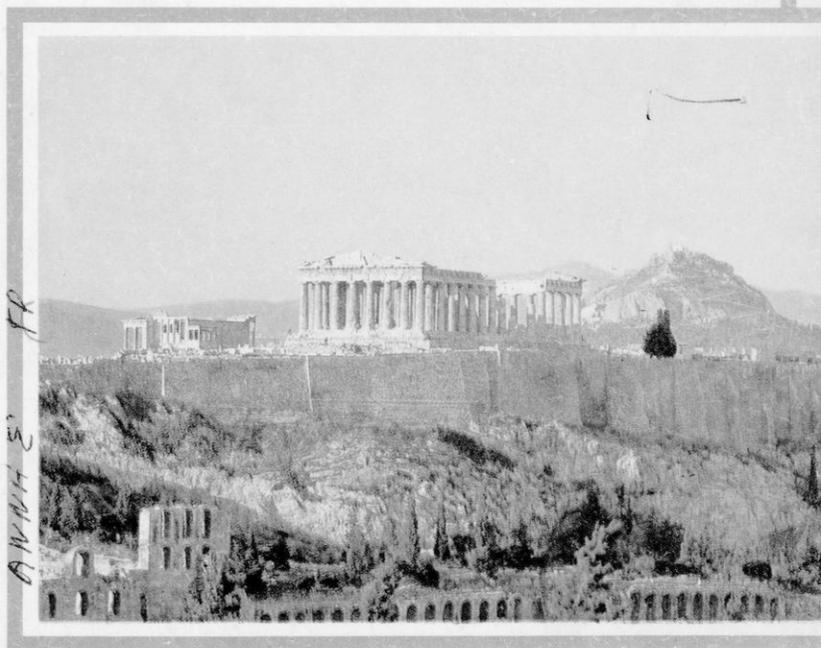

WZ WZ WZ WZ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Σ. ΣΤΑΜΑΤΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ανα Γραικουσσι

ΑΝΝΗ Ε. ΓΡ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1968

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α

121

Εύη Τραυλού

11111111111111

11111111111111

11111111111111

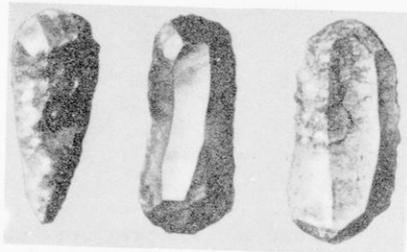
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Εύη

17342

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Σ. ΣΤΑΜΑΤΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1968

ΣΤΑΜΑΤΣ Σ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ

ΕΠΙΦΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΣΤΑΜΑΤΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΚΤΗΡΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1988

Εργασία

Ὁ ἄνθρωπος

Ὁ ἄνθρωπος, χάρις εἰς τὰς πνευματικὰς ἰκανότητας διὰ τῶν ὁποίων ἔχει προικισθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ, ἐπιθυμεῖ ὅπως ἐρμηνεύσῃ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ὑπαρξίν του, καὶ ἀνέκαθεν, καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζομεν ἐκ τῆς παραδόσεως, ἠσθάνετο τὸν ἑαυτόν του ὡς αἰνίγμα. Ἐκτὸς τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, οὗτος διαφέρει οὐσιωδῶς τῶν ἄλλων ζώων καὶ κατὰ τὰ σωματικὰ αὐτοῦ γνωρίσματα. Εἰδικώτερον, ἡ ἔκφρασις τῶν διανοημάτων αὐτοῦ διὰ τῆς γλώσσης καὶ αἱ πνευματικαὶ τοῦ δημιουργικαὶ ἰκανότητες καθιστῶσι τοῦτον σαφῶς ἀνώτερον πάντων τῶν ζώων. Εἰς τὴν γλώσσαν βασιζέται μία ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἰδιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, ἡ παράδοσις. Ὁ ἄνθρωπος ζῆ ἐκ τῆς πείρας, τὴν ὁποίαν ἔχουσιν ἀποκομίσει αἱ προηγούμεναι γενεαί. Ἡ παράδοσις περιλαμβάνει τὴν ἰκανότητα τῆς ἐνσυνειδήτου ἐξετάσεως καὶ ἐρεύνης τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ. Ἡ ἀνθρωπίνη ὑπόστασις ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὸ πολλαπλὸν καὶ τὸ πολύμορφον τῶν διαφόρων πολιτισμῶν. Ἡ ὑπαρξίς φυσικοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδειχθῆ, ὡς ἐπίσης εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποδειχθῆ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι κοινωνικὸν ζῶον. Ὁ δρόμος τοῦ ἐντὸς τῶν μεταβαλλομένων (ἢ καταστρεφομένων) πολιτισμῶν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὰς ἐπιμόνους προσπάθειάς του, ἀπὸ τὰς πλάνας, τὰς ἐπιτυχίας, τὰς ἀποτυχίας καὶ τὰς νέας ἐπιτυχίας. Ὡς φυσικὸν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του, ὅταν οὗτος δημιουργηθῆ ἕνεκα συνηθείας καὶ διαρκείας. Ἡ ἔρευνα ὅμως τοῦ πολιτισμοῦ ἔχει ἀποδείξει ὅτι οὐδεμία μορφή τῆς οἰκογενείας, οὐδεμία μορφή τῆς οἰκονομίας ἢ τῆς τέχνης ἢ τῆς ἀπονομῆς τοῦ δικαίου εἶναι φυσικωτέρα τῆς ἄλλης. Εἰς ἕκαστον τρόπον πᾶσα πολιτιστικὴ ἐκδήλωσις θεωρεῖται ὡς ἀνθρωπίνη καὶ φυσική. Γενικαὶ ἀποφάνσεις περὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι δυνατὸν νὰ διατυπωθῶσι μόνον ὀλίγα. Τοιαῦτα εἶναι : Δὲν ὑπάρχει ἀνθρωπίνη κοινωνία ἄνευ μορφῆς τινος θρησκείας, ἄνευ μορφῆς τινος οἰκογενείας, ἄνευ οἰκονομικοῦ τινος συστήματος. Παντοῦ ἀνευρίσκομεν συμβολικὴν παράστασιν νοημάτων καὶ τάσιν πρὸς καλλι-

τεχνικήν ἔκφρασιν : εἰς τὸν χορὸν, τὴν ποίησιν, τὰς εἰκαστικὰς τέχνας, τὴν μυθολογίαν κλπ. Τὸ περιεχόμενον ὅμως καὶ ὁ τρόπος ἔκφράσεως τῶν πνευματικῶν λογισμῶν καὶ τῶν συναισθημάτων εἶναι ποικίλα, τόσον εἰς τοὺς διαφόρους ἀνθρώπους, ὅσον καὶ εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ομάδας.

Ἄπο ἐπόψεως φυσικῆς ἐξεταζόμενος ὁ ἄνθρωπος, παρουσιάζει μεγάλην προσαρμοστικὴν πρὸς τὸ περιβάλλον ἰκανότητα. Μόνον ὁ ἄνθρωπος ἐξ ὅλων τῶν ζώων εἶναι δυνατὸν νὰ ζήσῃ εἰς ὅλα τὰ κλίματα τῆς γῆς. Δύναται νὰ ζήσῃ καὶ εἰς τὰς περὶ τοὺς πόλους περιοχὰς καὶ εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσημερινόν.

Ἡ ἀνθρωπογεωγραφία, ἢ καὶ **γεωγραφία τοῦ πολιτισμοῦ** λεγομένη, κατευθύνει τὴν ἔρευναν αὐτῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον, τουτέστιν ἐξετάζει αὐτὸν εἰς τὰς σχέσεις του πρὸς τὸν γεωγραφικὸν χῶρον, τὸ μὲν ἀπὸ ἐπόψεως πολιτιστικῆς, τὸ δὲ ἀπὸ ἐπόψεως οἰκονομικῆς.

Α'. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ περιβάλλον αὐτοῦ. Τὰ στοιχεῖα τῆς γῆς, τὰ ὁποῖα ἐπηρεάζουσι τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι τὸ **ἔδαφος**, τὰ **ὔδατα**, τὸ **κλίμα**, τὰ **φυτὰ** καὶ τὰ **ζῷα**.

Τὸ ἔδαφος. Ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους ἀσκεῖ μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ καλλιέργειαι γενικῶς ἐξαρτῶνται καὶ ἐπηρεάζονται πολὺ ἐκ τοῦ πεδινοῦ ἢ ὄρεινου ἐδάφους. Ἀπασχολήσεις συναφεῖς πρὸς τὴν ἐξόρυξιν μεταλλευμάτων δημιουργοῦσιν ἰδιαιτέρας συνθήκας διαβιώσεως αὐτοῦ. Καὶ ἡ διάπλασις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου ὑπόκειται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀπόλυτον, διότι εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηρὸς ὑπέσέρχονται καὶ ἄλλοι παράγοντες, ὅπως εἶναι ἡ ἀγωγή, ἡ κληρονομικότης κλπ.

Τὰ ὔδατα. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ διαβιῶν ἐγγὺς ποταμῶν, λιμνῶν ἢ τῆς θαλάσσης, διαμορφοῦται εἰς προσωπικότητα παρουσιάζουσαν πολλὰς ψυχολογικὰς διαφορὰς ἐν σχέσει πρὸς τὸν διαβιοῦντα εἰς τὰ ὄρεινὰ ἢ πεδινὰ ἐδάφη. Ταξιδεύων διὰ θαλάσσης πρὸς κάλυψιν τῶν βιοτικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν ὁ ἄνθρωπος γίνεται ῥιψοκίνδυνος, ἀποφασιστικὸς, λίαν δραστήριος καὶ ἐπινοητικὸς. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πολιτισμοῦ ὀφείλει πολλὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ναυσιπλοΐας. Καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀκόμη αἱ μεγαλύτεραι πόλεις εἶχον κτισθῆ πλησίον ποταμῶν ἢ παραθαλασσίων περιοχῶν. Ἀναφέρομεν ἐκ τούτων τὰς παρὰ τὸν ποταμὸν Νεῖλον πόλεις τῆς Αἰγύπτου Συήνην, Θήβας, Μέμφιδα, Ἡλιούπολιν καὶ τὰς παρὰ τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγρητα ποταμὸν πόλεις τῆς Μεσοποταμίας Οὐρ, Οὐρούκ, Νιππούρ, Βαβυλῶνα, Νινευτ. Πλησίον τῆς θαλάσσης ἐκτίσθησαν αἱ Ἀθῆναι, ἡ Ρώμη, ἡ Καρχηδών, τὸ Βυζάντιον, ἡ Σιδῶν, ἡ Τύρος, ἡ Σμύρνη, ἡ Ἀλεξάνδρεια. Ἀλλὰ καὶ σήμερον παρατηροῦμεν ὅτι αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν μεγαλύτερων πόλεων τοῦ κόσμου εἶναι ἐκτισμέναι εἰς παραποταμίας ἢ παραθαλασσίας περιοχάς. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ διαβίωσις μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη πρὸς τὰ ὔδατα τῶν ποταμῶν, τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν λιμνῶν. Ἡ θάλασσα παρέχει ἄφθονον καὶ εὐθηνὴν τροφήν καὶ διευκολύνει τὴν πικνὴν ἐπικοινωνίαν ἀνθρώπων διαβιούντων εἰς μεγάλην ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν.

Κατασκευή καλύβης υπό γυναίκοις Ζουλοῦ.

καὶ τὴν ξυλείαν διὰ τὴν στέγην καὶ ἄλλας ἀνάγκας αὐτοῦ.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς φύσεως. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πολιτισμοῦ ᾠδήγησε τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐπιφέρῃ μεταβολὰς εἰς τινὰ τῶν φυσικῶν στοιχείων ὑπὸ τὰ ὅποια οὗτος διαβιοῖ. Ἡ ἀποξήρανσις ἐλωδῶν ἐκτάσεων, ἡ κατασκευὴ γεφυρῶν, σηράγγων, ὕδατοφρακτῶν, διωρύχων καὶ ἄλλων μεγάλων ἔργων, καταδεικνύουσι τὴν ἐπίδρασιν τὴν ὅποιαν ἀσκεῖ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ περιβάλλον τῆς διαβιώσεως αὐτοῦ. Πάντα τὰ ἔργα ταῦτα διευκολύνουσι τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἰθαγενῆ φυτὰ ὠρισμένων περιοχῶν τῆς γῆς μετεφύτευσεν οὗτος εἰς ἄλλας περιοχὰς καὶ οὕτω, τὸ μὲν ἠὔξησε τὴν δυνατότητα διατροφῆς μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων, τὸ δὲ ἐνίσχυσε τὴν γενικὴν οἰ-

Τὸ κλίμα. Τοῦτο ἀσκεῖ μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν διαβίωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀναλόγως τοῦ κλίματος ρυθμίζεται ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ αὐτοῦ. Ὁ τρόπος τῆς κατοικίας, τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς τροφῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰς κλιματολογικὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας οὗτος διαβιοῖ. Πολὺ διάφορος εἶναι ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων τῆς τροπικῆς ζώνης συγκρινομένη πρὸς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τῆς εὐκράτου καὶ τῆς πολικῆς ζώνης.

Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα.

Ταῦτα ἐπηρεάζουσι τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἐξ αὐτῶν λαμβάνει τὴν τροφήν, τὴν ἐνδυμασίαν

κονομικὴν κίνησιν (σῖτος, ὄσπρια, γεώμηλα, καπνός, καφέα κλπ.). Χρησιμοποιοῦν μηχανικὰ μέσα διὰ τὰς καλλιεργείας, λιπάσματα καὶ ἐκλεκτοὺς σπόρους. Εἰσέδυσεν εἰς βάθος πλέον τῶν 6.000 μέτρων ἐντὸς τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ὅποθεν λαμβάνει τὰ μεταλλεύματα, τὸν ἄνθρακα καὶ τὸ πετρέλαιον, ἀπαραίτητα μέσα τῆς συγχρόνου διαβιώσεως. Διηρένησε τὰς πολικὰς περιοχὰς καὶ ἐγκατέστησεν αὐτῷ σταθμοὺς μετεωρολογικοὺς πρὸς σπουδὴν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν. Ἐπιχειρεῖ ἔργα ἀρδεύσεως εἰς ἐρημικὰς περιοχὰς τῆς γῆς, ἵνα καταστήσῃ ταύτας ὠφελίμους δι' αὐτόν. Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καταφανὴς ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν ὠρισμένων γεωγραφικῶν στοιχείων, ἅτινα ἐπηρεάζουσι τὴν ζωὴν του.

1. Ὁ προϊστορικὸς ἄνθρωπος καὶ ἡ πρωτογενὴς ζωὴ.

Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος τεκμηριοῦται διὰ γραπτῶν μνημείων καὶ ἄλλων συναφῶν ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων, ὀνομάζεται ἱστορικὴ ἐποχὴ. Ἀπὸ τῆς ἐναρξέως τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς καὶ ἐντεῦθεν ὁ ἄνθρωπος ὀνομάζεται ἱστορικὸς ἄνθρωπος. Ἡ ἐποχὴ ἀπὸ τῆς ἐμφάνισεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς ὀνομάζεται προϊστορικὴ ἐποχὴ, ὁ δὲ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὀνομάζεται προϊστορικὸς ἄνθρωπος. Ἡ ἱστορικὴ ἐποχὴ δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ δι' ὅλους τοὺς λαοὺς. Διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ ἐναρξίς τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς τοποθετεῖται, μετὰ τὴν εὔρεσιν τῶν Ἀρχαίων τῶν διαφόρων μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων καὶ τὴν ἀποκρυπτογράφησιν τῆς μυκηναϊκῆς γραφῆς, κατόπιν τῶν ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων τῆς Πύλου, περὶ τὸ 1400 π. Χ. (ἀνασκαφαὶ 1956 - 1957 ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος ἀρχαιολόγου Σπ. Μαρινάτου καὶ τοῦ Ἀμερικανοῦ Ch. Blegen). Διὰ τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον ἡ ἐναρξίς τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς ἀνάγεται εἰς τὴν τρίτην περίπου χιλιετηρίδα π. Χ. Εἶναι εὐνόητον ὅτι τὰ ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Βοιωτίας (Ὁρχομενοῦ καὶ Χαϊρωνείας) εὐρήματα εἶναι δυνατὸν νὰ μεταθέσωσι τὴν ἐναρξίν τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος χιλιάδας τινὰς ἔτη πρὸ τῆς ἐναρξέως τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Αἰγύπτου.

Ἡ ζωὴ τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου. Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος διῆγε βίον ὅμοιον πρὸς τὸν βίον τῶν ζώων. Τὸ σῶμα του ἐκαλύπτετο

Καλύβη νέγρων ἐν Ἀφρικῇ.

ὑπὸ τριχῶν, αἵτινες ἀπετέλουν τὸ φυσικὸν αὐτοῦ ἔνδυμα. Ἡ τροφή του συνίστατο ἐκ καρπῶν καὶ φύλλων. Μόνιμον κατοικίαν οὗτος δὲν εἶχε. Κοινωνὴν ζωὴν διῆγον μόνον τὰ μέλη μιᾶς οἰκογενείας ἢ καὶ τὰ μέλη συγγενικῶν οἰκογενειῶν. Ἐν τῇ ἀναζητήσει τῆς τροφῆς του, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς του, ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος διέτρεχε μεγάλους κινδύνους ἐκ μέρους τῶν σαρκοφάγων ζῴων καὶ τῶν δηλητηριωδῶν ἔρπετῶν. Ὅπλα πρὸς ἄμυναν αὐτοῦ κατὰ τῶν κινδύνων τούτων διέθετε τοὺς ὀδόντας του, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας του καὶ κλάδους δένδρων καὶ λίθους. Ἄλλὰ

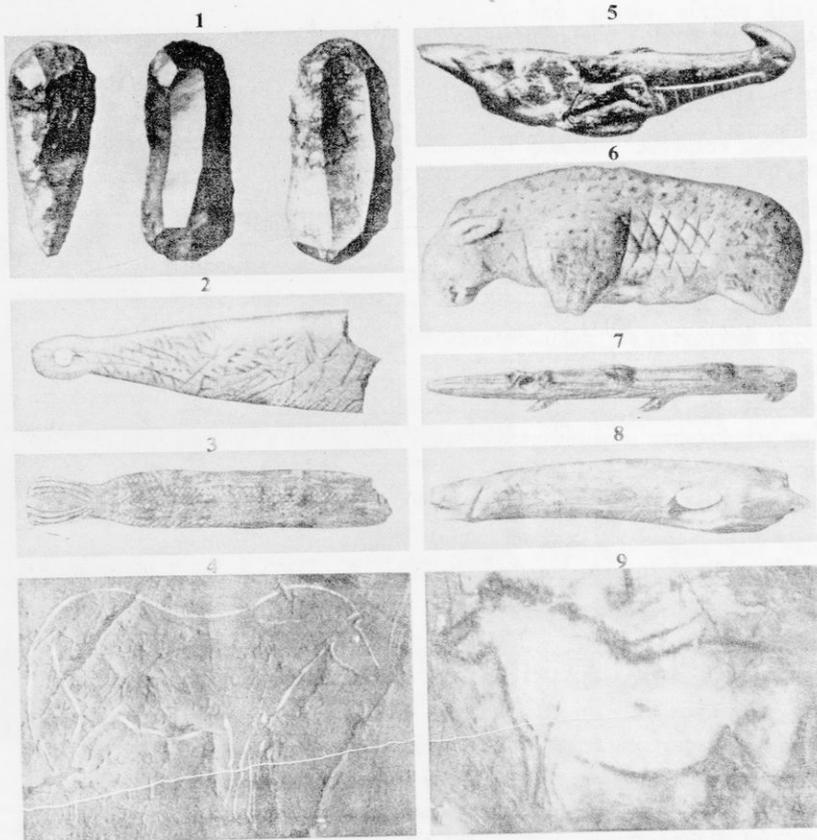
καὶ ἄλλους κινδύνους διέτρεχεν ὁ ἄνθρωπος, ἐκ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως (βροχῶν, χιόνων, καυμάτων, ψύχους), ἐναντίον τῶν ὁποίων ἠμύνετο ποικιλοτρόπως. Ἡ συνεννόησις μεταξὺ τῶν πρωτογόνων ἀνθρώπων εἶναι ἄγνωστον πῶς ἐγένετο. Ὑποτίθεται ὅτι αὕτη ἐγένετο διὰ νευμάτων, ἐφ' ὅσον ἡ γλῶσσα ἐβράδυνε πολὺ νὰ ἐπινοηθῇ καὶ ἀναπτυχθῇ. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος ἐγκατεστάθη εἰς διάφορα σπήλαια, ἅτινα ἐχρησιμοποιοῦσε ὡς μόνιμον αὐτοῦ κατοικίαν ἢ κατεσκεύασεν ἐπὶ πασσάλων καλύβας εἰς τὰς ὄχθας ποταμῶν ἢ λιμνῶν ἢ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης, διὰ τῶν ὁποίων ἐπροστατεῦετο κατὰ τῶν διαφόρων ζῴων καὶ τῶν καιρικῶν μεταβολῶν. Ἐκτὸς τῶν σπηλαίων καὶ τῶν παρὰ τὰς παραλίας καλυβῶν, εἶχε μόνιμον κατοικίαν ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος ἐντὸς ὀπῶν (εἰς τρώ-

γλας), τὰς ὁποίας οὗτος διήνοιγε διὰ ξύλων καὶ λίθων εἰς πλαγιάς λόφων. Οἱ ἄνθρωποι οἱ διαβιοῦντες εἰς τρώγλας ὠνομάσθησαν τρωγλοδῦται. Ἡ διαβίωσις ἀνθρώπων εἰς τὰ σπήλαια καὶ τὰς τρώγλας χαρακτηρίζεται ὡς ἀφετηρία τῆς δημιουργίας τῶν πρώτων οἰκισμῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν πρώτων στοιχείων τοῦ πολιτισμοῦ. Περὶ τῆς διαβίωσης τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου εἰς τὰ σπήλαια πληροφοροῦμεθα ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων διαφόρων ἐρευνῶν ὑπὸ εἰδικῶν σπηλαιολόγων. Κατὰ τὰς ἐρεῦνας ταύτας παρετηρήθησαν ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν τοιχωμάτων σπηλαίων ἀτελεῖς ἀπεικονίσεις ζώων γενόμεναι διὰ χαράξεως δι' αἰχμηρῶν λίθων. Αὗται ἀνάγονται εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν, ἣ ὁποία τοποθετεῖται δεκάδας ἢ ἑκατοντάδας τινὰς χιλιάδων ἐτῶν π. Χ. Ἐν ᾧ πολλοὶ πρωτόγονοι ἄνθρωποι διεβίουσαν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τὰς τρώγλας, ἄλλοι ἐκ τούτων ἔζων μὴ ἔχοντες μόνιμον τόπον διαμονῆς. Οὗτοι διενυκτέρευον εἰς διαφόρους κοιλότητας τοῦ ἐδάφους, τὰς ὁποίας ἀνεύρισκον ἐν ᾧ διέτρεχον μεγάλας ἀποστάσεις πρὸς ἀναζήτησιν τῆς τροφῆς των. Ἡ τοιαύτη ζωὴ ὀνομάζεται νομαδικὴ καὶ οἱ οὗτω διαβιοῦντες ἄνθρωποι καλοῦνται νομάδες. Ὑπολείμματα τοιούτων νομάδων θεωροῦνται ὑπὸ ἐνίων ἀνθρωπολόγων οἱ σημερινοὶ Ἀθίγγανοι.

2. Αἱ ἡλικίαι τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὰ πολιτιστικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου κατεκτήθησαν μὲ κόπους καὶ ἰδρωτὰ. Πρὸς εὐκολωτέραν σπουδὴν ἢ ἐπιστήμη ἔχει διαχωρίσει εἰς ἐποχὰς τὰ χρονικὰ διαστήματα ἐντὸς τῶν ὁποίων συνετελέσθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν ταῦτα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐργαλείων καὶ τῶν ὄπλων, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίησεν ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι αὐτονόητον, ὅτι ἡ ἔκτασις τῶν χρονικῶν τούτων διαστημάτων δὲν δύναται νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουσι τὰ πρὸς τοῦτο γραπτὰ στοιχεῖα ἢ ἐπαρκῆ ἀρχαιολογικὰ τεκμήρια. Αἱ ἐποχαὶ εἰς ἃς διαχωρίζεται ὁ χρόνος καθ' ὃν ὁ ἄνθρωπος ἐδημιούργησε τὸν πολιτισμόν, ὀνομάζονται καὶ ἡλικίαι τῆς ἀνθρωπότητος. Τοιαῦτα εἶναι:

1. Ἡ Λιθικὴ ἐποχὴ. Ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος διὰ τὴν ἀμύνηται κατὰ τῶν ζώων τὰ ὁποῖα κατεσπάρασσον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐπενόησε καὶ κατεσκεύασεν ἀπλᾶ ὄπλα ἐκ ξύλων καὶ λίθων. Τὸν λίθον ἐχρησιμοποίησεν ὁ ἄνθρωπος καὶ διὰ τὴν κατα-

1. Πυρόλιθοι. 2. Ὁστέινον ἐνώτιον. 3. Ὁστέινος ἰχθύς. 4. Χάραξις ἵππου εἰς
 τείχωμα σπηλαίου. 5. Ἀκονιτήρ εἰς σχῆμα πτηνοῦ. Δι' αὐτοῦ ἐβαλλον οἱ
 κυνηγοὶ μικρὰ ἀκόντια. 6. Λέων ἐξ ἐλεφαντοστοῦ. 7. Αἰχμή ἰχθυοκέντρου ἐκ
 κέρατος ἐλάφου (καμάκι). 8. Τμήμα σκήπτρου ἐκ κέρατος ἐλάφου. 9. Πρωτόγο-
 νος ζωγραφία ἵππου εἰς τείχωμα σπηλαίου.

σκευὴν λιθίνων ἐργαλείων. Ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιοῦ
 τὸν λίθον ὡς ὄπλον καὶ ἐργαλεῖον, ὀνομάζεται λιθικὴ ἐποχή. Τὰ πρῶτα
 λίθινα ἐργαλεῖα καὶ ὄπλα ἦσαν λίαν ἀτελῆ. Ἀναλόγως τῆς δεξιολογίας
 μεθ' ἧς εἶναι κατασκευασμένα τὰ ἐκ λίθου ἐργαλεῖα καὶ ὄπλα, ἡ λιθικὴ
 ἐποχὴ διαχωρίζεται εἰς τρεῖς ὑποδιαιρέσεις : εἰς τὴν **παλαιολιθικὴν**, εἰς
 τὴν **μεσολιθικὴν** καὶ εἰς τὴν **νεολιθικὴν**.

Ἡ παλαιολιθική ἐποχή. Ἡ παλαιολιθική ἐποχή ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο τμήματα : εἰς τὴν **κατωτέραν παλαιολιθικὴν** καὶ εἰς τὴν **ἀνωτέραν ἢ νεωτέραν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν**. Ἡ ἑναρξίς τῆς κατωτέρας παλαιολιθικῆς ἐποχῆς τοποθετεῖται ἑκατοντάδας τινὰς χιλιάδων ἢ δεκάδας χιλιάδων ἐτῶν π. Χ. Τὰ εἶδη τοῦ ἀνθρώπου τῆς μακροτάτης ταύτης περιόδου, ἀναλόγως τῶν γνωρισμάτων, ἰδίως τοῦ κρανίου, ὀνομάζονται : **ἀρχάνθρωποι, παλαιάνθρωποι, νεάνθρωποι**. Κατὰ τὴν κατωτέραν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν ἐδημιουργήθησαν αἱ βάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Ὑποστηρίζεται ὅτι περὶ τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀνεκαλύφθη ὁ **πυρόλιθος** (σακμακόπετρα) καὶ ἡ **πυρά**. Τὴν τροφὴν ἐπρομηθεύετο ὁ ἄνθρωπος ἐκ συλλογῆς καρπῶν καὶ φύλλων καὶ ἐκ τοῦ κυνηγίου. Εἰς τὴν ἀνωτέραν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν τοποθετεῖται ὁ **σοφὸς καλούμενος ἄνθρωπος** (Homo Sapiens). Ἡ τεχνικὴ τοῦ πυρολίθου ἔχει φθάσει εἰς τὸ ἀκρότατον σημεῖον τελειότητος. Νέα ἐργαλεῖα κατασκευάζονται ἐξ ὀστέων, ξύλων, λίθων καὶ κεράτων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπενοήθη τὸ τόξον καὶ τὰ βέλη καὶ διηκολύνθη πολὺ τὸ κυνήγιον. Τινὲς ὑποδιαιροῦσι τὴν ἀνωτέραν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν εἰς διαφόρους βαθμίδας, ὡς τὴν **Ὠρινάκιον, τὴν Σολουτραίαν** καὶ τὴν **Μαγδαληναίαν** (ἐκ γαλλικῶν τοπωνυμίων).

Τὰ χρονικὰ διαστήματα εἰς τὰ ὁποῖα κατανέμεται ἐν γένει ἡ παλαιολιθικὴ ἐποχὴ καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ ζῶα τῶν χρόνων τούτων εἶναι τὰ κάτωθι :

Πλειστόκαινος γεωλογικὴ περίοδος, μέχρι περίπου		
τῆς ἐποχῆς τῆς ἐναρξέως τῶν παγετῶνων	1.000.000 - 590.000	ἔτη π.Χ.
Ἐμφάνισις τοῦ ῥινοκέρωτος τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ		
ἐλέφαντος τῶν νοτιῶν χωρῶν	540.000	»
Ἐμφάνισις τοῦ ἐλέφαντος τῶν στεππῶν	420.000	»
Ἐμφάνισις τῶν Μαμμουθ (ἐλέφας Primigenius)	240.000	»
Ἐμφάνισις τοῦ ἐλέφαντος τῶν δασῶν	180.000	»
Ἐμφάνισις τῆς ἀρκτοῦ τῶν σπηλαίων	120.000	»

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 120.000 μέχρι τοῦ 12.000 π. Χ. τοποθετεῖται ἡ ἀνωτέρα ἢ νεωτέρα παλαιολιθικὴ ἐποχὴ (Homo Sapiens). Ὁ ἄνθρωπος ζῆ ἤδη εἰς οἰκισμοὺς καὶ ἔχει ἀρχίσει νὰ καλλιερῆ τὴν γῆν. Περὶ

τὸ 20.000 π.Χ. θεωρεῖται ὅτι ἔγινεν ἡ ἐξημέρωσις τῶν κατοικιδίων ζώων, τοῦ κυνός, τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ὄνου.

Ἡ μεσολιθικὴ ἐποχὴ. Ἡ ἔναρξις τῆς ἐποχῆς ταύτης τοποθετεῖται περὶ τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς τῶν παγετώνων (περὶ τὸ 12.000 π.Χ.). Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου συνεχίζεται ὅπως καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἀνωτέρας παλαιολιθικῆς ἐποχῆς. Τὰ ἐργαλεῖα ἐκ λίθου, ὀστέων καὶ κεράτων τελειοποιοῦνται ὡς ἐπίσης καὶ τὸ τόξον ὡς ὄπλον. Ἡ ἀπεικόνισις ζώων εἰς τὰ τειχώματα σπηλαίων, ἡ ὁποία ἤρχισε κατὰ τὴν ἀνωτέραν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν, συνεχίζεται, τελειοποιουμένη κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ κατὰ τὴν μεσολιθικὴν ἐποχὴν. Οἱ νεκροὶ θάπτονται ἐγγὺς τῶν οἰκισμῶν εἰς νεκροταφεῖα, ἐν ᾧ τοῦτο δὲν συνέβαινε κατὰ τὴν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν. Πολλοὶ ἐπιστήμονες δὲν θεωροῦσι τὴν μεσολιθικὴν ἐποχὴν ὡς ἰδιαιτέραν ἡλικίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ ὡς συνέχειαν καὶ προέκτασιν τῆς ἀνωτέρας παλαιολιθικῆς ἐποχῆς.

Ἡ νεολιθικὴ ἐποχὴ. Κατὰ ταύτην συνεχίζεται καὶ ἀναπτύσσεται ὁ τρόπος διαβίωσης τοῦ ἀνθρώπου εἰς οἰκισμούς. Ἐπίσης ἀναπτύσσεται ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν φυτῶν καὶ τῶν καρποφόρων δένδρων. Αἱ πρῶται μετακινήσεις πληθυσμῶν πρὸς εὐρεσιν καλυτέρων τόπων καλλιέργειας θεωρεῖται ὅτι ἤρχισαν κατὰ τὴν νεολιθικὴν περίοδον. Αἱ ἐκ ξύλου κατασκευαζόμεναι οἰκίαι χωρίζονται εἰς διάφορα διαμερίσματα. Ἡ κεραμευτικὴ τέχνη εἶναι παντοῦ ἀνεπτυγμένη. Τὸ ἐμπόριον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἔχει ἤδη ἀρχίσει. Τὰ μουσεῖα τῆς **Χαιρωνείας** καὶ τῆς **Κορίνθου** γέμουσιν εὐρημάτων τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς, ἅτινα τοποθετοῦνται περὶ τὰ 6 - 3 χιλ. ἔτη π.Χ. Θεωρεῖται ὁμως πιθανὸν ὅτι τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1958 τῆς **Ἀργίσης** (Ὀμηρικῆς πόλεως παρὰ τὴν **Λάρισα**) θὰ μεταβάλωσι τὰ χρονικὰ ὅρια τῆς μεσολιθικῆς καὶ νεολιθικῆς ἐποχῆς καὶ θὰ μεταθέσωσι τὴν ἔναρξιν ἐκάστης τῶν ἐποχῶν τούτων ἀκόμη παλαιότερον.

II. Ἡ ἐποχὴ τοῦ ὀρειχάλκου. Ἡ ἀνακάλυψις τῆς πυρᾶς θεωρεῖται ἡ μεγαλύτερα κατάκτησις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Διότι ἡ χρησιμοποίησις τῆς πυρᾶς μετέβαλε τὰς πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς συνθήκας τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μεταβολὴ αὕτη δὲν ἔγινεν ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην, ἀλλὰ παρῆλθε μέγα χρονικὸν διάστημα διὰ νὰ ἀναπτύξῃ ὁ ἀνθρώπος τὰς μεθόδους χρησιμοποίησεως τῆς πυρᾶς εἰς τὸν τρόπον τῆς διαβίωσέως του. Ἡ ἐπινόησις τοῦ τροχοῦ ἀποτελεῖ ἐπί-

σης σπουδαῖον σταθμὸν εἰς τὰς κατακτῆσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Πότε ἔγινεν αὕτη, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ. Ἡ ἐπίτευξις διὰ τῆς πυρᾶς πολὺ μεγάλης θερμοκρασίας ἀποτελεῖ ἐν συνεχείᾳ νέαν κατὰκτησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀποτέλεσμα τοῦ ἐπιτεύγματος τούτου εἶναι ἡ λήψις καθαρῶν μετάλλων ἐκ τῶν ὀρυκτῶν εἰς τὰ ὁποῖα ταῦτα εὐρίσκονται. Τὰ πρῶτα ληφθέντα μέταλλα ἦσαν ὁ κασσίτερος (σημεῖον τήξεως 232°C) καὶ ὁ μόλυβδος (σ.τ. 327°C), ἐν ᾧ ἡ κατασκευὴ τῆς ὑάλου καὶ ἡ ἐξαγωγή τῶν μετάλλων ἐκ τῶν ὀρυκτῶν τοῦ ψευδαργύρου (σ.τ. 420°C), τοῦ ἀργύρου (σ.τ. 960°C), τοῦ χαλκοῦ (σ.τ. 1083°C) καὶ τοῦ χρυσοῦ (σ.τ. 1063°C) ἐπετεύχθη βραδύτερον. Ἐτι βραδύτερον ἐπετεύχθη ἡ κατασκευὴ κραμάτων ἐκ τῶν μετάλλων τούτων, ἅτινα παρουσίασαν καλυτέρας ιδιότητας, ἰδίως σκληρότητος καὶ ἀντοχῆς, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ιδιότητας τῶν μετάλλων ἐξ ὧν ἀπετελέσθησαν τὰ κράματα. Περί τὴν τετάρτην χιλιετηρίδα π.Χ. κατασκευάσθησαν λίαν ἀνθεκτικὰ ἐργαλεῖα καὶ ὄπλα ἐξ ὀρειχάλκου (μπρούντζου), ὅστις ἦτο κράμα κασσιτέρου καὶ χαλκοῦ. Ὀλίγον βραδύτερον ἐπετεύχθη ἡ κατασκευὴ ἐργαλείων καὶ ὄπλων ἐξ ὀρειχάλκου, ὅστις ἦτο κράμα χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου. Τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ὄπλα ἐκ τοῦ ὀρειχάλκου τούτου ἦσαν ἀνθεκτικώτερα καὶ σκληρότερα τῶν κατασκευαζομένων ἐκ τοῦ προηγουμένου εἴδους ὀρειχάλκου. Εἰς τὴν Κύπρον καὶ τὴν Μεσοποταμίαν χώραν ἡ κατεργασία τῶν μετάλλων καὶ κραμάτων γίνεται κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καθ' ἣν αὕτη γίνεται καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἡ κατασκευὴ λέμβων καὶ ἡ διὰ τούτων ἐπικοινωνία διὰ θαλάσσης τῶν παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χωρῶν καὶ νήσων ἔχει ἤδη ἀρχίσει. Δὲν εἶναι δυνατὸν ὅμως νὰ τοποθετηθῇ χρονικῶς μὲ ἀκρίβειαν ἡ ἑναρξίς τῆς θαλασσίας ἐπικοινωνίας. Θεωρεῖται πιθανὸν ὅτι αὕτη ἤρχισε πρὸ τῆς πέμπτης χιλιετηρίδος π.Χ. Εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην καὶ τὰς παρ' αὐτὴν νήσους (Ἀγγλίαν) οἱ ἀνθρωποὶ ἔζων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μετάλλων (ἅτινα ἐπεξεργάζοντο οἱ κάτοικοι τῶν περὶ τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν χωρῶν) ὡς τρωγλοδύται. Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν κατασκευάζονται καὶ χρησιμοποιοῦνται ἐργαλεῖα καὶ ὄπλα ἐξ ὀρειχάλκου ὀνομάζεται ἐποχὴ τοῦ ὀρειχάλκου. Ἡ διάρκεια ταύτης ὑπολογίζεται εἰς ὀλίγας χιλιάδας ἔτη, περίπου ἀπὸ τοῦ 4000 - 1500 π.Χ.

III. Ἡ ἐποχὴ τοῦ σιδήρου καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐποχὴ. Διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ σιδήρου (σ.τ. 1535°C) ὡς ὄπλου κατὰ τὸν

Τρωϊκὸν πόλεμον (1194 - 1184 π.Χ.) ἔχομεν γραπτὴν μαρτυρίαν τοῦ Ὀμήρου (Ἰλιάδ. Δ. 123). Θεωρεῖται πολὺ πιθανὸν ὅτι κατὰ τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν (1250 π.Χ.) οἱ Ἕλληγες ἐχρησιμοποίησαν ὄπλα ἐκ σιδήρου. Τὰ ἐκ σιδήρου ὄπλα καὶ ἐργαλεῖα εἶναι ἀνθεκτικώτερα καὶ σκληρότερα τῶν ἐξ ὀρειχάλκου. Ἐχρειάσθη πολὺς χρόνος διὰ νὰ παραληφθῶσι τὰ ἐκλεκτὰ παράγωγα τοῦ σιδήρου, ὡς εἶναι τὰ διάφορα εἶδη χάλυβος, ἐξ οὗ κατασκευάζονται πολύτιμα ἐργαλεῖα καὶ ἀνθεκτικὰ ὄπλα. Ἡ ἔποχὴ καθ' ἣν τὸ ἐπικρατοῦν μέταλλον εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἐργαλείων καὶ τῶν ὄπλων εἶναι ὁ σίδηρος, ὀνομάζεται ἔποχὴ τοῦ σιδήρου. Αὕτη τοποθετεῖται χρονικῶς ἀπὸ τοῦ 1400 π.Χ. περίπου μέχρι τοῦ 1945, ὅτε ἐρρίφθη ἡ πρώτη ἀτομικὴ βόμβα. Ἀπὸ τοῦ 1945 ἀρχίζει ἡ ἀτομικὴ ἔποχὴ καὶ ἡ ἔποχὴ τῶν πυραύλων καὶ τεχνητῶν δορυφόρων τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν διανύομεν. Ὑπολογίζεται ὅτι συντόμως ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια θὰ χρησιμοποιηθῇ εὐρέως εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ ἐν γένει δι' εἰρηνικοὺς σκοποὺς.

3. Ἡ γῆ ὡς κατοικία τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ φαινόμενον τῆς ζωῆς εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένον μὲ τὴν ὑπαρξίν τῆς γῆς. Τοῦτο βεβαίως δὲν σημαίνει ὅτι εἰς πάντα πλανήτην ὑπάρχουσι φυτὰ καὶ ζῷα. Διότι αἱ συνθήκαι ὑπάρξεως καὶ διαβιώσεως τοῦ φυτικοῦ καὶ ζωϊκοῦ κόσμου εἶναι καθωρισμέναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ. Πέρα τῶν συνθηκῶν τούτων εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ζωὴ, τοῦλάχιστον ὁμοία πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκδηλουμένην. Ἄν ὁ Θεὸς Δημιουργὸς ἔχῃ καθορίσει καὶ ἄλλας συνθήκας ὑπάρξεως ζωῆς εἰς ἄλλους πλανήτας, εἴτε τοῦ ἡμετέρου εἴτε ἄλλου ἡλιακοῦ συστήματος, εἶναι ἄγνωστον. Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις ἐκδηλώσεως καὶ διατηρήσεως τῆς ζωῆς εἶναι ὠρισμένα δι' ἕκαστον φυτικὸν ἢ ζωϊκὸν ὄργανισμὸν ὄρια θερμοκρασίας. Ἐξω τῶν ὀρίων τῆς θερμοκρασίας ταύτης εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ζωὴ. Προκειμένου, παραδείγματος χάριν, περὶ σπόρων φυτῶν, οἷτινες ἐγκλείουσιν ἐν ἑαυτοῖς, δυνάμει, τὸ φαινόμενον τῆς ζωῆς, ἡ θερμοκρασία αὕτη κυμαίνεται περίπου μεταξύ — 180° C ἕως + 20° C. Διὰ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα τὰ ὄρια τῆς θερμοκρασίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατὸν ταῦτα νὰ ζήσωσι, κυμαίνονται μεταξύ — 70° C ἕως + 70° C. Αἱ εὐνοϊκώτεραι θερμοκρασίαι διαβιώσεως τοῦ φυτικοῦ καὶ ζωϊκοῦ κόσμου ἐν γένει εἶναι αἱ ἐπικρατοῦσαι εἰς τὰς τροπικὰς χώρας. Διὰ τὸν ἄνθρω-

Ἡ Παναγία τῆς Τήνου

Μύκονος

πον, ειδικώτερον, ἡ καταλληλοτέρα θερμοκρασία διαβιώσεως εἶναι ἡ θερμοκρασία τῆς ἀκράας περιοχῆς τῆς τροπικῆς ζώνης καὶ ἡ τῶν εὐκράτων ζωνῶν. Αἱ παραποτάμια καὶ παραθαλάσσια πεδινὰ ἐκτάσεις, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν κατάλληλον θερμοκρασίαν, προσφέρονται περισσότερον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ φυτικῆς καὶ ζωϊκοῦ κόσμου. Ἐὰν παρακολουθῶμεν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ Κίνα, αἱ Ἰνδίαί, ἡ Περσία (Ἰράν) καὶ αἱ περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χώραι εἶναι αἱ ἀρχαῖαι κοιτίδες τῆς ἀνθρωπότητος. Σήμερον ὅμως, ὅτε τὰ τεχνικὰ μέσα εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένα, ὁ ἀνθρωπος κατώρθωσε νὰ δημιουργῆσῃ ἀνεκτὰς συνθήκας διαβιώσεως καὶ εἰς μέρη τῆς γῆς ὅπου ἡ θερμοκρασία εἶναι λίαν χαμηλὴ ἢ λίαν ὑψηλὴ. Οὕτω, παρατηρεῖται διαρκῆς αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀλάσκας, εἰς τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, ἐπικρατεῖ δριμύτατον ψῦχος, καὶ τῆς Σιβηρίας. Εἰς τὴν βόρειον Σιβηρίαν, ἡ ὁποία πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἦτο ἀκατοίκητος, ἰδρύνονται συνεχῶς νέοι οἰκισμοί. Ὁ πληθυσμὸς ὀλοκλήρου τῆς μεγάλης ταύτης περιοχῆς, τῆς ὁποίας ἡ θερμοκρασία εἶναι λίαν χαμηλὴ, ἀνήρχετο κατὰ τὸ 1910 εἰς 13 ἑκατομμ. ψυχῶν, ἐν ᾧ σήμερον ἀνέρχεται εἰς 30 ἑκατομμ. Ἡ διὰ τῶν παγοθραυστικῶν πλοίων διατήρησις καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα ἀνοικτῆς τῆς ναυσιπλοίας μεταξὺ τῶν βορείων παραλίων τῆς Σιβηρίας καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὀκεανοῦ καθιστᾷ εὐνοϊκώτερος τοὺς ὅρους μεταφορᾶς τροφίμων καὶ ἐν γένει οἰκονομικῶν ἀγαθῶν διὰ τὸν πληθυσμὸν τῆς βορείου Σιβηρίας. Ἐπίσης εἰς τὰ κράσπεδα τῆς Ἀνταρκτικῆς ἡπείρου (ἐκτ. 14 ἑκατομμ. τετρ. χιλιομ.), ὅπου τὸ ψῦχος εἶναι δριμύτατον, ἰδρῦθησαν οἰκισμοί τινες ἀλιέων χάρις εἰς τὰ διατεθέντα τεχνικὰ μέσα. Ἐνταῦθα δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι περὶ καλλιιεργείας τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀνταρκτικῆς ἡπείρου δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος, διότι τοῦτο εἶναι καθ' ὅλον τὸ ἔτος παγωμένον πλὴν παραλιακῆς τινος ζώνης. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ θέρους εἶναι — 8° C καὶ ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἶναι — 35° C. Οἱ κάτοικοι τῶν ἰδρυθέντων ἐκεῖ οἰκισμῶν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀλιεῖς φαλαίνης καὶ φώκης. Ὀλίγοι ἐκ τούτων ἐργάζονται εἰς μετεωρολογικοὺς σταθμοὺς καὶ εἰς ἐξερευνησεις τοῦ ἐδάφους.

4. Ὁ ζωτικὸς χῶρος.

Ἡ ἀξία τὴν ὁποίαν περιοχὴ τις τῆς γῆς δύναται νὰ ἔχῃ διὰ τὸν ἀνθρωπον, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ποικιλίας καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν δυνατο-

τήτων ωφελείας, τὰς ὁποίας αὐτὴ παρέχει εἰς τοῦτον. Πᾶσα περιοχὴ, ἣτις παρέχει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰ μέσα διαβιώσεως αὐτοῦ, ὀνομάζεται ζωτικὸς χῶρος τούτου. Ἡ ἕκτασις τοῦ ζωτικοῦ χώρου ὑπέστη διὰ μέσου τῶν αἰώνων διέυρυνσιν παράλληλον πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ ζωτικὸς χῶρος διακρίνεται ὡς ἑξῆς :

Ἄ Ο χῶρος διατροφῆς. Οὗτος παρέχει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰς ἀναγκαίας τροφὰς διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς του. Τὸ μέγεθος τοῦ χώρου τούτου ἐπηρεάζεται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν κατοίκων. Οἱ πρωτόγονοι ἄνθρωποι διέτρεχον πρὸς εὔρεσιν τῆς τροφῆς τῶν ἐκτεταμένον χῶρον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς βραδύτερον δημιουργηθέντας γεωργούς, οἵτινες ἐλάμβανον τὰ πρὸς διατροφήν αὐτῶν ἀναγκαῖα ἐκ μικροτέρου χώρου. Διὰ τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς τὸ μέγεθος τοῦ χώρου διατροφῆς τούτων ἐκτείνεται ἤδη, κατόπιν τῆς μεγάλης ἀναπτύξεως τῶν μέσων συγκοινωνίας, ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Ἄ Ο χῶρος οἰκισμοῦ. Οὗτος ἐσχηματίσθη ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἔπαυσε νὰ ἀναζητῇ τὴν τροφήν του μεταβαίνων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον (ὅταν ἐτρέφετο ἐκ τοῦ κυνηγίου καὶ ἔζη βίον νομαδικὸν) καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τινα περιοχὴν μονίμως. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐδημιουργήθη ἡ ἔννοια τῆς Πατρίδος καὶ ὁ δεσμὸς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν πατρίαν γῆν. Ἡ οἰκία εἶναι ἡ σπουδαιότατη προϋπόθεσις διὰ τὴν πολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄ Ο οἰκονομικὸς χῶρος. Οὗτος ἐξυπηρετεῖ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου εἰς οἰκονομικὰ ἀγαθὰ πέρα τῶν περιωρισμένων οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, τῶν προσφερομένων ἐκ τοῦ πλησιεστέρου χώρου διατροφῆς καὶ τοῦ χώρου οἰκισμοῦ. Ὁ σύνδεσμος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς οἰκονομικὰ κέντρα ἀπέχοντα χιλιάδας χιλιόμετρων τῆς Πατρίδος του παρέχει εἰς ἡμᾶς τὴν ἔννοιαν τοῦ οἰκονομικοῦ χώρου, ἰδίως κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν.

Ἄ Ο συγκοινωνιακὸς χῶρος. Ὡς τοιοῦτος δὲν νοεῖται μόνον ὁ χῶρος ἔνθα ἐπιτελεῖται ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν. Εἰς τοῦτον περιλαμβάνεται καὶ ὁ χῶρος τῶν πνευματικῶν καὶ πολιτιστικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων Κρατῶν. Κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, ἐκεῖ ὅπου ἡ συγκοινωνία ἦτο εὐκόλος, ἐκεῖ ἀνεπτύχθη περισσότερο καὶ ὁ πολιτισμὸς.

Ἄ Ο κοινωνικὸς χῶρος. Ὁ γεωγραφικὸς χῶρος εἶναι περιοχὴ τις

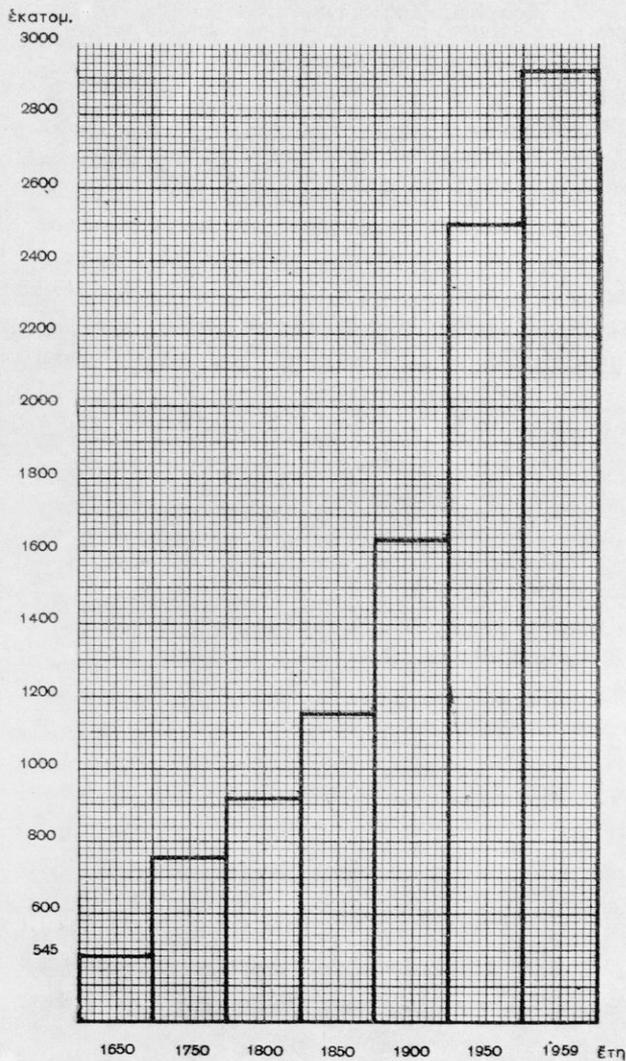
εις την όποιαν οί άνθρωποι διαβιοῦσι συμφώνως πρὸς ὠρισμένας κοινωνικάς συνθήκας. Ἄλλαι εἶναι αἱ κοινωνικαὶ συνθήκαι τοῦ χωρίου καὶ ἄλλαι αἱ τῆς πόλεως. Ἀμφότεραι ὅμως ἐπηρεάζονται ἀμοιβαίως καὶ δημιουργοῦσι τὸν εὐρύτερόν πως κοινωνικὸν χῶρον, εἰς τὸν ὅποιον παρατηροῦμεν ὑπάρχοντα διάφορα κοινωνικά προβλήματα.

Ὁ πολιτικὸς χῶρος. Ἐνταῦθα οἱ ἄνθρωποι ὀργανοῦσι τὰς πόλεις καὶ τὸ Κράτος. Τοῦτο κατευθύνει τὰς τύχας τῶν εἰς τὴν περιχὴν του διαβιούντων ἀνθρώπων. Πέρα τοῦ Κράτους ὑπάρχουσι καὶ ὑπερκρατικαὶ ὀργανώσεις (ὅπως αἱ διάφοροι Ἐκκλησίαι), αἵτινες περιλαμβάνουσιν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν των πολὺ μεγάλας περιοχάς, οὐχὶ ὅμως μὲ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κράτους.

5. Ἡ Γεωγραφικὴ διασπορὰ τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἀνθρωπολογία παραδέχεται ὅτι οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς ἐνεφανίσθησαν εἰς περιοχὰς κειμένας εἰς τὰς περὶ τοὺς τροπικοὺς κύκλους χώρας, ἔνθα αἱ συνθήκαι ἀναπτύξεως καὶ διαβιώσεως τούτων εἶναι εὐνοϊκώτεραι τῶν συνθηκῶν τῶν χωρῶν τῶν λοιπῶν γεωγραφικῶν πλατῶν. Ἐπὶ πλέον παραδέχεται αὕτη ὅτι οἱ ἀρχικῶς ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφανισθέντες ἄνθρωποι ἀνῆκον εἰς μίαν φυλὴν (μονοφυλία τῶν ἀνθρώπων), ἥτις μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ὅστις θεωρεῖται σπουδαῖος βιολογικὸς παράγων, διεσπάσθη εἰς τὰς διαφόρους γνωστὰς ἀνθρωπίνας φυλάς. Περὶ τοῦ ἀπωτάτου χρόνου, καθ' ὃν ἤρχισεν ἡ διασπορὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῆ τι μετ' ἀκριβείας. Ἐκτὸς τῶν γεωλογικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν στοιχείων, ἅτινα ὀδηγοῦσιν εἰς τὴν διατύπωσιν θεωριῶν περὶ τῆς διασπορᾶς τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ περὶ τῶν γεωγραφικῶν χώρων ἔνθα τὸ πρῶτον ἀνεπτύχθη ὁ πολιτισμὸς, εἶναι σημαντικῆς σημασίας διὰ τὴν συναγωγὴν συναφῶν θεωριῶν καὶ συμπερασμάτων τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἐρευνᾷσα τὰς ρίζας λέξεων δι' ὧν δηλοῦνται φυτὰ καὶ ζῆα, ὡς καὶ λέξεις ἀφορώσας εἰς τὴν ὀνομασίαν μελῶν τῆς αὐτῆς οἰκογενείας (μήτηρ, πατήρ, ἀδελφός κλπ.) εὐρίσκει τῶν ριζῶν καὶ τῶν λέξεων τούτων μεγάλας ὁμοιότητας, αἵτινες συνηγοροῦσι περὶ τῆς αὐτῆς ἀρχικῆς καταγωγῆς ὠρισμένων λαῶν. Διὰ τὴν λευκὴν φυλὴν αἱ ἐρευναι τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας κατα-

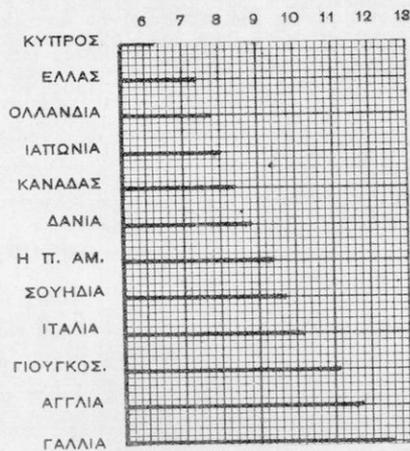
λήγουσιν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὕτη ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ἐκεῖθεν διεσπάρη εἰς τὴν λοιπὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην.

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς.

Πότε ἀκριβῶς ἔγινε τοῦτο, ἂν οὐτως ἔγινε, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῇ. Ἐμπόδια εἰς τὴν ἀρχικὴν ἐξάπλωσιν τῶν ἀνθρώπων παρέσχον οἱ μεγάλοι ποταμοὶ καὶ αἱ μεγάλαι καὶ ἀπότομοι ὄροσειραί. Ἡ τάσις πρὸς ἐξάπλωσιν τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς ὠφέλιτο εἰς τὴν αὐξησιν τοῦ πληθυσμοῦ περιοχῆς τινος καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς εὐρέσεως τῶν ἀναγκαίων μέσων πρὸς διατροφήν τούτου. Ἡ ἀνάγκη αὕτη ὠδήγησε βραδύτερον εἰς τὰς κατὰ καιροὺς μεταναστεύσεις τῶν λαῶν, εἰς τὴν ἕδρυσιν ἀποικιῶν καὶ εἰς διαφόρους πολέμους. Μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν αὐξησιν τοῦ χώρου διασπορᾶς

τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς ἔσχεν ἢ μεταβολὴ τοῦ κλίματος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν παγετῶνων. Ὑπολογίζεται ὅτι κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀπηλλάγη ἐκ τῶν πάγων ἐπιφάνεια γῆς χρησιμοποιοηθεῖσα δι' ἐποικισμὸν κατέχουσα ἕκτασιν 26 ἑκατ. τετρ. χιλιομ. Ἡ Βόρειος Εὐρώπη καὶ μέρος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἤρχισε νὰ γίνηται κατοικήσιμος μετὰ τὴν τῆξιν τῶν πάγων (περὶ τὸ 15000-12000 π.Χ.). Ἡ ἐγγὺς πρὸς τοὺς πολικοὺς κίκλους περὶοχὴ κατοικήθη τὸ πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς

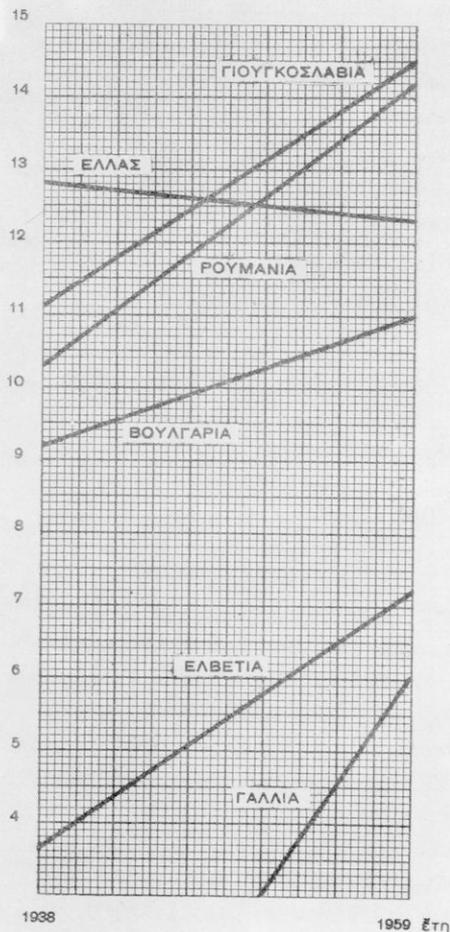

Ἐπὶ 1000 κατοίκων ἢ θησιμότης χωρῶν τινῶν (1959).

τρεχούσης χιλιετηρίδος (Νότιος Γροιλανδία, Σπιτςβέργη). Τὰ σημερινὰ ὄρια οἰκισμοῦ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, ἐξαιρέσει οἰκισμῶν τινῶν τῆς Ἀλάσκας καὶ τῆς βορείου Σιβηρίας, θεωροῦνται τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ ὄρια ἅτινα ἐπετεύχθησαν περὶ τὸ 1500, κατὰ τὴν ἐποχὴν δηλονότι τῶν μεγάλων γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνεκαλύφθησαν νῆσοι τελείως ἀκατοίκητοι. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν κατοικοῦντο μόνον αἱ Κανάριοι νῆσοι, αἱ ὁποῖαι ἀπέχουσι τῆς Ἀφρικανικῆς ἡπείρου μόνον 150 χιλιόμετρα. Θεωρεῖται βέβαιον ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν νήσων τούτων δὲν εἶναι αὐτόχθονες, ἀλλὰ προέρχονται ἐκ τῆς Ἀφρικῆς. Ὑπὸ Νορβηγῶν ἀπωκίσθησαν τὸ πρῶτον αἱ μὲν Φερόαι νῆσοι κατὰ τὸν βον αἰῶνα, ἢ δὲ Ἴσλανδία κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα. Ἡ νῆσος Μαδέιρα καὶ αἱ Ἀζόραι ἀπωκίσθησαν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1400, αἱ δὲ Βερμουῦδαι νῆσοι κατὰ τὸ 1600. Κατὰ τὸ 1500, ὅτε οἱ Εὐρωπαῖοι διέπλευσαν διὰ δευτέραν φορὰν τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανὸν (ὁ πρῶτος διάπλους ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Νεάρχου, ναυάρχου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου), αἱ Σεϋχέλλαι νῆσοι τοῦ ὠκεανοῦ τούτου ἦσαν ἀκατοίκητοι. Εἰς τὴν Ἀνταρκτικὴν θάλασσαν τὰ ὄρια τῆς οἰκουμένης γῆς ἐκτείνονται μέχρι τῶν νοτίων ἄκρων τῶν ἡπείρων καὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας. Αἱ ἐγγὺς τῆς

Ἄνταρκτικῆς ἡπείρου νῆσοι εἶναι καὶ σήμερον ἀκατοίκητοι. Αὗται χρησιμοποιοῦνται διὰ προσωρινὴν κατοικίαν ὑπὸ τῶν ἀλιέων φαλαίνης. Ἡ ἀρχικὴ διασπορὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς φαίνεται ὅτι ἐγένετο κατὰ διευθύνσεις παραλλήλους πρὸς τὸν ἰσημερινόν. Μετὰ τὴν τῆξιν

τῶν παγετῶνων τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου ἐγένετο βραδέως ὁ ἐποικισμὸς τῶν βορείων περιοχῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Ὁ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἀποικισμὸς ἀνεπτύχθη κυρίως, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐχρησιμοποιήθη ὁ ἀτμὸς διὰ τὴν κίνησιν τῶν πλοίων. Ἡ θαλασσία συγκοινωνιακὴ ζώνη τῆς γῆς ἐκτείνεται σήμερον πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρις 70°, πρὸς νότον δὲ μέχρις 50° περίπου. Τὸ σύνολον τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς (ξηρὰ καὶ θάλασσα), τὸ ὅποιον σήμερον χρησιμοποιεῖται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, ὑπολογίζεται εἰς 425 ἑκατομμ. τετρ. χιλίωμ., ἧτοι 5)6 τῆς ὅλικῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Εἰς τὰ βόρεια κράσπεδα τῆς οἰκουμένης γῆς (Γροιλανδία) δὲν ὑπάρχουσι μόνιμοι καὶ σταθεροὶ οἰκισμοὶ ἕνεκα τοῦ μεγάλου ψύχους. Οἱ αὐτόθι κατοικοῦντες Ἑσκιμῶσι καὶ Λάπωνες κατὰ μὲν τὸ θέρος ἀνέρχονται βορειότερον, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα κατέρχονται νοτιώτερον. Οἰκισμοὶ τινες τούτων ἐκτείνονται μέχρις 78° (Β.Γ.Π.). Εἰς

Ἐπὶ 1000 κατοίκων ἡ περίσσεια τῶν γεννήσεων ἀπὸ τῶν θανάτων χωρῶν τινῶν (1959).

τὰς βορείους περιοχὰς τῆς Σιβηρίας ἰδρύνονται μόνιμοι οἰκισμοί. Κεῖνται ὁμως οὗτοι ὀλίγον νοτιώτερον ἢ τὰ βόρεια μέρη τῆς Γροιλανδίας.

Αἱ ὄρειναι περιοχαὶ καὶ αἱ περιοχαὶ τῆς γῆς ἔνθα ὑπῆρχον ἔλη καὶ δάση, κατωκίσθησαν πολὺ βραδύτερον τῶν πεδινῶν περιοχῶν καὶ ἰδίως ἐκείνων, αἵτινες διερρέοντο ὑπὸ μεγάλων ποταμῶν. Περιοχαί, αἱ ὁποῖαι ἀπεκόπησαν, ἔνεκα γεωλογικῶν μεταβολῶν, τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὰς πεπολιτισμένας περιοχὰς, ὅπως ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Ἀμερική, ἠκολούθησαν ἴδιον δρόμον ἀναπτύξεως.

6. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς.

Ἡ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ χώρας τινὸς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θανάτων καὶ ἐκ τῆς μεταναστεύσεως (εἰσοικῆσεως καὶ ἐξοικῆσεως). Φυσικὴ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ νοεῖται τὸ πλεόνασμα τούτου, ἀφοῦ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων ἀφαιρεθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν θανάτων. Εἰς τὰς πεπολιτισμένας χώρας διενεργεῖται καθ' ὠρισμένα χρονικὰ διαστήματα (συνήθως ἀνά δεκαετίαν) ἀπογραφή τοῦ πληθυσμοῦ καὶ παρακολουθεῖται συστηματικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων καὶ τῶν θανάτων. Ἡ ἀπογραφή τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὰς χώρας ταύτας ἤρχισε κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν τὰ στοιχεῖα διὰ τὴν κίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας ἐστηρίζοντο εἰς ὑπολογισμοὺς τῶν διοικητικῶν καὶ ἐφοριακῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν ὑπαλλήλων ἐπὶ τῆς στρατολογίας. Εἶναι εὐνόητον, ὅτι τοιοῦτοι ὑπολογισμοὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρέχωσιν ἀκρίβειαν ἀριθμήσεως. Καὶ εἰς τὴν σημερινὴν ἀκόμη ἐποχὴν ὑπάρχουσι μεγάλα Κράτη, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ὑπολογισμὸς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ δὲν γίνεται διὰ συστηματικῆς ἀπογραφῆς, ἔνεκα τεχνικῶν δυσκολιῶν (Ἰνδία, Κίνα), ἀλλὰ ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλων παρατηρήσεων.

Τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς συλλέγονται καὶ δημοσιεύονται κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὁργανισμοῦ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν (ΟΗΕ), τοῦ ἐδρεύοντος ἐν Νέα Ὑόρκη. Κατὰ τὸ ἔτος 1959 ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς ἀνῆλθεν εἰς 2.905 ἑκατομμύρια ψυχῶν, εἶχε δὲ κατ' ἠλείρους ὡς ἐξῆς : Ἀφρική 236 ἑκατομμ., Ἀμερική 398 ἑκατομμ., Ἀσία 1.624 ἑκατομμ., Εὐρώπη (ἄνευ Ρωσσίας) 421 ἑκατομμ., Ρωσσία 210 ἑκατομμ., Ὠκεανία 16.1 ἑκατομμ. Ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς ἐτησίως ἀνέρχεται εἰς 1,7% (1959).

Ἡ εξέλιξις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς.

Οἱ παρεχόμενοι ἀριθμοὶ ἔχουσι προέλθει ἐκ διαφόρων ὑπολογισμῶν.

Τέλος ἐποχῆς παγετώνων (περὶ τὸ 12000 π. Χ.)	περίπου	0,5 ἑκατομμ.
Περὶ τὸ 10.000 π. Χ.	»	5 ἑκατομμ.
Περὶ τὸ 6.000 π. Χ.	»	20 ἑκατομμ.
Περὶ τὸ 1.000 π. Χ.	»	100 ἑκατομμ.

Ἡ εξέλιξις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1650 μέχρι τοῦ 1900, κατ' ἡπείρους εἰς ἑκατομμύρια.

<i>Περιοχὰι</i>	1650	1750	1800	1850	1900
Εὐρώπη	100	140	187	266	401
Ἀσία	330	479	602	749	937
Ἀφρικῆ	100	95	90	95	120
Ἀμερικῆ (B + N)	13	12,4	24,6	59	144
Αὐστραλία - Ὠκεανία	2	2	2	2	6
Γῆ ἐν συνόλῳ	545	728	906	1171	1608

Ἡ εξέλιξις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ 1930 καὶ ἐξῆς εἰς ἑκατομμύρια (ΟΗΕ, 1959).

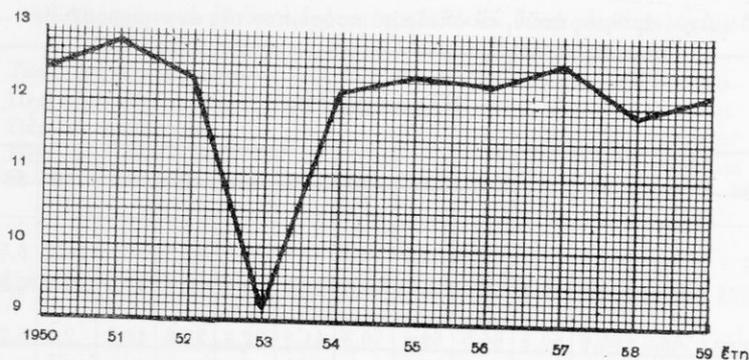
Πληθυσμὸς	1920	1930	1940	1950	1959	1964	*Ἐπιφάν. κα- τοικουμένη εἰς χιλ. τετρ. χιλιομέτ.	Πυκνότης κατὰ τετρ. χιλιόμε.	*Ἐτησία αὔξησ. % 1950 - 64
Γῆ	1810	2013	2246	2495	2905	3200	135391	21	2,0
Ἀφρικῆ	140	155	172	199	236	304	30280	8	3,2
Ἀμερικῆ	208	244	277	330	398	447	42037	9	2,6
Ἀσία	967	1073	1213	1379	1624	1855	27175	60	2,4
Εὐρώπη (ἐκτὸς Ρωσ- σίας καὶ Εὐρ.									
Τουρκίας)	328	355	380	393	421	468	4930	85	1,2
Ρωσσία	158	176	192	—	210	228	22403	9	1,6
Ὠκεανία	8,8	10,6	11,3	13,1	16,1	18	8558	2	2,7

Προσδοκωμένη ζωή.

Δηλ. αριθμός ετών, τα όποια το πρόσωπον τῆς αναγραφομένης ἡλικίας ὑπολογίζεται νὰ ζήσει ἀκόμη κατὰ μέσον ὄρον.

Ἡλικία εἰς ἔτη.

Χώρα	Γένος	0	1	5	10	20	30	40	50	60	70	80	85
Ἑλλάς	Ἄρρ.	49,1	53,2	55,6	52,4	44,3	37,1	29,8	22,6	16	10,6	6,5	5
	Θήλ.	50,9	55,1	57,7	54,5	46,4	39,5	32,4	24,9	17,5	11	6,2	4,5
Γερμανία	Ἄρρ.	64,6	67,8	64,5	59,8	50,3	41,3	32,3	23,8	16,2	9,8	5,2	3,7
	Θήλ.	68,5	71	67,6	62,8	53,2	34,9	34,7	25,8	17,5	10,4	5,6	4
Γαλλία	Ἄρρ.	63,6	66,1	62,7	57,9	48,4	39,3	30,4	22,2	15,1	9,1	4,8	3,4
	Θήλ.	69,3	71,2	67,8	63	53,4	44,1	35	26,2	18,1	11,1	5,9	4,2
Ἡνωμ. Βασίλ.	Ἄρρ.	67,6	68,6	64,9	60	50,4	40,9	31,5	22,6	15,1	9,3	5,2	4
	Θήλ.	73,1	73,7	69,9	65	55,3	45,7	36,2	27,2	18,8	11,6	6,4	4,7
Ἑλβετία	Ἄρρ.	66,4	67,8	64,4	59,6	50,2	41	31,9	23,2	15,7	9,5	5,2	3,8
	Θήλ.	70,9	71,9	68,4	63,6	53,9	44,4	35	26	17,8	10,7	5,7	4,2
Αἴγυπτος	Ἄρρ.	35,7	42,1	49,8	46,9	39,8	33	26,1	19,4	13,3	7,9	4,1	2,9
	Θήλ.	41,5	48,1	58,3	54,5	46,1	38,2	30,8	23,4	16,3	9,6	4,8	3,2
Καναδάς	Ἄρρ.	66,3	68,3	64,9	60,2	50,8	41,6	32,5	23,9	16,5	10,4	5,3	4,3
	Θήλ.	70,8	72,3	68,8	64	54,5	44,9	35,6	26,8	18,6	11,6	6,4	4,6
Κίνα	Ἄρρ.	41,1	47,6	49,5	45,6	37,2	29,7	22,7	16,5	11,3	7,1	4,1	3,1
	Θήλ.	45,7	51,5	54,6	50,8	42,4	34,8	27,7	20,7	14,2	8,7	4,8	3,4
Ἰνδία	Ἄρρ.	32,5	39	40,9	39	33	26,6	20,5	14,9	10,1	6,5	4	3,1
	Θήλ.	31,7	37,3	40,9	39,5	32,9	26,2	21,1	16,2	11,3	7,5	4,8	3,7
Ἡνωμέν. Πολιτεῖαι	Ἄρρ.	67,4	68,3	64,6	59,8	50,3	41,1	31,8	23,4	16,2	10,5	6,3	5,1
	Θήλ.	73,6	74,2	70,5	65,6	55,9	46,2	36,7	27,7	19,4	12,4	7	5,4
Σουηδία	Ἄρρ.	70,5	71,1	67,5	62,7	53,1	43,7	34,4	25,5	17,4	10,6	5,7	4
	Θήλ.	73,4	73,7	70	65,1	55,4	45,7	36,2	27,1	18,6	11,3	6	4,3

Έπί 1000 κατοίκων ή περίσσεια τῶν γεννήσεων ἀπὸ τῶν θανάτων τῆς Ἑλλάδος (1959).

Ἡ ἐτησία αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς, ἀνερχομένου εἰς 2.905 ἑκατομμύρια (1959), ὑπολογίζεται εἰς 1,7%. Μετὰ πάροdon 50 ἐτῶν, μὲ ἐτησίαν αὐξησης 2% καὶ σταθερὸν πληθυσμὸν ἑκάστου τῶν προσεχῶν 50 ἐτῶν ἐκ 3000 ἑκατομμυρίων ψυχῶν, ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς θὰ ἔχη φθάσει (περὶ τὸ ἔτος 2010) εἰς 6 δισεκατομμ. περίπου. Κατόπιν τούτου τίθεται τὸ ἐρώτημα, ἂν οἱ πόροι τῆς γῆς ἐπαρκῶσι διὰ τὴν διατροφήν 6 δισεκατ. ἀνθρώπων, ἐφ' ὅσον βέβαια δὲν συνεχισθῆ ἡ αὐξησης. Ἐπὶ τούτου ἄλλοι μὲν εἶναι αισιόδοξοι, ἄλλοι δὲ ἀπαισιόδοξοι, λέγοντες, ὅτι, ἐὰν δὲν εὑρεθῆ διέξοδος διὰ τὸν πλεονάζοντα πληθυσμὸν τῆς γῆς εἰς ἄλλους πλανήτας, οἱ ἄνθρωποι τότε θὰ ἀναγκασθῶσι νὰ λάβωσι διάφορα δρακόντεια μέτρα πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος.

7. Αἱ Φυλαί.

Ἡ σημασία τῆς σπουδῆς τῶν φυλῶν διὰ τὴν γεωγραφίαν.

Ὑπὸ τὸ ὄνομα φυλῆ νοοῦμεν, ὡς γνωστὸν, ἄθροισμα ἀνθρώπων οἵτινες ἔχουσι τὰ αὐτὰ σωματικά, βιολογικά, ψυχολογικά ἢ κοινωνικά γνωρίσματα, τὰ ὅποια εἶναι κληρονομήσιμα.

Ἡ σπουδὴ τῶν φυλῶν ὡς κλάδου τῆς ἀνθρωπολογίας περιλαμβάνεται

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

1-4. Βορειοευρωπαίοι. 5-6. Έλληνες. 7. Ιταλός. 8. Ισπανός.
9-12. Μογγολίδαι. 13-16. Νεγρίδαι.

νεται εἰς τὰς ἐρεῦνας τῆς βιολογίας. Κατὰ τὴν σπουδὴν ὅμως τῆς γεωγραφίας ἐνδείκνυται ὅπως γνωρίσῃ τις, ἐκτὸς τῶν γεωγραφικῶν στοιχείων τῶν ξένων χωρῶν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες κατοικοῦσι τὰς χώρας ταύτας καὶ λάβῃ ἰδέαν τινὰ περὶ τῶν ἐξωτερικῶν γνωρισμάτων τῶν ἀνθρώπων τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν χωρῶν. Εἰς τὴν γεωγραφίαν πρὸς τοῦτοις περιλαμβάνεται ἡ γνῶσις τῆς κατανομῆς τῶν διαφόρων φυλῶν εἰς ὁλόκληρον τὴν γῆν, διότι αἱ ἀνθρώπιναι φυλαὶ συμβάλλουσι διὰ τῶν ἐπιτευγμάτων αὐτῶν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς γεωγραφικῆς μορφῆς μιᾶς χώρας. Μετὰ τῶν προβλημάτων τῶν φυλῶν ἐν γένει συνδέονται τὰ προβλήματα τῶν κατὰ φυλὰς πολιτιστικῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ ἀνθρώπου. "Ἄλλα εἶναι τὰ ἐπιτεύγματα τῆς λευκῆς φυλῆς κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἄλλα εἶναι τὰ ἐπιτεύγματα, εἰς τὸ αὐτὸ πεδίον τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος, τῆς κιτρίνης φυλῆς. Ἐναυθὰ ὅμως πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, ἀμιγεῖς ἀνθρώπιναι φυλαὶ δὲν ὑπάρχουσι. Εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς λαοὺς τῆς γῆς παρατηροῦνται σήμερον διάφοροι φυλετικαὶ ἀποχρώσεις προσερχόμεναι ἐξ ἐπιμιξίας. "Ὅθεν τὰ συμπεράσματα περὶ τῶν πολιτιστικῶν ἐπιτευγμάτων μιᾶς φυλῆς πρέπει νὰ μὴ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει μονομερῶς καὶ νὰ μὴ ἀποδίδωνται ἀποκλειστικῶς εἰς φυλετικὰς ιδιότητας.

Ἡ διάκρισις τῶν φυλῶν. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος διέκρινον τρεῖς κατηγορίας φυλῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χρώματος τοῦ δέρματος : 1) τὴν **λευκὴν**, 2) τὴν **κιτρίνην** καὶ 3) τὴν **μέλαιναν** (μαύρην). Οἱ εἰς τὰς φυλὰς ταύτας ἀνήκοντες ἄνθρωποι ὀνομάζονται Εὐρωπαϊδαί, Μογγολίδαί καὶ Νεγρίδαί ἀντιστοίχως. Ἡ ἐρυθρὰ φυλὴ θεωρεῖται ὑποδιαίρεσις τῆς κιτρίνης. Ὁ καθορισμὸς τῶν ἀποχρώσεων τῶν οὕτω πως διακρινομένων φυλῶν συναντᾷ μεγάλας δυσκολίας. Ὅπως δὴποτε ὅμως ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χρώματος διαίρεσις τῶν ἀνθρώπων εἰς φυλὰς παρεῖχε σημαντικὰ τεκμήρια δι' ἓνα κατατοπιστικὸν προσανατολισμόν.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς κατὰ φυλὰς. 1. **Λευκὴ φυλὴ :** Περίπου 1500 ἑκατομμύρια. Εἰς ταύτην περιλαμβάνονται : οἱ λευκοὶ τῆς Εὐρώπης, τῆς δυτικῆς Ἀσίας καὶ Ἰνδιῶν, τῆς βορείου καὶ νοτίου Ἀφρικῆς, τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς βορείου καὶ νοτίου Ἀμερικῆς.

2. **Κιτρίνη φυλὴ :** Περίπου 1100 ἑκατομμ. Εἰς ταύτην ἀνήκου-

σιν οί Κινέζοι, οί 'Ιάπωνες, οί Βιρμανοί, οί Μαλαϊοί, οί κάτοικοι τῆς Πολυνησίας, οί Μογγόλοι.

3. Μαύρη φυλή : Περίπου 300 ἑκατομμ.

'Η ἔρυθρά φυλή, ἥτις θεωρεῖται ὑποδιαίρεσις τῆς κιτρίνης, περιλαμβάνει 6 περίπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων.

8. 'Η μετανάστευσις.

'Από τῆς ἐποχῆς τῶν μεγάλων γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων ἔγιναν μεταναστεύσεις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὰς ἀνακαλυφθείσας νέας χώρας. 'Η κίνησις τῶν πλοίων δι' ἀτμοῦ συνέβαλε πολὺ εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς μεταναστεύσεως, ἡ ὁποία ἐπετάθη ἔτι περισσότερο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων διώξεων τῶν πολιτῶν ἐν Εὐρώπῃ διὰ λόγους θρησκευτικούς. "Ὅτε αἱ 'Ηνωμένα Πολιτεῖαι τῆς 'Αμερικῆς ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των (1776), ἔλαβον πολλὰ νομοθετικὰ μέτρα διευκολύνοντα τὴν εἰς αὐτὰς μετανάστευσιν, ἰδίως ἐξ Εὐρώπης. Παρόμοια μέτρα ἔλαβον καὶ τὰ κράτη τῆς Νοτίου 'Αμερικῆς, ὅταν ταῦτα ἀπέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα μετηνάστευσαν ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν 'Αμερικὴν πλέον τῶν 50 ἑκατομμ. ἀνθρώπων. 'Απὸ τῶν ἀρχῶν ὅμως τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἡ μετανάστευσις διὰ τὰς διαφόρους χώρας ὑπόκειται εἰς περιορισμούς. Οἱ περιορισμοὶ οὗτοι ἐλήφθησαν κυρίως διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐργασία εἰς τοὺς ἐντοπίους. Εἰς ἀρκετὰς ὅμως περιπτώσεις οἱ περιορισμοὶ ὀφείλονται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἐνδιαφερομένων κρατῶν - μητροπόλεων, ὡς εἶναι ἡ 'Αγγλία, ὅπως μὴ διαταραχθῇ ὁ ἐθνογραφικὸς χαρακτήρ τῶν νέων χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἦσαν ἀγγλικαὶ ἀποικίαι καὶ ἤδη συνδέονται κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον πρὸς τὴν 'Αγγλίαν. Οὕτω, π.χ., διὰ τὸν Καναδᾶν, τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νότιον 'Αφρικὴν οἱ ἐτησίως μεταναστεύοντες πρέπει νὰ εἶναι κατὰ τὰ 4)5 περίπου 'Αγγλοὶ καὶ κατὰ τὸ 1)5 ἐξ ἄλλων χωρῶν. Εἰς ὅλας τὰς νέας χώρας ἔχουσι ψηφισθῆ νόμοι καθορίζοντες τὸν ἐτησίως ἐπιτρεπόμενον ἀριθμὸν μεταναστῶν καὶ τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας δύναται νὰ γίνῃ ἡ μετανάστευσις. Διὰ τῆς μεταναστεύσεως ἐδόθη ἐργασία εἰς τὸν πλεονάζοντα πληθυσμὸν τοῦ παλαιοῦ Κόσμου καὶ διηυρύνθησαν αἱ δυνατότητες τῆς παγκοσμίου οἰκονομικῆς καὶ πνευματικῆς δραστηριότητος.

9. Ζῶναι τῆς γῆς πυκνῶς καὶ ἀραιῶς κατρωκημένοι.

Ἡ μικροτέρα πυκνότης πληθυσμοῦ παρατηρεῖται εἰς τὰς πολικὰς περιοχὰς καὶ τὰς περιοχὰς τῶν ἐρήμων. Εἰς ταύτας ὑπάρχουσιν ἐκτάσεις τελείως κεναὶ ἀνθρώπων. Ἐὰν θεωρήσωμεν μεγάλους χώρους τοιούτων περιοχῶν, εἶναι δυνατόν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ νὰ συναντήσωμεν οἰκισμοὺς μικροὺς εἰς μεγάλας ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωρῶν τούτων εἶναι γενικῶς μικροτέρα τοῦ 0,5 κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμε. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τροπικὰς χώρας ὑπάρχουσι περιοχαὶ ἔνθα ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι λίαν μικρά. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰ πυκνὰ δάση, εἰς τὸ ὑγρὸν κλίμα καὶ εἰς τὴν μεγάλην θερμοκρασίαν, ἣτις ἐπικρατεῖ ἐκεῖ. Περιοχαὶ μέσων γεωγραφικῶν πλατῶν εὐρισκόμεναι ἐγγὺς τῶν θαλασσῶν, ἔχουσι κατὰ κανόνα πυκνότητα πληθυσμοῦ μεγαλυτέραν ἐκείνης τὴν ὁποῖαν ἔχουσι περιοχαὶ εὐρισκόμεναι μακρὰν τῶν θαλασσῶν. Παράδειγμα τοιαύτης κατανομῆς τῆς πυκνότητος ἀποτελεῖ ἡ Ἰσπανία. Αἱ παραλιακαὶ περιοχαὶ ταύτης εἶναι πυκνότερον κατρωκημένοι τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν. Ἡπειρωτικαὶ περιοχαὶ ἔχουσι πολλὰς βροχὰς ἐτησίως παρουσιάζουσι μεγαλυτέραν πυκνότητα πληθυσμοῦ ἐν σχέσει πρὸς ἡπειρωτικὰς περιοχὰς, αἱ ὁποῖαι ἔχουσιν ὀλίγας βροχὰς. Δυνατότητες ὑδρεύσεως περιοχῆς τινος δημιουργοῦσι καταλλήλους συνθήκας ἐποικισμοῦ καὶ διαβιώσεως τῶν ἀνθρώπων, ὅπως, π.χ., τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Νείλου ποταμοῦ. Ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα περιοχαὶ ἔχουσι πυκνότητα 1000 κατοίκων κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον.

Πυκνῶς κατρωκημένοι γεωγρ. χώροι ἀπαντῶσιν εἰς τὰς ἀσιατικὰς περιοχὰς τῶν μουσάνων ὅπου, ὡς γνωστόν, διαβιοῖ τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς (Κίνα — Ἰνδία). Νῆσοι εὐρισκόμεναι εἰς τὰς θερμὰς θαλάσσας ἔχουσιν ἐπίσης μεγάλην πυκνότητα πληθυσμοῦ, ὅπως, π.χ., ἡ Ἰάβα, Ἄιτή, Ἰαμαϊκὴ (ὕπερ τοὺς 200 κατοίκους κατὰ τετραγ. χιλιόμετρον). Βιομηχανικαὶ περιοχαὶ τῶν μέσων γεωγραφικῶν πλατῶν παρουσιάζουσι μεγάλην πυκνότητα πληθυσμοῦ. Τοιαῦται ἀπαντῶσιν εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ Δυτικὴν Εὐρώπην, εἰς τὴν ἀνατολικὴν περιοχὴν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Γενικῶς, αἱ βιομηχανικαὶ χώραι εἶναι πυκνότερον κατρωκημένοι τῶν γεωργικῶν χωρῶν. Εἶναι ὅμως δυνατόν, εἰς εὐφόρους γεωργικὰς περιοχὰς νὰ ὑπάρχη μεγάλη πυκνότης πληθυσμοῦ, ὡς τοῦτο παρατηρεῖται εἰς τὴν Κίναν,

τάς Ἰνδίας καὶ τὴν Αἴγυπτον. Τὸ βιοτικὸν ὁμῶς ἐπίπεδον τῶν λαῶν τούτων εἶναι χαμηλόν.

Βαθμίδες πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πολὺ ἀραιῶς κατοικημένων περιοχῶν τῆς γῆς εἶναι μικροτέρα τοῦ ἐνὸς κατοίκου κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον. Ἡ ἔκτασις τῶν περιοχῶν τούτων καταλαμβάνει τὰ 50 % τῆς ξηρᾶς. Μετρίας πυκνότητος περιοχαὶ περιλαμβάνουσιν ἓνα ἕως δέκα κατοίκους κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον. Ἡ ἔκτασις τῶν περιοχῶν τούτων φθάνει τὰ 30 % τῆς ξηρᾶς. Μόνον 6,3 % τῆς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς παρουσιάζουσι πυκνότητα πληθυσμοῦ μεγαλυτέραν.

1. Αἱ πυκνότερον κατοικημένοι χῶροι τῆς γῆς.

Ἀνθρώποι κατὰ τετρ. χιλιόμετρον.

Χῶροι	Κάτοικοι	Χῶροι	Κάτοικοι
Αἴγυπτος	672*	Λουξεμβούργον	121
Ὀλλανδία	336	Ἄιτη	121
Βέλγιον	293	Ἰνδία	118
Κίνα	257	Ούγγαρία	106
Ἰαπωνία	243	Δανία	104
Νότιος Κορέα	225	Τσεχοσλοβακία	103
Ἀγγλία	211	Πορτογαλία	96
Δυτ. Γερμανία	205	Πακιστάν	88
Ἰταλία	160	Ἀυστρία	83
Λίβανος	139	Γαλλία	79
Κεϋλάνη	136	Φιλιππῖναι	74
Ἑλβετία	122	Ἰνδονησία	56

* Ἡ μέση πυκνότης τῆς Αἴγυπτου (ἐκτ. 1 ἐκατ. τετρ. χιλ.) εἶναι 24. Μόνον εἰς τὰς περὶ τὸν Νεῖλον περιοχάς, ἐκτάσεως 35 χιλ. τετρ. χιλιομ., ἡ πυκνότης εἶναι 672 (1958). Σημειωτέον ὅτι εἰς τινὰς περιοχάς ἡ πυκνότης ὑπερβαίνει τοὺς 1000 κατὰ τετρ. χιλιόμ. Ἡ διαβίωσις ὁμῶς εἰς τὰς περιοχάς αὐτάς δὲν εἶναι διόλου εὐχάριστος.

2. Ευρωπαϊκά κράτη έχοντα πυκνότητα πληθυσμού κάτω της μέσης Ευρωπαϊκής πυκνότητος, άνερχομένης εις 85 κατά τετρ. χιλίωμ.

Χῶραι	Κάτοικοι	Χῶραι	Κάτοικοι
Ἴσπανία	58	Ἴσλανδία	2
Ἑλλάς	61	Νορβηγία	11
Βουλγαρία	68	Φινλανδία	13
Γιουγκοσλαυτα	70	Σουηδία	16
Ρουμανία	74	Ἴρλανδία	41
Γαλλία	79	Ἀλβανία	49

3. Ἄραιώς κατοικημένοι χῶραι.

ΕΥΡΩΠΗ

ΑΣΙΑ

Χῶραι	Κάτοικοι	Χῶραι	Κάτοικοι
Ῥωσία (μετὰ τῆς Σιβηρίας)	9	Σαουδική Ἀραβία	4
Νορβηγία	11	Ἰράκ	11
Φινλανδία	13	Ἰράν	12
Σουηδία	16	Τουρκία	32
		Ταϊλάνδη	40

ΑΜΕΡΙΚΗ

ΑΦΡΙΚΗ

Χῶραι	Κάτοικοι	Χῶραι	Κάτοικοι
Καναδάς	2	Λιβύη	1
Βολιβία	3	Σουδάν	4
Βραζιλία	7	Ἀλγέριον	4
Ἀργεντινή	7	Νοτιοαφρ. Ἐνωσις	11
Περου	7	Αἰθιοπία	17
Βενεζουέλα	7	Μαρόκον	22
Χιλή	9	Αἴγυπτος (ὀλική περιοχή)	24
Κολομβία	11	Τυνησία	30
Οὐραγουάη	14		
Μεξικόν	16		
Ἡνωμ. Πολιτ. Ἀμερ.	21	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	1

Τὰ ἀνάκτορα τῆς Κνωσοῦ

Δράμα : Πηγὰὶ Ἁγίας Βαρβάρας

Πόλεις Έχουσαι πληθυσμόν ἄνω τῶν 2 ἑκατομμυρίων κατοίκων.

ΕΥΡΩΠΗΣ			
Βερολίνον	3. 296. 000	Λένιγκραντ	3. 300. 000
Μπιρμιγγάμ	2. 291. 000	Λονδῖνον	8. 204. 000
Μάντσεστερ	2. 419. 000	Παρίσιοι	4. 823. 000
Μόσχα	5. 032. 000		
ΑΣΙΑΣ			
Βομβάη	4. 941. 000	Σαγκάη	6. 900. 000
Βουχάν	2. 146. 000	Σεινάγκ	2. 411. 000
Δελχί	2. 409. 000	Τζακάρτα	2. 814. 000
Καλκούτα	5. 909. 000	Τιεντσίν	3. 220. 000
Όσάκα	2. 887. 000	Τόκιον	9. 504. 000
Πεκῖνον	4. 010. 000	Τσουγκίγκ	2. 121. 000
ΑΦΡΙΚΗΣ			
Κάϊρον			2. 993. 000
Β. ΑΜΕΡΙΚΗΣ			
"Άγιος Φραγκίσκος	2. 022. 000	Πόλις Μεξικου	2. 554. 000
Βοστώνη	2. 589. 000	Σάν Λούις	2. 060. 000
Λός Άντζελες	2. 243. 900	Σικάγον	6. 220. 000
Νέα Υόρκη	10. 694. 000	Φιλαδέλφεια	4. 342. 000
Ντητρόιτ	3. 220. 000		
Ν. ΑΜΕΡΙΚΗΣ			
Μπουένος - Άϊρες	4. 603. 000	Σάν Πάολο	3. 674. 000
Ίριον Ίανέϊρον	3. 123. 000		
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ			
Σύδνεϋ			2. 054. 000

Σημ. "Απασαι αἱ πόλεις νοοῦνται μετὰ τῶν ἐγγύς προαστείων

10. Αίτια συγκεντρώσεως πληθυσμού.

Ἡ κατανομή τῶν κρατικῶν ἀρχῶν καὶ ὀργανισμῶν ὡς καὶ τῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις μᾶς ἐπικρατείας ἐπηρεάζει τὴν οικονομικὴν κίνησιν καὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ πολλῶν πόλεων καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῆς φυσιογνωμίας αὐτῶν. Τὰ τεχνικὰ μέσα καλλιεργείας τοῦ ἐδάφους, θερισμοῦ καὶ ἀλωνισμοῦ, ἀφήρσαν τὴν ἐργασίαν ἀπὸ πολλοὺς ἐργάτας γεωγραφικῶν περιφερειῶν, οἱ ὅποιοι παροαμείναντες ἄνευ ἐργασίας συγκεντρώθησαν εἰς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα πρὸς ἀνεύρεσιν ἐργασίας. Πολλοὶ μικροὶ βιομηχανικοὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἀνέστειλαν τὴν λειτουργίαν των, λόγῳ τῆς κατὰ μεγάλας μάζας εὐθνηγῆς παραγωγῆς τῶν μεγαλυτέρων συναφῶν ἐργοστασίων τῶν πόλεων, εἰς τὰ ὅποια ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργαζομένων αὐξάνει συνεχῶς, ἐφ' ὅσον βεβαίως ἢ μεγάλη κατανάλωσις τῶν παραγομένων βιομηχανικῶν εἰδῶν ἀπαιτεῖ αὐξήσιν τῶν ἐργατικῶν χειρῶν τῶν ἐργοστασίων. Ὁ κάτοικος τοῦ χωρίου ἢ μικρᾶς κωμοπόλεως, ἐὰν δὲν εἶναι ἰδιοκτῆτης γαιῶν, ἔστω καὶ ὀλίγων στρεμμάτων, προτιμᾷ νὰ ἐργάζεται εἰς ἐργοστάσιον πόλεως τινος ὡς ἐργάτης, παρά νὰ εἶναι ἐργάτης εἰς ἀγροτικὰς ἐργασίας ξένης ἰδιοκτησίας. Ἡ ἐργατικὴ ζωὴ τῶν μεγάλων πόλεων, ὅπου συνήθως εἶναι συγκεντρωμένα τὰ μεγάλα ἐργοστάσια, παρουσιάζει τὰ ἐξῆς πλεονεκτήματα ἔναντι τῆς ἐργατικῆς ἀγροτικῆς ζωῆς: α) Ὑπάρχει σχεδὸν σταθερὸν ἐργατικὸν εἰσόδημα καὶ τὸ ἡμερομίσθιον εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεγαλύτερον τοῦ ἀγροτικοῦ ἡμερομισθίου. β) Ἡ κοινωνικὴ καὶ ὑγιεινὴ πρόνοια ἀσχεῖται εὐκολώτερον εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ἢ τὰ χωρία (Νοσοκομεῖα κλπ.). γ) Αἱ οἰκονομικαὶ δυνατότητες ἰδρύσεως οἰκογενείας καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων τοῦ ἐργάτου εἶναι πολὺ μεγαλύτεραι εἰς τὰς μεγάλας πόλεις. δ) Ἡ ψυχαγωγία (θεάματα παντὸς εἶδους κλπ.) εἶναι μεγαλυτέρα εἰς τὰς πόλεις ἢ τὰ χωρία καὶ ἡ ἐν γένει διαβίωσις τοῦ ἐργάτου εἰς τὰς πόλεις εἶναι ἀνετωτέρα τῆς διαβιώσεως τοῦ ἀγρότου. Ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς ἐκδηλοῦται κατὰ πρῶτον εἰς τὰς πόλεις, πολὺ δὲ βραδύτερον καὶ εἰς μικρότερον βαθμὸν ἐκδηλοῦται οὗτος εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς κωμοπόλεις. Τὰ μειονεκτήματα τὰ ὅποια παρουσιάζει ἡ ἐργατικὴ ζωὴ τῶν πόλεων εἶναι τὰ ἐξῆς: α) Πιθανότης στερήσεως τῆς ἐργασίας λόγῳ οικονομικῆς κρίσεως τοῦ ἐργοδοτοῦ ἢ γενικωτέρας τοιαύτης. β) Ἡ ζωὴ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις εἶναι ἀκριβωτέρα τῆς ζωῆς εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς κωμοπόλεις, καὶ κατὰ

συνέπειαν πολλοὶ ἐργάται διαβιοῦσιν ὑπὸ συνθήκας ἀνθυγιεινάς, τόσον ἀπὸ ἐπόψεως κατοικίας, ὅσον καὶ ἀπὸ ἐπόψεως τροφῆς καὶ ἐνδυμασίας. γ) Γενικῶς ἡ ζωὴ τῶν ἐργατῶν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ἀπὸ ἐπόψεως ὑγιεινῆς ὑστερεῖ τῆς ζωῆς τοῦ ἀγρότου.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον οἱ ἐργάται, οἱ ὁποῖοι συγκεντρώνονται εἰς τὰς μεγάλας πόλεις. Εἰς πλείστας περιπτώσεις οἱ παντὸς εἴδους βιοτέχναι ἐγκαταλείπουν τὰ χωρία ἢ τὰς κωμοπόλεις καὶ συγκεντροῦνται εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τῶν νομῶν ἢ εἰς τὰς μεγάλας ἐν γένει πόλεις, ὅπου αἱ δυνατότητες εὐρέσεως ἐργασίας ἢ ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος εἶναι εὐνοϊκώτεραι. Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις δημιουργοῦνται καὶ ἐπαγγέλματα, τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς μικρὰς πόλεις. Ἐναφέρομεν ἐνδεικτικῶς τὴν πυροσβεστικὴν ὑπηρεσίαν, τοὺς χρηματομεσίτας, τοὺς σταθμοὺς πρώτων βοηθειῶν, τὸ σῶμα τῶν ἀδελφῶν νοσοκόμων κλπ.

Ἡ γεωγραφικὴ θέσις μιᾶς πόλεως ἐπηρεάζει τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Αἱ ἡμίσειαι περίπου τῶν μεγαλοπόλεων τῆς γῆς εἶναι ἐκτισμέναι παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ποταμούς. Ἡ πολιτικὴ σημασία τῆς πόλεως ἐπηρεάζει ἐπίσης τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Τὸ ἐν τρίτον τῶν μεγαλοπόλεων τῆς γῆς εἶναι πρωτεύουσαι κρατῶν. Ἡ πρωτεύουσα εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχοντος, τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος, τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων καὶ Δικαστηρίων, ὡς καὶ τῶν πάσης φύσεως ὀργανισμῶν πολιτιστικῆς ἐκδηλώσεως καὶ κοινωνικῆς προνοίας. Ἐνεκεν τῶν ἰδιοτήτων αὐτῆς κέκτῃται ἡ πρωτεύουσα ἐνὸς κράτους, προκαλεῖται πρὸς αὐτὴν μεγάλη συγκέντρωσις ἀνθρώπων.

Ἡ συγκέντρωσις τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ἔχει ἐπηρεασθῆ εἰς τινὰς περιπτώσεις καὶ ἐξ εἰδικῶν λόγων. Οὕτω, οἱ μετανάσται τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας μεταβαίνοντες ἐκεῖ, προετίμων νὰ ἐγκαθίστανται συνήθως εἰς τὰ παραθαλάσσια μέρη, παρὰ νὰ μεταβαίνουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν χωρῶν τούτων. Ἐνεκα τοῦ λόγου τούτου πολλοὶ μεγάλοι πόλεις τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας κεῖνται εἰς παραθαλάσσια μέρη.

21-2-69 B' Εβδωμιάδα
I [unclear] [unclear]

Β. Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

1. Τὰ στοιχεῖα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ καὶ οἱ συντελεσταὶ ἐκάστου τούτων.

Ἰπὸ τὸν ὄρον πολιτισμὸς νοεῖται τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος, τὸ μὲν λαμβάνει ἐκ τῆς φύσεως ἀγαθὰ διὰ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, τὸ δὲ καλλιεργεῖ τὰς ἐμφύτους εἰς αὐτὸν πνευματικὰς δυνάμεις. Κατὰ ταῦτα διακρίνομεν δύο εἶδη πολιτισμοῦ: Τὸν ὑλικὸν ἢ τεχνικὸν καὶ τὸν πνευματικὸν πολιτισμὸν.

Ὁ ὑλικὸς πολιτισμὸς περιλαμβάνει τὰς ἐνεργείας ἐκεῖνας διὰ τῶν ὁποίων ὑποτάσσομεν τὴν φύσιν καὶ θέτομεν αὐτὴν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἡμῶν. Τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα συνιστῶσι τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει ἐνὸς λαοῦ, ἀνταποκρίνονται εἰς ἀξιολογικὰς ῥοπὰς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἶναι οὕτω πως συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα, ὥστε ν' ἀποτελῶσιν ὀργανικὴν τινα ἐνότητα. Αἱ τάσεις (ῥοπαὶ) τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἀξιολόγησιν (ἐκτίμησιν) τῶν στοιχείων τοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶναι αἱ αὐταὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Τούναντίον, αὐταὶ εἶναι ἰδιαιτέραι δι' ἕκαστον ἄνθρωπον καὶ πολὺ περισσότερον ἰδιαιτέραι δι' ἕκαστον λαόν. Τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν, ἐπὶ παραδείγματι, ἐνὸς γλυπτοῦ ἀντικειμένου ἢ μιᾶς μουσικῆς μελωδίας δὲν τὴν ἀντιλαμβάνονται οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἐπίσης ἄλλην ἀντίληψιν περὶ ἐνὸς καλλιτεχνικοῦ δημιουργήματος ἔχει ὁ Αἰγύπτιος καὶ ἄλλην ὁ Ἕλληνας. Τὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ **θρησκεία**, ἡ **ἐπιστήμη**, ἡ **τέχνη**, ἡ **οἰκονομία**, ἡ **κοινωνία** καὶ ἡ **πολιτεία**.

Ἡ θρησκεία. Ἡ γένεσις τῶν θρησκειῶν ὀφείλεται εἰς τὸ θρησκευτικὸν ἐνστικτον, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει καὶ εἰς τοὺς μᾶλλον ἀπολιτίστους λαούς. Ἡ ἀνθρωπινὴ θρησκευτικότης, ἀγομένη ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τοῦ φόβου πρὸς ὑπερτέραν τοῦ ἀνθρώπου δύναμιν, ἡσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκφράσῃ τὰ συναισθήματα ταῦτα διὰ τῆς θρησκείας καὶ τῆς λατρείας. Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὴν ἱστορικὴν διαδρομὴν τοῦ πολιτισμοῦ, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ θρησκεία ἤσκησε σπουδαιότητα ἐπίδρασιν

ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τούτου ποικιλοτρόπως. Αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις, π.χ., τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων καὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων διαφέρουσι κατὰ πολὺ. Αὐταὶ ἐπηρεάζουσι τὴν τάσιν τῶν λαῶν πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς θρησκευτικότητος αὐτῶν. Οὕτω, οἱ ναοὶ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἐντελῶς διάφοροι. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐκφράζουσι τὴν ἔννοιαν τῆς ὑπερτάτης Δυνάμεως διὰ τοῦ ὄγκου ἐνὸς οἰκοδομήματος (πυραμίδος), ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες ἐκφράζουσι τοῦτο διὰ τοῦ σχήματος καὶ τῆς συμμετρίας τῶν διαστάσεων τοῦ ναοῦ, τῆς τοποθεσίας τούτου, διὰ τῆς ἀπόψεως αὐτοῦ ἀπὸ τινος ἀποστάσεως καὶ διὰ τῆς λεπτότητος καὶ τῆς ἀφθάστου καλλιτεχνίας τῶν ἐπὶ τοῦ ναοῦ συμβολικῶν παραστάσεων, ὅπου αὐταὶ ὑπάρχουσι (Παρθενῶν, ναὸς Ὀλυμπίου Διὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ κλπ.). Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, χωρὶς νὰ παραλείπη τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας τοῦ θεοῦ (ναὸς Ἁγίας Σοφίας, Ἁγίου Πέτρου, ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, ὕμνογραφία κλπ.), ἔχει συγκεντρώσει τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι μεγάλη. Αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τὰ γράμματα προήχθησαν πολὺ λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως ἣν ἔσχε καὶ ἀσκεῖ ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Ἡ ἐπιστῆμη. Ἐκτὸς τοῦ φαινομένου 1) τῆς γεννήσεως, 2) τῆς ζωῆς καὶ 3) τοῦ θανάτου, οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἔμενον ἐκστατικοὶ πρὸ τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐντυπωσιακῶν φυσικῶν φαινομένων, ὅπως εἶναι αἱ ἀστραπαί, αἱ βρονταί, οἱ κεραυνοί, αἱ βροχαί, αἱ χιόνες κλπ. Ἡ σελήνη μὲ τὰς φάσεις αὐτῆς, ὁ ἥλιος μὲ τὸ ἄπλετον φῶς καὶ τὴν ζωογόνον αὐτοῦ δύναμιν, ὁ ἕναστρος οὐρανὸς ἐν γένει καὶ τὰ παντοῖα φυσικὰ φαινόμενα ἐπὶ τῆς γῆς δὲν προεκάλεσαν μόνον τὸν φόβον καὶ τὴν ἐκστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ διήγειρον τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ πρὸς ἐρμηγείαν ἀπάντων τούτων καὶ ἀντίληψιν τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου. Αἱ ἐκ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης φωτειναὶ ἀκτῖνες ἐδημιούργησαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τὴν ἔννοιαν τῆς εὐθείας γραμμῆς, ἐν ᾧ τὸ σχῆμα τῶν ἀστρῶν τούτων παρέσχε τὴν ἔννοιαν τοῦ κύκλου. Οὕτω τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς γεωμετρίας ἐδόθησαν εἰς τὸν ἄνθρωπον εὐθὺς ὡς ἐνεφανίσθη οὗτος εἰς τὸν κόσμον. Οἱ δάκτυλοι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ὑπαρξίς ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ζώων παρέσχον, παραλλήλως πρὸς τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς γεωμε-

τριάς, τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ἀριθμήσεως. Ἡ καλλιέργεια τῶν κλάδων τούτων τοῦ ἐπιστητοῦ εἶναι συνάρτησις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ ἐνὸς λαοῦ. Οἱ **Κινέζοι**, οἱ **Ἴνδοί**, οἱ **Σουμέριοι**, οἱ **Βαβυλώνιοι** καὶ οἱ **Αἰγύπτιοι** ἐπετέλεσαν μεγάλας προόδους εἰς τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν μηχανικὴν. Ἡ κατασκευὴ ναῶν, ἀνακτόρων, φρουρίων, ὑδραγωγείων, πλοίων κλπ. ἀπαιτεῖ γνώσεις, τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι ἀνέπτυξαν εἰς διάστημα πολλῶν χιλιᾶδων ἐτῶν. Ἡ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ γεωμετρία τῶν ἀνωτέρω πεπολιτισμένων λαῶν ἦσαν ἐπιτεύγματα προελθόντα ἐκ τῆς ἐμπειρίας. Ἐκεῖνοι οὔτινες εἰσέδυσαν βαθύτερον εἰς τὴν μαθηματικὴν ἔρευναν ἦσαν οἱ **ἀρχαῖοι Ἕλληες**. Ἡ μεγάλη ἐπιπένησις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦτο ἡ ἀνακάλυψις τῆς ἀποδείξεως εἰς τὰ μαθηματικά. Τοῦτο ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις εἶναι ἀξιθαύμαστος, ἀνυπέβλητος καὶ ἀφθαστος. Ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἀποκλειστικὸν δημιούργημα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Τὰ βάρθρα ἐφ' ὧν αὕτη ἐρείδεται εἶναι δύο: Ἡ **λογικὴ** τοῦ **Ἀριστοτέλους** καὶ τὰ **Στοιχεῖα** τοῦ **Εὐκλείδου**. Ὅτι ἡ ἐπιστήμη τῶν μαθηματικῶν ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὡς στοιχεῖον ἀνωτέρου πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, πληροφορούμεθα καὶ ἐκ τῶν παραδόσεων. Κατὰ μίαν ἐκ τούτων, ὁ **Πλάτων** ἔλεγε ὅτι ὁ **Θεὸς ἀεὶ γεωμετρεῖ**. (Πλούταρχος, Συμποσ. Προβλ. VIII, 2). Κατ' ἄλλην παράδοσιν, ἀναγραφομένην ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, ὁ Πλάτων, ἐπιχειρῶν διὰ θαλάσσης μακρινὸν ταξίδιον, ἀπεβιβάσθη εἰς τινὰ μικρὰν καὶ ἄγνωστον νῆσον πλησίον τῆς ὁποίας ἐξώκειλε τὸ μεταφέρον αὐτὸν πλοῖον. Οἱ σύντροφοι αὐτοῦ ἀνησύχησαν πολὺ διὰ τὴν ζωὴν των, διότι ἐνόμιζον ὅτι εὗρέθησαν εἰς χώραν βαρβάρων καὶ ἀπολιτίστων ἀνθρώπων. Ὁ Πλάτων, ἀνακαλύψας γεωμετρικὰ σχήματα κεχαραγμένα ἐπὶ τῆς ἀμμώδους παραλίας, καθυσύχασε τοὺς συντρόφους αὐτοῦ, εἰπὼν, ὅτι δὲν διατρέχουσι κίνδυνόν τινά, διότι τὰ ἐπὶ τῆς ἀμμώδους παραλίας γεωμετρικὰ σχήματα ἀποτελοῦσι τεκμήριον ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς νήσου εἶναι πεπολιτισμένοι ἄνθρωποι (δηλ. Ἕλληες). Ἡ ἐπιστήμη συνδέεται στενωτάτα πρὸς τὴν θρησκείαν. Ἄνευ θρησκείας ἡ χρηστότης τῶν ἡθῶν εἶναι ἀδύνατος, τὰ δὲ χρηστὰ ἦθη εἶναι ὁ πρῶτος παράγων τῆς ἀκμῆς τῶν λαῶν καὶ ἐπομένως τῆς συνεχοῦς ἀναπτύξεως τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει.

Ἡ τέχνη. Λέγοντες τέχνην ἐννοοῦμεν τὴν ἰκανότητα ἐκείνην τοῦ

Frank

άνθρώπου, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος, μέσῳ ποικίλων δημιουργημάτων του, ἐκφράζει τὸ ἰδεῶδες τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὠραίου. Ἡ τέχνη, διὰ τῶν καλλιτεχνικῶν μορφῶν τὰς ὁποίας δημιουργεῖ, ἤτοι διὰ λέξεων, ἤχων, κινήσεων, χρωμάτων, σχημάτων κλπ. διεγείρει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου τὸ καλαισθητικὸν συναίσθημα καὶ ἀποβαίνει μέσον πρὸς δημιουργίαν συγκινήσεως ἐπὶ τῶν ἀκροατῶν, θεατῶν ἢ ἀναγνωστῶν. Ἡ τέχνη προσπαθεῖ νὰ μιμηθῇ τὴν φύσιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν βεβαίως πάντοτε ὑπολείπεται. Ἐκφράζεται ὅμως διὰ τῆς τέχνης ὁ ἑσωτερικὸς κόσμος τοῦ καλλιτέχνου, τοῦ ὁποίου ἡ προσωπικὴ σφραγὶς καὶ ἡ ἀτομικότης εἶναι ἐκδηλὰ εἰς πᾶν δημιούργημα αὐτοῦ. Ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῆς τέχνης συμβαδίζει πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποίου αὕτη ἀποτελεῖ ἕν στοιχεῖον. Ὁ καλλιτέχνης, ἀναζητῶν τὸ ἰδεῶδες τοῦ καλοῦ, ἐπηρεάζεται ὑπὸ τῶν ἐπικρατουσῶν εἰς ἐκάστην κοινωνίαν συνθηκῶν. Ἡ ἀξία τῆς τέχνης ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι τὸ ὑπ' αὐτῆς προκαλούμενον ψυχολογικὸν φαινόμενον ἐμπνέει, ἐλευθερώνει, ἀνακουφίζει καὶ ἐξυψοῖ τὸν καθημερινὸν βίον. Τὰ δημιουργήματα τῆς τέχνης τῶν διαφόρων λαῶν, συγκρινόμενα πρὸς ἄλληλα, παρέχουσιν εἰκόνα τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν τούτων. Τὰ γλυπτὰ τῶν Βαβυλωνίων, τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς (περίπου 1500 π.Χ.) παρουσιάζουσι ὁμοιότητας ἀρκετάς, ὥστε νὰ δικαιολογῆται τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ πολιτισμοὶ τῶν λαῶν τούτων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον ὑποστῆ ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν. Τὰ γλυπτὰ ὅμως τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τοῦ 7ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 2ου αἰῶνος π.Χ., ἀποτελοῦσιν ἰδιότυπον δημιούργημα τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, ὅμοιον τοῦ ὁποίου δὲν ἔχει παρουσιασθῆ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων, διὰ τὴν ποίησιν αὐτῶν, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν μουσικὴν, τὴν ζωγραφικὴν κλπ. Εἶναι λοιπὸν ἡ τέχνη σπουδαῖον στοιχεῖον τοῦ πολιτισμοῦ ἑνὸς λαοῦ. Κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, ὅτε ὁ ῥυθμὸς τῆς ζωῆς, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων, κατέστη ταχύς, ἡ τέχνη τείνει νὰ καταστῆ διεθνῆς, ἀφοῦ καὶ ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς παρουσιάζει διεθνῆ χαρακτῆρα.

Ἡ οἰκονομία. Λέγοντες οἰκονομίαν, ἐννοοῦμεν τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν κατανάλωσιν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν. Τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθὰ λαμβάνονται ἐκ τοῦ φυτικοῦ, τοῦ ζωϊκοῦ

καὶ τοῦ ὀρυκτοῦ βασιλείου. Ἡ αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξευρεθῶσιν εἰς ἐπαρκῆ ποσότητα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν ἀγαθὰ. Ἡ προσπάθεια πρὸς τοῦτο ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐπινοήσεις παντὸς εἶδους καὶ εἰς παρορμήσεις πρὸς καλυτέρευσιν τῶν γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν μεθόδων παραγωγῆς. Ἡ ἀνάγκη τῆς μεταφορᾶς καὶ διαθέσεως τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν ἐπιβάλλει τὴν τελειοποίησιν τῶν μέσων μεταφορᾶς καὶ ὀδηγεῖ εἰς σπουδαίας, συναφεῖς πρὸς τὰς μεταφοράς, ἀνακαλύψεις. Ὅθεν ἡ οἰκονομία ἀποτελεῖ σπουδαῖον στοιχεῖον πολιτισμοῦ ἐνὸς λαοῦ.

Ἡ κοινωνία. Ἡ καθ' ὁμάδας διαβίωσις ζώων τοῦ αὐτοῦ εἶδους εἶναι φαινόμενον φυσικὸν ἀπαντῶν εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ζώων. Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐμφάνισεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἔζη νομαδικῶς, ὁμοῦ ὅμως μὲ ἄλλους ἀνθρώπους ἀνήκοντας εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν. Σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεπτύχθη οὗτος πολιτιστικῶς καὶ ἐξέλεξε μόνιμον τόπον διαμονῆς, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἀφορμώμενος ἀνεύρισκε τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν διαβιούντων εἰς τὸν αὐτὸν οἰκισμὸν ἀνθρώπων, ηὔξανετο. Ὁ ἄνθρωπος δι' ὁμαλήν καὶ ἀνεκτὴν ζωὴν ἐν τῇ συμβίωσιν μετ' ἄλλων ἀνθρώπων εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀκολουθήσῃ ὠρισμένους κανόνας συμπεριφορᾶς, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἀποκτηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ πείραν εἶχον ἀποδειχθῆ λυσιτελεῖς. Ἡ καθιέρωσις θεσμῶν διαβίωσεως εἰς ἓνα οἰκισμὸν ἐγένετο διὰ τῆς συνηθείας. Οὕτω προέκυψαν τὰ ἔθιμα καὶ αἱ παραδόσεις τῶν λαῶν. Ἡ διαβίωσις τοῦ ἀνθρώπου ὡς κοινωνικοῦ ὄντος δὲν γίνεται μόνον ἐπὶ τῇ βάσει γραπτῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐθίμων καὶ τῶν παραδόσεων, ἅτινα εἶναι ἐρριζωμένα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ εἶναι πολυάκεις ἰσχυρότερα τῶν γραπτῶν νόμων. Τὸ ἔθιμον, π.χ., τῶν ἐπισκέψεων κατὰ τὰς ὀνομαστικὰς ἐορτὰς δὲν ἐπιβάλλεται ὑπὸ νόμου τινός. Τὰ ἦθη, τὰ ἔθιμα καὶ αἱ παραδόσεις τῶν λαῶν εἶναι ποικίλα. Ταῦτα ἔχουσι προέλθει ἐκ τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς. Οἱ κανόνες τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἀναπτύσσονται καὶ βελτιοῦνται ἀναλόγως τῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀποτελεῖ δὲ ἡ διαμόρφωσις τῶν ὄρων τῆς κοινωνικῆς διαβίωσεως τῶν ἀνθρώπων στοιχεῖον τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν.

Ἡ πολιτεία. (τὸ Κράτος). Διὰ νὰ δημιουργηθῶσι τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν λαῶν παρῆλθε πολὺς χρόνος. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐβράδυναν ν' ἀντιληφθῶσιν ὅτι τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα, ὅσον εὐλαβῶς καὶ ἄν

τηρῶνται, δὲν εἶναι ἀρκετὰ ὅπως ἐξασφαλίσωσι τὴν ὁμαλὴν κοινωνικὴν διαβίωσιν αὐτῶν. Διότι ὑπάρχουσι καὶ ἐξαιρέσεις, καθ' ἃς οἱ ἄνθρωποι, μέλη τῆς αὐτῆς κοινωνίας, δὲν σέβονται ἐνίοτε τὰ δικαιώματα τῶν συνανθρώπων αὐτῶν. Τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἀποτελοῦσι τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς τῆς κοινωνικῆς διαβιώσεως. Ἐξ ἄλλου ὅμως ἀνέκαθεν δὲν ἦτο σπάνιον τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ἄνθρωποι οἰκισμοῦ τινος ἐπεβουλεύοντο τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν ἀνθρώπων γειτονικοῦ πρὸς αὐτοὺς οἰκισμοῦ. Ἐνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων προέκυψεν ἡ ἀνάγκη τῆς ἰδρύσεως τῆς Πολιτείας (τοῦ Κράτους). Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο νοεῖται ἡ συνισταμένη τῆς θελήσεως καὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἀνθρώπων οἷτινες ἔχουσι κοινὴν καταγωγὴν καὶ κοινὰ ἰδανικά, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐξασφαλισθῆ εἰς τὰ μέλη τῆς Πολιτείας ὁ κατὰ τὸ δυνατὸν καλύτερος τρόπος ζωῆς. Εἰς τὸν τρόπον τῆς συγκροτήσεως καὶ διαρθρώσεως τῆς Πολιτείας ἀντικατοπτρίζεται καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ πολιτισμοῦ ἐνὸς λαοῦ. Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς κοινωνικῆς διαβιώσεως τῶν ἀνθρώπων, ὅτε τὸ κῦρος τῆς Πολιτείας ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν μελῶν ἐνὸς οἰκισμοῦ μόνον, ἡ ἐκλογή τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους ἐγένετο εἴτε διὰ κοινῆς συμφωνίας τῶν ἀρχηγῶν τῶν εἰς τὸν οἰκισμὸν διαβιουσῶν οἰκογενειῶν, εἴτε διὰ βιαίας ἐπιβολῆς ἀτόμου τινός. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ τὸ ζήτημα τῆς συγκροτήσεως τῆς Πολιτείας ἐγένετο πολὺπλοκον. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Αἴγυπτον ὁ ἀνώτατος Ἄρχων τῆς Πολιτείας ἦτο συγχρόνως περιβεβλημένος καὶ μὲ τὸ ἀνώτατον θρησκευτικὸν ἀξίωμα. Τοῦτο συνέβαινε καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας Πολιτείας τῆς ἀρχαιότητος. Καλῶς λειτουργοῦσα Πολιτεία ὀνομάζεται εὐνομούμενη. Εἰς ταύτην ἔχουσι θεσπισθῆ νόμοι, οἱ ὅποιοι ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ δικαίου. Ὁ καλὸς τρόπος τῆς συγκροτήσεως τῆς Πολιτείας καὶ τῆς ψηφίσεως τῶν νόμων, ἡ χρηστὴ διοίκησις καὶ ἡ μετ' εὐλαβείας τήρησις τῶν νόμων ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἶναι ἐκ τῶν θεμελιωδῶν στοιχείων, ἅτινα συνιστῶσι τὸν πολιτισμὸν ἐνὸς λαοῦ.

2. Γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν θρησκευμάτων, γλωσσῶν καὶ πολιτευμάτων.

Αἱ θρησκείαι. Αἱ θρησκείαι διακρίνονται εἰς τρία κυρίως εἶδη : Εἰς τὸν **μονοθεϊσμόν**, τὸν **πολυθεϊσμόν**, καὶ τὸν **ἀνιμισμόν**. Εἰς τὸν μονοθεϊσμὸν ἀνήκουσιν ὁ **Χριστιανισμός**, ὁ **Ἰουδαϊσμός** καὶ

ὁ **Μωαμεθανισμός**. Αἱ θρησκεῖαι αὗται παραδέχονται τὴν ὑπαρξίν ἐνὸς καὶ μόνου Θεοῦ. Οἱ Χριστιανοὶ κατοικοῦσιν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν κυρίως. Εἰς ὅλας ὁμως τὰς ἡπείρους τῆς γῆς ὑπάρχουσι χριστιανοὶ προερχόμενοι εἴτε ἐκ λευκῶν ἀποίκων εἴτε ἐξ ἰθαγενῶν προσηλυτισθέντων εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν ἀνήκουσιν οἱ Ἑβραῖοι τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραὴλ καὶ οἱ Ἑβραῖοι οἱ διεσκορπισμένοι εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς. Ὁ πολυθεϊσμός δέχεται τὴν ὑπαρξίν πολλῶν θεοτήτων. Εἰς τοῦτον ὑπάγονται ὁ Βραχμανισμός (ὀνομάζεται καὶ Ἰνδοϊσμός), ὅστις ἐπικρατεῖ εἰς τὰς Ἰνδίας, ὁ Κομφουκισμός, ὁ Βουδδισμός, ὁ Σιντοϊσμός καὶ ὁ Ταοϊσμός, οἵτινες ἐπικρατοῦσιν εἰς τὸ Θιβέτ, τὴν Κίναν, τὴν Κορέαν, τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Μογγολίαν, τὴν Ἰνδοκίναν καὶ τινὰς νήσους τῆς Ἰνδονησίας. Ὁ ἀνιμισμός δέχεται ὅτι πᾶν ὄργανικόν ἢ ἀνόργανον ὄν ἔχει ψυχὴν. Εἰς τὸν ἀνιμισμὸν ἀνήκουσιν οἱ ὀλιγώτερον προηγμένοι λαοὶ τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς, τῆς Κεντρικῆς καὶ Βορείου Ἀσίας καὶ πολλοὶ μαῦροι. Ἡ γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν θρησκευμάτων ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ παρατιθεμένου πίνακος.

Ἡ γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν θρησκευμάτων (1959)
εἰς ἑκατομύρια.

Εἶδη	Εὐρώπη	Ἀσία	Ἀφρική	Βόρ. Ἀμερ.	Νότ. Ἀμερ.	Ὠκεανία	Σύνολον
Διαμαρτυρόμενοι	114	8	7	70	3	3	198
Καθολικοὶ	233	32	19	94	117	9	504
Ὁρθόδοξοι	225	8	6	3	—	—	242
Χριστιανοὶ	572	48	32	167	120	12	951
Βουδδισταὶ		150	—				150
Ἑβραῖοι	3	2	—	5			10
Ἰνδοῖσται		320	—				320
Κομφουκιανοὶ		300	—				300
Μωαμεθανοὶ		320	89	—			409
Πρωτόγονοι		44	76	—	3		123
Σιντοῖσται		30	—				30
Ταοῖσται		50	—				50
Ἄλλων Θρησκ.	37	250	23	74	6	3	393

Αί γλώσσαι. Ἡ γλώσσα εἶναι τὸ μέσον τὸ ὁποῖον διευκολύνει τὸν ἄνθρωπον νὰ ζῆ βίον κοινοβιακόν. Ὁ προφορικὸς λόγος ἰδίως χαρακτηρίζει τοὺς ἄνθρώπους, οἵτινες ἔχουσι τὴν αὐτὴν Πατρίδα. Μεγάλοι γεωγραφικοὶ χῶροι διακρίνονται ἐκ τῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦσιν οἱ κατοικοῦντες εἰς αὐτοὺς ἄνθρωποι.

Γλώσσαι αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν παγκόσμιον συνεννόησιν, ὀνομάζονται διεθνεῖς γλώσσαι. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἀνακαλύψεων, ὅτε ἀνεπτύχθησαν πολὺ αἱ συγκοινωνίαι καὶ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον, εὐρωπαϊκαὶ τινες γλώσσαι κατέστησαν διεθνεῖς. Τοιαῦται γλώσσαι εἶναι ἡ ἀγγλική, ἡ ἰσπανικὴ, ἡ πορτογαλική, ἡ γαλλικὴ. Ἡ ῥωσικὴ γλώσσα ἔχει διαδοθῆ εἰς τὴν Σιβηρίαν, ἐν ᾧ ἡ γερμανικὴ κατέστη διεθνὴς γλώσσα λόγῳ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης. Ἡ γλωσσολογία διακρίνει 2800 γλώσσας ἐφ' ὅλης τῆς γῆς.

Γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν γλωσσῶν. Αἱ γλώσσαι ὁμιλοῦνται ὡς μητρικαὶ εἰς κεκλεισμένας γεωγραφικὰς περιοχάς. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ περιοχαὶ τινες ἔθνα, παρὰ τὰς μητρικάς, χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν διοίκησιν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν καὶ ἄλλαι γλώσσαι.

Ἡ ἀγγλικὴ ὁμιλεῖται ὡς μητρικὴ γλώσσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὸν Καναδᾶν. Εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν περιοχὴν τοῦ Καναδᾶ ὁμιλεῖται ὡς μητρικὴ γλώσσα ἡ γαλλικὴ. Παρὰ τὰς τοπικάς μητρικάς γλώσσας, ὁμιλεῖται ἡ ἀγγλικὴ εἰς τὴν Αὐστραλίαν, Νέαν Ζηλανδίαν, Φιλιππῖνας, Βόρειον Βόρνεον, τὰς νήσους τοῦ Μαλαϊκοῦ πελάγους, τὴν Νότιον Ἀφρικὴν κλπ.

Ἡ ἀραβικὴ ὁμιλεῖται ὡς μητρικὴ γλώσσα εἰς τὴν Ἀραβίαν, Συρίαν, Ὑπεριορδανίαν, Λίβανον, Ἰράκ, Αἴγυπτον, Σουδάν, Λιβύην, Τυνησίαν, Ἀλγέριον, Μαρόκον, Δυτικὴν Σαχάραν. Εἰς περιοχὰς τινὰς τῆς Ἀβησσυνίας ὁμιλοῦνται ὡς μητρικαὶ γλώσσαι ἀραβικαὶ διάλεκτοι.

Ἡ βεγγαλικὴ ὁμιλεῖται ὡς μητρικὴ γλώσσα εἰς τὴν Βεγγάλην τῶν Ἰνδιῶν.

Ἡ γαλλικὴ ὁμιλεῖται ὡς μητρικὴ γλώσσα εἰς τὴν Γαλλίαν, τὴν Δυτικὴν Ἑλβετίαν καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ Βελγίου. Παρὰ τὰς

τοπικάς γλώσσας, όμιλείται είς τήν Κορσικήν, τό Λουξεμβούργον, τās αφρικανικάς κτήσεις τής Γαλλίας και είς τόν νοτιοανατολικόν Καναδάν.

Ἡ **γερμανική** όμιλείται ώς μητρική γλώσσα είς τήν Γερμανίαν, τήν Αύστρίαν, τήν Γερμανικήν Ἐλβετίαν και τό Λουξεμβούργον. Παρά τās τοπικάς γλώσσας, όμιλείται αὕτη είς τό νότιον Τυρόλον και ώς γλώσσα συγκοινωνίας είς τήν Γιουγκοσλαυίαν, Ούγγαρίαν, Τσεχοσλοβακίαν.

Ἡ **ιαπωνική** όμιλείται μόνον ώς μητρική γλώσσα είς τήν Ἰαπωνίαν.

Ἡ **ίνδική** όμιλείται ώς μητρική γλώσσα είς τό μέσον και δυτικόν Ἰνδοσταν. Παρά τās τοπικάς γλώσσας, όμιλείται αὕτη είς τήν Βιρμανίαν και τό Πακισταν. Ὡς μητρική γλώσσα είς τό Πακισταν όμιλείται ἡ καλουμένη Ούρντού.

Ἡ **ισπανική** όμιλείται ώς μητρική γλώσσα είς τήν Ἰσπανίαν (ἐκτός τής Καταλωνίας και τής περιοχῆς τῶν Δυτικῶν Πυρρηναίων, ἐνθα κατοικοῦσιν οἱ Βάσκοι), είς τήν Νότιον και τήν Κεντρικήν Ἀμερικήν. Παρά τās τοπικάς γλώσσας, όμιλείται ἡ ισπανική είς τήν Καταλωνίαν, τήν περιοχὴν τῶν Δυτικῶν Πυρρηναίων και είς τās αφρικανικάς κτήσεις τής Ἰσπανίας.

Ἡ **ιταλική** όμιλείται ώς μητρική γλώσσα είς τήν Ἰταλίαν.

Ἡ **κινεζική** όμιλείται είς τήν Κίναν, Ματζουρίαν, Μογγολίαν (μητρική). Παρά τās τοπικάς, όμιλείται αὕτη είς τό Θιβέτ και τās παραμεθορίους περιοχάς τής δυτικῆς και βορειοδυτικῆς Κίνας.

Ἡ **πορτογαλική** όμιλείται ώς μητρική γλώσσα είς τήν Πορτογαλίαν και τήν Βραζιλίαν. Παρά τās τοπικάς γλώσσας, όμιλείται αὕτη είς πρώην αφρικανικάς κτήσεις τής Πορτογαλίας, είς τās Ἀζόρας και τήν Μαδέραν.

Ἡ **ρωσική** όμιλείται ώς μητρική γλώσσα είς τήν Εὐρωπαϊκὴν Ῥωσίαν. (ἐκτός τής Οὐκρανίας, ἔπου ώς μητρική όμιλείται ἡ οὐκρανική γλώσσα), είς τήν περιοχὴν τῶν Οὐραλίων, είς τόν Καύκασον και είς πολλάς πόλεις τής Σιβηρίας. Παρά τās τοπικάς γλώσσας, όμιλείται αὕτη είς τήν Σιβηρίαν και τήν Καρελίαν.

Αί περισσότερον ὀμιλούμεναι γλῶσσαι εἰς ἑκατομμύρια.

Γλῶσσαι	ἑκατομμ.	Γλῶσσαι	ἑκατομμ.
Ἑλληνική	278	Ἰσπανική	142
Ἀραβική	76	Ἰταλική	57
Γαλλική	70	Κινεζικαὶ	640
Γερμανική	120	Οὐκρανική	40
Ἰαπωνική	95	Πολωνική	33
Ἰνδικαὶ	500	Πορτογαλική	74
Ἰνδονησιακαὶ	110	Ῥωσσική	156

Τὰ πολιτεύματα. Τὸ σύστημα διακυβερνήσεως ἑνὸς κράτους, ἥτοι ὁ τρόπος καθ' ὃν εἶναι κατανεμημένοι καὶ ἀσκοῦνται αἱ ἐξουσίαι εἰς αὐτό, καλεῖται πολίτευμα. Δύο εἶναι κυρίως οἱ τύποι τοῦ πολιτεύματος: ἡ Βασιλεία καὶ ἡ Δημοκρατία. Ἐκάστου τῶν τύπων τούτων ὑπάρχουσι παραλλαγαί, ὅπως π.χ. τῆς Βασιλείας ἡ ἀπόλυτος Μοναρχία καὶ ἡ Συνταγματικὴ Βασιλεία. Εἰς τὴν Βασιλείαν ὁ Ἀνώτατος Ἄρχων εἶναι κληρονομικός, ἐν ᾧ εἰς τὴν Δημοκρατίαν εἶναι αἰρετός, ἐκλεγόμενος καθ' ὄρισμένον χρονικὸν διάστημα. Ἐὰν ἡ ἀσκησις τῶν ἐξουσιῶν γίνεται ὑπὸ ἑνὸς ἢ περισσοτέρων ἀτόμων, ἅτινα ἔχουσι καταλάβει τὴν Ἀρχὴν διὰ τῆς βίας, τὸ σύστημα διακυβερνήσεως τοῦ κράτους ἀποτελεῖ καθεστώς, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Δικτατωρία ἢ Ὀλοκληρωτικὸν καθεστώς.

Ἀπόλυτος Μοναρχία ὑπάρχει σήμερον εἰς τὴν Αἰθιοπίαν καὶ εἰς τινὰ Ἀραβικὰ Κράτη. Ἀπόκλισις τοῦ πολιτεύματος τούτου πρὸς τὴν Συνταγματικὴν Βασιλείαν εἶναι τὸ πολίτευμα τῆς Βασιλείας τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῆς Περσίας (Ἰράν).

Συνταγματικὴν Βασιλείαν ἔχουσι: Ἡ Ἑλλάς (Βασιλευμένη Δημοκρατία), ἡ Ἀγγλία, ἡ Ὀλλανδία, τὸ Βέλγιον, ἡ Δανία, ἡ Νορβηγία, ἡ Σουηδία.

Δημοκρατίαν ἔχουσι: Τὰ κράτη τῆς Ἀμερικῆς. Εἰς τὴν Εὐρώπην: ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, ἡ Δυτικὴ Γερμανία, ἡ Ἑλβετία, ἡ Αὐστρία, ἡ Πορτογαλία, ἡ Ἰρλανδία, ἡ Ἰσλανδία καὶ ἡ Φινλανδία. Εἰς τὴν Ἀσίαν: ἡ Τουρκία, ὁ Λίβανος, ἡ Κύπρος, τὸ Ἰσραήλ, ἡ Ἰνδονησία, ἡ Ταϊλάν-

δη, ἡ νότιος Κορέα. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν : ἡ Λιβερία, τὸ Κογκό καὶ τινὰ ἄλλα νέα μικρὰ Κράτη τῆς Ἀφρικῆς.

Αἱ Ἰνδία, τὸ Πακιστάν καὶ ἡ Κεϋλάνη ἔγιναν ἀνεξάρτητα κράτη μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἔχουσι πολίτευμα δημοκρατικόν. Ταῦτα εἶναι μέλη τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας. Εἰς ταύτην ἀνήκουσιν ἐπίσης ὁ Καναδάς, ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωσις, ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία. Καὶ τὰ κράτη ταῦτα ἔχουσι πολίτευμα δημοκρατικόν καὶ εἶναι μέλη τῆς Βρεττανικῆς Κοινοπολιτείας. Εἰς ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ Κύπρος.

Δικτατωρία ὑπάρχει : εἰς τὴν Ῥωσίαν, τὴν Πολωνίαν, Οὐγγαρίαν, Τσεχοσλοβακίαν, Ῥουμανίαν, Βουλγαρίαν, Ἀν. Γερμανίαν, Ἀλβανίαν, Ἰσπανίαν, Κίνα, Ἰράκ, Αἴγυπτον καὶ Κούβαν.

3. Ἀρχαῖαι κοιτίδες τοῦ πολιτισμοῦ.

Αἱ χῶραι εἰς τὰς ὁποίας ἀνεπτύχθη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ πολιτισμός, εἶναι ἡ Μεσοποταμία, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Κίνα, αἱ Ἰνδία καὶ ἡ Ἑλλάς.

Ἡ Μεσοποταμία. Ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν τῆς Μεσοποταμίας συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι κατὰ τὸ τέλος τῆς τετάρτης χιλιετηρίδος π. Χ. (περὶ τὸ 3200 π. Χ.) εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἑκεῖ σπουδαῖος πολιτισμὸς (οἰκίαι, ναοί, διώρυχες, κεραμευτικὴ τέχνη, χρωματισμένα μωσαϊκὰ μὲ γεωμετρικὰ σχεδιάσματα, γραφὴ δι' εἰκόνων). Ὁ πολιτισμὸς οὗτος ἀποδίδεται εἰς τὸν λαὸν τῶν Σουμερίων, ὅστις δὲν ἦτο σημιτικῆς καταγωγῆς. Περὶ τὸ 2000 π. Χ. οἱ Σημίται Βαβυλώνιοι κατέλυσαν τὸ Κράτος τῶν Σουμερίων, παρέλαβον ὅμως παρ' αὐτῶν πλεῖστα πολιτιστικὰ στοιχεῖα. Ὑπὸ τὴν Δυναστείαν ἰδίως τοῦ Χαμουραμπι (περίπου 1704—1662 π. Χ.) οἱ Βαβυλώνιοι ἐπετέλεσαν μεγάλας προόδους εἰς ὅλα τὰ πεδία τοῦ πολιτισμοῦ. Πρὸ δεκαετηρίδων τινῶν εὑρέθησαν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἐνεπίγραφοι πινακίδες, εἰς τὰς ὁποίας ἔχουσι χαραχθῆ διὰ σφηνοειδοῦς γραφῆς νόμοι, συμβόλαια, ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις, ὕμνοι θρησκευτικοί, ἀριθμητικαὶ τινες καὶ γεωμετρικαὶ προτάσεις. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν προτάσεων τούτων ὠδήγησε πολλοὺς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ Βαβυλώνιοι ἐγνώριζον, μεταξύ ἄλλων

μαθηματικῶν, καὶ τὸ Πυθαγόρειον θεώρημα καὶ ὅτι συνεπῶς οἱ Ἕλληνες ἐδιδάχθησαν αὐτὸ παρὰ τῶν Βαβυλωνίων. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πραγματικότητα, διότι πλεῖστοι ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐνεπιγράφων πινακίδων προέρχονται ἐξ ἀρχαιοκαπηλείας καὶ κατὰ συνέπειαν εἶναι ἀδύνατον νὰ καθορισθῇ ὁ τόπος τῆς προελεύσεώς των καὶ τὸ ἀρχαιολογικὸν στρώμα ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήχθησαν καὶ ἐπομένως ὁ χρόνος τῆς γραφῆς των. Θεωρεῖται πολὺ πιθανόν, ὅτι αἱ μαθηματικαὶ αὗται γνώσεις τῶν Βαβυλωνίων κατεγράφησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἶναι δηλ. αὗται γνώσεις ἐλληνικῆς προελεύσεως.

Τὰ ἀστρονομικὰ ὅμως ἐπιτεύγματα τῶν Σουμερίων καὶ τῶν μεταγενεστέρων τούτων Βαβυλωνίων θεωροῦνται σημαντικά. Ἡ διαίρεσις τοῦ κύκλου εἰς 360 μοίρας καὶ τοῦ ἡμερονυκτίου εἰς 24 ὥρας εἶναι ἐπινοήσεις τῶν Βαβυλωνίων. Ἡ χρησιμοποίησις παρ' ὄλου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τοῦ ἀριθμοῦ 12 εἰς τὰ ὠρολόγια προέρχεται ἐπίσης ἐκ τῶν Βαβυλωνίων. Ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἐρειπίων τῶν ἀνακτόρων τῆς Βαβυλώνας φαίνεται, ὅτι καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (1700 π. Χ.) ἦτο λίαν ἀνεπτυγμένη.

Ἡ Αἴγυπτος. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔχομεν ἀρχαιότατα δείγματα πολιτισμοῦ διάφορα κτερίσματα ἐκ τῶν εὐρεθέντων τάφων τῶν Φαραῶ, τὰς Πυραμίδας καὶ ἐρείπια ἀνακτόρων ἀναγομένων εἰς τὴν τρίτην χιλιετηρίδα π. Χ. Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὁ μέγας βαθμὸς πολιτισμοῦ τῆς ἀρχαίας Αἴγυπτου καὶ ἐκ τῶν ἔργων τέχνης, ἰδίως τῆς γλυπτικῆς, ἡ συγγένεια τοῦ πολιτισμοῦ τούτου πρὸς τὸν βαβυλωνιακὸν πολιτισμὸν. Πρὸ δεκαῶν τινῶν ἐτῶν ἀνεκαλύφθη ἐν Αἴγύπτῳ πάπυρος περιέχων ἀριθμητικὰς καὶ γεωμετρικὰς προτάσεις, γραφείσας ὑπὸ τοῦ μαθηματικοῦ Ἄμες (Ahmes) περὶ τὸ 1700 π.Χ. Ὁ πάπυρος οὗτος φυλάσσεται εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον τοῦ Λονδίνου καὶ φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγοράσαντος αὐτὸν Ἀγγλοῦ Ῥιντ (Rhind). Κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐγράφη ὁ παλαιὸς οὗτος αἰγυπτιακὸς πάπυρος, ἤμαζεν ἡ Τίρυνς (εἰς τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδα), τῆς ὁποίας τὰ ἀνάκτορα μαρτυροῦσι τὴν ὑπαρξίν μεγάλου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Αἱ εἰς τὸν πάπυρον τοῦ Ῥιντ περιεχόμεναι μαθηματικαὶ προτάσεις εἶναι ἐμπειρικῆς μορφῆς, ὡς καὶ αἱ μαθηματικαὶ προτάσεις αἱ περιεχόμεναι εἰς τὰς εὐρεθείσας ἐν Μεσοποταμίᾳ ἐνεπιγράφους πινακίδας τῶν Βαβυλωνίων. Οἱ Αἰ-

γύπτιοι είχαν δύο γραφάς : την ιερογλυφικήν, ἥτις ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὴν ἐπίσημον καθαρῆουσαν γλῶσσαν, καὶ τὴν κοινὴν διὰ τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἀπαιδευτῶν Αἰγυπτίων (τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ὄχλου, κατὰ τὸν Πλάτωνα). Ἐπὶ μακρὸν χρόνον αἱ αἰγυπτιακαὶ ἐπιγραφαὶ παρέμενον ἀνερμήνευτοι. Κατὰ τὸ 1799, ὅτε ὁ Ναπολεὼν Βοναπάρτης ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Αἰγύπτου, εὗρέθη ὑπὸ Γάλλου ἀρχαιολόγου, ὅστις συνώδευεν αὐτὸν κατὰ τὴν ἐκστρατεῖαν ἐκείνην, ἐνεπίγραφος πλᾶξ περιέχουσα τὰς αὐτὰς γραμμὰς κειμένου εἰς τρεῖς γλώσσας : 1) εἰς τὴν καθαρῆουσαν ἐπίσημον αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν, 2) εἰς τὴν δημοτικὴν αἰγυπτιακὴν τοῦ ἀπαιδευτοῦ ὄχλου καὶ 3) εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Παρὰ ταῦτα, μόλις κατὰ τὸ 1822 κατωρθώθη ἡ ἀνάγνωσις τῶν δύο τούτων εἰδῶν αἰγυπτιακῆς γραφῆς καὶ αὕτη ὄχι πλήρως.

Δεξιὰ τοῦ γιγαντιαίου δένδρου : Ἰνδικὸς Ναός.

Αἱ Ἰνδίαι. Ὡς ἀρχαιότερον ἐκ τῶν διασωθέντων χειρογράφων θεωρεῖται τὸ περιέχον τὰς Ἰνδικὰς Βέδας. (Ἡ λέξις Βέδαι εἶναι σανσκριτικὴ καὶ σημαίνει γνώσεις). Αἱ Ἰνδικαὶ Βέδαι εἶναι βιβλία

‘Η άρχαία αιγυπτιακή γραφή.

‘Ανωτέρω εικονίζεται μέρος τής επιγραφής, ήτις άνευρέθη έν Αιγύπτω κατά τό έτος 1799 υπό του Γάλλου άρχαιολόγου Champolion. Τό αυτό κείμενον έχει γραφή εις τρεις γλώσσας : εις την έπίσημον καθαρήςουσαν αιγυπτιακήν (άνω), εις την δημοτικήν αιγυπτιακήν (μέσον) και εις την έλληνικήν. Τό έλληνικόν κείμενον έχει ώς εξής:

νέου και παραλαβόντος την βασιλείαν παρά του παν...
 αντιπάλων υπερτέρου του τον βιον των ανθρώπων επα...
 των τε άνω και των κάτω χωρών εκγόνου θεών φιλοπατρών
 ...ημένου υπό του Φθαΐ έτους ένατου εφ' ιερέως Αΐτου του Αΐτου
 Ευχαριστου, αθλοφόρου Βερενίκης ευεργέτιδος Πύρρας τής φιλ...
 μηνός Ξανδικου τετράδι, Αιγυπτίων δέ Μεχειρ δικτωκαίδι...
 ...ραι και ιερογραμματείς και οι άλλοι ιερείς πάντες οι απαντήσαι...
 Πτολεμαίου αιωνοβίου ηγαπημένου υπό του Φθαΐ θεού Έπιφανούς...
 Πτολεμαίου αιωνόβιου ηγαπημένου υπό του Φθαΐ θεού Έπιφανούς, Εύ...
 θυΨτας και τους υπό την έκαυτου βασιλείαν τασσομένους άπαντας υπάρχ...
 ...μένος ανατέθεικεν εις τα ιερά άργυρικός τε και σιτικός προσοι...

θρησκευτικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ περιεχομένου. Θεωρεῖται ὅτι ἐγράφησαν περὶ τὸ 2000 - 1500 π.Χ. Ἡ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουσι γραφῆ αἱ Βέδαι εἶναι ἡ σανσκριτική, ἡ ὁποία κατὰ τὴν συγκριτικὴν γλωσσολογίαν θεωρεῖται ἡ μήτηρ τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν. Εἰς τοὺς Ἰνδοὺς ὀφείλεται ἡ ἐπινόησις τῶν συμβόλων δι' ὧν παρίστανται οἱ ἀριθμοί, τὰ ὁποῖα διὰ τῶν Ἀράβων μετεδόθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην, δι' ἧ καὶ ὀνομάζονται ἀραβικοὶ ἀριθμοί. (Τὸ σύμβολον διὰ τὸ μηδὲν (0) ἐπενοήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων).

Ἡ Κίνα. Καὶ ὁ πολιτισμὸς τῆς Κίνας θεωρεῖται ἐξ ἴσου παλαιὸς ὡς καὶ ὁ τῆς Μεσοποταμίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἑλλάδος. Πολλοὺς αἰῶνας π.Χ. οἱ Κινέζοι ἐγνώριζον γραφὴν, τῆς ὁποίας τὰ γράμματα ἦσαν σύμβολα ζώων, φυτῶν κλπ. καὶ εἶχον τὴν ἔννοιαν λέξεων. Τὴν γραφὴν ταύτην διατηροῦσιν οὗτοι μέχρι σήμερον. Οἱ Κινέζοι, φαίνεται, ὅτι ἐγνώριζον τὴν πυξίδα καὶ τὴν πυρίτιδα κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας π. Χ.

Ἡ Ἑλλάς. Τὰ στοιχεῖα τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ συναγομέν ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων τοῦ Ὀρχομενοῦ (6000 περίπου π. Χ.), τῆς παλαιᾶς Κορίνθου καὶ τῆς Χαιρωνείας (4000 - 3000 π. Χ.), τῆς Τίρυνθος (1700 π. Χ.), τῆς Κρήτης, τῶν Μυκηθῶν καὶ τῆς Πύλου (1600 - 1200 π. Χ.). Τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ ὑψιστον καὶ ἀνυπέβλητον ποιητικὸν δημιούργημα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἐπόψεως ὅτι κατὰ τὴν Ὀμηρικὴν ἐποχὴν, ἡ ὁποία ὑπολογίζεται περὶ τὸ 1000 - 800 π. Χ., ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εὕρισκετο εἰς λίαν ὑψηλὸν ἐπίπεδον.

Τὸ ἀφθαστον κάλλος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ ἀπαράμιλλος τελειότης τῶν δημιουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, ἡ θεμελίωσις τῆς λογικῆς ὡς ἐπιστήμης, ἡ δημιουργία καὶ ἀνάπτυξις τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐν γένει, ἡ δημιουργία καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θεάτρου καὶ τοῦ ἀθλητισμοῦ, τελείως ἀγνώστων εἰς ἄλλους πολιτισμένους λαοὺς τῆς ἀρχαιότητος, ἡ ἔξαρσις τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας, ἡ δημιουργία καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς κορωνίδος τῶν ἐπιστημῶν — τῆς φιλοσοφίας — εἶναι τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὅμοια τῶν ὁποίων εἰς οὐδένα ἄλλον πολιτισμὸν ἀνευρίσκονται. Ὁ γεωγραφικὸς χῶρος εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεπτύχθη ὁ πολιτισμὸς οὗτος εἶναι ὁ ἐντὸς τῶν

σημερινῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἰλλυρία μετὰ τῆς λοιπῆς Μακεδονίας - Θράκης, ἡ βόρειος, δυτικὴ καὶ νότιος Μικρὰ Ἀσία, ἡ Κύπρος, ἡ Σικελία καὶ ἡ κάτω Ἰταλία, τὰ παράλια τῆς Κυρηναικῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Βυζαντιοῦ, ὁ ἑλληνικὸς πολιτιστικὸς χῶρος ἦτο πολὺ εὐρύτερος. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἦσαν : αἱ Ἀθῆναι, ἡ Κνωσός, αἱ Μυκῆναι, ἡ Πύλος, ἡ Σπάρτη, αἱ Θῆβαι, τὸ Ἄργος, ἡ Κόρινθος, ἡ Μίλητος, ἡ Πριήνη, αἱ Συρακοῦσαι, ὁ Ἀκράγας, ὁ Τάρας, ἡ Ἐλέα, ἡ Σμύρνη, ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Κωνσταντινούπολις.

4. Ἡ πεπολιτισμένη ζωὴ.

Ἡ τελειοποίησις τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος ὑποτάσσει τὴν φύσιν καὶ θέτει αὐτὴν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν βιοτικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν, καὶ ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸν καθ' ἡμέραν αὐτοῦ βίον συνιστῶσι τὴν πεπολιτισμένην ζωὴν. Εἶναι εὐνόητον ὅτι ὑπάρχουσι διάφοροι βαθμίδες τῆς ζωῆς ταύτης, ὅχι μόνον μεταξύ διαφόρων λαῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξύ τῶν πόλεων ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Κράτους. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν καὶ εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον παρατηροῦνται διακρίσεις τῆς ζωῆς ταύτης, διότι ἡ διαβίωσις τῶν κατοίκων ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν οικονομικῶν δυνατοτήτων ἐκάστης οἰκογενείας. Ἡ συνδρομὴ τοῦ εὐνομούμενου καὶ προωδευμένου κράτους πρὸς τοὺς πολίτας αὐτοῦ (νοσοκομεῖα, σχολεῖα καὶ λοιπὰ πολιτιστικὰ ἰδρύματα) εἶναι σημαντικὴ. Ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς πεπολιτισμένης ζωῆς διακρίνομεν τοὺς λαοὺς εἰς τρεῖς κατηγορίας : 1) Τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν κατωτέραν βαθμίδα. 2) Τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν μέσσην βαθμίδα καὶ 3) Τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν ἀνωτέραν βαθμίδα. Οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν κατωτέραν βαθμίδα λαοὶ ζῶσιν ἐκ τοῦ κυνηγίου, τῆς ἀλιείας καὶ ἐκ καρπῶν καὶ ριζῶν. Οὗτοι διαμένουσιν εἰς καλύβας καὶ ἀπαντῶσιν εἰσέτι εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Αὐστραλίαν, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀμερικὴν (ἰθαγενεῖς καὶ πρωτόγονοι ἄνθρωποι τῶν ἡπείρων τούτων). Οἱ λαοὶ τῆς μέσης βαθμίδος καλλιεργοῦσι τὴν γῆν διὰ παλαιωτάτων μεθόδων καὶ μέσων, ἀσχολοῦνται δὲ καὶ μὲ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἡ ἐκ χόρτων καλύβη ἔχει ἀντικατασταθῆ διὰ στοιχειώδους κατασκευῆς ἀπλῆς οἰκίας. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἀπαντῶσιν εἰς τὴν

Ἄσιαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἐπεκτείνεται συνεχῶς καὶ πρὸς τοὺς λαοὺς τούτους, τῶν ὁποίων ἡ στάθμη τῆς πεπολιτισμένης ζωῆς σὺν τῷ χρόνῳ βελτιοῦται. Εἰς τὴν ἀνωτέραν βαθμίδα εὐρίσκονται οἱ λαοὶ οἵτινες ἔχουσι τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν. Οὗτοι κατοικοῦσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀμερικὴν, τὴν Αὐστραλίαν, τὴν Νότιον Ἀφρικὴν καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀσίας. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους, ἡ βιομηχανία, ἡ συγκοινωνία, τὸ ἐμπόριον, ἡ θεραπεία τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν καὶ ὅλαι ἐν γένει αἱ ἐκδηλώσεις αἱ συνιστῶσαι τὴν πεπολιτισμένην ζωὴν γίνονται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν πορισμάτων τῆς ἐπιστήμης.

5 Τὰ σημερινὰ κέντρα τοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς, ὅστις καλεῖται καὶ δυτικὸς πολιτισμὸς, θεωρεῖται συνέχεια τοῦ ῥωμαϊκοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, ἐρεῖδεται ὅμως καὶ οὗτος ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐν γένει σκέψις τῆς ἀνθρωπότητος ἡ ἐκδηλουμένη εἰς τὰς ἐφημερίδας, τὰ ραδιόφωνα, τὰ βιβλία καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν, εἰς τὰ παντὸς εἶδους ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, βασιζέται ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Εἰς ὅλα τὰ Πανεπιστήμια τοῦ κόσμου καὶ εἰς πλεῖστα Γυμνάσια (μὴ ἐξαιρουμένων τῶν τῆς Κίνας, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἰαπωνίας καὶ Ἀφρικῆς) διδάσκονται εἰς τὸ πρωτότυπον τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων. Ὑπέστη ὅμως ὁ σύγχρονος δυτικὸς πολιτισμὸς βαθυτάτην τὴν ἐπίδρασιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τῆς ὁποίας ἡ ἠθικὴ διδασκαλία ἀποτελεῖ τὴν κορωνίδα τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ μεγαλύτεροι ἐπιστήμονες καὶ καλλιτέχναι, οἱ συμβαλόντες εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συγχρόνου δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ὑπῆρξαν εὐλαβεῖς χριστιανοὶ καὶ ἄνθρωποι βαθύτατα πιστεύοντες εἰς τὸν Θεόν. Τὰ ἰδρύματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀποδίδεται μεγίστη σημασία ὑπὸ τῶν διαφόρων κρατῶν, λειτουργοῦσιν εἴτε ὡς ἀνεξάρτητοι κρατικοὶ ὀργανισμοί, εἴτε ὡς παραρτήματα ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων (Ἀκαδημιῶν, Πανεπιστημίων κλπ.). Εἰς τὰ ἰδρύματα ταῦτα γίνονται ἔρευναι διὰ τὴν χρησιμοποίησιν δι' εἰρηρηνικοὺς σκοποὺς (ἢ καὶ πολεμικοὺς) τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, διὰ τὴν τελειοποίησιν τῶν ἀεροπλάνων, τῶν πυραύλων καὶ τὴν ἐκτόξευσιν τεχνη-

των δορυφόρων της γης ή διαστημοπλοίων, διά την καταπολέμησιν του καρκίνου και άλλων ασθενειών, διά την ανακάλυψιν των βιολογικών νόμων, διά την υγιεινήν των ατόμων και των λαών κλπ. Τά σημερινά κέντρα του πολιτισμού απαντώνσιν εις την Αυστρίαν, Γερμανίαν, Σκανδιναυϊκας χώρας, 'Ολλανδίαν, Βέλγιον, Γαλλίαν, 'Ελβετίαν, 'Ιταλίαν, 'Αγγλίαν, την Βόρειον 'Αμερικην ('Ηνωμένας Πολιτείας και Καναδαν), την 'Ιαπωνίαν, 'Ρωσσίαν, Ούγγαρίαν, Τσεχοσλοβακίαν, Πολωνίαν, Φινλανδίαν. Μεγάλα οικονομικά μέσα τίθενται εις την διάθεσιν των έπιστημόνων ύφ' όλων σχεδόν των πεπολιτισμένων λαών διά τας έρευνας εις όλα τα πεδία του έπιστητου. 'Ελπίζεται δέ ότι ή ευγενής άμιλλα, ήτις έχει αναπτυχθῆ μεταξύ των έπιστημόνων των διαφόρων κρατών, θα φέρη πλουσίους καρπούς προς όφελος όλοκληρου της ανθρωπότητος. 'Εν 'Ελλάδι ιδρύθη κατά το 1958 'Ιδρυμα 'Ερευνών ύπό την προεδρίαν του άειμνήστου Βασιλέως Παύλου Α', το όποϊον εύρίσκεται εν τῇ άρχῇ της όργανώσεως αυτού. Είς το 'Ιδρυμα τουτο θα γίνη σπουδή, εκτός άλλων, και όλων των προβλημάτων, τα όποια συνδέονται άμεσώτατα προς την ζωην του 'Ελληνικου λαου.

6 Τά κέντρα καλλιιεργείας των καλών τεχνών και των έπιστημών. good

Μεταξύ των κέντρων της Εύρώπης και της Β. 'Αμερικῆς, ένθα θεραπεύονται τά γράμματα, αί έπιστῆμαι και αί τέχναι, υπάρχουν μερικά εις τα όποια οι κλάδοι ούτοι της ανθρωπίνης δραστηριότητος θεραπεύονται τελειότερον. Μεταξύ των κέντρων τούτων αναφέρομεν τά κάτωθι : 'Ρώμη, Φλωρεντία, Μιλάνον εν 'Ιταλίᾳ· Βιέννη εν Αυστρίᾳ· Βερολίνον, Μόναχον, Φραγκφούρτη, 'Αμβούργον, Γκαίτιγκεν, Στουτγάρτη εν Γερμανίᾳ· Παρίσιοι, Λυών, Στρασβούργον εν Γαλλίᾳ· 'Οξφόρδη, Καϊμπριτζ, Λονδίνον, 'Εδιμβούργον εν 'Αγγλίᾳ· Κοπεγχάγη εν Δανίᾳ· Στοκχόλμη εν Σουηδίᾳ· Γενεύη, Βασιλεία Ζυρίχη εν 'Ελβετίᾳ· Χάγη εν 'Ολλανδίᾳ· Βρυξέλλαι εν Βελγίῳ· Νέα 'Υόρκη, Βοστώνη, Σικάγον, 'Αγιος Φραγκίσκος εν 'Ηνωμ. Πολιτείαις της 'Αμερικῆς· Μόσχα, Λένινγκρατ, Χάρκοβον εν 'Ρωσίᾳ.

7 'Οργανισμός των 'Ηνωμένων 'Εθνών. Αί καταστροφαι τας όποιας υπέστησαν οι άνθρωποι κατά τον πρώτον παγκόσμιον πόλε-

μον (1914—1918) ὠδήγησαν τὰς Κυβερνήσεις τῶν μεγάλων κρατῶν εἰς τὴν Ἱδρυσιν ὀργανισμοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, με ἔδραν τὴν Γενεύην, ὅστις σκοπὸν εἶχε νὰ ἐπιλύῃ εἰρηρικῶς τὰς ἀναφυσόμενας διαφορὰς μεταξὺ τῶν κρατῶν, διὰ νὰ ἀποφεύγηται ὁ πόλεμος. Παρὰ τὸν Ὄργανισμὸν ἕμως τοῦτον ἐπηρεολούθησεν ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος (1939—1945), τοῦ ὁποίου αἱ καταστροφαι ἦσαν ἀκόμη μεγαλύτεραι τῶν τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Καὶ πάλιν ἐσκέφθησαν αἱ Κυβερνήσεις τῶν μεγάλων κρατῶν, ὅτι, κατὰ τὴν σημερινὴν ἰδίως ἐποχὴν τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνολογικῆς ἀναπτύξεως, δὲν ἐπιτρέπεται αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν κρατῶν νὰ ὀδηγῶσιν εἰς πόλεμον, ἀλλὰ πρέπει νὰ λύωνται εἰρηρικῶς διὰ συνεννοήσεων καὶ ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν. Ἀποτέλεσμα τῶν σκέψεων τούτων ἦτο νὰ ἐπανιδρυθῇ ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ἡ ὁποία οὐσιαστικῶς δὲν ὑφίστατο, ὑπὸ τὸ νέον ὄνομα Ὄργανισμὸς Ἠνωμένων Ἐθνῶν (Ο.Η.Ε.). Ὁ Ὄργανισμὸς οὗτος ἰδρύθη τῷ 1945 καὶ ἐδρεύει ἐν Νέῃ Ὑόρκῃ. Κατωτέρω παρατίθεται πίναξ ἐμφαινῶν τὰ μέλη - κράτη τοῦ Ο.Η.Ε.

ΠΙΝΑΞ

Ἐμφαινῶν τὰ κράτη-μέλη τοῦ ΟΗΕ (1962).

Μέλη	Πληθυσμὸς εἰς χιλιάδας	Ἐκτασις εἰς τετρ. χιλ.	Πυκνότης πληθ. κατὰ τετρ. χιλόμε.
Ἄφρική			
Ἀλγέριον	10.390	2.381.741	5
Βουρούντι	2.150	27.834	80
Καμερόν	4.013	175.442	9
Κεντρικὴ Ἄφρικ. Δημοκρατ.	1.227	617.000	2
Τσάδα	2.680	1.284.000	2
Κογκὸ (Μπραζαβίλ)	780	342.000	3
Κογκὸ (Λεοπολβίλ)	14.464	2.345.409	6
Δαχομέυ	1.725	115.762	18
Αἰθιοπία	21.600	1.184.320	17
Γκαμπόν	417	267.000	2
Γκάνα	6.943	237.873	29

Μέλη	Πληθυσμός εις χιλιάδας	*Εκτασας εις τετρ. χιλ.	Πυκνότης πληθ. κατά τετρ. χιλόμε.
Γουϊνέα	2.654	245.857	12
*Ελεφαντίνη 'Ακτή	3.300	322.463	10
Λιβηρία	1.290	111.370	12
Λιβύη	1.216	1.759.540	1
Μαδαγασκάρη	5.577	595.790	9
Μαλί	3.700	1.204.021	3
Μαυριτανία	640	1.085.805	1
Μαρόκον	11.925	443.680	27
Νίγηρ	2.485	1.267.000	2
Νιγηρία	35.752	923.772	39
*Ρουάντα	2.510	26.338	101
Σενεγάλη	2.980	197.161	15
Σιέρα Λεόνε	2.450	72.326	34
Σομαλία	2.030	637.661	3
Νότιος 'Αφρική	16.236	1.223.409	13
Σουδάν	12.109	2.505.823	5
Ταγκανίκα	9.399	937.061	10
Τόγκο	1.480	56.600	26
Τυνησία	4.254	128.180	34
Ουγκάντα	6.845	239.640	29
*Ηνωμ. 'Αραβ. Δημ. (Αίγυπτος)	26.593	1.000.000	27
*Ανω Βόλτα	3.508	274.200	16
*Αμερική			
Σαλβαδόρ	2.709	21.393	127
Γουατεμάλα	3.886	108.889	36
*Αιτή	4.249	27.750	153
*Ονδούρα	1.893	112.078	17
*Ιαμάικα	1.631	11.425	143
Καναδάς	17.650	9.974.375	1,7
Κούβα	6.638	114.524	58
Μεξικόν	36.091	1.972.546	18
Νικαράγουα	1.526	148.000	10
Παναμάς	1.109	74.470	15
Τρινιδάδ - Τομπάγκο	859	5.128	168
*Ηνωμ. Πολιτ. 'Αμερικής	183.742	9.363.389	20
Νότιος 'Αμερική			
*Αργεντινή	21.079	2.776.656	8
Βολιβία	3.500	1.098.581	3
Βραζιλία	73.088	8.511.965	9

<i>Μέλη</i>	<i>Πληθυσμός εις χιλιάδας</i>	<i>*Εκτασις εις τετρ. χιλ.</i>	<i>Πυκνότης πληθ. κατά τετρ. χιλιόμε.</i>
Χιλή	7.827	741.767	11
Κολομβία	14.443	1.138.338	13
Ίσημερινός	4.365	270.670	16
Παραγουάη	1.812	406.752	4
Περου	10.365	1.285.215	8
Ούραγουάη	2.758	186.926	15
Βενεζουέλα	7.590	912.050	8
*Ασία			
Αφγανιστάν	13.000	650.000	21
Βαχρέιν	152	598	254
Βουτάν	680	50.000	14
Βούρμα-Βιρμανία	21.527	678.033	32
Καμπότζα	10.167	65.610	155
Κίνα (Ήπειρ.)	646.530	9.561.000	72
Κίνα (Φορμόζα)	10.971	35.961	305
Κύπρος	577	9.251	62
Μαλάγα (όμοσπονδ.)	7.137	131.313	54
Ίνδία	441.631	3.042.794	138
Ίνδονησία	95.655	1.491.564	64
Ίράν	20.678	1.648.000	13
Ίράκ (Περσία)	7.263	448.742	16
Ίσραήλ	2.185	20.700	106
Ίαπωνία	94.050	369.661	254
Ίορδανία	1.696	96.610	17
Κορέα, Βόρειος	8.430	122.451	69
Κορέα, Νότιος	25.375	98.500	258
Κουβέιτ	322	15.540	21
Λάος	1.850	236.800	8
Λίβανος	1.569	10.400	158
Μαλδίβαι νήσοι	89	298	299
Μαλαισία	6.596	131.313	50
Μογγολία	968	1.535.000	1
Μουσκάτ Όμάν	565	212.380	3
Νεπάλ	9.388	140.798	67
Πακιστάν	94.547	946.719	100
Φιλιππίναι	28.727	299.681	96
Κατάρ	55	22.014	2
Σαουδική Αραβία	6.036	1.600.000	4
Σιγκαίμ	162	7.107	23

Μέλη	Πληθυσμός εις χιλιάδας	*Εκτασις εις τετρ. χιλ.	Πυκνότης πληθ. κατά τετρ. χιλιόμε.
Συρία	4.930	184.479	27
Ταϊλάνδη	27.181	514.000	53
*Ομάν	86	83.600	1
Τουρκία	28.602	780.576	36
Βιετνάμ Βόρειον	16.690	159.000	105
Βιετνάμ Νότιον	14.520	170.806	85
*Υεμένη	5.000	195.000	26
Αύστραλία	10.166	7.704.159	1,5
Νέα Ζηλανδία	2.360	268.676	9
Ευρώπη			
*Αλβανία	1.660	28.748	50
*Ανδόρρα,	9	353	28
Αύστρια	7.081	83.849	84
Βέλγιον	9.184	30.507	301
Βουλγαρία	7.943	110.669	72
Τσεχοσλοβακία	13.776	127.869	108
Δανία	4.617	43.043	107
Φινλανδία	4.467	337.009	13
Γαλλία	45.960	551.208	83
Ούγγαρία	10.028	93.031	108
*Ισλανδία	179	103.000	2
*Ιρλανδία	2.815	70.280	40
*Ιταλία	49.455	301.225	164
Λουξεμβούργον	317	2.586	123
Μονακό	22	2	14.667
*Ολλανδία	11.637	33.612	346
Νορβηγία	3.611	329.917	11
Πολωνία	29.965	311.730	96
Πορτογαλία	9.196	91.531	100
*Ρουμανία	18.567	237.500	78
*Άγιος Μαρτίνος	17	61	279
*Ισπανία	30.559	504.748	61
Σουηδία	7.520	449.793	17
*Ελβετία	5.496	41.288	133
*Ηνωμ. Βασιλείον (*Αγγλία)	52.925	244.030	217
Γιουγκοσλαβία	18.607	255.804	73
ΕΛΛΑΣ	8.357	132.562	63

8-5-69

Γ'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

Υπό τόν ὄρον **οικονομία** νοοῦμεν τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς λήψιν ὄλων τῶν ἀντικειμένων ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶναι χρήσιμα διὰ τὴν ζωὴν του. Ταῦτα καλοῦνται γενικῶς **οικονομικὰ ἀγαθὰ**.

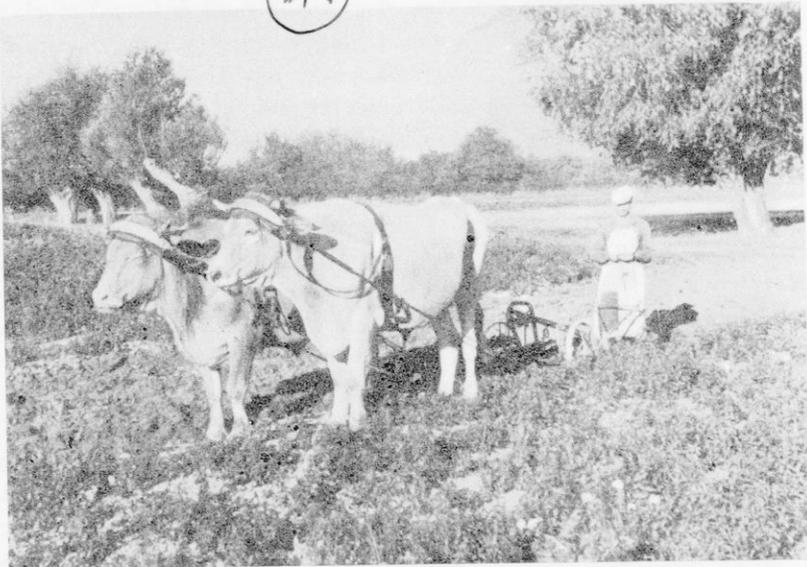
Βάσις τῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ φύσις, ἡ ἐργασία καὶ τὸ κεφάλαιον. Ὁ ἄνθρωπος, ἐκτὸς ὠρισμένων τροφῶν, λαμβάνει ἐκ τῆς φύσεως ἀκατεργάστους ὕλας καὶ ὕλας πρὸς παραγωγὴν ἐνεργείας. Ἐνεργειαν λαμβάνει προσέτι ἐκ τῆς πτώσεως τῶν ὑδάτων, ἐκ τῶν ἀνέμων καὶ ἐκ τοῦ ἡλίου. Ἡ σύγχρονος οἰκονομία τῶν πεπολιτισμένων λαῶν διέπεται ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς. Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας προσπαθεῖ, διὰ τῆς λελογισμένης χρησιμοποίησεως τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν ἐπιτευγμάτων αὐτοῦ, ὅπως ἐπιτύχη τὴν μεγαλύτεραν καὶ καλυτέραν δυνατὴν παραγωγὴν. Διὰ τῶν μέσων τὰ ὅποια διαθέτει, διαμορφώνει τὴν φύσιν οὕτως, ὥστε αὕτη νὰ εἶναι προσφορωτέρα διὰ τὴν κάλυψιν τῶν βιοτικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν.

Οἱ κλάδοι τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς: Ἡ διάκρισις τῶν μορφῶν τῆς οἰκονομίας γίνεται ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ λαοὶ λαμβάνουσιν ἐκ τῆς φύσεως τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν διαβίωσιν αὐτῶν οἰκονομικὰ ἀγαθὰ. Κατὰ ταῦτα διακρίνονται :

Οἰκονομία συλλογῆς. Ὁ ἄνθρωπος συλλέγει καρπούς, ρίζας, χόρτα κλπ. πρὸς διατροφήν του. Εἰς τὴν οἰκονομίαν συλλογῆς περιλαμβάνεται καὶ τὸ κυνήγιον καὶ ἡ στοιχειώδης ἀλιεία. Οἱ πρωτόγονοι ἄνθρωποι ἤσκουν οἰκονομίαν συλλογῆς.

Οἰκονομία σκαλεύσεως τοῦ ἐδάφους. Χαρακτηριστικὸν ταύτης εἶναι ἡ μόνιμος διαμονὴ τῶν ἀνθρώπων εἰς τινὰ τόπον καὶ ἡ στοιχειώδης καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους διὰ σκαλεύσεως. Κατὰ τὴν παλαιολιθικὴν ἐποχὴν ἐγένετο αὕτη διὰ λιθίνων ἐργαλείων. Βραδύτερον ἀντικατεστάθησαν ταῦτα δι' ἐργαλείων ἐκ μετάλλου. Περιοχαὶ τῆς γῆς,

ΑΓ

ω : 'Αροτρίωσις. Κάτω : Συγκομιδή διά συγχρόνων μέσων.

ἔνθα καὶ σήμερον χρησιμοποιεῖται ἡ σκαπάνη ὡς μέσον καλλιέργειας, ὑπάρχουσιν εἰς τὴν Ἀφρικὴν (καλλιέργεια σακχαροκαλάμου, δημητριακῶν, πεπονοειδῶν κλπ.), τὴν Ἰνδουήσιαν, τὴν Πολυνησίαν καὶ τὰς Ἰνδίας. Ἡ κτηνοτροφία, ἡ καλλιέργεια κήπων καὶ ἡ ἀροτριώσεις ἀνεπτύχθησαν ἐκ τῆς οἰκονομίας σκαλεύσεως τοῦ ἐδάφους.

Οἰκονομία ἀροτριώσεως. Αὕτη εἶναι συνδεδεμένη μετὰ τῆς κτηνοτροφίας, διότι διὰ τὴν ἔλξιν τῶν ἐργαλείων ἀροτριώσεως χρησιμοποιοῦνται μεγάλα ζῶα. Μεγάλαι πεδιναὶ ἐκτάσεις ἐκαλλιεργοῦντο καὶ ἐσπεύοντο. Ἡ μεγάλη παραγωγή δημητριακῶν δὲν ἐξησφάλιζε μόνον τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ ἀπετέλει τὴν βάσιν διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτιστικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς οἰκονομίας ἀροτριώσεως, ἥτις συμπίπτει μὲ τὴν ἐποχὴν τῶν μετάλλων. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν αὐξανομένων ἀναγκῶν, λόγῳ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ἔπρεπεν ὁ ζωτικὸς χῶρος τούτου νὰ ἐπεκταθῆ. Ἡ ἀροτριώσεις τοῦ ἐδάφους ἐγένετο κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν δυτικὴν Ἀσίαν καὶ τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χώρας. Σὺν τῷ χρόνῳ ἐπεξετάθη αὕτη εἰς τὰς στέππας, αἱ πλεῖσται τῶν ὁποίων ἀπέβησαν σιτοβολῶνες. Διὰ τῆς ἐκχερσώσεως μεγάλων ἐκτάσεων προσετέθη ὠφέλιμος χῶρος διὰ τὴν ἀροτριώσιν, καὶ ἡ ἐκτέλεισις στοιχειωδῶν ἔργων ἀρδεύσεως πεδινῶν ἐκτάσεων ἐκ ποταμῶν ἠῤῥησε πολὺ τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν.

Οἰκονομία μηχανικῆς καλλιέργειας. Τοιαύτη εἶναι ἡ σύγχρονος τῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Κατ' αὐτὴν τὸ ἀροτρον ἐτελειοποιήθη καὶ, ἀντὶ τῶν βοῶν ἢ τῶν ἵππων, χρησιμοποιοῦνται μηχαναὶ διὰ τὴν ἀροτριώσιν, τὴν σποράν, τὸν θερισμόν καὶ τὸν ἀλωνισμόν. Παραλλήλως πρὸς τὴν μηχανικὴν καλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους ἀνεπτύχθη καὶ ἡ μηχανία. Ἐν Εὐρώπῃ ἤρχισεν ἡ ἀνάπτυξις αὕτη κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος.

Αἱ μορφαὶ τῆς οἰκονομίας διαφέρουσι μεταξύ των οὐ μόνον κατὰ τὸν ἐκάστοτε ἐφαρμοζόμενον τρόπον ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον δι' ἐκάστης μορφῆς οἰκονομίας ἐπιδιώκομεν. Ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ ἱκανοποίησις τῶν ἰδίων ἀναγκῶν τῶν ἐργαζομένων. Πάντοτε ὅμως εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον προστίθεται ἡ ἰκανοποίησις τῆς παραγωγῆς προϊόντων διὰ τὴν ἀγοράν. Ἡ ἰκανοποίησις τῆς παραγωγῆς προϊόντων διὰ τὴν ἀγοράν καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀσχολουμένη μετὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν εἰς ταύτην ἀπασχολουμένων, καὶ ἡ οἰκονομία τῆς πόλεως, ἀσχο- λουμένη

Γεωργικός οικισμός εν Σουηδία.

μέ την παραγωγήν ἀγαθῶν διὰ τὴν ἀγοράν, περιορίζονται βαθμηδὸν συνεπεία τῆς μεγάλης ὁμαδικῆς παραγωγῆς τῆς βιομηχανίας. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἡ μικρὰ οἰκονομία τοῦ χωρίου καὶ τῆς πόλεως (καλλιέργεια οὐχὶ μηχανικὴ, διατροφή οἰκιακῶν ζώων, ξύλευσις τῶν χωρικῶν ἐκ τοῦ δάσους, βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια τῶν χωρίων καὶ τῶν πόλεων κλπ.), ὁμοῦ μετὰ τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ἐργοστασίων τῆς ὁμαδικῆς παραγωγῆς, ἀποτελοῦσιν ἓν οἰκονομικὸν σύνολον. Ἐπιστήμονές τινες, θεωροῦντες μόνον τὰς οἰκονομικὰς δραστηριότητας τοῦ ἀνθρώπου, χρησιμοποιοῦσι τὸν ὄρον «οἰκονομικὸς ἄνθρωπος» κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸν ὄρον «πνευματικὸς ἄνθρωπος». Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ὑπόστασις εἶναι μία, ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετος. Ὁ οἰκονομικὸς ἄνθρωπος, ἦτοι ὁ ἐργαζόμενος πρὸς ἀπόκτησιν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, συνδέεται ἤδη πρὸς ὀλόκληρον τὸν γήινον χῶρον. Ἡ φύσις μεταβάλλεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασίν του. Παραλλήλως ὅμως μεταβάλλεται καὶ οὗτος εἰς τὰς ἀξιώσεις του, αἵτινες γίνονται διαρκῶς μεγαλύτεροι. Ἡ ἀλληλεπίδρασις τοῦ οἰκονομικοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ γήινου χώρου εἶναι τὸ ἀντικείμενον σπουδῆς καὶ ἐρεύνης τῆς οἰκονομικῆς γεωγραφίας. Ἡ σύγχρονος οἰκονομία διαρθροῦται εἰς τοὺς κάτωθι κλάδους: *Israel*

Ἡ θαλασσία οἰκονομία.

Ἀπὸ ἐπόψεως οἰκονομίας καὶ γεωγραφίας αἱ θάλασσα μετὰ τῶν ἀκτῶν θεωροῦνται καὶ ἐξετάζονται ὁμοῦ. Τὸ σύγχρονον ἐμπόριον ἰχθύων ἐκτείνεται πολλάκις εἰς μέγα βάθος εἰς τὴν ξηρὰν καὶ φέρει εἰς τοὺς ἐκεῖ πληθυσμούς εὐθνήν λαϊκὴν τροφήν. (3% τῆς παγκοσμίου ἀγορᾶς τροφίμων καλύπτονται ἐκ τοῦ ἐμπορίου τῶν ἰχθύων. Εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ὅμως καὶ τὴν Νορβηγίαν 10% τῶν τροφῶν προέρχονται ἐκ τῆς θαλάσσης). Ἰχθύες οἰκονομίας θεωροῦνται ὁ βακαλάος, ἡ ἀρίγγη, ὁ σολωμός, ἡ σαρδίνη, ὁ ἀστακός, ἡ σηπία, ὁ θύννος καὶ ἄλλα. Οὗτοι φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον εἴτε ναποὶ εἴτε κατὰ τινὰ τρόπον ἐπεξεργασμένοι (ἐντὸς κυτίων, ἠλατισμένοι κλπ.). Πολλοὶ ἐκ τούτων ξηραίνονται καὶ κονιοποιοῦμενοι χρησιμοποιοῦνται ὡς τροφή ζώων καὶ ὡς λίπασμα. Ἐκ τινῶν εἰδῶν ἰχθύων λαμβάνεται ἔλαιον χρήσιμον εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τὴν βιομηχανίαν (ἔλαιον ὀνίσκου—μυρουνέλαιον—, ἔλαιον φαλαίνης κλπ.).

Μεγάλης οἰκονομικῆς σημασίας εἶναι ἐπίσης ὁ ἀκτιπῆσιος ὁ δξύρ-

ρυγχος, ἐκ τῶν ὠν τοῦ ὁποίου παρασκευάζεται τὸ μαῦρο χαβιάρι. Οὗτος ἀλιεύεται εἰς τὴν Ἀζοφικὴν θάλασσαν, εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ εἰς τοὺς ποταμούς, οἱ ὅποιοι ἐκβάλλουσιν εἰς αὐτάς. Διὰ τοὺς κατοίκους τῶν περιοχῶν τούτων ὁ ἀκιπήσιος ἀποτελεῖ πηγὴν πλοῦτου.

Τὰ 65 % τῶν ἰχθύων τῆς θαλασσίας οἰκονομίας ἀλιεύονται εἰς τὰς εὐκράτους καὶ ψυχρὰς θαλάσσας, ἐν ᾧ εἰς τὰς θερμὰς θαλάσσας, αἵτινες περιλαμβάνονται μεταξύ τῶν τροπικῶν κύκλων, ἀλιεύονται μόνον τὰ 20 %. Ἡ ἀλιεία εἰς τὰς τροπικὰς θαλάσσας περιορίζεται εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν κατοίκων τῶν γειτονικῶν περιοχῶν καὶ τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν τοπικῶν ἀγορῶν. Μόνον εἰδικὰ τινα προϊόντα, τὰ ὁποῖα συνδέονται πρὸς τὰς θερμὰς θαλάσσας, φθάνουσιν εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον. Τοιαῦτα εἶναι τὰ κοράλια καὶ οἱ μαργαρίται τῶν νοτίων καὶ νοτιοδυτικῶν ἀκτῶν τῆς Ἀσίας. Εἰς τὴν θαλασσίαν οἰκονομίαν κατατάσσονται καὶ οἱ παραλιακοὶ χῶροι, ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνεται τὸ μαγειρικὸν ἄλας, αἱ ἄλυκαί.

Ὀλίγα εἶδη ἰχθύων, ἀλλὰ ταῦτα εἰς μεγάλην ποσότητα, ἀπαντῶμεν εἰς τὰς ψυχρὰς καὶ εἰς τὰς εὐκράτους θαλάσσας. Οὕτω, εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν ἀπαντῶσι 200 μόνον εἶδη ἰχθύων, ἐν ᾧ εἰς τὴν Μεσόγειον 450. Ἐτησίως ὅμως ἀλιεύονται εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν 3500 χιλιόγρ. ἰχθύων κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμε., ἐν ᾧ εἰς τὴν Μεσόγειον μόνον 390 χιλιόγρ. Κατὰ μεγάλα στίφη ἐμφανίζονται οἱ ἰχθύες κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ εἰς ἀβαθεῖς θαλάσσας πρὸς ὠτοκίαν. Τὴν ἐποχὴν ταύτην γίνεται ἡ μεγαλυτέρα ἀλιεία ἰχθύων.

Θαλάσσιαι περιοχαὶ τῆς γῆς, πλούσιαι εἰς ἰχθῦς, εἶναι ἐκεῖνα ἔνθα θερμὰ θαλάσσια ρεύματα συναντῶνται μὲ ψυχρὰ τοιαῦτα. Ἡ αὐξήσις καὶ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν ἰχθύων παρατηροῦνται εἰς ἀβαθεῖς θαλασσίας περιοχὰς κειμένας ἐγγὺς τῶν ἀκτῶν. Εἰς τὸν βόρειον Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν ἀλιεύονται μεγάλαι ποσότητες ἰχθύων ἐτησίως, ἰδίως εἰς τὴν θάλασσαν περὶ τὴν Ἰσλανδίαν, εἰς τὴν νοτίαν καὶ νοτιοανατολικὴν παραλίαν τῆς Γροιλανδίας, εἰς τὰ παράλια τῆς Νορβηγίας καὶ Ἀγγλίας καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Λαβραδὸρ.

Εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ἡ ἐγγὺς τῶν ἀκτῶν ἀβαθῆς θαλασσία λωρίς, εἰς ἣν εὐνοεῖται ἡ συγκέντρωσις καὶ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν ἰχθύων, δὲν εἶναι τόσον πλατεῖα, ὅσον εἶναι εἰς τὰς περιοχὰς τοῦ βορείου Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Τὸ μῆκος ὅμως τῆς ἀβαθοῦς παρακτίου περιοχῆς τῶν χωρῶν τοῦ βορείου Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ εἶναι ἀρ-

κατὰ μέγα καί, ἔνεκα τῆς μίξεως ψυχρῶν καὶ θερμῶν ὑδάτων ἐκ τῶν ἐκεῖ θαλασσίαν ρευμάτων, λίαν πρόσφορον διὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ἰχθύων. Ἡ Ἰαπωνία ἀλιεῦει εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην 5 ἑκατομμύρια περίπου τόννους ἰχθύων ἐτησίως καὶ κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον ἀλιεῖαν.

Εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον, παρ' ὅτι ἡ θαλασσία ἔκτασις τούτου εἶναι πολὺ μεγαλύτερα τῆς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, ἡ ἀλιεῖα εἶναι περιορισμένη, καίτοι ἡ θάλασσα τοῦ ἡμισφαιρίου τούτου εἶναι πλουσία εἰς ἰχθῦς. Τοῦτο ὀφείλεται τὸ μὲν εἰς τὸ ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν ἀκτῶν εἶναι μικρὸς καὶ συνεπῶς ἡ ζήτησις ἰχθύων ὡς τροφῆς δὲν εἶναι μεγάλη, τὸ δὲ εἰς τὰ μεγάλα ἔξοδα ἄτινα ἀπαιτοῦνται, ἵνα οἱ ἐκεῖ ἀλιευόμενοι ἰχθύες μεταφερθῶσιν εἰς τὰς ἀγοράς τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου. Λίαν προσοδοφόρος ὅμως εἶναι ἡ ἀλιεῖα τῆς φαλαίνης εἰς τὰς ἀνταρκτικὰς θαλάσσας, καίτοι τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς καὶ ἀλιείας εἶναι μέγала. (Τὸ πλοῖον ἀλιείας τῆς φαλαίνης μετὰ τῶν ἐγκαταστάσεων αὐτοῦ τιμᾶται περίπου 500 ἑκατομμ. δραχ.).

Ἡ ἐξέλιξις τῶν μεθόδων τῆς ἀλιείας συμβαδίζει μὲ τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀνεπτύχθη ἡ ἀτμήρης ναυτιλία, αἱ περιοχαὶ ἀλιείας ἐξετάθησαν πολὺ πέρα τῶν ἀκτῶν. Αἱ ἀλιευόμεναι μεγάλαι ποσότητες ἰχθύων ἀπῆλθον ταχεῖαν διάθεσιν, διότι ἄλλως οἱ ἰχθύες ἐσῆποντο. Ἐδημιουργήθησαν οὕτω κατ' ἀνάγκην ἐμπορικὸι ὀργανισμοί, οἱ ὁποῖοι ἐμερίμων διὰ τὴν πώλησιν καὶ τὴν βιομηχανικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἰχθύων. Σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεπτύχθη ἡ ἀλιεῖα εἰς τὰς μεμακρυσμένας περιοχὰς τῶν ὠκεανῶν. Οἱ ἀλιευόμενοι ἰχθύες τίθενται εἰς ψυγεῖα τῶν πλοίων μὲ πολὺ χαμηλὴν θερμοκρασίαν (περίπου 30° C ὑπὸ τὸ μηδέν) καὶ φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον εἰς εὐθνήν τιμὴν, ἀποτελοῦντες σπουδαίαν τροφήν τῶν λαῶν. Ἡ αὐξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς συνεπιφέρει καὶ αὐξησιν τῆς καταναλώσεως τῶν ἰχθύων. Διὰ τὰς τοπικὰς ἀγοράς ἔχει μεγάλην σημασίαν ἡ ἀλιεῖα τῶν ἀκτῶν ἐκάστης χώρας. Ἡ ἐφαρμογὴ μεθόδων ἀλιείας, αἱ ὁποῖαι εἶναι λίαν καταστρεπτικαὶ διὰ τὸν πλοῦτον τῶν θαλασσῶν εἰς ἰχθῦς, ἠνάγκασε τὰ πεπολιτισμένα κράτη νὰ προβῶσιν εἰς συμφωνίας, δι' ὧν προστατεύεται ὁ θαλάσσιος πλοῦτος. Οὕτω, προκειμένου, π.χ., διὰ τὴν ἀλιεῖαν τῆς φαλαίνης, εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ ἐπὶ τοῦ πλοίου διαρκὴς παρουσία τριῶν ἐπιθεωρητῶν, ὀριζομένων διὰ διεθνοῦς συμφωνίας. Οὗτοι μεριμῶσιν ὅπως ἡ ἀλιεῖα τῆς φαλαίνης

Φιόρδ (έν Νορβηγία)

γίνεται μόνον κατά τούς τρεῖς θερινούς μήνας, εἰς ὠρισμένας θαλασσίας περιοχάς μόνον καί ὅπως ρίπτωνται ἑτησίως τὸ πολὺ 30.000 βλήματα κατά φαλαινῶν. Διὰ διεθνούς συμφωνίας ἐπίσης ἔχει καθορισθῆ καὶ τὸ μέγεθος τῶν δικτύων ἀλιείας.

27-5-69

2. Ἡ δασικὴ οἰκονομία.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἢ καλυπτομένη ὑπὸ δασῶν περιλαμβάνει τὰ 30 % τῆς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς. Τὰ δάση τῶν τροπικῶν χωρῶν κατέχουσιν 22 - 25 ἑκατομμ. τετρ. χιλιόμε. Ἡ ἑκτασις καὶ τὸ εἶδος τῶν τροπικῶν δασῶν καθορίζονται ἐκ τοῦ ἑτησίου βροχομετρικοῦ ὕψους καὶ τῆς διάρκειας τῆς ξηρᾶς ἐποχῆς. Εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας τὰ δάση κατέχουσι 15 - 18 ἑκατομμ. τετρ. χιλιόμε. Τὰ βόρεια σύνορα τῆς εὐρωπαϊτικῆς δασικῆς ζώνης ἐκτείνονται μέχρι τῆς 65° περίπου, ἀκολουθοῦντα σχεδὸν τὴν ἰσόθερμον γραμμὴν τοῦ Ἰουλίου (10° C). Τὰ νότια σύνορα ταύτης δὲν εἶναι καθωρισμένα, ἐπηρεάζονται ὅμως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἠπείρων ἐκ τῆς ξηρότητος τῶν στεπεπῶν. Ἐκτὸς τούτου, ἢ ἐκχέρσωσις μεγάλων δασικῶν ἐκτάσεων, ἵνα αὐταὶ δοθῶσιν εἰς τὴν γεωργίαν, ἔχει μετατοπίσει τὰ νότια σύνορα τῆς εὐρωπαϊτικῆς ζώνης ὀλίγον βορειότερον. Πολλὰ δασικὰ νησίδες ἔχουσιν ἐνταῦθα διατηρηθῆ εἰς πλαγιάς ὄρεων καὶ ὄρη, ὅπου ἢ ἐκχέρσωσις δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀποδώσῃ καλλιεργήσιμον ἐπιφάνειαν. Ὅπου ὅμως γίνεται ἐντατικὴ ἐκχέρσωσις, ὡς αὕτη παρατηρεῖται εἰς τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χώρας, εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐκεῖ ἢ ὀλικὴ ὠφέλιμος ἀξία τοῦ ἐδάφους μειοῦται ἔνεκα τῶν πλημμυρῶν ἐκ τῶν βροχῶν καὶ ἔνεκα τῆς μειώσεως τοῦ ὕδατος τῶν πηγῶν. Ὅθεν δι' ἐκάστην περιοχὴν τῆς ξηρᾶς ὑπάρχει κρίσιμὸν τι ὄριον ἐκχερσώσεως, πέρα τοῦ ὁποίου δὲν ἐπιτρέπεται ἐκχέρσωσις. Εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν νότιον Ἀσίαν τὸ ὄριον τοῦτο ἔχει ἤδη ἐπιτευχθῆ. Μεγάλαι ἐκτάσεις πρὸς καλλιέργειαν εἶναι δυνατόν σήμερον νὰ ληφθῶσιν δι' ἐκχερσώσεως τῶν δασῶν τροπικῶν τινῶν περιοχῶν καὶ τῶν δασῶν τῶν νοτίων περιοχῶν τοῦ Καναδά καὶ τῆς Σιβηρίας.

Τὸ δάσος περιέχει οἰκονομικὰ ἀγαθὰ: Εὐλα πρὸς καῦσιν, διὰ τὴν ἐπιπλοποιεῖται, τὴν οἰκοδομικὴν, ῥητίνας, δεψικὰς καὶ χρωστικὰς οὐσίας. Εἰς τὰ δάση διαβιοῦσι κυρίως τὰ ζῶα παρὰ τῶν ὁποίων λαμβάνονται

τά γουναρικά, τὰ ὁποῖα ἔχουσι σημαντικὴν οἰκονομικὴν ἀξίαν. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος τὸ ξύλον τῶν δασῶν χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ χάρτου καὶ τῶν τεχνικῶν ὑφαντικῶν ὕλων. Ὅθεν ἡ ἀξία τοῦ δάσους ὁσημέραι γίνεται μεγαλυτέρα, ἐφ' ὅσον τοῦτο παρέχει πρῶτας ὕλας διὰ σπουδαίας βιομηχανίας.

Ἡ παγκόσμιος ἔτησις κατανάλωσις ξύλου ὑπολογίζεται εἰς 1,5 δισεκατομμ. κυβικὰ μέτρα περίπου. Ἐκ τούτου, τὸ ἥμισυ διατίθεται πρὸς καῦσιν, τὸ ἐν τρίτον διὰ τὴν οἰκοδομικὴν, 8 % δι' ὑφαντικὰς ὕλας, 5 % διὰ δοκοὺς ποικίλης χρήσεως καὶ μόνον 1 % διὰ τὴν ἐπιπλοποιίαν. Ἡ πολυτίμος αὕτη πρώτη ὕλη, ἡ ὁποία εἶναι περιζήτητος εἰς ὅλας τὰς βιομηχανικὰς χώρας, δὲν ὑφίσταται ὀρθολογιστικὴν ἐκμετάλλευσιν. Εἰς τὰς περισσοτέρας δασικὰς περιοχὰς τῆς γῆς ἡ κοπὴ τῶν δένδρων δὲν γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει προγράμματος ἐπιτρέποντος τὴν ἐν ὠρισμένῳ χρόνῳ ἀναδάσασιν τῶν ἀποψιλουμένων περιοχῶν. Συνεπεία τῆς μεγάλης ἔτησιος καταναλώσεως ξύλου, πρέπει ἡ ὑλοτομία εἰς τὰς διαφόρους περιοχὰς νὰ γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει προδιαγεγραμμένου σχεδίου. Αἱ βόρειοι δασικαὶ περιοχαὶ τῆς γῆς παρέχουσι τὰ 87 % τοῦ ἔτησιως χρησιμοποιουμένου ξύλου. Ἐκ τούτου αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι καὶ ὁ Καναδᾶς παρέχουσι 36 %, ἡ Σοβιετικὴ Ῥωσσία 32 %, ἡ λοιπὴ Εὐρώπη 19 % (1950). Ἡ ξυλεία τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου προέρχεται κυρίως ἐκ τοῦ Καναδᾶ, τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Φινλανδίας, αἱ ὁποῖαι ἐξάγουσι τὸ ἥμισυ περίπου τῆς παραγωγῆς των. Κύριοι ἀγορασταὶ τούτου εἶναι αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς κατὰ 40 % καὶ ἡ λοιπὴ Εὐρώπη ἐπίσης κατὰ 40 %. Ἐλαστικὸν κόμμι (καουτσούκ), διάφοροι ῥητῖνοι, Ἰνδικόν, καμφορὰ κλπ. λαμβάνονται ἐκ πασῶν τῶν τροπικῶν χωρῶν. Εἰς τὰς δασικὰς περιοχὰς τῶν βορείων χωρῶν τῆς νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι πλούσιαι εἰς ἄγρια ζῶα, κυνηγοὶ θηρεύουσι ζῶα ἔχοντα πολυτίμον δέρμα, εἴτε τῇ παραγγελίᾳ κρατικῆς ὀργανώσεως εἴτε διὰ λογαριασμὸν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Κατ' ἔτος ἀποστέλλονται περίπου 23 ἑκατομμύρια ἀκατέργαστα δέρματα εἰς τὴν Ν. Ὑόρκην, τὸ Λονδῖνον καὶ τὴν Λιψίαν, ὅπου εἰδικὰ ἐργοστάσια ἐπεξεργάζονται ταῦτα καὶ τὰ καθιστῶσι πολυτίμα γουναρικά.

Ἡ μεγάλη σημασία τοῦ δάσους ἠνάγκασε τὰ πεπολιτισμένα κράτη νὰ λάβωσι δι' αὐτὸ διάφορα προστατευτικὰ μέτρα. Αὐστηρόταται ποιναὶ ἐπιβάλλονται εἰς τοὺς ἐμπρηστάς τῶν δασῶν ἢ δὲ ξύλειςις ῥυθμίζεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἐπέρχηται ἀνα-

πλήρωσις τῶν κοπτομένων δένδρων. Τὰ αὐτὰ μέτρα ἐφαρμόζονται ἤδη καὶ εἰς τὰς τροπικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι προμηθεύουσι τὸ ξύλον διὰ τὰ πλοῖα, διὰ τὰ καθίσματα, διὰ τὰ πολύτιμα ἐπιπλα (μαόνι) κλπ. Μεγάλαι ποσότητες κορμῶν δένδρων μεταφέρονται ἀδαπάνως σχεδὸν διὰ τῶν ποταμῶν, καὶ εἰς ὠρισμένα σημεῖα τούτων διαχωρίζονται ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ διὰ τὸν ὁποῖον προορίζονται. Ἐγγὺς μεγάλων ποταμῶν, διὰ τῶν ὁποίων μεταφέρονται ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ περιοχῆς τινος κορμοὶ δένδρων, ἐγκαθιδρύνονται ἤδη ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας τοῦ ξύλου, τὸ ὁποῖον δὲν ἐξάγεται πλέον ἐκεῖθεν ὡς πρώτη ὕλη, ἀλλὰ ὡς ἔτοιμον βιομηχανικὸν προϊόν. (Πολτὸς χάρτου ἢ χαρτόμαζα, χάρτης, κυτία κλπ.). Ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία χάρτου χρησιμοποιεῖ πολτὸν χάρτου ἐκ τῆς Φινλανδίας, τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Γερμανίας, διότι οὗτος καθίσταται εὐθηνότερος τοῦ πολτοῦ τῆς Ἀμερικῆς, ὅστις ἐπιβαρύνεται μὲ μεγαλύτερα μεταφορικὰ ἐξοδα. 27-5-64

3. Ἡ κτηνοτροφία.

Ἡ ἐκτροφή ὠρισμένων ζώων ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου συνδέεται στενάτα πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν αὐτοῦ. Ἐκ τούτων λαμβάνεται τὸ κρέας, τὸ γάλα, τὸ βούτυρον, ὁ τυρός, τὸ ἔριον, τὰ ὄσῳ. Μεγάλῃ κτηνοτροφία ἀναπτύσσεται εἰς τὰς χώρας αἱ ὁποῖαι ἔχουσιν ἐκτεταμένας πεδιάδας καὶ λειμῶνας. Τοιαῦται εἶναι αἱ Ἡνωμ. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Ῥωσσία, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ὁ Καναδάς, ἡ Ἀργεντινὴ, ἡ Βραζιλία, ἡ Αὐστραλία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Ν. Ἀφρικὴ καὶ ἄλλαι.

Εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον ἐξέχουσιν θέσιν μεταξὺ τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων κατέχει τὸ ἔριον. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων σπουδαία ὕφαντικὴ ὕλη.

Ἡ θεμελιώδης διαφορὰ τῶν ἰδιοτήτων τούτου ἀπὸ τοῦ βάμβακος ἐγκείται εἰς τὸ ὅτι τὸ ἔριον εἶναι κακὸς ἀγωγὸς τῆς θερμότητος. Κατὰ συνέπειαν, τὰ ἐκ τοῦ ἐρίου ἐνδύματα καὶ λοιπὰ ὕφαντικὰ προϊόντα χρησιμοποιοῦνται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ τὸν χειμῶνα. Εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς εὐκράτου ζώνης ἐκτρέφεται τὸ πρόβατον, παρὰ τοῦ ὁποίου λαμβάνεται καὶ τὸ ἔριον. Εἰς τὰ μεγάλα ὅμως ὕφαντουργικὰ κέντρα προμηθεύονται τὸ ἔριον ἐξ ὠρισμένων χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας διατρέφονται ἐπὶ τούτῳ μεγάλα ποίμνια προβάτων. Εἰς τὰς χώρας αἱ ὁποῖαι ἔχουσι μικρὸν ἀριθμὸν προβάτων, χρησιμοποιεῖται τὸ ἐκ τούτων ἔριον

είς τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν καὶ δὲν ἔρχεται εἰς τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον. Εἰς πολλὰ μάλλινα ὑφαντικὰ προϊόντα τὸ ἔριον εἶναι ἀναμιγμένον μετὰ βάμβακος ἢ τεχνητοῦ ἐρίου. Ἡ σπουδαιότερα χώρα παραγωγῆς τοῦ ζωϊκοῦ ἐρίου εἶναι ἡ Ὠκεανία (Αὐστραλία καὶ Νέα Ζηλανδία), μετ' αὐτὴν δὲ ἡ Νότιος Ἀμερική. Αἱ μεγαλύτεραι ἀγοραὶ ἐρίου εἰς τὴν Ὠκεανίαν γίνονται ὑπὸ ἀγγλικῶν ἐργοστασίων, τὰ ὅποια ἐξάγουσι μεγάλας ποσότητας ἐκλεκτῶν μαλλίνων ὑφασμάτων. Αἱ διεθνεῖς τιμαὶ τοῦ ἐρίου ρυθμίζονται εἰς τὰ χρηματιστήρια τῆς Ν. Ὑόρκης καὶ τοῦ Λονδίνου.

4. Ἡ γεωργικὴ οἰκονομία.

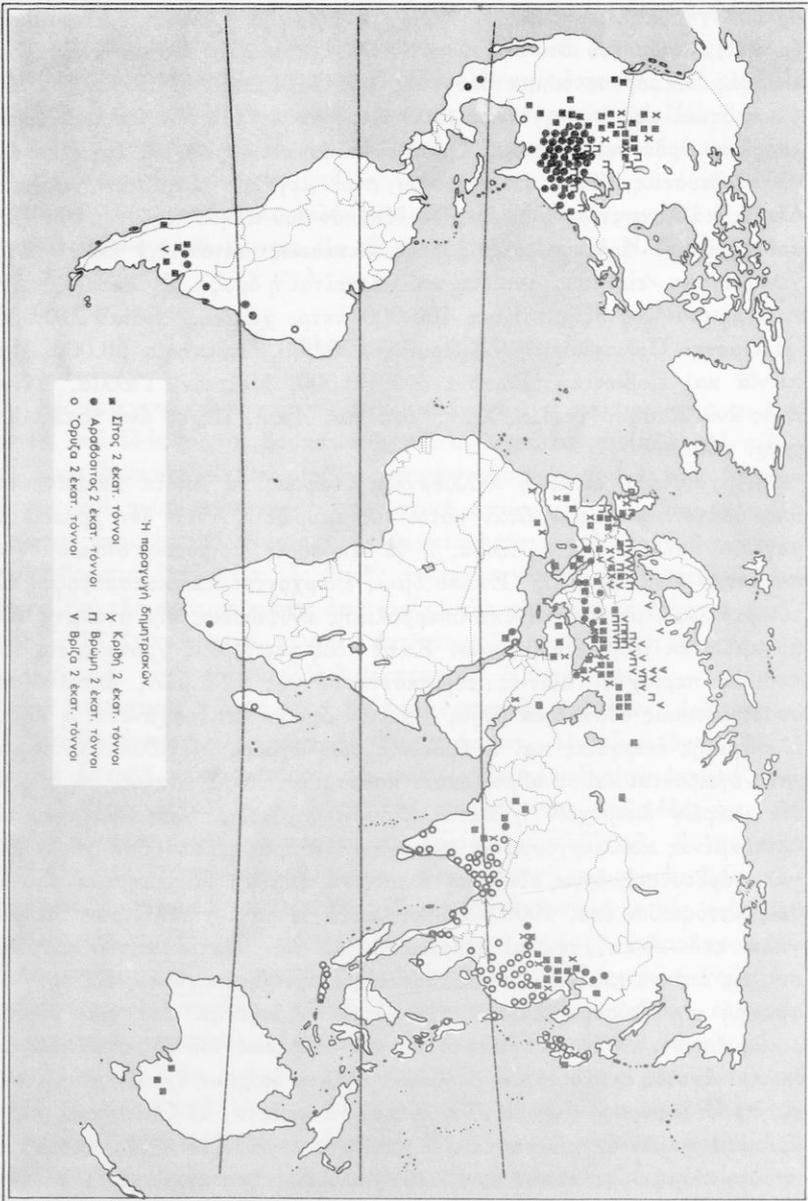
Εἰς τὸν γεωργικὸν χῶρον περιλαμβάνονται αἱ καλλιεργούμεναι ἐκτάσεις τοῦ ἐδάφους, οἱ βοσκότοποι καὶ οἱ λειμῶνες γενικῶς. Αἱ πρῶται εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῶσι στατιστικῶς, ἐν ᾧ διὰ τοὺς βοσκοτόπους καὶ τοὺς λειμῶνας ἡ στατιστικὴ ἀπογραφή δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἀκριβής. Ἡ οἰκονομικῶς ἐκμεταλλεῦσιμος διὰ τὴν διατροφήν τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς ἀνέρχεται εἰς 75 ἑκατ. τετραγ. χιλίωμ. Ἐκ τῆς ἀροτριουμένης ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἥτις ἀνέρχεται περίπου εἰς 12,2 ἑκατ. τετρ. χιλίωμ., ἀντιστοιχοῦσι κατὰ κάτοικον τῆς γῆς (πληθυσμὸς γῆς περίπου 2,9 δισεκατομμ.) 5 στρέμματα.

Ὁ γεωργικὸς χῶρος τῆς γῆς ἔχει ἐπεκταθῆ διὰ τῶν ἀρδεύσεων, τῆς ἀποξηράνσεως ἐλῶν καὶ δι' ἐκχερσώσεων. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατὸν νὰ ὑπερβῆ ὠρισμένα ὅρια, ὁ καθορισμὸς τῶν ὁποίων ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸν πλάτος καὶ τὴν μορφολογίαν τοῦ ἐδάφους. Αἱ πεδιναὶ ἐκτάσεις αἱ κείμεναι εἰς τὰ νότια κράσπεδα τῆς β. πολιτικῆς περιοχῆς (60 - 65° περίπου), ἔχουσιν ἤδη καταστῆ γεωργικῶς ἐκμεταλλεύσιμοι, διότι εἰς αὐτάς καλλιεργοῦνται φυτὰ ἀντέχοντα εἰς τοὺς παγετούς καὶ ἀναπτυσσόμενα καὶ ὠριμάζοντα ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος. (Σῖτος, κριθή, βρώμη ἐντὸς 97 - 100 ἡμερῶν, γεώμηλα ἐντὸς 4 μηνῶν, τομάτα, κρόμμυα, ραφανίδες, ῥῆα (ῥαβέντι, ἐλαφρὸν καθαρτικόν), μιμαίκυλα (κούμαρα), βάτα κλπ. (εἰδικοὶ σπόροι).

Φυτὰ καὶ ζῶα γενικῶς εὐδοκίμοῦσι καλῦτερον εἰς μέρη ἧπου αἱ συνθήκαι τοῦ περιβάλλοντος εἶναι κατάλληλοι πρὸς τοῦτο. Ὁ κῆτος ἀπαιτεῖ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἀναπτύξεως, μεγάλην θερμοκρασίαν κατὰ τὸ θέρος, καὶ βροχὰς κατὰ τὴν ἀνοιξιν. Εὐδοκίμεῖ εἰς ὄλην

σχεδόν τήν καλλιεργουμένην περιοχὴν τῆς γῆς (ἔκτος τῆς τροπικῆς ζώνης), λόγῳ τοῦ ὅτι ὑπάρχουσι πολλαὶ ποικιλίαι τούτου ἀντέχουσαι εἰς τὰς διαφόρους κλιματολογικὰς μεταβολὰς. Οἱ ποτιστικοὶ κῆποι (ποτιστικὰ περιβόλια) εἶναι πολὺ ἀποδοτικώτεροι τῶν καλλιεργουμένων ἀνευ ἀρδεύσεως ἀγρῶν. "Ὅπου εἶναι δυνατόν, γίνονται ἔργα τεχνητῆς ἀρδεύσεως, ἰδίως προκειμένου περὶ μεγάλων ἐκτάσεων, εἰς τὰς ὁποίας καλλιεργεῖται ἡ ὄρυζα. Τὸ δέκατον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς διατρέφεται ἀπὸ ἀρδευομένους ἀγρούς ἐκτάσεως μόνον 1,1 ἑκατ. τετρ. χιλιομέτρων, εἰς τοὺς ὁποίους καλλιεργεῖται ἡ ὄρυζα. Ἡ ἑκτασίς αὕτη κατανέμεται ὡς ἐξῆς : Κίνα 400.000 τετρ. χιλίῳ., Ἰνδία 240.000, Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς 106.000, Ἰνδονησία 50.000, Ἰαπωνία καὶ Σοβιετικὴ Ῥωσσία ἀνὰ 30.000, Μεξικόν, Γαλλία, Αἴγυπτος ἀνὰ 25.000, Ἰταλία, Χιλή, Ἰσπανία, Ἰράκ, Περσὺ ἀνὰ 15-20.000 τετρ. χιλίῳ.

Ἀρχαιοτάτη εἶναι ἡ καλλιέργεια ἐδαφῶν, τὰ ὁποῖα καλύπτονται ὑπὸ ὕδατων ποταμῶν, ὅταν οὗτοι πλημμυρῶσι. Αὕτη δὲν χρειάζεται μεγάλα καλλιεργητικὰ ἐξοδα, ἡ δὲ ἀπόδοσις τοιούτων σπειρομένων ἐκτάσεων εἶναι μεγάλη. Ἐνίοτε ὅμως ἐπέρχονται καὶ καταστροφαὶ εἰς τοιαύτας καλλιεργείας, ἕνεκα ὑπερβολικῆς ἀνυψώσεως τῆς στάθμης τῶν ποταμῶν ἐκ μεγάλων βροχῶν. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, εἰς τὰς πεδινὰς περιοχὰς αἵτινες εὐρίσκονται ἐγγὺς ποταμῶν, ἐκτελοῦνται συστηματικῶς ὑδραυλικὰ ἔργα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται ἡ λήψις ἡλεκτρικῆς ἐνεργείας καὶ ἡ ἀρδευσις τῶν ἀγρῶν. Μεγάλοι ὕδατοφράκται ἐγείρονται καὶ συνάθροίζονται κολοσσιαῖα ποσὰ ὕδατος, τὸ ὁποῖον διὰ μικρῶν διωρύχων ἢ καταλλήλου σωληνώσεως διαμοιράζεται εἰς ἐκτεταμένας καλλιεργουμένας περιοχὰς. Τὰ ἐδάφη, ὅπου ὑπάρχουσι μεγάλα ἀρδευτικὰ ἔργα, εἶναι κατὰ κανόνα πυκνῶς κατοικημένα. Συνήθως κατοικοῦσι ἐκεῖ 1000 κάτοικοι κατὰ τετραγ. χιλιομέτρον. Αἱ μεγάλα πεδινὰ ἐκτάσεις αἱ ἀρδευόμεναι ἐκ τῶν ὕδατοφρακτῶν ἀνήκουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, ἰδίως εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν νότιον Ἀμερικὴν. Διὰ τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, πολλαὶ ἀγροὶ ἐκτάσεις καὶ μεγάλα τμήματα ἐρήμων ἔχουσι μεταβληθῆ εἰς προσοδοφόρους ἀγρούς. Τὰ ἀρτεσιανὰ φρέατα, οἱ ὕδατοφράκται, ἡ ἀρδευσις γαιῶν ἐκ τῶν ποταμῶν καὶ ἔργα ἐμποδίζοντα τὰς καταστρεπτικὰς πλημμύρας αὐτῶν συνέβαλον πολὺ εἰς τὴν παγκόσμιον ἀπόδοσιν

τῶν γεωργικῶν καλλιεργειῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μεγάλων ὕδατοφρακτῶν τῆς γῆς μέχρι τοῦ 1957 ἀνήρχετο εἰς 170, μὲ χωρητικότητα 500 ἑκατομμ. κυβ. μέτρων. Εἰς τὰ φυτὰ τῆς ἀρδευτικῆς καλλιεργείας ἀνήκει καὶ ἡ ὄρυζα. Ἡ καλλιέργεια τῆς ὄρυζης γίνεται εἰς τὰς ἐκ τῆς φύσεως εὐ-

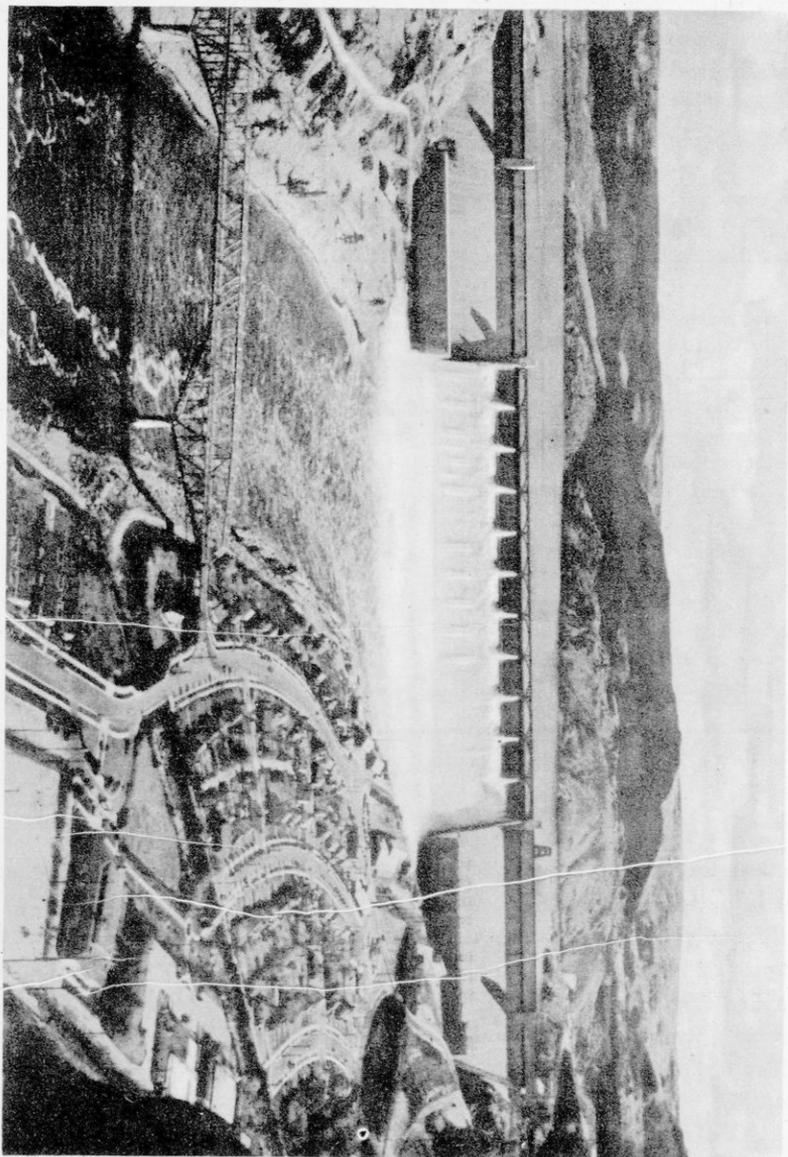
Μεγάλοι ὕδατοφράκται τῆς γῆς.

Όνομα	Ποτάμιος περιοχή	Ύδατοφράκτης			
		Ύψος εἰς μέτρ.	Πλάτος εἰς μέτρ.	Σκοπός*	Λειτουργεῖ ἀπὸ τοῦ
Χοῦβερ	Κολοράντο Ἰ.Α.	223	380	A. H.	1936
Φόρτπεκ	Μισσουρή »	76	6400	N.	1939
Μέγα Κούλη	Κολούμπια »	168	1272	A. H.	1942
Κέντακν	Τεννεσῆ »	63	2570	H. N.	1944
Σιάστα	Σακραμέντο »	171	1067	H.	1944
Γκατοῦν	Διῶρ. Παναμά »	35	2350	N.	1912
Ἰασσουάν	Νείλου	45	1950	H.	1902
Δνειπέρου	Δνειπέρου	61	760	H. N.	1932
Σουκούρ	Ἰνδοῦ	58	1600	H.	1929
Σεννάρ	Κυανοῦ Νείλου	—	3025	H.	1926
Ἔντερ	Ἔντερ Γερμ.	48	400	H. N.	1914

* (A = ἀρδευσις, H = ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια, N = ναυσιπλοῦτα).

νοϊκὰς καὶ πυκνοκαταρκημένας περιοχὰς τῆς γῆς, ὡς εἶναι αἱ Ἰνδία, ἡ Ἰνδοκίνα, ἡ νότιος Κίνα, ἡ Κορέα. Πρὸς βορρᾶν τοῦ Πεκίνου ἡ καλλιέργεια τῆς ὄρυζης ἐκτείνεται μέχρι τῆς 43° Γ. Π. Εἰς τὰς τροπικὰς περιοχὰς, ὅπου πνέουσιν οἱ μουσῶνες, λαμβάνονται τρεῖς συγκομιδαὶ ὄρυζης ἐτησίως, ἐν ᾧ εἰς τὰς ὑποτροπικὰς περιοχὰς μόνον μία. Εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς τῶν τροπικῶν καὶ ὑποτροπικῶν χωρῶν εὐδοκιμεῖ εἶδος ὄρυζης ἄνευ ἀρδεύσεως. Τοῦτο ὅμως ἀποφέρει τό ἡμισυ τῆς συγκομιδῆς τῆς λαμβανομένης ἐκ τῆς δι' ἀρδεύσεως καλλιεργείας.

Ὁ σίτος. Διὰ νὰ εὐδοκιμήσῃ ὁ σίτος, ἀπαιτεῖται πλούσιον εἰς θρεπτικὰς οὐσίας ἔδαφος, ὕγρασία κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ ξηρασία καὶ

Το μέγα φράγμα εἰς τὸν ποταμὸν Κολούμπια τῶν Η. Π. τῆς Ἀμερικῆς. Πλάτος 1280 μ. ὕψος 168.

μεγάλη θερμοκρασία κατά τὸ θέρος. Καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὰς εὐκράτους καὶ τὴν ὑποτροπικὴν ζώνην. Εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην δὲν εὐδοκιμεῖ. Ὁ σῖτος ἀποτελεῖ τὴν σπουδαιότεραν τροφήν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ δὲ διὰ τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ διατιθεμένη ἔκτασις εἶναι μεγάλη καὶ ἴση σχεδὸν πρὸς τὴν ἔκτασιν τὴν διατιθεμένην διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν λοιπῶν δημητριακῶν. Εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν Ἀσίαν ὅμως καὶ τὴν Ἰαπωνίαν ἡ μεγαλύτερα καλλιεργουμένη ἔκτασις διατίθεται διὰ τὴν ὄρυζαν. Ἐπειδὴ ὁ σῖτος εὐδοκιμεῖ καὶ εἰς τὰ δύο ἡμισφαίρια, αἱ ἐσοδεῖαι τούτου διαδέχονται ἀλλήλας. Οὕτω, εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν καὶ τὴν Εὐρώπην λαμβάνεται αὕτη κατ' Ἰούλιον—Αὐγουστον, εἰς τὴν Ἀργεντινὴν κατὰ Νοέμβριον—Δεκέμβριον, εἰς τὴν Αὐστραλίαν κατὰ Δεκέμβριον—Ἰανουάριον, εἰς τὰς Ἰνδίας κατὰ Φεβρουάριον—Μάρτιον.

Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ σίτου κατέχει ἡ Ῥωσσία. Εἰς τὰς ἀπεράντους καὶ εὐφορωτάτας πεδιάδας αὐτῆς καλλιεργεῖται ὁ σῖτος, ὅστις ὄχι μόνον ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας (ὑπερβαίνοντος τὰ 200 ἑκατ.), ἀλλὰ καὶ ἐξάγεται εἰς ἄλλας, γειτονικὰς ἰδίως χώρας. Κατὰ τὴν στατιστικὴν παραγωγῆς τοῦ 1938 (ἐλλείπουσιν εἰς τὸν Ο Η Ε νεώτεροι στατιστικά), ἡ Ῥωσσικὴ παραγωγὴ τοῦ σίτου ἀνῆλθεν εἰς 41 περίπου ἑκατομμ. τόννους. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ δευτέρα σιτοπαραγωγὸς χώρα τοῦ κόσμου, αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, παρήγαγον 25 ἑκατομμ. τόννους. Ἄλλαι χῶραι μεγάλης παραγωγῆς σίτου εἶναι ἡ Κίνα, ὁ Καναδᾶς, ἡ Ἀργεντινὴ, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, αἱ Ἰνδίαι. Αἱ τιμαὶ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου σίτου βυθίζονται εἰς τὸ χρηματιστήριον ἐμπορευμάτων τοῦ Σικάγου καὶ τοῦ Γούνιπεκ τοῦ Καναδᾶ.

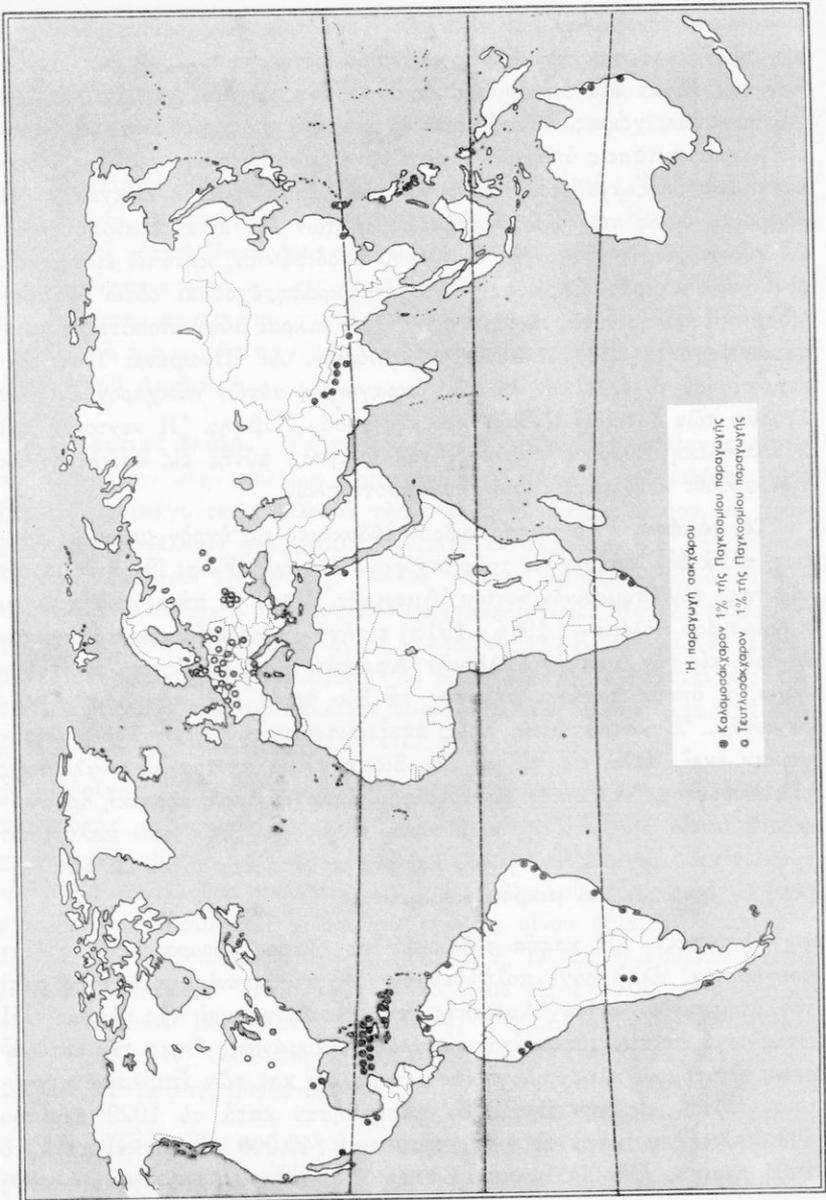
Τὰ ἄλλα δημητριακά. Ἡ παραγωγὴ τῶν λοιπῶν δημητριακῶν ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ οἰκείου στατιστικοῦ πίνακος.

Τὰ γεώμηλα. Διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Εὐρώπης τὸ γεώμηλον ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον μετὰ τὸν σῖτον γεωργικὸν προϊόν, τὸ χρησιμοποιοῦμενον διὰ τὴν τροφήν τοῦ ἀνθρώπου. Καίτοι τοῦτο δὲν ἔχει τὴν θρεπτικὴν ἀξίαν τοῦ σίτου, διότι ἔχει ὀλιγωτέρας τούτου ἄζωτους καὶ λιπαρὰς οὐσίας καὶ περισσότερον ὕδωρ, ἐν τούτοις, ἕνεκα τῆς εὐκόλου καλλιέργειας του, τῆς μικρᾶς τιμῆς του καὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ γεωργικῆς ἀποδόσεως, ἀπέκτησε σπουδαίαν οἰκονομικὴν σημασίαν.

Ο καπνός. Ἡ μεγαλύτερα ποσότης τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς καπνοῦ διατίθεται διὰ τὴν παραγωγὴν σιγαρέττων. Ὁ καπνός διακρίνεται εἰς δύο κυρίως εἶδη, τὸν κοινὸν καὶ τὸν εἰδικόν. Εἰς τὸν κοινὸν ὑπάγονται ἰδίως τὰ καπνὰ τῆς Ἀμερικῆς, ἐν ᾧ εἰς τὸν εἰδικὸν ὑπάγονται τὰ λεγόμενα ἀνατολικά καπνὰ, εἰς τὰ ὅποια ἀνήκουν καὶ αἱ ἑλληνικαὶ ποικιλίαι καπνοῦ. Εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον διακρίνονται 6 μεγάλαι κατηγορίαι καπνῶν : 1) Βορειοαμερικανικὰ (Βιργίνιας). 2) Δυτικοῖνδικὰ (Ἀβάνας, Κούβας, Πορτορικῶν, Δομινίκου). 3) Νοτιοαμερικανικὰ (Βενεζουέλας, Βραζιλίας, Παραγουάης). 4) Ἀνατολικοῖνδικὰ (Κεϋλάνης, Νεπάλ). 5) Δυτικοευρωπαϊκὰ. 6) Ἀνατολικά. Τὸ κλίμα, τὸ ἔδαφος καὶ τὸ εἶδος τοῦ σπόρου εἶναι οἱ τρεῖς κύριοι συντελεσταὶ τῆς ποιότητος τοῦ καπνοῦ. Γενικῶς ὁ καπνός καλλιεργεῖται εἰς τὰ εὐκρατα κλίματα. Ὡς καλυτέρα ποιότης καπνοῦ θεωρεῖται ὁ καπνός τῆς Ἐάνθης καὶ τῆς Σουμάτρας, λόγῳ τοῦ ἀρώματος αὐτοῦ. Διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ καλλιέργεια καὶ πώλησις τοῦ καπνοῦ ἔχει σπουδαιότητα σημασίαν, διότι οὗτος ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον ἐξαγωγικὸν προϊόν τῆς χώρας ἡμῶν.

Αἱ φυτεῖαι. Ὑπὸ τὸ γενικὸν τοῦτο ὄνομα νοεῖται ἰδιαιτέρως ἡ ἐκμετάλλευσις μεγάλων ἀγροκτημάτων εἰς τὰς τροπικὰς καὶ ὑποτροπικὰς χώρας. Ἡ δημιουργία τούτων χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῶν ἀνακαλύψεων καὶ τοῦ ἀποικισμοῦ (15ος αἰὼν), ὅτε μεγάλαι πεδινὰ ἐκτάσεις γῆς (κτήματα 40.000—100.000 στρεμμάτων) ἐδωρήθησαν εἰς τοὺς συντελέσαντας πολὺ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν νέων χωρῶν καὶ εἰς ἐξέχοντα πρόσωπα τοῦ ἀποικιακοῦ κράτους. Ἡ καλλιέργεια τῶν φυτειῶν περιορίζετο κατ' ἀρχὰς μόνον εἰς ἓν εἶδος φυτοῦ, π. χ. σακχαροκαλάμου ἢ καφεῖ ἢ βάμβακος (μονοκαλλιέργειαι). Βραδύτερον ἀνεπτύχθη ἡ καλλιέργεια πολλῶν φυτῶν εἰς τὸ αὐτὸ ἀγρόκτημα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος (πολυκαλλιέργειαι). Σπουδαῖα προϊόντα λαμβανόμενα ἐκ τῶν φυτειῶν εἶναι τὸ σακχαροκάλαμον, τὸ κακάον, ὁ καφές, τὸ τέιον, ὁ βάμβαξ, τὸ ἐλαστικὸν κόμμι (καουτσούκ), αἱ Ἴνες τῶν φύλλων τῆς ἀγαύης καὶ ἄλλα.

Τὸ σακχαροκάλαμον. Τοῦτο εὐδοκίμεῖ εἰς ὑγρὸν ἔδαφος, ὅπου τὸ ἔτησιον βροχομετρικὸν ὕψος φθάνει τοῦλάχιστον τὸ ἓν μέτρον καὶ ἡ μέση ἔτησιά θερμοκρασία εἶναι τοῦλάχιστον 20° C. Μεγάλαι φυτεῖαι σακχαροκαλάμου ὑπάρχουσιν εἰς τὴν Κούβαν, τὸ Πόρτο Ρίκο, τὴν

Βραζιλίαν, τὴν Ἰάβαν καὶ ἀλλαχοῦ. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἡ συγκομιδὴ τοῦ σακχαροκαλάμου γίνεται διὰ μηχανῶν. Εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Κίναν δὲν ὑπάρχουσι κατὰ κανόνα μεγάλαι φυτεῖαι, ὡς εἰς τὰς τροπικὰς χώρας, ἀλλὰ ἡ καλλιέργεια τοῦ σακχαροκαλάμου γίνεται εἰς μικρὰς ἐκτάσεις ὑπὸ τῶν ἀγροτῶν, οἱ ὅποιοι εἰς στοιχειώδεις ἐγκαταστάσεις ἐπεξεργάζονται τὸ φυτὸν καὶ λαμβάνουσι τὸ σάκχαρον. Ἡ ἀπόδοσις ὅμως τῶν ἐγκαταστάσεων τούτων δὲν εἶναι ἱκανοποιητικὴ. Αἱ κύριαι χώραι ἐξαγωγῆς σακχάρου ἐφοδιάζουσι, κατόπιν ἐμπορικῶν συνθηκῶν μακρᾶς διαρκείας, ὠρισμένα κράτη, ἔχουσαι οὕτω ἐξασφαλίσαι τὴν πώλησιν τῆς παραγωγῆς. Ὅθεν μικραὶ μόνον ποσότητες σακχάρου ἔρχονται εἰς τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι καλύπτουσι τὸ ἑλλείπον ἐκ τῆς παραγωγῆς αὐτῶν σάκχαρον ἐκ τῶν ἀγορῶν τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς νήσου Χαβάης. Ἡ κεντρικὴ καὶ ἡ ἀνατολικὴ Εὐρώπη καλύπτει τὰς ἀνάγκας αὐτῆς εἰς σάκχαρον ἐκ τῶν αὐτόθι καλλιεργουμένων σακχαροτεύτλων.

Τὸ κακάον. Τὸ κακαόδένδρον εὐδοκιμεῖ εἰς ὑγρὸν μαλακὸν ἔδαφος, ἀλλὰ δὲν ἀντέχει εἰς τοὺς ἰσχυροὺς ἀνέμους. Εἶναι ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς περὶ τὸν ἰσημερινὸν νοτίου Ἀμερικῆς. Μετὰ τὸ πέρασ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου (1914 - 1918) εἰσῆχθη ἡ καλλιέργεια τοῦ κακαοδένδρου εἰς τὴν Δυτικὴν Γαλλικὴν Ἀφρικὴν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἄνω Γουινέα, ἡ ὁποία παράγει σήμερον τὰ δύο τρίτα τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Ἐγκαταστάσεις πρὸς ἐπεξεργασίαν τοῦ καρποῦ δὲν ὑπάρχουσι ἐκεῖ, ἀλλὰ εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα καταναλώσεως τῆς Εὐρώπης, Ἀμερικῆς καὶ Ἀσίας. Ὑπάρχει ὅμως κρατικὴ ὀργάνωσις, ἡ ὁποία διαφωτίζει τὸν ἰθαγενῆ πληθυσμὸν περὶ τῶν καλυτέρων τρόπων καλλιέργειας τοῦ φυτοῦ καὶ τῆς προστασίας αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐπιβλαβῶν ἐντόμων καὶ μικροοργανισμῶν.

Ὁ καφέ. Ἡ καφέα εὐδοκιμεῖ εἰς ἔδαφος εὐφορον, καλῶς διαβρεχόμενον, ἀλλὰ οὐχὶ πολὺ θερμόν. Εἶναι ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς περὶ τὸν ἰσημερινὸν νοτίου Ἀμερικῆς, τῆς Κεϋλάνης καὶ τῆς Ἰάβας. Ἡ παραγωγή ἐτησίως ὑφίσταται μεγάλας διακυμάνσεις ἕνεκα τῆς ἐπιδράσεως ἀποτόμων κλιματολογικῶν μεταβολῶν καὶ τῶν ἐπιβλαβῶν ἐντόμων. Οὕτω, εἰς τὴν Βραζιλίαν παρήχθησαν κατὰ τὸ 1929 περίπου 400.000 τόνοι, κατὰ τὸ 1930 περίπου 1.140.000 τόνοι καὶ κατὰ τὸ 1931 περίπου 480.000 τόνοι. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἡ καφέα μετεφυτεύθη

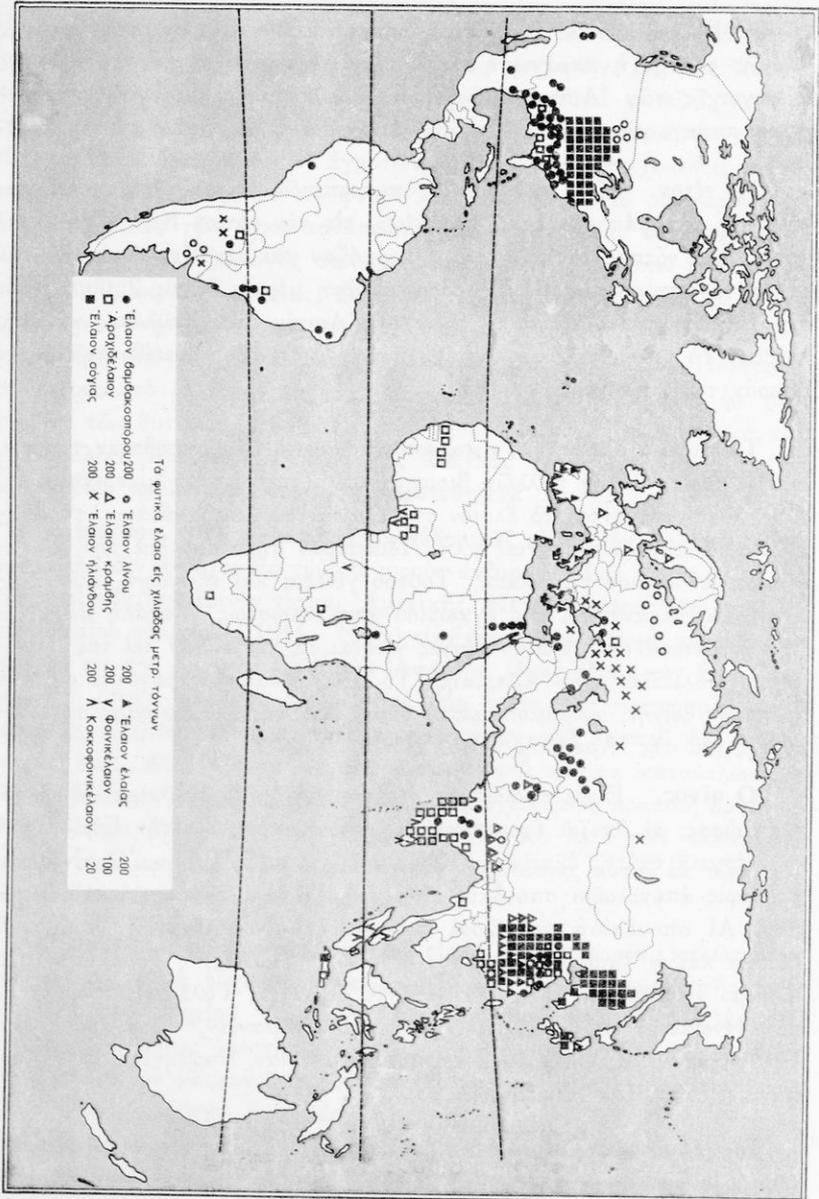
ἐκ τῆς Κεϋλάνης καὶ τῆς Ἰάβας κατὰ τὸ 1850. Εἴκοσιν ἔτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ παραγωγή καφέ τῆς Ἀφρικῆς ἦτο μεγαλύτερα τῆς παραγωγῆς τῶν Ἀσιατικῶν χωρῶν. Σήμερον τὸ ἕμισυ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς καφέ προέρχεται ἐκ τῆς Βραζιλίας καὶ τῆς Κολομβίας.

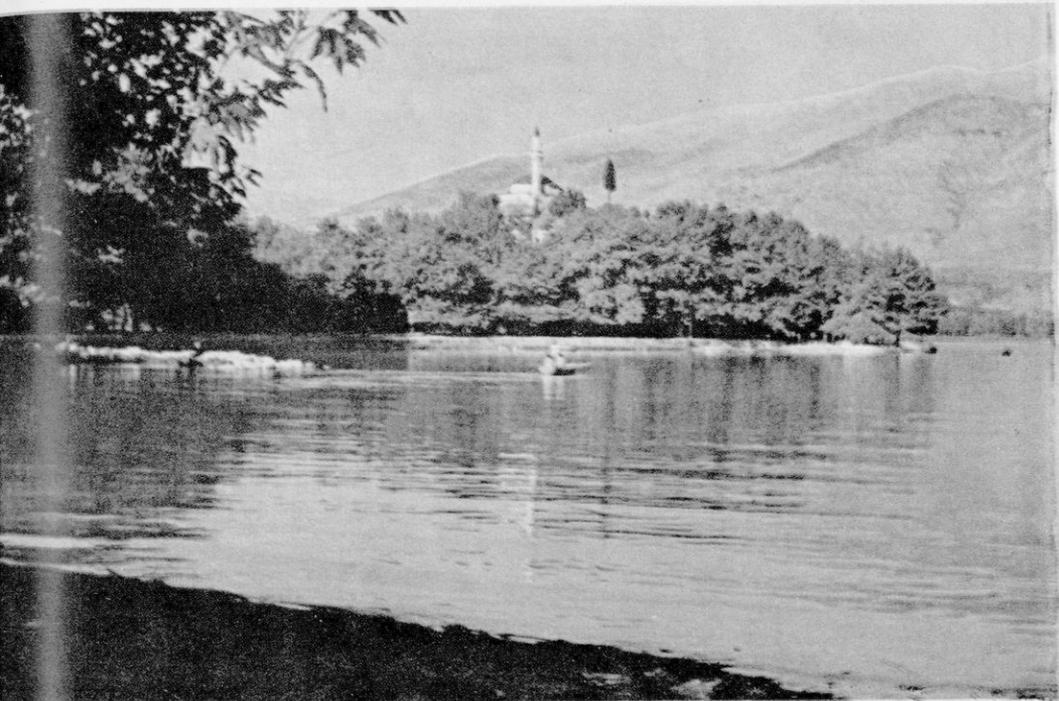
Τὸ τέιον. Εἶναι φυτὸν τῶν ὑποτροπικῶν χωρῶν. Εὐδοκιμεῖ κυρίως εἰς τὰ κράσπεδα τῶν Ἰμαλαίων, εἰς τὴν νότιον Κίναν, τὴν κεντρικὴν καὶ νότιον Ἰαπωνίαν, τὴν Φορμόζαν καὶ τὴν Κεϋλάνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσεται καὶ εἰς ὄρεινὰ ἐδάφη μέχρις ὕψους 2500μ.. Εἰς τὴν Εὐρώπην προτιμᾶται τὸ τέιον τοῦ Ἀσσάμ, τῆς Κεϋλάνης καὶ τῆς Ἰάβας. Τὸ ἕμισυ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς τεῖου διατίθεται εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Λονδίνου.

Τὰ φυτικὰ ἔλαια. Ταῦτα ἀποτελοῦσι τὸ μὲν σπυδαῖαν τροφήν, τὸ δὲ πρῶτην ὕλην πολλῶν βιομηχανιῶν (σάπωνες, γλυκερίνη κ.ἄ.) Εἰς ταῦτα ὑπάγονται τὸ ἔλαιον τῆς ἐλαίας, τὸ βαμβακέλαιον, τὸ ἀραχιδέλαιον, τὸ ἔλαιον σόγιας κλπ. Ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα ἔχει τὸ ἔλαιον τῆς ἐλαίας. Τούτου γίνεται καὶ ἐξαγωγή, ἀφοῦ καλύπτονται αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐγχωρίου καταναλώσεως. Μεγάλῃ παραγωγῇ καὶ κατανάλωσις ἐλαίου σόγιας γίνεται εἰς τὴν Κίναν καὶ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ ἀραχιδέλαιον παράγεται εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην, χρησιμοποιεῖται ὅμως ὑπὸ τῆς βιομηχανίας τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς (Ἡν. Πολ.).

Ὁ οἶνος. Εἶναι προῖον τῆς ἀμπέλου, ἡ ὁποία εὐδοκιμεῖ ἰδίως εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι κλίμα μεσογειακόν. Εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ καλλιέργεια ταύτης ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ῥήνου. Ὁ οἶνος καὶ ἡ σταφίς ἀποτελοῦσι σπυδαῖα εἶδη τοῦ ἐλληνικοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Αἱ σπυδαῖαιτεραι χῶραι παραγωγῆς οἴνου εἶναι ἡ Ἰταλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰσπανία, σταφίδος δὲ εἶναι ἡ Ἑλλάς, ἡ Τουρκία καὶ αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι. Ἡ Ἑλλάς ἐξάγει οἶνον εἰς Γαλλίαν, σταφίδα δὲ εἰς Ἡνωμένον Βασίλειον (Ἀγγλίαν), Γερμανίαν, Γιουγκοσλαβίαν, Τσεχοσλοβακίαν, Ὀλλανδίαν, Γαλλίαν, Αὐστρίαν, Νορβηγίαν, Σουηδίαν, Δανίαν, Ἑλβετίαν, Φινλανδίαν.

Τὸ ἐλαστικὸν κόμμι (καουτσούκ). Τοῦτο εἶναι γαλακτώδης πυκνόρρευστος χυμὸς (κόμμι) λαμβανόμενος ἐκ τῆς ἐκκρίσεως τροπι-

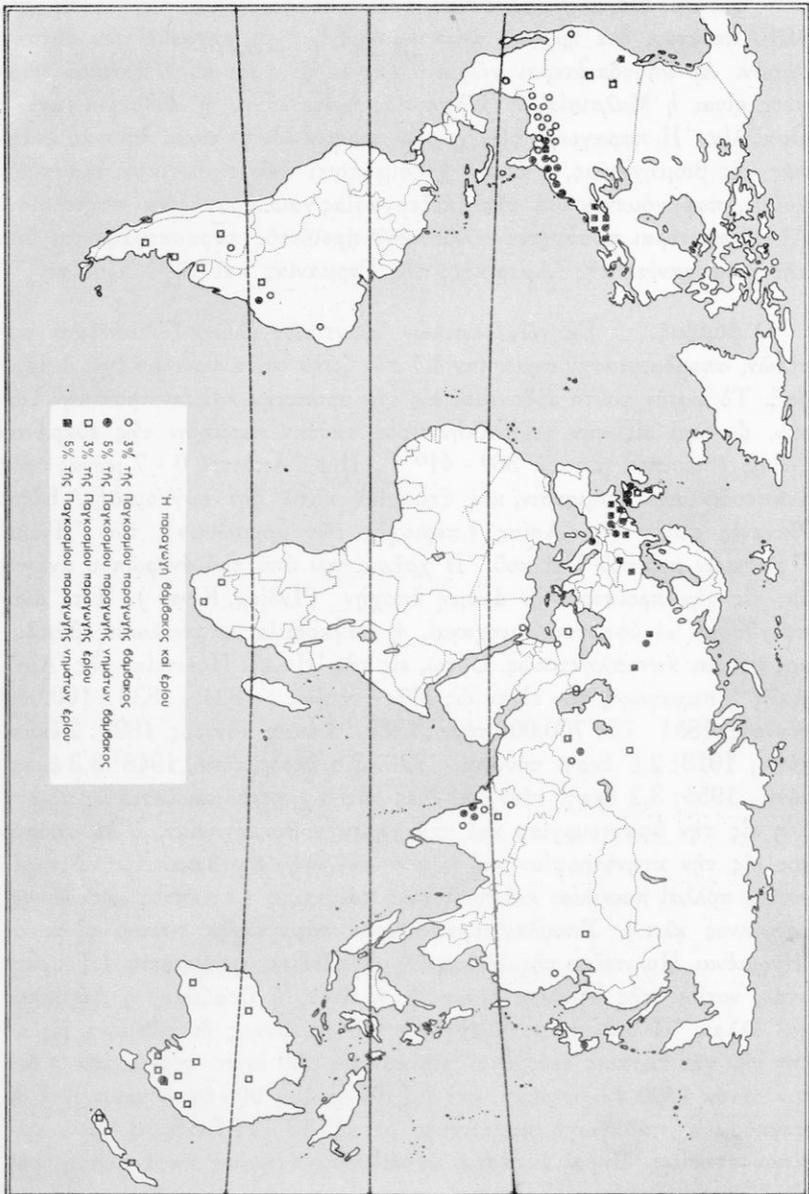

Λίμνη Ἰωαννίνων

Θεσσαλονίκη: Ἡ Ἄψις τοῦ Γαλερίου

κῶν φυτῶν. Μεγάλην σημασίαν ἀπέκτησε τὸ κόμμι τοῦτο ἀπὸ τοῦ 1910 περίπου, ὅτε ἤρχισεν ἀναπτυσσομένη ἡ βιομηχανία τῶν αὐτοκινήτων. Αἱ σπουδαιότεραι χῶραι παραγωγῆς φυσικοῦ ἐλαστικοῦ κόμμιος εἶναι ἡ Μαλαισία, ἡ Ἰνδονησία, ἡ Κεϋλάνη, ἡ Ἰνδοκίνα καὶ ἡ Βραζιλία. Ἡ παραγωγή τῶν χωρῶν τούτων δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖ καὶ συνθετικὸν ἐλαστικὸν κόμμι, παραγόμενον διὰ τῆς ἐπεξεργασίας γαιάνθρακος καὶ πετρελαίου. Αἱ μεγαλύτεραι ποσότητες συνθετικοῦ προϊόντος παρασκευάζονται ὑπὸ τῆς βιομηχανίας τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ῥωσσίας.

Ὁ βάμβαξ. Ἐκ τῶν φυσικῶν ὑφαντικῶν ὑλῶν, ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν, σπουδαιότατην σημασίαν διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ὁ βάμβαξ. Τὸ φυτὸν τοῦτο εὐδοκιμεῖ εἰς τὴν τροπικὴν καὶ ὑποτροπικὴν ζώνην, ὡς καὶ εἰς τὴν γειτονικὴν πρὸς ταύτην περιοχὴν τῆς εὐκράτου ζώνης (περίπου μεταξὺ 36° - 41° Γ. Π.). Ἀπαιτεῖ 6 - 7 μῆνας πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ὠρίμανσιν, καὶ ξηρασίαν κατὰ τὴν συγκομιδὴν. Εἶναι ἰθαγενὲς φυτὸν τῆς Ἀσίας (περιοχῆς τῶν μουσῶνων), τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν καὶ τοῦ Μεξικοῦ. Ἡ χρῆσις του ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγεται εἰς τὴν προϊστορικὴν ἀκόμη ἐποχὴν (Ἰνδίας, Κίνας). Ὅτε ἀνεπτύχθησαν αἱ ὑφαντικαὶ μηχαναί, ἡ παγκοσμία κατανάλωσις βάμβακος ἠῤῥξῆσε καταπληκτικῶς. Οὕτω, εἰς τὰς Ἠνωμ. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ἡ παραγωγή του εἶχεν ὡς ἑξῆς ἐτησίως : 1821 - 1830 : 100.000 τόννους, 1851 - 60 : 700.000 τόνν., 1880 : 1 ἑκατ. τόννους, 1895 : 2 ἑκατ. τόνν., 1913 : 2,8 ἑκατ. τόννους, 1926 : 3,8 ἑκατ. τόνν., 1948 : 3,3 ἑκατ. τόνν., 1955 : 3,2 ἑκατ. τόνν. Αἱ ἴνες αὐτοῦ χρησιμοποιοῦνται ὡς πρώτη ὕλη εἰς τὴν ὑφαντουργίαν καὶ τὴν χημικὴν βιομηχανίαν, ὃ δὲ σπόρος του εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν παραγωγὴν βαμβακελαίου. Διακρίνονται πολλαὶ ποικιλίαι καὶ ποιότητες βάμβακος (στιλπνός, μακρόνιος, βραχύνιος κλπ.). Σπουδαιότεραι χῶραι παραγωγῆς τούτου εἶναι αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, αἱ Ἰνδία, ἡ Ῥωσία (Τουρκεσταν, νοτιῶς τῆς Ἀράλης λίμνης), ἡ Κίνα, ἡ Βραζιλία, ἡ Αἴγυπτος καὶ ἄλλαι. Ἡ διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος διατιθεμένη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἔκτασις ἀνέρχεται περίπου εἰς 300 ἑκατ. στρέμματα (διὰ τὸν σῖτον 1200 ἑκ. στρέμμ. καὶ διὰ τὴν ὄρυζαν 900 ἑκ. στρέμμ.), ἡ δὲ παγκόσμιος παραγωγή κυμαίνεται μεταξὺ 10 - 11 ἑκατομμ. τόνν. περίπου ἐτησίως. Σηραὶ ἐκτάσεις ἀποδίδουσιν ἐτησίως κατὰ μέσον ὄρον

20 χιλιόγρ. κατά στρέμμα, ἐν ᾧ αἱ ἀρδευόμεναι 50 - 60 χιλιόγρ. κατά στρέμμα. Καλυτέρας ποιότητος βάμβαξ θεωρεῖται ὁ αἰγυπτιακός, ὁ ῥωσσικός καὶ ὁ τῆς Φλωρίδος. Τὴν μεγαλυτέραν ζήτησιν εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν ἔχει εἶδος τι βάμβακος, τοῦ ὁποίου αἱ ἴνες εἶναι μαλακαί, ἀνθεκτικαὶ καὶ τὸ μῆκος αὐτῶν ἀνέρχεται εἰς 2,1 ἑκατοστόμ. περίπου. Ἀκριβώτερος καὶ ἀρίστης ποιότητος εἶναι ὁ αἰγυπτιακός, τοῦ ὁποίου τὸ μῆκος τῶν ἰνῶν ἀνέρχεται εἰς 3,8 ἑκατοστόμ. Ὁμοίως βάμβαξ καλλιεργεῖται εἰς τὴν Βραζιλίαν καὶ τὸ Περού. Αἱ τιμαὶ τοῦ βάμβακος ῥυθμίζονται εἰς τὰ χρηματιστήρια ἐμπορευμάτων τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ὁ βάμβαξ φέρεται εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀφοῦ ἀφαιρεθῇ ὁ σπόρος αὐτοῦ δι' ἐκκοκκιστικῶν μηχανῶν (ἐκκοκκισμένος βάμβαξ). Ὁ βαμβακόσπορος χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ διὰ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ βαμβακελαίου.

5. Ἡ μεταλλευτικὴ οἰκονομία ἢ μεταλλεία.

Μεταλλευτικὴ ἢ μεταλλεία ὀνομάζεται ὁ κλάδος ἐκεῖνος τῆς οἰκονομίας, ὅστις λαμβάνει τὰς πρώτας ὕλας ἐκ τοῦ ὑπεδάφους (ὀρυκτά). Ἡ ἐπεξεργασία τῶν ὑλῶν τούτων ὀνομάζεται μεταλλουργία (διὰ τὸ πετρέλαιον ὀνομάζεται αὕτη διύλις). Ἡ μεταλλεία, ἢ μεταλλουργία καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν ἐκ τῆς γῆς λαμβανομένων ὀρυκτῶν (μετάλλων, πολυτίμων λίθων, πετρελαίου, διαφόρων ἀερίων κλπ.) συνιστῶσι τὴν μεταλλευτικὴν καλουμένην οἰκονομίαν. Αἱ πρώται ὕλαι τῆς μεταλλευτικῆς δὲν ἀνανεοῦνται κατ' ἔτος, ὡς τοῦτο συμβαίνει μὲ τὸν σίτον, τὸν βάμβακα κλπ. Ἔνεκα τούτου ἔχει ὁ ἄνθρωπος ὑπ' ὄψει του ὅτι τὰ κοιτάσματα τῆς γῆς, παρ' ὧν λαμβάνει πρώτας ὕλας, ἡμέραν τινὰ θὰ ἐξαντληθῶσι, καὶ προσπαθεῖ νὰ εὑρῇ τρόπον ἀντικαταστάσεως αὐτῶν, ὅσον τοῦτο θὰ εἶναι ἐφικτόν. Πρὸς τοῦτο καταβάλλεται προσπάθεια, τὸ μὲν διὰ νὰ γίνεται λελογισμένη ἐκμετάλλευσις τοῦ ὑπογείου πλοῦτου τῆς γῆς, τὸ δὲ διὰ νὰ εὑρεθῶσι νέα ὀρυκτωρυχικὰ πηγαί. Ἡδὴ ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ὁ ἄνθρωπος ἐλάμβανε μέταλλα καὶ πολυτίμους λίθους ἐκ τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὴν Κύπρον, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἢ μεταλλουργία ἦτο γνωστὴ χιλιάδας τινὰς ἔτη π.Χ.. Ὁ Ὀμηρος ἐξ ἄλλου μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζον τὴν μεταλλουργίαν (Ἰλ. Σ 468). Ἰδιαιτέραν ἀνάπτυξιν ἔλαβεν ἡ μεταλλευτικὴ οἰκονομία ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶ-

νος. Ἡ ἀνάπτυξις αὕτη συνδέεται πρὸς τὴν ὑπαρξίν γαιάνθρακος, πετρελαίου ἢ ὕδατοπητῶσεων. Μέχρι τοῦ 1914 τὰ 3/4 πάσης ἐνεργείας ἐλαμβάνοντο ἐκ τοῦ γαιάνθρακος, ἐν ᾧ σήμερον ἡ ἐκ τοῦ γαιάνθρακος λαμβανομένη ἐνέργεια δὲν φθάνει τὰ 50 % τῆς παγκοσμίου καταναλώσεως ἐνεργείας. Τουναντίον, ἡ χρησιμοποίησις τοῦ πετρελαίου ἔχει ἀπὸ τότε πενταπλασιασθῆ καὶ ἡ ἐκ τοῦ πίπτοντος ὕδατος λαμβανομένη ἐνέργεια ἔχει τετραπλασιασθῆ.

Ὁ γαιάνθραξ. Οὗτος περιέχει 90 % ἄνθρακα περίπου καὶ ἐσχηματίσθη εἰς διαφόρους γεωλογικὰς περιόδους, κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως κατὰ τὴν λιθανθρακοφόρον γεωλογικὴν περίοδον. Ὁ λιγνίτης εἶναι ἐπίσης γαιάνθραξ, ὅστις ἐσχηματίσθη εἰς πολὺ νεωτέραν γεωλογικὴν περίοδον (κατὰ τὴν τριτογενῆ), περιέχει δὲ 45 - 65 % ἄνθρακα καὶ εἶναι συνεπῶς κατωτέρας ποιότητος. Ὁ γαιάνθραξ ἀπαντᾷ εἰς βαθύτερα στρώματα τῆς γῆς, ἐν ᾧ ὁ λιγνίτης συνήθως εἰς τὰ ἀνώτερα. Ὁ γαιάνθραξ χρησιμοποιεῖται εἰς ἀτμομηχανὰς διὰ τὴν θέρμανσιν τοῦ ὕδατος καὶ παραγωγὴν τοῦ ἀτμοῦ, εἰς τὴν λῆψιν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, εἰς τὴν παραγωγὴν βενζίνης, χρωμάτων, φαρμάκων, τεχνητῶν ὑφαντικῶν ὑλῶν κλπ. Ἡ βορειοδυτικὴ Εὐρώπη, ἡ Ῥωσία καὶ αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ὀφείλουσι τὴν πολιτικὴν καὶ βιομηχανικὴν αὐτῶν ἰσχὺν κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰ κοιτάσματα ἄνθρακος τὰ ὁποῖα διαθέτουσι. Ἡ ποσότης τῶν ὑπαρχόντων κοιτασμάτων ἄνθρακος τῆς γῆς ὑπολογίζεται ὡς κάτωθι, εἰς δισεκατομμύρια τόννους:

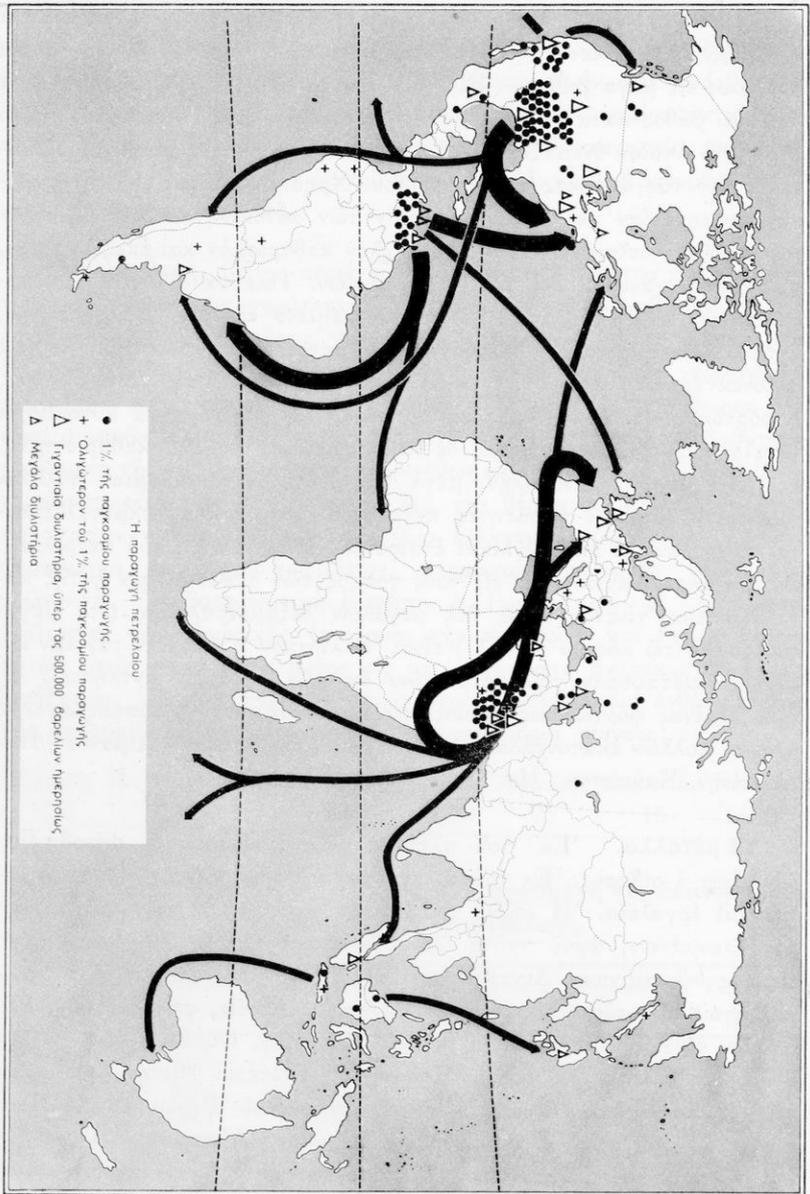
Εὐρώπη. Β. Ἀμερικῆ. Ν. Ἀμερικῆ. Ἀσία. Ἀφρική. Ὠκεανία. Ῥωσία.
 620 2.100 40 300 75 15 1450

Ἡ παγκόσμιος παραγωγή ἐνεργείας ἐκπεφρασμένη εἰς ἑκατομμύρια μετρικῶν τόννων γαιάνθρακος.

Ἔτος	Ὀλικὴ ἐνέργεια	Γαιάνθραξ καὶ λιγνίτης	Ἀκάθαρτον πετρέλαιον	Φυσικὸν ἀέριον	Υδροηλεκτρικὴ
1929	1778	1412	276	76	14
1957	3693	1976	1176	473	68
1958	3861	2071	1206	508	76
1959	4092	2147	1299	567	79

Τὸ πετρέλαιον. Τοῦτο ὑπάρχει εἰς διάφορα ὑπόγεια στρώματα τῆς γῆς, ἀνευρίσκεται δὲ διὰ γεωτρήσεων, αἱ ὁποῖαι διενεργοῦνται πολλάκις εἰς μέγα βάθος. (Εἰς τὰς Ἑνωμ. Πολιτείας ὑπερέβησαν τὰ 6200 μ. βάθος κατὰ τὴν ἀναζήτησιν πετρελαίου). Τὸ πολύτιμον τοῦτο ὑγρὸν, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται καὶ μαῦρος ὑγρὸς χρυσός, εἶναι σπουδαιότατον διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου. Χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν χημικὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς τὴν κίνησιν τῶν αὐτοκινήτων καὶ ἀεροπλάνων, ἀφοῦ, ἐννοεῖται, ὑποστῆ κατάλληλον καθαρισμὸν καὶ ἐπέξεργασίαν, ἥτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν διύλιστηρίων. Τοιαῦτα διύλιστήρια ἀπέκτησε καὶ ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τοῦ 1958 (κείμενα εἰς τὸν Ἀσπρόπυργον, μεταξὺ Σκαραμαγκᾶ καὶ Ἐλευσίνος). Τὸ πετρέλαιον παρουσιάζει μεγάλα πλεονεκτήματα ἔναντι τοῦ γαιάνθρακος. Ἡ μεταφορὰ του εἶναι εὐκόλος, ἡ φόρτωσις καὶ ἐκφόρτωσις εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὰ φορτηγὰ αὐτοκίνητα ταχεῖα καὶ εὐκόλος, γίνεται δὲ διατηρουμένης πολλῆς καθαριότητος. Εἰς τὴν Ἑγγὺς Ἀνατολήν, μετὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον εὐρέθησαν μεγάλα ποσότητες πετρελαίου, τὰς ὁποίας ἐκμεταλλεύονται ἀμερικανικαὶ καὶ ἀγγλικαὶ ἔταιρεῖαι. Ἡ μεταφορὰ τοῦ πετρελαίου ἐκ τῶν τόπων ἀντλήσεως εἰς τοὺς τόπους τῶν διύλιστηρίων ἢ τῆς καταναλώσεως γίνεται ἰδίως διὰ μεγάλων δεξαμενοπλοίων (τὸ μεγαλύτερον ἐν τῷ κόσμῳ (1961) εἶναι Ἑλληνικόν). Διὰ τὴν ταχεῖαν καὶ εὐθηνὴν μεταφορὰν τοῦ πετρελαίου ἐκ τῶν φρεάτων ἀντλήσεως εἰς τοὺς λιμένας φορτώσεως, ἔχουσιν ἐγκατασταθῆ ὑπὸ τὸ ἔδαφος ἀγωγοὶ μήκους πολλῶν ἑκατοντάδων χιλιομέτρων. (Εἰς Συρίαν - Λίβανον - Παλαιστίνην, Καύκασον, Ἑν. Πολιτ. Ἀμερικῆς κλπ.).

Τὰ μέταλλα. Ἐκ τοῦ πλήθους τῶν μετάλλων τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὁ σίδηρος. Ἐκ τούτου κατασκευάζονται παντὸς εἶδους μηχαναὶ καὶ ἐργαλεῖα. Ἡ λήψις τοῦ σιδήρου γίνεται ἐκ τῶν σιδηρούχων μεταλλευμάτων, ἀφοῦ ταῦτα ὑποστῶσι κατεργασίαν διὰ θερμάνσεως εἰς τὰς ὑψικαμίνας. Διακρίνονται πολλὰ εἶδη μεταλλευμάτων σιδήρου, ἀναλόγως τῆς εἰς σίδηρον περιεκτικότητος αὐτῶν, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι ὁ μαγνήτης (Βόρειον Σουηδίαν, Οὐράλια 45 - 70 %), ὁ ἐρυθρὸς σιδηρόλιθος (Βόρ. Ἰσπανίαν, Ἀνωτέραν λίμνην Β. Ἀμερικῆς, Κριβόι - Ρόγκ Οὐκρανίας, παραπόταμον τοῦ Ῥήνου Λάν, ἐν Γερμανίᾳ 40 - 65 %), ὁ σιδηρίτης (Ἀγγλίαν, Αὐστρίαν 28 - 40 %) καὶ ὁ λειμωνίτης (Γαλλίαν, Γερμανίαν 25 - 30 %). Ἡ περιεκτικότης

εις σίδηρον τῶν μεταλλευμάτων αὐτοῦ ἔχει σημασίαν διὰ τὴν βιομηχανίαν τοῦ χάλυβος. Οταν αὕτη εἶναι κατωτέρα τῶν 25 %, ταῦτα δὲν θεωροῦνται οἰκονομικῶς ἐκμεταλλεύσιμα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος αἱ ποσότητες μεταλλευμάτων σιδήρου, αἱ λαμβανόμεναι ἐκ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, εἶναι πολὺ περισσότεραι τῶν τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου. Παρὰ ταῦτα, διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν κέντρων εἰς σίδηρον (Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς, Δυτικῆς Εὐρώπης, Ῥωσσίας) εἰσάγονται εἰς ταῦτα σιδηρομεταλλεύματα ἐκ τῆς βορείου Ἀφρικῆς, τῆς Κούβας καὶ τῆς νοτίου Ἀμερικῆς. Ἡ κατασκευὴ τῶν διαφόρων ποιότητων τοῦ χάλυβος ἀπαιτεῖ ἀνάμιξιν καὶ ἄλλων μετάλλων εἰς μικρὰν ποσότητα, ὡς εἶναι τὸ χρώμιον, τὸ νικέλιον κλπ. Ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου ἡ βιομηχανία τοῦ χάλυβος ἐπηρεάζεται ἐκ τῆς παραγωγῆς τῶν μετάλλων τούτων. Ἐκτὸς τοῦ σιδήρου, ἄλλα μεταλλεύματα σπουδαίας σημασίας διὰ τὴν βιομηχανίαν εἶναι τοῦ χαλκοῦ (Ἡνωμ. Πολ. Ἀμερικῆς, Χιλή, Καναδᾶς), τοῦ μολύβδου (Ἡνωμ. Πολ. Ἀμερικῆς, Μεξικόν, Αὐστραλία), τοῦ ψευδαργύρου (Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς, Αὐστραλία, Καναδᾶς), τοῦ βωξίτου (Γαλλία, Οὐγγαρία, Γιουγκοσλαβία), τοῦ κασσιτέρου (Μαλαισία, Ἰνδονησία, Βολιβία), τοῦ νικελίου (Καναδᾶς), τοῦ χρωμίου (Ν. Ἀφρικῆ, Τουρκία, Ῥωσία), τοῦ μαγγανίου (Ῥωσία, Ἰνδία, Ν. Ἀφρικῆ), τοῦ ὕδραργύρου (Ἰταλία, Ἰσπανία, Ἡνωμ. Πολ. Ἀμερικῆς).

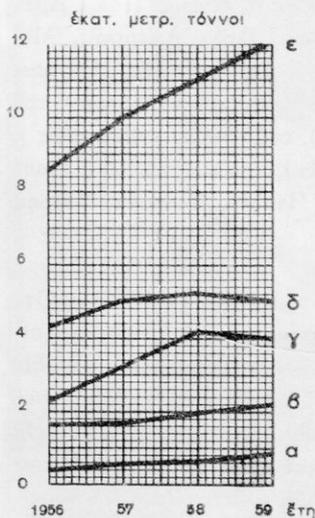
Τὰ πολυτίμα μέταλλα καὶ οἱ πολυτίμοι λίθοι. Εἰς ταῦτα ἀνήκουσιν ὁ χρυσοῦς, ὁ λευκόχρυσος καὶ ὁ ἄργυρος. Ὁ χρυσοῦς χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν κατασκευὴν νομισμάτων καὶ κοσμημάτων. Ἡ ἀξία τοῦ χαρτονομίσματος ἐκάστης χώρας ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ χρυσοῦ, τὸν ὅποιον αὕτη διαθέτει. Σπουδαιότεραι χῶραι ἐξαγωγῆς χρυσοῦ καὶ λευκοχρύσου εἶναι ἡ νότιος Ἀφρικῆ, ἡ Ῥωσία, ὁ Καναδᾶς, αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ Αὐστραλία.

Ἐκ τῶν πολυτίμων λίθων σπουδαιότερος εἶναι ὁ ἀδάμας, ὅστις ἐξάγεται κυρίως ἐκ τῶν ἀδαμαντωρυχείων τῆς νοτίου καὶ κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Εἰς τὸ ἐμπόριον ὅμως τῶν πολυτίμων λίθων ἔρχονται καὶ οἱ τεχνητοὶ τοιοῦτοι, οἱ ὅποιοι εἶναι πολὺ εὐθηνότεροι τῶν φυσικῶν.

Ἡ Βιομηχανία.

Ἡ βιομηχανία εἶναι ὁ κλάδος τῆς οἰκονομίας, ὁ περιλαμβάνων τὴν διὰ μηχανῶν ἐπεξεργασίαν τῶν πρώτων ὑλῶν τῶν λαμβανομένων ἐκ τοῦ φυτικοῦ καὶ ζωϊκοῦ βασιλείου ὡς καὶ ἐκ τῶν ὀρυκτῶν. Ἀπὸ ἀπόψεως χρηματικῆς ἀξίας, τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας εἶναι ἀνώτερα τῶν προϊόντων οἰασδῆποτε ἄλλης μορφῆς τῆς οἰκονομίας (γεωργικῆς, δασικῆς κλπ.). Ἡ βιομηχανία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν γεωργικὴν οἰκονομίαν, ἔχει τὴν τάσιν νὰ συγκεντροῦται εἰς ὅσον τὸ δυνατόν μικροτέραν περιοχὴν.

Ἡ βιομηχανία χρησιμοποιεῖ ποικίλας πρώτας ὑλας διὰ τὴν παραγωγὴν ἡμιετοίμων ἢ ἐτοίμων εἰδῶν. Ἡμιέτοιμα εἶδη εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα χρήζουσι περαιτέρω ἐπεξεργασίας, ἵνα δώσωσιν εἶδη δυνάμενα νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἀμέσως ὑπὸ τῶν ἀγοραστῶν διὰ τὰς ἀνάγκας των. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν ὡς ἡμιέτοιμον εἶδος τὰ διάφορα νήματα καὶ τὸν πολτὸν τοῦ χάρτου (χαρτόμαζαν). Ὡς ἐτοιμον εἶδος ἀναφέρομεν τὰ ὑφάσματα, τὸν χάρτην, τὰ φάρμακα, τὰ λιπάσματα, τὰ ἐργαλεῖα κλπ.

Ἡ παραγωγή ἐνεργείας χωρῶν τινῶν (θερμικῆ, ἠλεκτρικῆ κλπ.) ἀνηγμένη εἰς παραγωγήν γαιάνθρακος.

α = Ἑλλάς, β = Ἑλβετία, γ = Αἴγυπτος, δ = Τουρκία, ε = Γιουγκοσλαβία,

Ἡ ἐνέργεια. Ὁ ἄνθραξ, τὸ πετρέλαιον, τὰ ξύλα καὶ ἡ πτώσις τῶν ὑδάτων παρέχουσι τὴν ἐνέργειαν, ἀνευ τῆς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ βιομηχανία. Αἱ συγκοινωνίαι, ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ θέρμανσις ἐξαρτῶνται ἐπίσης ἐκ τῆς διατιθεμένης ἐνεργείας. Ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια δὲν ἔχει ἀκόμη τεθῆ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου εἰς εὐρεῖαν κλίμακα. Ἡ ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια παρουσιάζει πλεονεκτήματα ἔναντι τῶν ἄλλων μορφῶν ἐνεργείας καὶ γίνεται ὁσημέραι ἀπαραίτητος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Εὐθηνὸν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ὑποβοηθεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχα-

νίας. Αί σπουδαιότεραι χώραι παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας εκ τής πτώσεως τών υδάτων είναι αί 'Ηνωμένοι Πολιτεῖαι τής 'Αμερικῆς, ὁ Καναδάς, ἡ 'Ιαπωνία, ἡ 'Ρωσσία, ἡ 'Ιταλία καὶ ἡ 'Ελβετία. 'Ελπίζεται ὅτι συντόμως θὰ λαμβάνεται εὐθηνὸν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἐκ τής ἀτομικῆς ἐνεργείας.

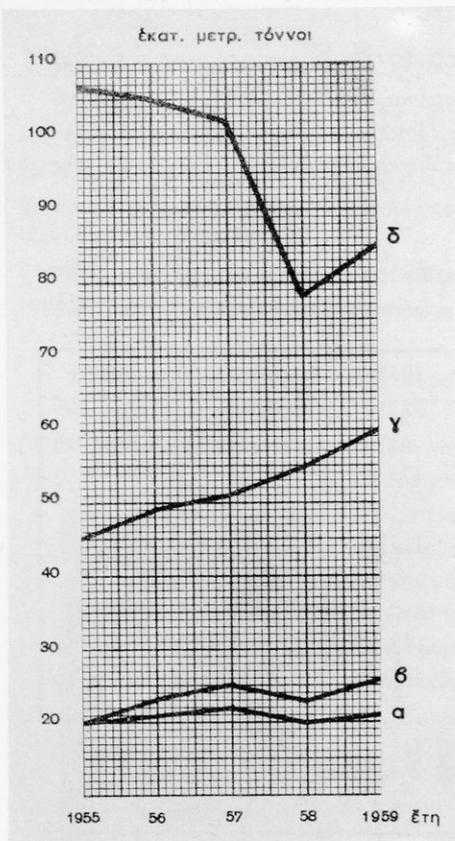
'Η παραγωγή ἐνεργείας χωρῶν τινων ἐκπεφρασμένη εἰς ἑκατομμ. μετρικῶν τόννων γαιάνθρακος.

<i>Χ ὠ ρ α ι</i>	1957	1958	1959
Βέλγιον	29	27	23
Γαλλία	64	66	69
Γερμανία Δυτικῆ	172	171	164
Γιουγκοσλαβία	11	11	13
Δανία	0,85	0,81	0,76
'Ελλάς	0,55	0,65	0,86
'Ηνωμ. Βασίλειον ('Αγγλία)	228	220	210
'Ηνωμ. Πολιτεῖαι 'Αμερικῆς	1367	1274	1333
'Ιταλία	14	15	17
Τουρκία	5,21	5,39	5,28
Φινλανδία	0,81	0,86	0,68

'Η ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια.

Παραγωγή ἡλεκ. ρεύματος εἰς ἑκατομμύρια ὥριαίων Κιλοβάτ (KWH).

<i>Χ ὠ ρ α ι</i>	1938	1957	1958	1959
Αὐστρία	2994	12463	13559	15105
Γαλλία	20696	57433	61600	64500
Γερμανία	55333	91773	95270	103213
Γιουγκοσλαβία	1090	6250	7400	8100
'Ελλάς	427	1627	1768	1962
'Ηνωμένον Βασίλειον	25708	105592	113315	121000
'Ην. Πολιτ. 'Αμερικῆς	141955	716000	725000	795000
'Ιαπωνία	32676	81200	85400	99000
'Ιταλία	—	42800	45500	49000
Παγκόσμιος ἐκτὸς 'Ρωσσ.	419600	1802900	1906400	2096200
Τουρκία	312	2057	2304	2550
Φινλανδία	3110	7700	7900	7740

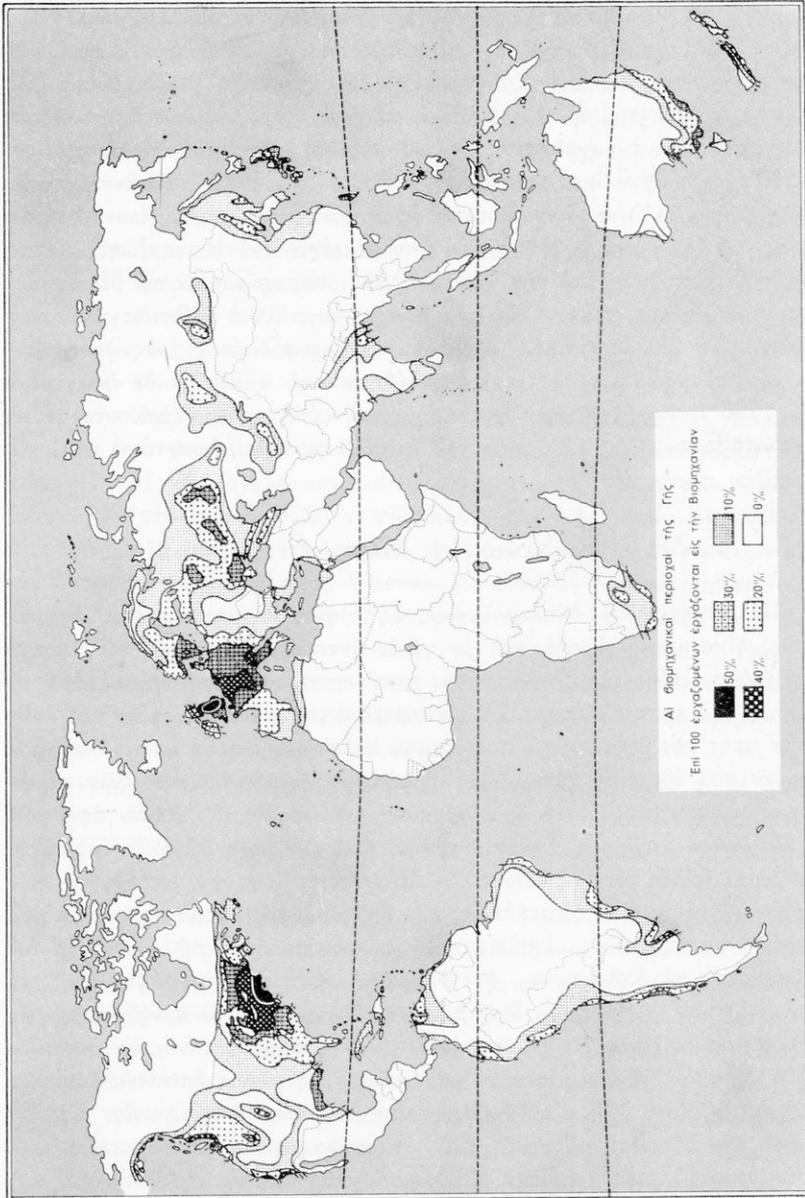
Ἡ παραγωγή χάλυβος τῶν κυριωτέρων χωρῶν.

α = Ἀγγλία, β = Δυτικὴ Γερμανία,
γ = Ῥωσία δ = Ἡ. Π. Ἀμερικῆς.

δῆρου) δὲν ἱκανοποιεῖ μόνον τὰς γεωργικὰς, ναυπηγικὰς καὶ πάσης φύσεως δι' εἰρηνικοὺς σκοποὺς μηχανικὰς ἀνάγκας ἐνὸς μεγάλου κράτους, ἀλλὰ ἀποτελεῖ καὶ στοιχεῖον ἰσχύος αὐτοῦ, διότι τὸ μέταλλον τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον διὰ πᾶσαν κατασκευὴν ἀεροπλάνου, αὐτοκινήτου, πλοίου, πυραύλου, τηλεβόλου κλπ.

Ἡ ὕφαντουργία. Αὕτη καλύπτει τὰς εἰς ἐνδύματα ἀνάγκας τοῦ ἀν-

Ἡ βαρεῖα βιομηχανία. Ὑπὸ τὸ ὄνομα βαρεῖα βιομηχανία νοεῖται ἡ βιομηχανία τοῦ σιδήρου (μεταλλουργία τοῦτου, χυτήρια, ἐπεξεργασία, κατασκευὴ μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων). Αὕτη συνδυάζεται πάντοτε μετ' ἄλλων κλάδων βιομηχανίας, ὡς εἶναι ἡ λήψις ἄλλων μετάλλων ἐκ τῶν συναφῶν μεταλλευμάτων, ἡ ὕφαντουργία, ἡ ὑαλουργία, ἡ παρασκευὴ λιπασμάτων καὶ ἡ χημικὴ βιομηχανία ἐν γένει, διότι οὔτοι χρησιμοποιοῦσι παντὸς εἶδους σιδηρὰ μηχανήματα. Ἐπειδὴ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, αἱ δύο πρῶται ὕλαι διὰ τὴν βαρεῖαν βιομηχανίαν, ὁ λιθάνθραξ καὶ τὸ σιδηρομετάλλευμα, δὲν εὑρίσκονται εἰς τὰς αὐτὰς περιοχάς, ἡναγκάσθη ἡ βιομηχανία αὕτη νὰ ἐνεργῇ μεγάλας μεταφορὰς, ἰδίως δι' ἀτμοπλοίων, εἴτε τοῦ ἄνθρακος εἴτε τοῦ σιδηρομεταλλεύματος. Περισσότερον τῶν 50% τῶν μεταφορῶν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ἀνήκει εἰς τὰς μεταφορὰς τὰς συναφεῖς πρὸς τὴν βαρεῖαν βιομηχανίαν. Ἐνταῦθα δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ παραγωγὴ χάλυβος (ἐκ τοῦ ἀκατεργάστου σιδήρου, τοῦ χυτοσι-

θρώπου, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν εὐκρατον ζῶνῃν εἶναι πολὺ μεγάλαι. Ὡς πρώτη ὕλη χρησιμοποιοεῖται ὑπ' αὐτῆς τὸ ἔριον τῶν ζώων, ἴνες φυτῶν καὶ ἴνες παρασκευαζόμεναι ὑπὸ τῆς χημικῆς βιομηχανίας. Ἡ κλωσῖς, ἡ ὕφανσις, ἡ πλέξις καὶ ἡ πύλησις εἶναι εὐκολοὶ σχετικῶς ἐπαγγελματικαὶ ἐνασχολήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων ἐπεδίδοντο αἱ γυναῖκες κατ' οἶκον, καὶ δὲν ἀπαιτοῦσι μακρὰν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν. Αἱ μακρόνιοι πρῶται ὕφαντικαὶ ὕλαι, ὡς τὸ λίνον, ἡ κάνναβις, τὸ ἔριον καὶ ἡ μέταξα, αἱ ὁποῖαι μέχρι τοῦ 18ου αἰῶνος κατανηλίσκοντο κυρίως ὑπὸ τῆς ὕφαντουργίας, παρεχώρησαν τὴν θέσιν των ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τούτου εἰς τὰς βραχυῖνους, ἀλλὰ εὐθηνῶς ὑπὸ τῶν κλωστικῶν καὶ ὕφαντικῶν μηχανῶν ἐπεξεργαζομένης ἴνας τοῦ βάμβακος (αἱ πρῶται κλωστικαὶ ἐπενοήθησαν τῷ 1769, αἱ δὲ ὕφαντικαὶ τῷ 1786). Συνήθως κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν ἀναμιγνύονται μετὰ τοῦ βάμβακος (ὡς καὶ μετὰ τοῦ ἔριου) τεχνηταὶ ὕφαντικαὶ ὕλαι εἰς ποικίλον ποσοστόν.

7. Ἡ συγκοινωνία. Μέσα ἐπικοινωνίας.

Ἡ συγκοινωνία ἐκπληροῖ τοὺς ἐξῆς σκοποὺς : μεταφέρει ἀνθρώπους, οἰκονομικὰ ἀγαθὰ καὶ ἐν γένει ἀντικείμενα παντὸς εἴδους καὶ διαβιβάζει εἰδήσεις. Συνδέει τοὺς τόπους τῆς παραγωγῆς μὲ τοὺς τόπους τῆς καταναλώσεως. Τὰ μεταφορικὰ μέσα εἶναι ποικίλα καὶ ἀνάλογα πρὸς τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ ἐκάστου κράτους καὶ τὴν μορφολογίαν τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ. Ὡς τοιαῦτα χρησιμοποιοῦνται ζῶα, ἀμάξια κινούμενα ὑπὸ ζώων ἢ ἀνθρώπων (ιδίως εἰς τὴν Κίνα ὑπὸ τῶν καλουμένων κουλῖς), ἄμαξαι κινούμεναι ὑπὸ ζώων, αὐτοκίνητα, σιδηρόδρομοι, πλοῖα παντὸς εἴδους καὶ ἀεροπλάνα. Διὰ τὴν μετάδοσιν τῶν εἰδήσεων χρησιμοποιοεῖται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων συνήθων μεταφορικῶν μέσων (ταχυδρομεῖον, ἐνσύρματος καὶ ἀσύρματος τηλέγραφος), τὸ τηλέφωνον, τὸ ραδιόφωνον, ἡ τηλεόρασις. Ὁ κινηματογράφος, ναὶ μὲν δὲν εἶναι καθ' αὐτὸ μέσον διαβιβάσεως εἰδήσεων ὡς τὰ συνήθη μέσα, ἐν τούτοις ὅμως φέρει εἰς ἐπικοινωνίαν τοὺς διαφόρους λαοὺς καὶ συνεπῶς εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρήσωμεν καὶ τοῦτον ὡς μέσον ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων, ὑπὸ τὴν εὐρείαν σημασίαν τοῦ ὅρου ἐπικοινωνία. Τὸ δίκτυον τῶν ὀδικῶν, σιδηροδρομικῶν, ναυτιλιακῶν καὶ ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας, τῆς ἐκτάσεως καὶ

τῆς ἐδαφικῆς μορφολογίας αὐτῆς καὶ ἐκ τῆς ἀναπτύξεώς της. Αἱ συγκοινωνιακαὶ κατασκευαὶ χαρακτηρίζουσι τὴν ὄψιν παντὸς οἰκονομικοῦ χώρου. Μεγάλοι, εὐθεῖς ἢ μὲ καμπύλας ἢ ἑλικοειδεῖς δρόμοι μὲ τὰ ἀναλήμματα τῶν καὶ τὰς γεφύρας τῶν, μὲ τὰς ἀνάδους καὶ καθόδους εἰς λόφους καὶ ὄρη, σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εὐθύγραμμοι ἢ ὀφιοειδεῖς εἰς τὰς πεδιάδας ἢ τὰς προσβάσεις τῶν ὁρέων, μὲ τὰς γεφύρας τῶν καὶ τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς τῶν, μικροὺς ἢ μεγάλους, διατέμνουσι τὴν ξηρὰν καὶ συμπληροῦσι τὸ τοπικὸν χρῶμα αὐτῆς. Οἱ καλοὶ καὶ εὐρεῖς ἀσφαλτοστρωμένοι δρόμοι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς ἐπιτρέπουνσι μεγαλυτέραν ταχύτητα τῶν ὀχημάτων καὶ διευκολύνουσι πολὺ τὰς μεταφοράς. Προσοδοφόρος καὶ ἀνεπτυγμένη περιήγησις (κ. τουρισμός) δὲν εἶναι δυνατὴ ἄνευ καλῶν δρόμων. Μεγάλαι γέφυραι ἐπιτρέπουνσι τὴν διάβασιν μεγάλων ποταμῶν καὶ καλύπτουσι τὰ χάσματα μεγάλων καὶ ἀποτόμων κοιλάδων. Ἡ αὐξήσις τῶν μεταφορῶν δημιουργεῖ καὶ νέα συγκοινωνιακὰ προβλήματα, ἢ λύσις τῶν ὁποίων διευκολύνει τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομίας ἐνὸς τόπου. Διὰ πολλὰς περιπτώσεις ἢ ταχεῖα μεταφορὰ ἀνθρώπων καὶ ἐμπορευμάτων εἶναι ἀποφασιστικῆς σημασίας (μεταφορὰ ἀσθενῶν ἐκ κωμοπόλεων εἰς μεγάλα νοσηλευτικὰ κέντρα, μεταφορὰ νωπῶν λαχανικῶν ἐκ τῶν ἀγροκήπων εἰς τὰ κέντρα καταναλώσεως ἄνευ φθορᾶς κλπ.). Πάντοτε καταβάλλεται προσπάθεια, ὅπως ἡ συγκοινωνιακὴ πολιτικὴ ἐκάστου κράτους εἶναι τοιαύτη, ὥστε ὅλα τὰ μέσα τῶν μεταφορῶν νὰ ἐναρμονίζωνται μεταξύ τῶν καὶ οὕτω ἡ οἰκονομία τοῦ τόπου νὰ ἔχη τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν ὠφέλειαν. Τὸ ἀεροπλάνον ἔχει φέρει τοὺς διαφόρους λαοὺς τῆς ὑδρογείου πολὺ πλησίον ἀλλήλων καὶ ἔχει μεταβάλλει ἐπὶ τὸ ταχύτερον τὸν ρυθμὸν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς.

Αἱ μεταφοραὶ γενικῶς. Παρὰ τὴν ἀλματώδη ἀνάπτυξιν τῶν διὰ ξηρᾶς καὶ ἀέρος μεταφορῶν, ἡ θάλασσα ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχη τὰ πρωτεῖα τούτων ἀπὸ ἐπόψεως εὐθηνίας τῶν μεταφορῶν καὶ ποσότητος τῶν μεταφερομένων ἐμπορευμάτων. Τὰ 4/5 τῶν συνολικῶν μεταφορῶν τοῦ κόσμου ἐνεργοῦνται διὰ θαλάσσης. Τὸ μέγεθος τῶν πλοίων παρακολουθεῖ πάντοτε τὴν ἐξέλιξιν τῆς τεχνικῆς ἀναπτύξεως. Αἱ ταχύτερες τῶν ἀτμοπλοίων ἔχουσι πολὺ βελτιωθῆ. Ἐν ᾧ ὁ Κολόμβος διέπλευσε τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν ἐντὸς 70 ἡμερῶν, καὶ τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιον Σαβάννα ἀπὸ Σαβάννας εἰς Λίβερπουλ, κατὰ τὸ 1819,

έντος 26 ἡμερῶν, τὰ σημερινὰ ταχέα ἀτμόπλοια διανύουσι τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἐντός 5 — 6 ἡμερῶν. Τὸ ποσὸν τῶν διὰ θαλάσσης μεταφερομένων ἐτησίως ἐμπορευμάτων εἶναι ἤδη διπλάσιον ἐκείνου, τὸ ὅποιον μετεφέρετο κατὰ τὸ 1914.

Τὸ μέγεθος τῶν θαλασσίων μεταφορῶν μιᾶς χώρας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ, ἐκ τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς βιομηχανικῆς του ἀναπτύξεως. Διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ διεξάγεται τὸ ἡμισυ περίπου τῶν παγκοσμίων θαλασσίων μεταφορῶν. Εἰς τοὺς λιμένας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καταλήγουσι 3 μεγάλοι θαλάσσιαι ἀρτηριαί : ἡ διερχομένη διὰ τοῦ Σουέζ καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἡ διὰ τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς καὶ ἡ διὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Καναδᾶ.

Τὸ μέγεθος τῶν ἀεροπορικῶν μεταφορῶν σὺν τῷ χρόνῳ γίνεται διαρκῶς μεγαλύτερον. Οὕτω, ἐν ᾧ κατὰ τὸ 1947 μετεφέρθησαν δι' ἀεροπλάνου 21 ἑκατομμύρια πρόσωπα, κατὰ τὸ 1953 μετεφέρθησαν 52 ἑκατομμύρια. Ἡ ἐτησία ἀεροπορικὴ αὔξησις τῶν μεταφορῶν προσώπων ἀνέρχεται κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς 10% ἐπὶ ἐκάστης προηγουμένης ἐτησίας μεταφορᾶς. Κατὰ τὸ 1953 διέπτησαν τὸν Ἀτλαντικὸν 500.000 πρόσωπα εἰς 14.000 ἀεροπορικὰς πτήσεις, ἐν ᾧ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διέπλευσαν τοῦτον δι' ἀτμοπλοίων 700.000. Ἐμπορεύματα μεγάλης ἀξίας καὶ μικροῦ βάρους μεταφέρονται κατὰ προτίμησιν ἀεροπορικῶς, ἐφ' ὅσον εἰδικαί συνθῆκαι καταναλώσεως ἀπαιτοῦσι τοῦτο (π.χ. φάρμακα, ἱατρικὰ εἶδη, ἄνθη, ἐφημερίδες, ἐπιστολαὶ κλπ.). Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ν. Ἀμερικῆς, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας ὀφείλει πολλὰ εἰς τὰς ἀεροπορικὰς συγκοινωνίας, αἵτινες καθιστῶσι προσιτὴν τὴν ἐπικοινωνίαν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν χωρῶν τούτων πρὸς τοὺς λιμένας αὐτῶν. Ἡ διάπτησις ὑπὲρ τὰς ἐρήμους καὶ τοὺς μεγάλους ὄρεινους ὄγκους διευκολύνει τὰ μέγιστα τὰς συγκοινωνίας τῶν ἡπείρων τούτων.

Ἡ ἐσωτερικὴ ναυτιλία ἐπηρεάζεται ἐκ τῆς στάθμης τῶν ὑδάτων καὶ ἐκ τῆς τυχόν πῆξεως αὐτῶν. Οἱ πλωτοὶ ποταμοὶ, ὅπου εἶναι δυνατόν, συνδέονται διὰ διωρυχῶν. Εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ στάθμη τῶν ποταμῶν τούτων δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ, κατασκευάζονται κατάλληλοι ὑδατοφράκται, δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ σύνδεσις. Πολλοὶ διωρυχες συνδέουσαι ποταμοὺς ὑπάρχουσιν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, τὴν Γερμανίαν, Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Ἠνωμ. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ Ῥωσίαν. Αἱ μετα-

φοραὶ διὰ τῶν πλωτῶν ποταμῶν καὶ τῶν διωρύχων εἶναι πολὺ εὐθηνότεραι τῶν λοιπῶν θαλασσίων μεταφορῶν, ἀπαιτοῦσιν ὅμως πολὺ περισσότερον χρόνον. Ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου μεταφέρονται ἐκεῖ ἐμπορεύματα εὐθηνά, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἐπέρχεται βλάβη, ὅταν ἡ μεταφορὰ των καθυστερήσῃ κατὰ λογικόν τι χρονικὸν διάστημα.

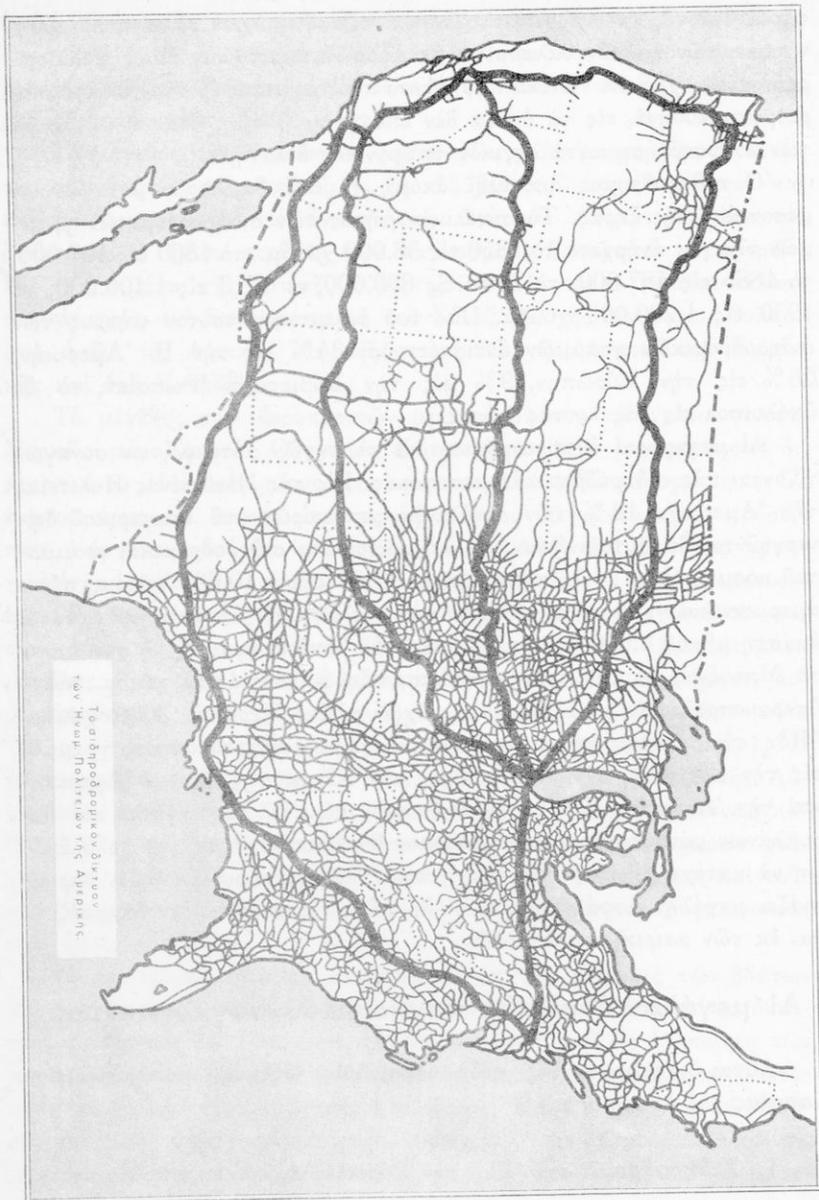
Ὁ σιδηρόδρομος ἀποτελεῖ ἀκόμη τὸ σπουδαιότερον μεταφορικὸν μέσον ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Τὸ συνολικὸν μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῆς γῆς ἀνήρχετο τὸ 1850 εἰς 38.000 χιλίωμ., τὸ 1860 εἰς 107.000, τὸ 1885 εἰς 487.000, τὸ 1900 εἰς 800.000, τὸ 1913 εἰς 1.100.000, τὸ 1930 εἰς 1.280.000 χιλίωμ. Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου μήκους τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀντιστοιχοῦσι 34% εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν, 26% εἰς τὴν Εὐρώπην, 9% εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ῥωσίαν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

Αἱ μεταφοραὶ ἐμπορευμάτων διὰ φορτηγῶν αὐτοκινήτων συναγωνίζονται τὰς σιδηροδρομικὰς μεταφορὰς. Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς 12% τῶν συνολικῶν μεταφορῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ διενεργοῦνται δι' αὐτοκινήτων. Αἱ ἐπιμηκέστεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τοῦ κόσμου εἶναι : Ὁ ὑπερσιβηρικὸς ἔχων μῆκος 10.000 χιλίωμ., πέντε ἀμερικανικαὶ γραμμαὶ συνδέουσαι τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ ἔχουσαι ἐκάστη μῆκος 4.500 χιλίωμ., ἡ ὑπὲρ τὰς Ἄνδεις γραμμὴ, ἡ συνδέουσα τὸ Μπουένος Ἄγρες πρὸς τὸ Βαλπαραΐζο, μήκους 1500 χιλίωμ. καὶ ὁ ὑπεραυστραλιακὸς σιδηρόδρομος, ἔχων μῆκος περίπου 3000 χιλίωμ. Ἡδὴ εὐρίσκονται ὑπὸ κατασκευὴν μεγάλαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εἰς τὴν Σιβηρίαν, τὴν Αὐστραλίαν, τὴν Κίναν, τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ τὴν Ἀλάσκαν. Παρὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δι' αὐτοκινήτου καὶ ἀεροπλάνων μεταφορῶν, ὁ σιδηρόδρομος θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πολὺ ἀκόμη νὰ κατέχη τὰ σκῆπτρα τῶν ἡπειρωτικῶν μεταφορῶν, διότι παρουσιάζει μεγάλην ἀσφάλειαν καὶ αἱ δι' αὐτοῦ μεταφοραὶ δὲν ἐπηρεάζονται ἐκ τῶν καιρικῶν μεταβολῶν.

Αἱ μεγάλαι ὁδοὶ τῆς παγκοσμίου συγκοινωνίας.

Αὗται διακρίνονται εἰς σιδηροδρομικάς, ὀδικὰς, ποταμίας, θαλασσίας καὶ ἐναερίους.

1. Σιδηροδρομικαί. Εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν σπουδαιότεραι

Δελφοί : Ἡ Θόλος

σιδηροδρομικαί γραμμαί ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν εἶναι: 1) Χάλιφαξ—Μόντρεαλ—Γούνιπεκ—Βανκούβερ (Καναδάς). 2) Νέα Ὑόρκη—Νιτητρόιτ—Σικάγον—Σηάτλ. 3) Νέα Ὑόρκη—Ἅγιος Φραγκίσκος ἢ Λὸς Ἀντζελες. (Ἡνωμ. Πολιτεῖαι). Ἐκάστη τῶν τριῶν ἀνωτέρω σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἔχει μῆκος περίπου 4.500 χιλίωμ. Εἰς τὴν Εὐρώπῃν σπουδαία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶναι ἡ συνδέουσα τοὺς Παρισίους, τὸ Βερολῖνον, τὴν Μόσχαν καὶ τὸ Βλαδιβοστόκ (Ἵπερσιβηρικὸς σιδηρόδρομος), μῆκος περίπου 10.000 χιλίωμ.. Ἄλλαι σημαντικαί σιδηροδρομικαί γραμμαί εἶναι: 1) Παρίσιοι—Μόναχον—Βελιγράδιον—Κωνσταντινούπολις. 2) Ῥώμη—Βολωνία—Βερολῖνον. 3) Βερολῖνον—Πράγα—Βουδαπέστη—Βελιγράδιον—Ἀθῆναι. 4) Ἀθῆναι—Βελιγράδιον—Μόναχον—Παρίσιοι (ἢ Μόναχον—Δουνκέρκη—πρὸς Λονδῖνον). Ἐκ τῆς Εὐρώπης πρὸς Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν: 1) Κωνσταντινούπολις—Βηρυττός—Κάιρον. 2) Κωνσταντινούπολις—Βαγδάτη. Εἰς τὴν Ἀσίαν αἱ σπουδαιότεραι σιδηροδρομικαί γραμμαί διεθνoῦς σημασίας εἶναι: 1) Πεκῖνον—Καντών. 2) Καλκούτα—Δελχί—Καρατσί. 3) Καλκούτα—Βομβάη. Εἰς τὴν Αὐστραλίαν: Ἀδελαῖς—Μελβούρνη—Σίδνεϋ. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν: 1) Ἀλεξάνδρεια—Κάιρον—Χαρτούμ. 2) Πόλις τοῦ Ἀκρωτηρίου—Γιοχάννεσμπούργκ—Κατάγκα.

2. Ὀδικαὶ συγκοινωνία. Τὸ σπουδαιότερον δίκτυον ὀδικῶν συγκοινωνιῶν ὑπάρχει εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ ὁδοὶ ἀπὸ Νέας Ὑόρκης πρὸς Σικάγον—Ἅγιον Φραγκίσκον—Λὸς Ἀντζελες—Νέαν Ὁρλεάνην—Μαϊάμι—Μόντρεαλ ἐξυπηρετοῦσι σπουδαίως τὰς μεταφορὰς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον.

Εἰς τὴν Εὐρώπῃν δι' ὀδικοῦ δικτύου συνδέονται ὅλαι σχεδὸν αἱ πρωτεύουσαι τῶν κρατῶν αὐτῆς. (Τὸ Λονδῖνον, τὸ Ὄσλο, ἡ Κοπεγχάγη καὶ ἡ Στοκχόλμη συνδέονται δι' αὐτοκινήτου ἢ σιδηροδρόμου μέσῳ πορθμείων πρὸς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπῃν). Διὰ τῆς κατασκευαζομένης ὁδοῦ Θεσσαλονίκης—Γευγελῆς—Βελιγραδίου ἢ δι' αὐτοκινήτου ἐπικοινωνία τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὴν λοιπὴν Εὐρώπῃν θὰ διευκολυνθῇ καὶ θὰ ἀποβῇ μεγάλης οικονομικῆς σημασίας. Τὸ ὀδικὸν δίκτυον τῶν λοιπῶν ἡπείρων (αὐτοκινήτοδρομοὶ) εὕρεται ὑπὸ βραδείαν ἀνάπτυξιν.

3. Ποτάμια συγκοινωνία. Εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν ὁ ποταμὸς τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, αἱ παρ' αὐτὸν λίμναι, ὁ Μισσισιπιῆς

Σύγχρονος διασταύρωσις οδῶν ἐν Νέα Ἰόρκη.

καὶ πλῆθος διωρύχων ἀποτελοῦσι σπουδαῖον μέσον διὰ τὰς μεταφορὰς τὰς ἐχούσας σχέσιν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν ὁ Ἀμαζόνιος μετὰ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ καὶ ὁ Ῥίο ντὲ - λά - Πλάτα, ἐπίσης μετὰ τῶν παραποτάμων του, ἀποτελοῦσι σπουδαῖα μέσα διὰ τὰς μεταφορὰς. Εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ Ῥῆνος, ὁ Βόλγας καὶ ὁ Δούναβις μετὰ πολλῶν διωρύχων, αἵτινες συνδέουσιν αὐτοὺς πρὸς μικροτέρους ποταμοὺς, ἀποτελοῦσι σπουδαῖα δίκτυα ἐμπορικῶν μεταφορῶν. Εἰς τὴν Κίναν ὁ Γιὰγκ - τσέ - Κιάγκ καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας ὁ Γάγγης καὶ ὁ Ἰνδὸς μετὰ τῶν παραποτάμων αὐτῶν ἀποτελοῦσι σημαντικώτατα δίκτυα διὰ τὰς μεταφορὰς. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὁ Νεῖλος ποταμὸς ἐξυπηρετεῖ σπουδαίως τὸ ἐμπόριον τῆς Αἰγύπτου πρὸς τὸ Ἐξωτερικόν.

4. Θαλάσσιαι συγκοινωνίαι. Πυκνοτάτη θαλασσία ἐπικοινωνία ὑπάρχει μεταξύ Εὐρώπης—Ἀμερικῆς διὰ τῶν λιμένων Λονδίνου, Λίβερπουλ, Γλασκώβης, Δουβλίνου, Χάβρης, Ἀμστερνταμ, Ῥότερνταμ, Βρέμης, Ἀμβούργου, Ὁσλο, Στοκχόλμης, Γενούης, Πειραιῶς, Χάλιφαξ, Νέας Ἰόρκης, Βοστώνης, Φιλαδελφείας, Βαλτιμό-

ρης, Νέας Ὀρλεάνης, Ῥίο ντὲ Ἰανέιρο, Μοντεβίντεο, Μπουένος Ἄυρες. Ἡ διῶρυξ τοῦ Παναμᾶ ἐξυπηρετεῖ σπουδαίως τὰς μεταφορὰς τῆς δυτικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀφρικὴν. Πυκνοτάτη ἐπίσης εἶναι ἡ θαλασσία ἐπικοινωνία τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ Ὠκεανίαν μέσῳ τῆς διῶρυχος τοῦ Σουέζ. Ἡ διῶρυξ αὕτη ἀπέκτησε μεγίστην διεθνῆ σημασίαν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀνεπτύχθησαν αἱ περὶ τὸν Περσικὸν κόλπον πετρελαιοπηγαί. Τὸ Κάρατσι, ἡ Βομβάη, τὸ Κολόμβο, ἡ Καλκούτα, ἡ Σιγκαπούρη, ἡ Τζιακάρτα, ἡ Καντών, ἡ Σαγκάη, τὸ Χονκόγκ, ἡ Μανίλλα, τὸ Τόκιο, ἡ Μελβούρνη, τὸ Σίδνεϋ εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς Ἀσίας καὶ Ὠκεανίας, οἱ ἐξυπηρετοῦντες τὸ ἐμπόριον τούτων πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν. Τὸ στενὸν τοῦ Γιβραλτάρ, ἡ διῶρυξ τοῦ Σουέζ καὶ τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἶναι αἱ τρεῖς κλεῖδες τῆς θαλασσίας ἐπικοινωνίας τῶν περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χωρῶν πρὸς τὰς λοιπὰς χώρας.

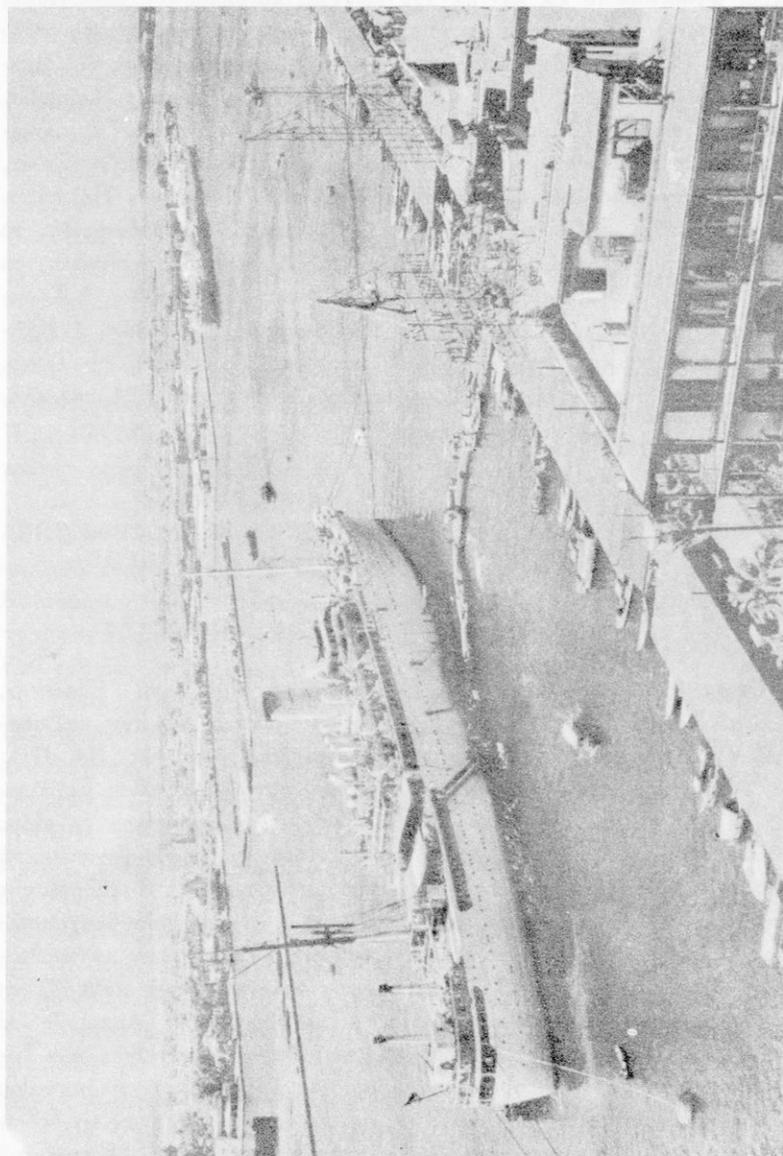
5. Ἐναέριοι συγκοινωνία. Ἡ ὁσημέραι ἐπιτυγχανομένη τηλειοποίησις τοῦ ἀεροπλάνου συνεπιφέρει αὐξησιν τῶν ἐναερίων μεταφορῶν. Αὗται ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπασχολοῦνται κυρίως μετὰ τὴν μεταφορὰν ἐπιβατῶν καὶ ταχυδρομείου. Ἐκ τῶν ἐμπορευμάτων μεταφέρονται μικραὶ μόνον ποσότητες, διότι τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς εἶναι πολὺ ἀκριβώτερα τῶν διενεργουμένων μεταφορῶν διὰ τῶν λοιπῶν μεταφορικῶν μέσων. Αἱ σπουδαιότεραι διεθνεῖς ἐναέριοι συγκοινωνία εἶναι αἱ ἑξῆς: Νέα Ὑόρκη—Λισσαβών, Ν. Ὑόρκη—Λονδῖνον, Ν. Ὑόρκη—Παρίσιοι. Χάλιφαξ—Λονδῖνον. Νέα Ὑόρκη—Δυτικὴ Νότιος Ἀμερικὴ μέχρι Σαντιάγου. Νέα Ὑόρκη—Ῥίον Ἰανέιρον—Μπουένος Ἄυρες. Λονδῖνον ἢ Παρίσιοι—Ντακάρ—Νατάλ. Λονδῖνον ἢ Παρίσιοι—Μπουένος Ἄυρες. Λονδῖνον ἢ Παρίσιοι—Γενεύη—Ῥώμη—Ἀθῆναι—Κάιρον—Καράτσι—Καλκούτα—Σαϊγκὼν—Σίδνεϋ. Λονδῖνον ἢ Παρίσιοι—Ῥώμη—Ἀθῆναι—Κάιρον—Νότιος Ἀφρικὴ. Λονδῖνον ἢ Παρίσιοι—Βερολῖνον—Μόσχα—Βλαδιβοστόκ.

6. Ἡ πνευματικὴ ἐπικοινωνία. Οἱ ἄνθρωποι μιᾶς ἐπικρατείας, ἐκτὸς τοῦ προφορικοῦ λόγου, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπικοινωνοῦσι μεταξὺ τῶν, χρησιμοποιοῦσι διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἐπικοινωνίαν καὶ τὰς ἐφημερίδας, τὰ βιβλία, τὰς ἐπιστολάς, τὸ τηλέφωνον, τὸν τηλεγράφων, τὸ ραδιόφωνον καὶ τὴν τηλεόρασιν. Εἰς πολλὰ ἀκόμη κράτη δὲν ἔχει

είσαχθῆ ἢ τηλεόρασις. Διὰ τῶν αὐτῶν ὡς ἄνω μέσων ἐπικοινωνοῦσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ τῶν διαφόρων ἐπικρατειῶν. Ἡ βελτίωσις τῶν μέσων τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ ἀνθρώπων διαφόρων ἐθνοτήτων εἶναι συντελεστικὴ τῆς προαγωγῆς τοῦ πνεύματος τῆς συνεργασίας μεταξύ τούτων καὶ τῆς εὐημερίας τῆς ἀνθρωπότητος. Τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα καὶ ἡ ὀργάνωσις διεθνῶν ἐπιστημονικῶν συνεδρίων συντελοῦσι σπουδαίως εἰς τὴν πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν μεταξύ τῶν διαφόρων λαῶν. Ὁ κινηματογράφος φέρει ἐπίσης εἰς γνωριμίαν μεταξύ των διαφόρους λαούς.

8. Τὸ ἐμπόριον.

Ὁ χῶρος εἰς τὸν ὁποῖον κατοικεῖ εἰς λαὸς δὲν παρέχει εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ μέσα τῆς διαβιώσεώς του. Πάντοτε οἱ λαοὶ εἶχον καὶ ἔχουσιν ἀνάγκην, εἰς μικρὸν ἢ μεγαλύτερον βαθμὸν, οἰκονομικῶν ἀγαθῶν παραγομένων ὑπὸ ἄλλων λαῶν. Ὅθεν ἐδημιουργήθη ἀπὸ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ πολιτισμοῦ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων μεταξύ τῶν λαῶν, ὅπως τοῦτο ἐγένετο μεταξύ τῶν κατοίκων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐθνότητος, οἷτινες ἤσκουν διάφορα ἐπαγγέλματα. Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ ἡ ἀνταλλαγή τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν μεταξύ τῶν λαῶν ἐγινε ζωηροτάτη. Οὐδεὶς λαὸς εἶναι δυνατὸν νὰ ζήσῃ ἐν ἀπομονώσῃ στήριζόμενος μόνον εἰς τὰ μέσα διαβιώσεως, τὰ ὅποια παρέχει εἰς αὐτὸν ὁ τόπος ἐνθα οὗτος διαβιοῖ. Ἡ κοινωνικὴ λειτουργία τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἀγαθῶν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων ὀνομάζεται ἐμπόριον. Τὸ ἐμπόριον διακρίνεται εἰς δύο εἶδη. Εἰς ἐσωτερικὸν καὶ εἰς ἐξωτερικόν. Τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων μεταξύ τῶν ἀνθρώπων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπικρατείας, ἐν ᾧ τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ὑποδιαιρεῖται εἰς εἰσαγωγικὸν καὶ εἰς ἐξαγωγικόν. Ὅταν μία χώρα κάτορθώνῃ νὰ εἰσπράττῃ ἐκ τῶν πωλουμένων εἰς ἄλλους λαοὺς προϊόντων τῆς τόσα χρήματα, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν προϊόντων τὰ ὅποια εἰσάγει αὐτὴ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, λέγομεν ὅτι αὕτη ἔχει ἰσοζύγιον πληρωμῶν καὶ εὐημερεῖ οἰκονομικῶς. Ἀκόμη καλύτερον βεβαίως εἶναι ὅταν τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα ἐκ τῶν ἐξαγωγῶν εἶναι περισσότερα τῶν δαπανωμένων διὰ τὰς εἰσαγωγάς. Τοῦτο παρατηρεῖται μόνον εἰς ὀλίγα κράτη (Βραζιλία, Γαλλία, Γερμανία, Ἡνωμένοι Πολ. τῆς Ἀμε-

Είσοδος του πορθμού του Σουέζ, εκ τής Μεσογείου.

ρικῆς, Φινλανδία). Τὰ κέντρα τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου τὰ διακρίνομεν εἰς ἡπειρωτικά καὶ παραθαλάσσια. Τὰ κυριώτερα τῶν ἡπειρωτικῶν εἶναι: ἡ Ῥώμη, Μιλᾶνον, Λυών, Παρίσιοι, Ζυρίχη, Μόναχον, Βρυξέλλαι, Μπίρμιγχαμ, Βερολῖνον, Λιψία, Βιέννη, Πράγα, Βαρσοβία, Μόσχα, Πεκῖνον, Κάιρον, Σικάγον, Ντητρώιτ, Γούνιπεκ. Τὰ κυριώτερα τῶν παραθαλασσίων κέντρων εἶναι : Νέα Ὑόρκη, Λὸς Ἄντζελες, Ἅγιος Φραγκίσκος καὶ οἱ μεγάλοι λιμένες τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, τὸ Μόντρεαλ, τὸ Λονδῖνον, τὸ Μπρίστολ, ἡ Γλασκώβη, τὸ Ἀμβούργον, ἡ Βρέμη, τὸ Ἀμστερνταμ, ἡ Χάβρη, ἡ Μασσαλία, ἡ Γένουα, ἡ Νεάπολις, ἡ Στοκχόλμη, ἡ Ὀδησός, αἱ Ἀθῆναι, ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Βομβάη, ἡ Καλκούτα, τὸ Κολόμπο (Κεϋλάνη), ἡ Τζιακάρτα (Βαταβία), τὸ Τόκιο, τὸ Σίδνεϋ, ἡ Μελβούρνη, τὸ Ῥίον - Ἰανέιρον, τὸ Μπουένος Ἄυρες κλπ.

ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗΣ, ΟΡΥΚΤΩΡΥΧΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

1. Ἠνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Εὐρώπην, ὅπου αἱ διατιθέμεναι ὑφ' ἐκάστου γεωργοῦ ἐκτάσεις διὰ τὴν καλλιέργειαν εἶναι μικραὶ (πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων), εἰς τὰς Ἠν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς αἱ ὑφ' ἐκάστου ἀγρότου καλλιεργούμεναι εἶναι μεγάλαι. Εἰς πολλὰς ἐκ τῶν ἐκτάσεων τούτων καλλιεργεῖται μόνον ἓν εἶδος φυτοῦ (μονοκαλλιέργεια), ὅπου ὅμως καθίσταται τοῦτο δυνατόν, τῇ βοηθείᾳ λιπασμάτων, καλλιεργοῦνται περισσότερα εἶδη. Ἡ αὔξησις τῆς θερμοκρασίας ἢ σημειουμένη ἀπὸ Β πρὸς Ν, ἡ μείωσις τῶν βροχοπτώσεων ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς καὶ ἡ θέσις τῶν μεγάλων καταναλωτικῶν κέντρων τῆς χώρας εἰς τὰ βορειοανατολικά αὐτῆς καθορίζουσι τὴν γεωργικὴν διάρθρωσιν τῶν Ἠν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, αἱ ὅποια ἀπὸ 50 περίπου ἐτῶν ἀπέβησαν τὸ κέντρον παραγωγῆς τῶν δημητριακῶν καὶ τῆς κτηνοτροφίας τοῦ κόσμου. Τὸ ἡμισυ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς ἀραβοσίτου συγκομιζεταὶ δυτικῶς τῶν Ἀππαλαχίων ὁρέων καὶ διατίθεται ὁλόκληρον σχεδὸν διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐνεκα τοῦ

λόγου τούτου εύρισκονται εκεί αί μεγάλαι άγοραί ζώων, μεγάλα σφαγεΐα και έργοστάσια έπεξεργασίας κρέατος. Αί τέσσαρες μεγαλύτεραι συναφεΐς έπιχειρήσεις του Σικάγου έπεξεργάζονται ήμερησίως 20.000 χοΐρους, 20.000 πρόβατα και 7.000 βοΐς. Τα ζώα ταΰτα προέρχονται κατά μέγα μέρος εκ των μεγάλων λειμώνων τής χώρας και μεταφέρονται εις Σικάγον διά του πυκνου προς τα εκεί συγκλίνοντος σιδηροδρομικου δικτύου.

Προς τα νότια μέρη τής χώρας εκτείνεται ή εύρεΐα ζώνη καλλιεργείας του βάμβακος. Σχεδόν τό ήμισυ τής παγκοσμίου παραγωγής προέρχεται εκ των Πολιτειών Τέξας, Μισσισιπιή, Γεωργίας και Άλαμπάμας. Προς τα βορειοανατολικά τής περιοχής ταύτης, εις τας Πολιτεΐας Βιργινίαν, Κέντακυ και Καρολίαν, κείνται εκτεταμένοι φυτεΐαι καπνου, αίτινες παράγουσι τό 1/3 τής παγκοσμίου παραγωγής τούτου. Περι τόν Μισσισιπιήν και εις τό δέλτα αυτου καλλιεργείται ή ήρυζα και τό σακχαροκάλαμον.

Νοτίως τής 40° Β.Γ.Π. πίπτουσι βροχαί και κατά τόν χειμώνα, ως εις την περιοχην τής Μεσογείου θαλάσσης. Η γεωλογική σύστασις του εδάφους και τό εύνοϊκόν κλίμα καθιστώσι την περιοχην τής Καλιφορνίας σπουδαιοτάτην. Χρυσός, πετρέλαιον και άριστη γεωργική παραγωγή είναι τα στοιχεΐα εκείνα, ένεκα των όποιων ή περιοχή τής Καλιφορνίας όνομάζεται ή χρυσή χώρα.

Γενικώς τα άγροκτήματα και αΐ μεγάλαι φυτεΐαι των Ήνωμ. Πολιτειών τής Άμερικής καλλιεργούνται επί τή βάσει έπιστημονικων μεθόδων και παρέχουσι τό μέγιστον τής αποδόσεως. Ένίοτε όμως ή ζήτησις των προϊόντων είναι μικροτέρα τής παραγωγής. Τότε αΐ τιμαί πίπτουσι και έπέρχονται μεγάλαι ζημΐαι. Προς άποτροπήν τούτων τό Κράτος έπεμβαίνει συμβουλευτικώς, ύποδεικνύον διάφορα εύεργετικά διά την γεωργίαν και την κτηνοτροφίαν μέτρα. Η έντατική καλλιέργεια του εδάφους προκαλεΐ έξάντλησιν των θρεπτικων ουσιων αυτου και κινδύνους άχρηστεύσεώς του επί πολλά έτη. Καί ένταυθα έπεμβαίνει τό κράτος διά των συμβουλων και ύποδείξεων του προς τους άγρότας, ώστε τοιοϋτοι κίνδυνοι να άποτρέπωνται έγκαίρως. Ύπόδειγμα κρατικής έπεμβάσεως εις την γεωργικήν και κτηνοτροφικήν παραγωγήν άποτελεΐ ή όργάνωσις του παρα τόν ποταμόν Τεννεσΐ, έν τή Πολιτεΐα Τεννεσΐ, κρατικου συνεταιρισμου. Η περιοχή έχει έκτασιν 100.000 τετραγ. χιλιομ. και πληθυσμόν 2.500.000 κατοικων άποτε-

λοῦντα συνεταιρισμὸν ὑπὸ κρατικὴν διοίκησιν. Ἡ ἄλλοτε στεππώδης καὶ ἀκατάλληλος διὰ τὴν γεωργίαν περιοχὴ αὕτη, κατέστη ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων οικονομικῶν κέντρων, χάρις εἰς τοὺς πολλοὺς ὕδατοφράκτας, τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα, τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καὶ τὰς ἀναδασώσεις. Τόσον πολλὰ κεφάλαια, τὰ ὅποια πρόκειται νὰ ἀποδώσῃ μετὰ 20-30 ἔτη, μόνον τὸ κράτος εἶναι δυνατὸν νὰ διαθέσῃ.

Μεταλλευτικὴ ἢ μεταλλεία. Ἀπὸ τοῦ πρώτου ἤδη παγκοσμίου πολέμου (1914 - 1918), αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς κατέχουσι τὰ σκῆπτρα εἰς τὴν παραγωγὴν πετρελαίου, ἀνθρακος, σιδηρομεταλλεύματος, χαλκοῦ, μολύβδου, ψευδαργύρου καὶ ἀργιλίου. Ἦδη ἐκ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς πετρελαίου, σιδηρομεταλλεύματος, ἀργιλίου καὶ φωσφόρου τὸ ἕμισυ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας, ἐν ᾧ ἐκ τῆς τοῦ ἀνθρακος, τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, τοῦ χαλκοῦ ἀντιστοιχεῖ τὸ ἓν τρίτον, ἐκ δὲ τοῦ μολύβδου καὶ τοῦ ψευδαργύρου τὸ ἓν τέταρτον. Ἄνευ τοῦ μεγάλου ὀρυκτοῦ πλοῦτου αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν τόσον ταχέως νὰ καταστῶσιν ἡ πρώτη βιομηχανικὴ χώρα τοῦ κόσμου. Αἱ ἀνάγκαι τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας εἶναι τόσον μεγάλαι, ὥστε αὕτη ἀναγκάζεται νὰ εἰσάγῃ πρώτας ὕλας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὡς ψευδάργυρον, νικέλιον, μαγνήτιον, γραφίτην, χρώμιον, ὑδράργυρον, βωξίτην, πετρέλαιον, ἀκόμη καὶ σιδηρομετάλλευμα.

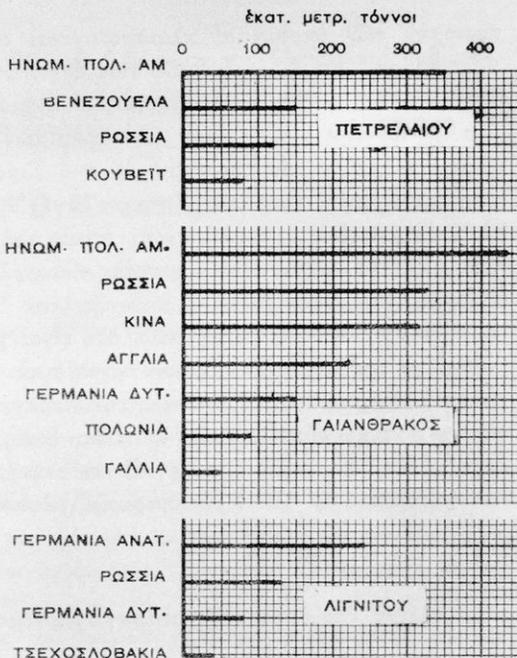
Γαϊάνθραξ. Ἡ ὄρυξις γαϊανθράκων γίνεται ἐντατικῶς, ἐν ᾧ ἐλαχίστη εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν κοιτασμάτων λιγνίτου, τὰ ὅποια ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ἀνατολικὴν περιοχὴν τῶν βραχωδῶν ὄρεων. Τὸ Πίτσμπουργκ εἶναι τὸ κέντρον τῶν ὀρυχείων καὶ τῶν ἐργοστασίων χάλυβος. Σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, ὁδοί, διώρυχες, γέφυραι, ἀποθήκαι, βιομηχανικαὶ ἐγκαταστάσεις παντοῖαι καὶ ἐργατικοὶ συνδικαλισμοὶ χαρακτηρίζουσι τὴν βιομηχανικὴν περιοχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν οὐδὲν ἔλλειπει ἐκ τοῦ ἀναγκαίου ὀρυκτοῦ πλοῦτου. Τὰ 3/4 τῆς παραγωγῆς γαϊάνθρακος λαμβάνονται ἐκ τῆς βορείας περιοχῆς τοῦ ποταμοῦ Ὅχαιο.

Πετρέλαιον. Αἱ σπουδαιότεραι πετρελαιοπηγαὶ τῶν ἀμερικανικῶν πετρελαίων εὐρίσκονται εἰς τὰς Πολιτείας Τέξας, Καλιφόρναν καὶ Ὀκλαχόμα, αἵτινες παρέχουσι τὰ 80 % τῆς πετρελαιοπαραγωγῆς τῆς χώρας. Ἀπὸ τοῦ 1900 καὶ ἐξῆς αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερ-

παράγουν το ήμισυ της παγκοσμίου παραγωγής πετρελαίου. Αί συστηματικά γεωτρήσεις προς ανακάλυψιν νέων πηγών πετρελαίου αποφέρουν πάντοτε σχεδόν ευνοϊκά αποτελέσματα. Άνευ της συνεχούς αύξησης της παραγωγής πετρελαίου δια νέων πηγών, θα ήτο αδύνατος ή βιομηχανική ισχύς των Ήνωμένων Πολιτειών και ή συντήρησις υπό ιδιωτικών αμερικανικών επιχειρήσεων του μεγαλύτερου μέρους (πλέον του 50%) των διεθνών αεροπορικών συγκοινωνιών. Ίδιωτικόν αεροπλάνον κέκτηται 50000 Άμερικανοί, εν ᾧ αὐτοκίνητον ὑπὲρ τὰ 60 ἑκατομμύρια. Τὰ 75 % τῶν πλοίων τῶν Ήνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς παντός τύπου κινουῦνται διὰ πετρελαίου.

Σιδηρος. Ἀπὸ τοῦ 1910 περίπου αἱ Ήνωμένοι Πολιτεῖαι κατέχουσι τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παραγωγὴν σιδηρομεταλλεύματος, σιδήρου καὶ χάλυβος. Ἡ ἀπόδοσις τῆς βιομηχανίας τῶν Ήνωμ. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς ὑπαρχούσας πρώτας ὕλας τῆς χώρας. Παράγουσι σχεδὸν τὸ ἕμισυ καὶ πλέον τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς : αὐτοκινήτων, τεχνητῆς μετάξης, τεχνητοῦ ἐλαστικοῦ κόμματος (καουτσούκ), χάλυβος, ἀργιλίου (ἀλουμίνιου), ηλεκτρικῆς ἐνεργείας καὶ χάρτου.

Ύφαντουργία. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὕφαντουργίας σημειοῦται ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος εἰς τὰς βορειοανατολικὰς παραλίους πόλεις, εἰς τὴν

Ἡ παραγωγή πετρελαίου, γαιάνθρακος καὶ λιγνίτου τῶν κυριωτέρων χωρῶν κατὰ τὸ 1959.

περιοχήν τῶν ὁποίων αἱ κλιματολογικαὶ συνθήκαι εὐνοοῦσι τὴν νη-
ματουργίαν. Ἐν ᾧ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν τῆς βαρείας βιομηχανίας
διαρκῶς ἐλαττοῦται, χάρις εἰς τελειοποίησιν τῶν μηχανῶν (αὐτόματα
κλπ.), εἰς τὴν βιομηχανίαν τῶν τροφίμων ὁ ἀριθμὸς οὗτος διαρκῶς
αὐξάνεται. Οὕτω εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Σικάγου, τὸ ὁποῖον εἶναι κέν-
τρον βιομηχανίας τροφίμων, ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς ἐργατῶν, τῶν ὁποίων
τὸ εἰσόδημα εἶναι ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὸν καὶ τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον ὑψη-
λόν. Συνέπεια τούτου εἶναι ἡ μεγάλη κατανάλωσις ἐκεῖ προϊόντων ὑφαν-
τουργικῆς παντὸς εἵδους.

Ἡ ἀμερικανικὴ βιομηχανία δὲν εἶναι μονομερῆς. Εἰς ταύτην κυ-
ριαρχοῦσι τεράστιοι οἰκονομικοὶ ὀργανισμοὶ (ὀνομαζόμενοι συνδικάτα,
τράστ). Οὗτοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν παραγωγὴν καὶ πώλησιν πολλῶν
εἰδῶν. Κατέχουσι μεταλλεῖα, φυτείας, δάση, πλοῖα παντὸς τύπου καὶ
ἐργοστάσια, τὰ ὁποῖα ἐπεξεργάζονται πρώτας ὕλας τῶν συνδικάτων
μεταφερομένας δι' ἰδίων μεταφορικῶν μέσων.

Ἐξέλιξις τῆς ἐργατικῆς παραγωγικότητος ἐν Ἡν. Πολιτείαις.

Ἔτος	Ἀριθ. ἐρ- γαζομένων εἰς ἑκατ.	Μέσος ὕψος τῶν ἐβδομ. ῶρ. ἐργασ.	Κατανομὴ τῆς ἐνεργειακῆς ἀποδό- σεως ἐπὶ τοῖς %		
			Ἀνθρακός πετρελαίου ὑδάτος	ζῶου	Ἀνθρώπου
1850	7,4	70,6	5,8	78,7	15,4
1870	12,4	66,3	11,5	73,1	15,4
1890	22,4	63,2	27,5	60,5	12,0
1910	36,8	57,5	56,9	34,7	8,4
1930	45,0	47,2	83,7	11,7	4,6
1940	46,9	43,0	90,0	6,4	3,6
1950	57,0	40,8	94,0	3,0	3,0

Ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν συνάγεται τὸ συμ-
πέρασμα ὅτι ἀπὸ τοῦ 1850 καὶ ἐξῆς :

- 1) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργαζομένων βαίνει κατ' ἔτος αὐξανόμενος.
- 2) Ὁ μέσος ὕψος τῶν ἐβδομαδιαίων ὥρῶν ἐργασίας βαίνει μειούμενος.

3) Ἡ ἐνεργειακὴ ἀποδοσις ἐκ τοῦ ἄνθρακος, τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ πετρελαίου βαίνει αὐξανομένη, ἐν ᾧ ἡ ἐκ τοῦ ζῆφου καὶ τοῦ ἀνθρώπου (εἰς τὰ ἐργοστάσια) βαίνει ἐλαττωμένη

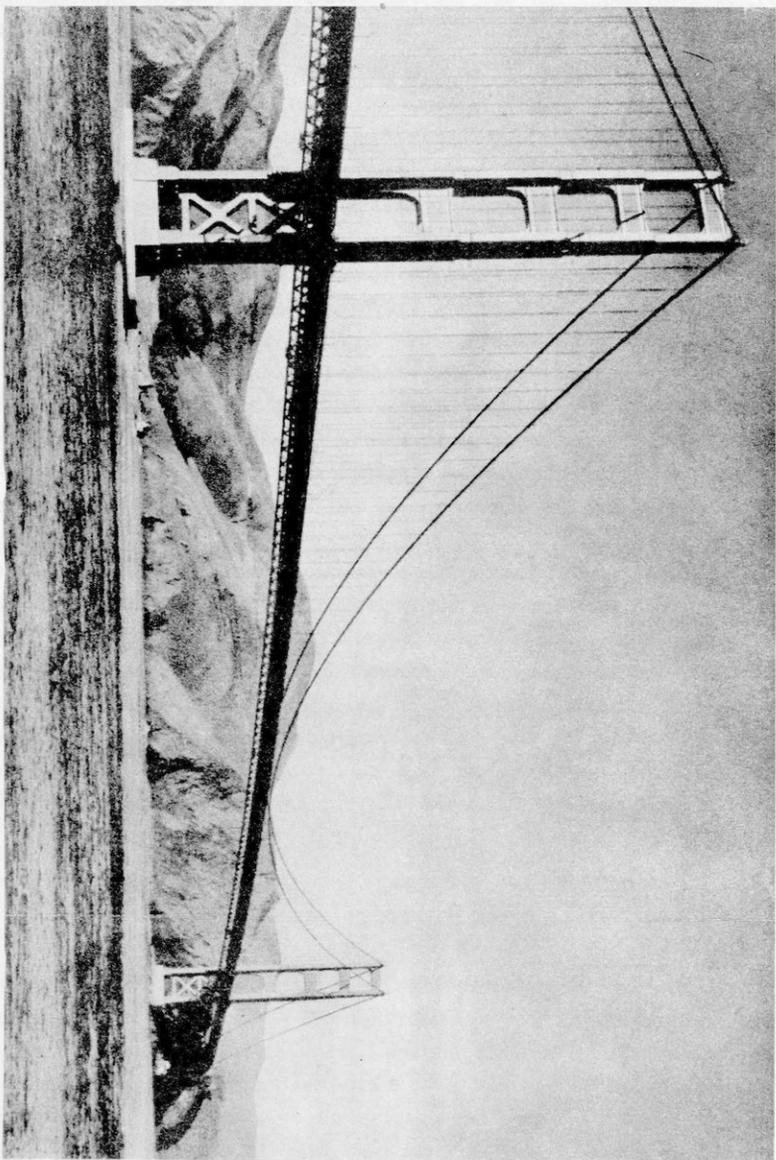
2. Ὁ Καναδᾶς.

Γεωργία. Ὁ Καναδᾶς εἶναι κυρίως γεωργικὴ χώρα. Εἰς τὰς ἀπεράντους πεδιάδας αὐτοῦ καλλιεργεῖται ὁ σῖτος, ὁ ἀραβόσιτος καὶ ἄλλα δημητριακά. Ἡ παραγωγή σίτου ἀνέρχεται εἰς 9 ἑκατ. τόννους ἐτησίως, ἐξ ὧν 6 ἑκατ. τόννοι ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ μηχανικὴ καλλιέργεια ἐξαπλοῦται σὺν τῷ χρόνῳ εἰς ὅλην τὴν χώραν (400 χιλ. ἐλκυστήρες). Παραλλήλως πρὸς τὴν γεωργίαν εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ δασοκομία. Εἰς τὰ ἐκτεταμένα δάση τοῦ Καναδᾶ θηρεύονται ἑκατομμύρια ζῶων, τῶν ὁποίων τὰ δέρματα ἀποστέλλονται εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα πρὸς καταργασίαν. Ξυλείας γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή, ὡς καὶ πολλοῦ ἐκ ξύλου πρὸς κατασκευὴν χάρτου.

Βιομηχανία. Ἐνεκα τοῦ μεγάλου ὀρυκτοῦ πλοῦτου τῆς χώρας, ὁ Καναδᾶς ἐξελίσσεται καὶ εἰς βιομηχανικὸν κράτος. Εἰς τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἀνεκαλύφθησαν πηγαὶ πετρελαίου, τῶν ὁποίων ἡ ἐκμετάλλευσις ἤρχισεν ἤδη. Τὰ ἀμερικανικὰ κεφάλαια καὶ ὁ τεχνικὸς ἐξοπλισμὸς ἐξ Ἄμερικῆς ὑποβοηθοῦσι πολὺ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Καναδᾶ, ἡ ὁποία θὰ γίνῃ πολὺ μεγαλυτέρα, ὅταν κατορθωθῇ διὰ μεταναστεύσεως ἢ συγκέντρωσις ἐκεῖ εἰδικευμένου τεχνικοῦ προσωπικοῦ, ἐργατῶν ὀρυχείων καὶ γεωργῶν. Εἰς τὸν Καναδᾶν λειτουργεῖ τὸ μεγαλύτερον ἐργοστάσιον παραγωγῆς ἀλουμινίου τοῦ κόσμου.

3. Ἡ Νότιος Ἀμερικὴ.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀσχολεῖται μὲ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους καὶ τὰς γεωργικὰς ἐκμεταλλεύσεις. Ἡ καλλιεργουμένη ἔκτασις εἶναι πολὺ μικρά. Ἡ παραγωγή σίτου καὶ ὀρύζης κατ' ἔτος αὐξάνεται περισσότερο. Ἡδὴ ἡ Βραζιλία παράγει 10 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς ὀρύζης. Ἐπίσης καὶ ἡ παραγωγή βάμβακος αὐξάνεται κατ' ἔτος. Ἐκτὸς τῆς παντὸς εἶδους

Ἡ μεγαλύτερα κρεμαστή γέφυρα τοῦ κόσμου παρὰ τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον τῶν Ἡ. Π. τῆς Ἀμερικής. Συνολικὸν μήκος 2800 μ. — Τὸ μεγαλύτερον μήκος ἀπὸ στηρίγματος εἰς στηρίγμα εἶναι 1280 μ.

παραγωγής ξυλείας και ελαστικού κόμμεος, καλλιεργείται εις μεγάλας έκτασεις ή καφέα, τὸ σακχαροκάλαμον καὶ ἡ βανανέα. Ἡ καλλιέργεια τῆς καφέας ἐκτείνεται μέχρις ὕψους 1800 μ. Αἱ περιοχαὶ τῆς Παραγουάης καὶ τῆς Ἀργεντινῆς εὐνοοῦνται ὑπὸ πολλῶν βροχῶν καὶ εἶναι λίαν ἀποδοτικαὶ εἰς τὰς γεωργικὰς καλλιέργειας. Ἀραβόσιτος, σῖτος καὶ λίνον παράγονται ἐν περισσεῖα καὶ διατίθενται καὶ διὰ τὴν ἐξαγωγήν. Ἡ κτηνοτροφία εἰς τὴν Ἀργεντινὴν εἶναι ἰδιαιτέρως ἀνεπτυγμένη. Πολυάριθμοι ἀγέλαι βοῶν καὶ πολυπληθῆ ποίμνια προβάτων παρέχουσιν ἀφθότους πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν τοῦ κρέατος, τὸ πλεῖστον τῆς ὁποίας εἶναι συγκεντρωμένον παρὰ τὸν κόλπον Ῥίο-ντέ-λα- Πλάτα. Τὸ 1/3 τῆς βιομηχανίας τῶν περισσοτέρων κρατῶν τῆς νοτίου Ἀμερικῆς ἀποτελεῖ ἡ βιομηχανία τῶν τροφίμων.

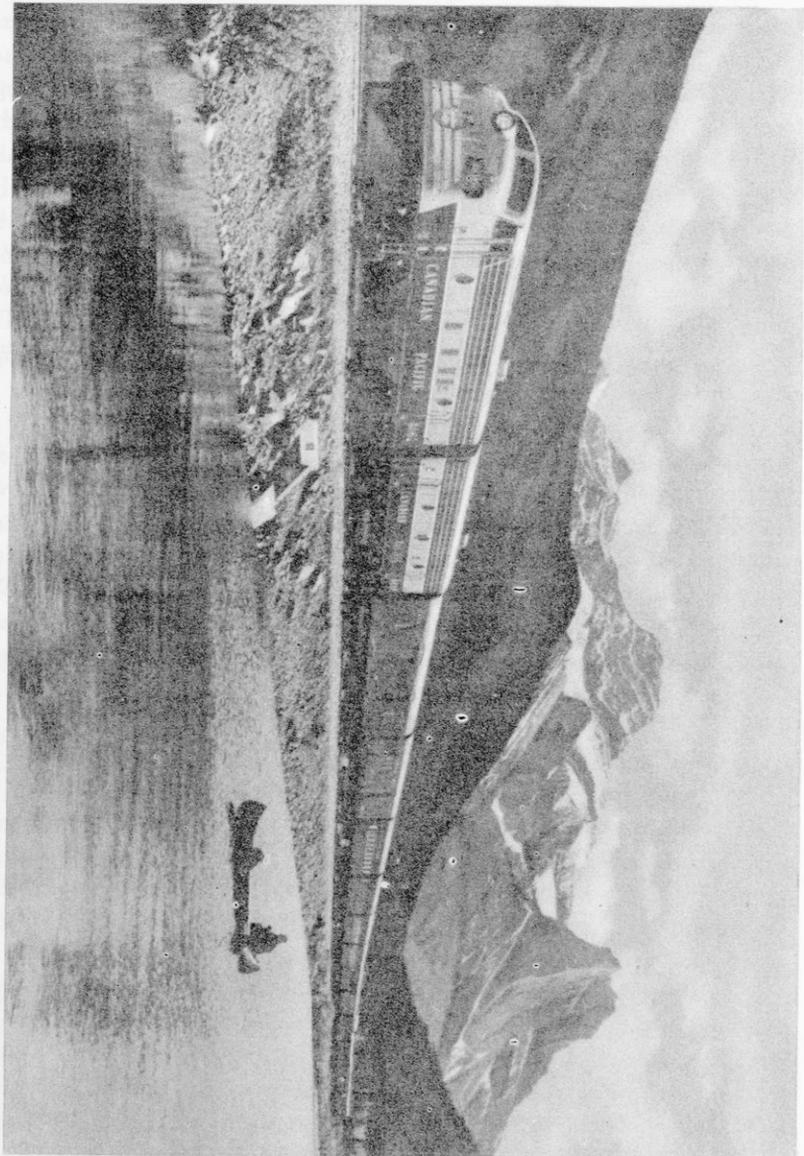
Μεταλλευτικὴ - βιομηχανία. Ἡ περιοχή τῶν Ἄνδεων εἶναι πλουσία εἰς ὄρυκτά τῶν εὐγενῶν καλουμένων μετάλλων, ἅτινα ἐξάγονται ὡς πρώτη ὕλη εἰς τὸ ἐξωτερικόν, καὶ εἰς κοιτάσματα νικελίου, χρωμίου, μολύβδου, ψευδαργύρου κλπ., ὡς καὶ εἰς πηγὰς πετρελαίου. Σιδηρομετάλλευμα ὀρύσσεται εἰς τὴν Βενεζουέλαν καὶ τὴν Βραζιλίαν. Ἐκ τῆς Χιλῆς ἐξάγεται νιτρικὸν κάλιον καὶ νιτρικὸν νάτριον, ἅτινα συναγωνίζονται τὰ ἀζωτοῦχα λιπάσματα, τὰ παρασκευαζόμενα μὲ πρώτην ὕλην τὸ ἄζωτον τῆς ἀτμοσφαιρας.

4. Ῥωσσία (Σοβιετικὴ Ἐνωσις).

Δασικὴ καὶ γεωργικὴ οἰκονομία. Ἡ οἰκονομία τῆς Ῥωσσίας ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸ κλίμα τῆς χώρας καὶ τὴν μεγάλην ἔκτασιν αὐτῆς (22,3 ἑκατ. τετρ. χιλ.). Ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς χώρας κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἔχει μέσην θερμοκρασίαν — 20° C καὶ 200 ἡμέρας τὸ ἔτος μὲ παγετὸν καὶ χιόνας.

Τὸ καλλιεργούμενον ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι, ἐν σχέσει πρὸς τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς (210 ἑκατ.), μικρόν. Τὸ κράτος καταβάλλει κατ' ἔτος μεγάλας προσπάθειας ὅπως αὐξήσῃ τὴν καλλιεργουμένην ἔκτασιν δι' ἐκχερσώσεων, ἀποξηράνσεων ἐλῶν καὶ ἀρδεύσεως καὶ λιπάνσεως ἀγόνων ἐδαφῶν, ἰδίως εἰς τὰ νοτιοδυτικὰ κράσπεδα τῆς Σιβηρίας, ὅπου τὸ ψῦχος μετριάζεται. Ἡ μηχανικὴ καλλιέργεια ἀναπτύσσεται διαρκῶς. Συνέπεια τούτου εἶναι ὅτι ἀπελευθεροῦνται πολλὰ ἔργατικά

Ο καναδικός σιδηρόδρομος ό συνδέει τή Μόντρεαλ (Ατλαντικός ώκεανός) με τή Βανκούβερ (Ειρηνικός).

χειρες, αι οποια διατιθενται δια την κατασκευην οδων, παντοίων τεχνικών έργων και την δασοκομίαν. Κατά το 1958 οι υπό τής γεωργικής οικονομίας χρησιμοποιηθέντες έλκυστήρες έφθασαν το 1 εκατομμ. ('Ηνωμ. Πολ. 'Αμερικής 4 εκατομμ.).

Μεταλλευτική — Βιομηχανία — Συγκοινωνία. 'Από του πέρατος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και έντεϋθεν (1945), ή 'Ρωσία απέβη ισχυροτάτη βιομηχανική δύναμις, ήτις δύναται να έφοδιάζεται δια τροφίμων και πρώτων ύλων εκ του έδάφους της. Είς διάστημα 45 έτων (από του 1913) ή βιομηχανική παραγωγή τής χώρας έτετραπλασιάσθη. 'Η συστηματική έξαγωγή και εκμετάλλευσις του όρυκτου πλούτου συνέβαλε πολυ εις την ανάπτυξιν τής βαρείας βιομηχανίας και τής βιομηχανίας των μετάλλων γενικώς. 'Η έτησία παραγωγή γαιάνθρακος έντός όλγων έτων έδεκαπλασιάσθη. Είς την νοτίαν και την βορειάν περιοχην τής Σιβηρίας άνεκαλύφθησαν τεράστια κοιτάσματα γαιάνθρακος και διαφόρων όρυκτων. Τα εις το υπέδαφος αποθέματα πρώτων βιομηχανικών ύλων είναι έπαρκη δια μακρόν χρονικόν διάστημα. 'Η βιομηχανική ανάπτυξις τής χώρας επέτρεψεν εις αυτήν να είναι αυτάρκης και να μη έπηρεάζεται εκ τής παγκοσμίου οικονομίας.

'Η σπουδαιότερα άνθρακοφόρος περιοχή είναι το λεκανοπέδιον του Ντόνετς, εκ του όποιου όρύσσονται τα 60 % τής έτησίας παραγωγής. Είς την νότιον όμως Σιβηρίαν υπάρχουν κοιτάσματα άνθρακος των όποιών ή περιεκτικότης υπολογίζεται πενταπλασία τής των κοιτασμάτων του Ντόνετς. Είς τα Ούραλια ήρη υπάρχουν επίσης πλούσια κοιτάσματα άνθρακος, όστις χρησιμοποιείται δια την εκκαμίνευσιν του εκεί υπάρχοντος άφθόνου σιδηρομεταλλεύματος.

Πετρέλαιον. 'Η παραγωγή πετρελαίου τής 'Ρωσίας κατά το 1950, παρά τον πενταπλασιασμόν τής παραγωγής του 1913, έφθασε μόλις τα 7 % τής παγκοσμίου, διότι ηύξήθη παραλλήλως πολυ ή παραγωγή πετρελαίου εξ άλλων χωρών. Αί νέαι ρωσικαί πετρελαιοπηγαί (εκτός τής περιφέρειας Βαχοϋ) κείνται περι τα βόρεια κράσπεδα του Καυκάσου, περι τον μέσον ροϋν του Βόλγα, έγγυς τής Κασπίας θαλάσσης, εις το Τουρκεστάν, εις την Σαχαλίην και παρά τον ποταμόν Πετσόραν. 'Η παραγωγή συνθετικής βενζίνης ήρχισε μετά την ολοκλη-

ωπτικήν μεταφοράν εις 'Ρωσσίαν τῶν δύο μεγάλων γερμανικῶν ἐργοστασίων Λόινα καὶ Παϊλιτς (μετὰ τὸ 1945).

Βαρεῖα βιομηχανία. Αὕτη ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν διὰ τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς 'Ρωσσίας. Καίτοι εἰς διάστημα 25 ἐτῶν ἀνεπτύχθη αὕτη σπουδαίως, ἐν τούτοις δὲν κατορθώνει ἀκόμη ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Ὁ χάλυψ εἶναι περιζήτητος διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατιωτικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς βιομηχανίας. Πᾶσα κατανάλωσις χάλυβος, μὴ ἐξυπηρετοῦσα στρατιωτικὰς ἀνάγκας καὶ ἀνάπτυξιν συναφῶν πρὸς τὸν ἐξοπλισμὸν βιομηχανιῶν, ἐμποδίζεται. Ἡ μεταλλουργία τῆς νοτίου Οὐκρανίας (γαιάνθραξ τοῦ λεκανοπεδίου Ντόνετς, σιδηρομετάλλευμα τοῦ Κριβόι - Ρόγκ καὶ Νικοπόλεως, ἐργοστάσια τῆς πόλεως Κέρτς, τῆς Κριμαίας) παρήγαγε κατὰ τὸ 1939 τὰ 2/3 τῆς ῥωσσικῆς παραγωγῆς χυτοσιδήρου καὶ τὸ ἥμισυ τῆς παραγωγῆς χάλυβος. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα βαρείας βιομηχανίας εἶναι σήμερον ἡ Μόσχα, τὸ Κίεβον, τὸ Λένινγκρατ, τὸ Χάρκοβον, τὸ Γκόρκι καὶ ἄλλα. Νεώτεραι στατιστικαὶ δὲν παρέχονται.

Συγκοινωνία. Τὸ πρόβλημα τῶν συγκοινωνιῶν εἶναι δύσκολον καὶ πολὺπλοκον λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῆς χώρας, τῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ποικίλης ἐδαφικῆς κατανομῆς τοῦ ὀρυκτοῦ πλοῦτου καὶ τῶν παραγωγικῶν κέντρων. Εἰς τὰ βόρεια τῆς χώρας ἀφθονεῖ ἡ ξυλεία, ἡ ὁποία πρέπει νὰ μεταφέρεται πρὸς τὰ νότια, ἅτινα στεροῦνται ταύτης. Εἰς τὸ Οὐσβεκιστάν παράγεται ὁ βᾶμβαξ, ὁ ὁποῖος μεταφέρεται εἰς τὰ παρὰ τὴν Μόσχαν νηματουργεῖα καὶ ὑφαντουργεῖα. Μηχαναί, αὐτοκίνητα καὶ ἐλκυστήρες κατευθύνονται ἐκ τῆς Κεντρικῆς 'Ρωσσίας πρὸς ὀλόκληρον τὴν χώραν. Τὰ 85 % περίπου τῶν μεταφορῶν πρώτων ὑλῶν καὶ προϊόντων γίνονται διὰ τῶν σιδηροδρόμων, τὰ 8 % διὰ ποταμοπλοίων καὶ τὰ 3 % διὰ φορτηγῶν αὐτοκινήτων. Οἱ αὐτοκινητόδρομοι ἐλλείπουσι τελείως καὶ τὸ ὄδικόν δίκτυον τῆς χώρας γενικῶς δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένον. Κατὰ τὸ 1938 τὸ μῆκος τῶν ἀσφαλτοστρωμένων δρόμων τῆς 'Ρωσσίας ἀνήρχετο μόνον εἰς 3000 χιλιόμετρα (ὅσον περίπου τῆς Ἑλλάδος). Εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν ὑπάρχουσιν αὐτοκινητόδρομοι μῆκους 22.000 χιλιομέτρων. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον εἶναι σχετικῶς πυκνὸν μόνον εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν 'Ρωσσίαν. Τὸ πλάτος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν εἶναι μεγαλύτερον τοῦ διεθνῶς παραδεδεμένου πλάτους (ὅπερ εἶναι περίπου 1,40 μ).

Τὰ Μετέωρα

Δῆλος: Ὁ Ναός τοῦ Διονύσου

Διὰ τὴν εὐκολύνην ἢ 'Ρωσσία τὰς συγκοινωνίας τῆς πρὸς τὰς ὑπ' αὐτῆς κατεχομένας χώρας, ἐπεξέτεινε τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμὰς τῆς πρὸς τὰς χώρας αὐτάς. Οὕτω ἔγιναν εὐρύτεραι καὶ προσηρμόσθησαν πρὸς τὰς ῥωσσικὰς γραμμὰς αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαι αἱ ἄγουσαι πρὸς τὸ Βερολίνον, τὴν Βουδαπέστην καὶ τὴν Σόφειαν. Εἰς τὴν Σιβηρίαν κατασκευάζονται μεγάλαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, αἱ ὅποια θὰ φέρωσιν εἰς μεγαλυτέραν ἐμπορικὴν ἐπαφὴν τὴν 'Ρωσσίαν μετὰ τῆς Κίνας. Τὸ μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῆς 'Ρωσσίας ἀνέρχεται εἰς 110.000 χιλιόμε. (λοπτῆς Εὐρώπης 330.000 χιλιόμε., Ἡνωμ. Πολιτειῶν Ἀμερικῆς 370.000 χιλιόμε.). Ὁ Βόλγας παραμένει ἡ σπουδαιότερα γραμμὴ διὰ τὴν ποταμοπλοίαν τῆς χώρας. Ἡ Μόσχα ἔχει καταστῆ ὁ μεγαλύτερος ἐσωτερικὸς λιμὴν τῆς 'Ρωσσίας. Εἰς αὐτὴν καταλήγει ἡ ἐκ τῆς βορείας πολιτικῆς θαλάσσης διανοιγεῖσα διώρυξ.

5. Αἱ Ἰνδίαι.

Αἱ Ἰνδίαι εἶναι ἐκ φύσεως χώρα εἰς τὴν ὁποίαν εὐνοοῦνται αἱ γεωργικαὶ καλλιέργειαι. Μεγάλοι ποταμοί, μεγάλα πεδιάδες καὶ κλίμα εὐκρατον πρὸς τὸ θερμὸν εἶναι οἱ παράγοντες τῶν μεγάλων γεωργικῶν ἀποδόσεων. Αἱ ἀρδεύσεις ὅμως τῶν πεδιάδων, τῶν κυρίως Ἰνδιῶν (15%), ὑπολείπονται πολὺ τῶν ἀρδεύσεων τῶν πεδιάδων τοῦ Πακιστάν (37%), τῆς Κεϋλάνης (27%), τῆς Κίνας (30%), τῆς Ἰαπωνίας (56%) καὶ τῆς Αἰγύπτου (100%). Ἡ καλλιεργουμένη ἐπιφάνεια εἶναι μικρὰ καὶ οὐχὶ ἐπαρκὴς διὰ τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις ἀξάνεται ἐτησίως πολὺ (Ἰνδίαι: καλλιεργ. ἐπιφ. 1.330.000 τετρ. χιλιόμε., Πακιστάν 250.000 τετρ. χιλιόμε., Κεϋλάνη 20.000 τετρ. χιλιόμε.). Εἰς τὰς Ἰνδίας οἱ ἀγρόται καλλιεργοῦσι κέγγρον, λαχανικά, ἐλαιώδη φυτὰ, ὄσπρια καὶ πρὸ παντὸς ὄρυζαν, σῖτον καὶ σακχαροκάλαμον. Τὰ ἀγροκτῆματα αὐτῶν δὲν εἶναι μεγάλης ἐκτάσεως. Ἐκαστον τούτων ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 20 στρέμματα. Πρὸς τὰ βόρεια μέρη τῆς χώρας γίνονται ἀρδεύσεις, ἔχουσι διανοιγῆ πολλὰ φρέατα καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔγιναν ἀρκετὰ ἔργα δι' ὕδατοφράκτας. Τὸ μῆκος τῶν ἀρδευτικῶν διωρύχων ἀνέρχεται εἰς 100.000 χιλιόμε. περίπου. Τὸ φράγμα Σουκούρ εἰς τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν (δυτ. Πακιστάν) ἔχει μῆκος 1600 μ. καὶ διὰ 7 διωρύχων ἀρδεύει ἕκτασιν 20 ἑκατ. στρεμμάτων, ἔνθα καλλιεργεῖται σῖτος καὶ βάμβαξ. Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ντεκάν

εὐδοκιμεῖ εἶδος βραχυτῆνος βάμβακος. Ἡ καλλιέργεια τετοῦ ἐπιτελεῖται κυρίως εἰς τὰς φυτείας τοῦ Ἀσσάμ καὶ τῆς Κεϋλάνης. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον καὶ τῶν τριῶν κρατῶν τῶν Ἰνδιῶν χαρακτηρίζεται ἐκ τῶν ἐξαγωγῶν πρώτων ὑλῶν καὶ τῶν εἰσαγωγῶν βιομηχανικῶν εἰδῶν. Ἡ ὕφαντουργικὴ βιομηχανία ἔχει ἐπιτελέσει μεγάλας προόδους, κατόπιν εἰσαγωγῆς νεωτάτων μηχανῶν νηματουργικῆς καὶ ὕφαντουργίας. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἰαπωνία εἶναι τὰ τρία σπουδαιότερα κράτη τὰ ἔχοντα μεγάλας οἰκονομικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἰνδιῶν.

6. Ἡ Κίνα.

Ἡ Κίνα εἶναι κατ' ἐξοχὴν γεωργικὴ χώρα. Τὰ σπουδαιότερα καλλιεργητικὰ κέντρα εὐρίσκονται περὶ τοὺς μεγάλους ποταμούς Χοανχό, Γιανκτσεικιάνγκ καὶ Σικιάνκ. Ἡ καλλιεργουμένη ἐπιφάνεια τῆς χώρας δὲν ὑπερβαίνει τὸ 15 % τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς (Ἑλλάς περίπου 22 %). Ὁ μέσος ὄρος τῆς ἀγροτικῆς ιδιοκτησίας δι' ἕκαστον χωρικὸν κυμαίνεται μετὰξὺ 10 - 20 στρεμμάτων. Τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ὄρυζα, σῖτος, ἀραβόσιτος, βάμβαξ, σόγια καὶ κέγγρος. Εἰς τὰς νοτίους ἐπαρχίας τῆς χώρας εὐδοκιμεῖ τὸ τέλιον, αἱ ὀπώραι καὶ ἡ μορέα. Ἡ Κίνα εἶναι ἡ δευτέρα βαμβακοπαραγωγὸς χώρα τῆς γῆς, μετὰ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ βιομηχανία εἶχεν ἀναπτυχθῆ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἐξωτερικῆς ἐπιρροῆς (κεφάλαια, τεχνικὸς ἐξοπλισμὸς) εἰς τὰς μεγάλας πόλεις Σαγκάην, Τιεντσίν, Καντῶνα. Κατ' ἀρχὰς ἰδρύθησαν ἐργοστάσια ὕφαντουργικῆς. Ἦδη καταβάλλεται μεγάλη προσπάθεια ὅπως ἀποκτήσῃ ἡ χώρα βαρεῖαν βιομηχανίαν, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς ῥωσικῆς, δεδομένου ὅτι αὐτὴ διαθέτει ἐπαρκῆ κοιτάσματα γαιάνθρακος καὶ ὀρυκτοῦ πλοῦτου. Ὑπολογίζεται ὅτι τὰ ἀποθέματα τῶν κοιτασμάτων γαιάνθρακος ἀνέρχονται εἰς 240 δισεκ. τόννους. Δὲν ἔχει ὁμῶς ἐξερευνηθῆ πλήρως ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος τῆς χώρας καὶ θεωρεῖται πιθανόν, ὅτι ὑπάρχουσι πλουσιώτερα κοιτάσματα γαιάνθρακος. Κατὰ τὸ 1956 ἐξήχθησαν 110 ἑκατ. τόννοι γαιάνθρακος (Ῥωσία 295, Ἀμερικὴ 480 ἑκατ. τόνν.). Ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα. (Βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις Κίνας 8.700, Ἑλβετίας 11.000). Σπουδαῖα εἶναι τὰ κοιτάσματα ὀρυκτῶν τοῦ βολφραμίου, ἀντιμονίου καὶ κασιτέρου. Τὰ μεταλλεύματα τούτων διατίθενται εἰς τὸ ἐξωτερι-

κόν. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς χώρας δὲν εἶναι μέγα. Ἀθηναὶ οἰκονομικαὶ σχέσεις ὑπάρχουσι μετὰ τῆς Ῥωσσίας, παρ' ἧς εἰσάγονται βιομηχανικὰ εἶδη, ἰδίως μηχαναὶ καὶ ἐργαλεῖα.

7. Ἡ Ἰαπωνία.

Καίτοι ἡ Ἰαπωνία δὲν διαθέτει μεγάλας ἐκτάσεις οὔτε ἄφθονον ὀρυκτὸν πλοῦτον, ἐν τούτοις ἔχει καταστῆ μεγάλη βιομηχανικὴ χώρα. Τὰ ἀποθέματα κοιτασμάτων γαιάνθρακος ὑπολογίζονται εἰς 6 δισεκατ. τόννους. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βαρείας βιομηχανίας αὐτῆς εἰσάγονται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ γαιάνθραξ καὶ σιδηρομεταλλεύματα. Ἡ ποιότης τῶν βιομηχανικῶν Ἰαπωνικῶν προϊόντων δὲν ὑπολείπεται τῆς τῶν ἀντιστοίχων εὐρωπαϊκῶν. Τὰ ἰαπωνικὰ ὅμως εἶναι πολὺ εὐθηνότερα τούτων, διότι τὰ ἐργατικά ἡμερομίσθια ἐν Ἰαπωνίᾳ εἶναι εἰς πολὺ χαμηλὸν ἐπίπεδον. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1952 ἡ Ἰαπωνία ἐξάγει εἰς τὴν Εὐρώπην ἀκατέργαστον σίδηρον καὶ χάλυβα. Ἰδιαιτέραν ἀνάπτυξιν ἔχει λάβει ἡ βιομηχανία εἰδῶν προερχομένων ἐκ τῆς ἀλιείας. Τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς παγκοσμίως ἀλιευομένης ποσότητος ἰχθύων προέρχεται ἐκ τῆς Ἰαπωνίας.

8. Ἡ Αὐστραλία.

Ἡ Αὐστραλία εἶναι χώρα κατὰ πρῶτον λόγον γεωργικὴ. Μέχρι τοῦ 1939 τὰ γεωργικὰ καὶ μεταλλευτικὰ προϊόντα τῆς χώρας ἀπετέλουν τὰ 90 % τῶν ἐξαγωγῶν. Τὸ σπουδαιότερον ἐξαγόμενον εἶδος εἶναι τὸ ἔριον ἐκ προβάτων, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξαγωγή ἀνέρχεται ἐτησίως εἰς τὸ 1/4 περίπου τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Τὰ 3/4 τῶν ὑπαρχόντων προβάτων εἶναι τοῦ εἶδους μερινός. Ἡ παραγωγή σίτου εἶναι μεγάλη. Εἶναι ἡ τρίτη χώρα τῆς γῆς εἰς τὴν ἐξαγωγὴν σίτου μετὰ τὸν Καναδᾶν καὶ τὴν Ἀργεντινὴν. Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου (1939 - 1945) ἡ Αὐστραλία ἐξάγει κρέατα, σάκχαρον, βούτυρον, οἶνον καὶ μέλι. Εἰς τὴν γεωργίαν ἐπικρατεῖ τὸ σύστημα τῆς μονοκαλλιέργειας, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐνίοτε ἐγκλείει πολλοὺς κινδύνους διὰ τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν, ἕνεκα καταστροφῶν προκαλουμένων, ἐκ κλιματολογικῶν μεταβολῶν. Κατὰ τὴν πολυκαλλιέργειαν τοιαῦται καταστροφὰι περιορίζονται συνήθως εἰς ἐν ἢ δύο καλλιεργούμενα εἶδη καὶ οὐχὶ εἰς τὸ σύνολον τῶν καλλιεργούμενων. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ δια-

νομένου αιώνας ή χώρα ήρχισε βραδέως νά ιδρύη ιδιικήν της βιομηχανίαν. Τò σπουδαιότερον όρυκτόν αὐτῆς εἶναι ὁ γαιάνθραξ, ἡ ἔτησία παραγωγή τοῦ ὁποίου ἀνέρχεται περίπου εἰς 20 ἑκατομμ. τόννους. Ἐπίσης ὑπάρχουσιν εἰς τήν χώραν πλούσια όρυκτά σιδήρου, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουσι τήν ἀνάπτυξιν τῆς βαρείας βιομηχανίας καί τήν παραγωγήν χάλυβος. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνεκαλύφθησαν εἰς τήν Αὐστραλίαν κοιτάσματα οὐρανίου, τὰ ὁποῖα διατίθενται διὰ τήν παραγωγήν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας. Ἡ βιομηχανία γενικῶς βαίνει ἀξανομένη βραδέως, λόγω τοῦ μικροῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας καί τῆς εἰσαγωγῆς βιομηχανικῶν προϊόντων ἐξ Ἀγγλίας.

9. Ἡ Μεγάλη Βρεταννία (Ἡνωμένον Βασίλειον).

Ἐν ᾧ μέχρι τοῦ 1800 ἡ Μ. Βρεταννία ἦτο σπουδαία γεωργικῆ χώρα πωλοῦσα γεωργικά προϊόντα εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἤδη ἔχει ἀποβῆ καθαρῶς βιομηχανικῆ χώρα. Ἡ γεωργικῆ παραγωγή αὐτῆς ἀρκεῖ νά διαθρέψῃ μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας, ἡ ὁποία εἶναι ἠναγκασμένη νά εἰσάγῃ τὰ δι' αὐτὴν ἀναγκαῖα γεωργικά προϊόντα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐνεκα τοῦ ἐκβιομηχανισμοῦ τῆς χώρας, τὸ ἥμισυ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς εἶναι συγκεντρωμένον εἰς τὰς πόλεις. Τὸ Μάντσεστερ, τὸ Μπίρμινγχαμ, τὸ Σιέφιλτ καί τὸ Λήντς - Μπράντφορτ ἀπέβησαν μεγάλα κέντρα ὑφαντουργικῆς καί μεταλλουργικῆς βιομηχανίας. Ἐδημιουργήθη ἐκεῖ λίαν ἐξειδικευμένη τάξις ἐργατῶν, ἡ ὁποία συνέβαλε πολὺ εἰς τήν ἐξαίρετον ποιότητα τῶν ἀγγλικῶν ὑφασμάτων καί μηχανημάτων παντὸς εἶδους. Εἰς τὰς δυτικὰς περιοχὰς τῆς χώρας, ὅπου ἐπικρατεῖ περισσοτέρα ὑγρασία, γίνεται ἡ ἐπεξεργασία τοῦ διὰ τοῦ Λίβερπουλ κυρίως εἰσαγομένου βάμβακος, ἐν ᾧ εἰς τὰς ἀνατολικὰς γίνεται ἡ ἐπεξεργασία τοῦ διὰ τοῦ Χάλλ εἰσαγομένου ἐρίου. Μαλακὰ ὕδατα (περιέχοντα πολὺ ὀλίγα ἅλατα, οὐδὲν γλυφά) ὑπάρχοντα εἰς τήν περιοχὴν αὐτήν, εἶναι πολὺ κατάλληλα διὰ τήν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐρίων καί τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων, τὰ ὁποῖα καθιστῶσι λίαν μαλακά. Εἰς τήν νότιον περιοχὴν τῆς κεντρικῆς Ἀγγλίας παράγονται παντὸς εἶδους σιδηρᾶ προϊόντα, μηχαναὶ σιδηροδρόμων, ἐργαλεῖα ἐκ χάλυβος κλπ. Τὰ ἀγγλικά ἐκ σιδήρου μικρὰ ἀντικείμενα καί τὰ περίφημα ἀγγλικά ὑφάσματα, παρ' ὅλον ὅτι ἐξακολουθοῦσι νά εἶναι ἐξαίρετα καί νά διατηρῶσι τήν φήμην των ἀπὸ ἐπόψεως ποιότητος, ἐν τούτοις

ἀπώλεσαν τὴν μονοπωλιακὴν αὐτῶν θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ, ἕνεκα τῆς ἀναπτύξεως τῶν συναφῶν γερμανικῶν καὶ ἀμερικανικῶν προϊόντων.

10. Ἡ Γερμανία.

Καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας ἤρchiσε περὶ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος, ἀλλὰ μὲ βραδύτερον ῥυθμόν. Λίαν παλαιαὶ εἶναι αἱ βιοτεχνίαι τοῦ λίνου, μετάξης, ἐρίου, σιδήρου καὶ ξύλου. Αἱ πρῶται ὕλαι λίνου, ἐρίου, ξύλου καὶ μεταλλευμάτων ἐλαμβάνοντο ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τῆς Γερμανίας ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας. Γερμανοὶ τεχνικοὶ ἐξεπαιδεύθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ εἰσήγαγον εἰς Γερμανίαν τὰς μεθόδους μεταλλουργίας τοῦ σιδήρου καὶ κατασκευῆς μηχανῶν. Ὅτε, κατὰ τὸ 1800, ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης ἐνήργησε τὸν ἡπειρωτικὸν ἀποκλεισμόν τῆς Ἀγγλίας, ἡ ἀνάπτυξις τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας ἔλαβε ταχύτερον ῥυθμόν, ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν Ῥούρ, ὅπου εὐρίσκονται τὰ πλούσια κοιτάσματα γαιάνθρακος καὶ σιδήρου. Ἀπὸ τοῦ 1870 ἡ γερμανικὴ βιομηχανία ἤρchiσεν ἀναπτυσσομένη ῥαγδαίως. Εἰκόνα τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς λαμβάνομεν ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως Ἐσσην, κειμένης εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀνθρακοφόρου βιομηχανικῆς περιοχῆς τοῦ Ῥούρ. Οὕτω, κατὰ τὸ 1820 ἡ πόλις αὕτη εἶχε 5000 κατοίκους, τὸ 1872 : 52.000, τὸ 1910 : 295.000, τὸ 1939 : 667.000, τὸ 1954 : 673.000, τὸ 1956 : 697.000. Τὰ κοιτάσματα γαιάνθρακος τῆς δυτικῆς περιοχῆς τῆς Γερμανίας καταλαμβάνουσιν ἑκτασιν 3000 τετρ. χιλιομ., τὰ δὲ ἀποθέματα αὐτῶν ὑπολογίζονται εἰς 220 δισεκατ. τόννων. Τὸ ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ Ῥούρ λαμβανόμενον γαιαέριον μεταφέρεται διὰ μεγάλων ὑπογείων ἀεραγωγῶν εἰς τὴν βόρειον καὶ νότιον Γερμανίαν καὶ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν ἐκεῖ συναφῶν βιομηχανιῶν. Ἡ χημικὴ βιομηχανία χρησιμοποιεῖ ποικιλοτρόπως τὸν ἄνθρακα. Ἐχει καταστῆ ἐκ τῶν πρώτων χημικῶν βιομηχανιῶν τοῦ κόσμου. Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου καταστροφὴν, τὰ δύο τρίτα περίπου τῆς παλαιᾶς Γερμανίας ἀποτελοῦσιν ἀνεξάρτητον κράτος ὁμοσπονδιακόν, τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν (10 μικρότερα κράτη), τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐν τρίτον εὐρίσκεται ὑπὸ ῥωσικὴν κατοχὴν καὶ ἀποτελεῖ τὴν Ἀνατολικὴν Γερμανίαν (Ῥωσικὴ Ζώνη). Ἡ Δυτικὴ Γερμανία κατάρθωσεν ἐντὸς

ολίγων ἐτῶν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὰς φοβερὰς ἐκ τοῦ πολέμου καταστροφὰς καὶ νὰ δημιουργήσῃ ζωηροτάτην οἰκονομικὴν ἀνθησιν, τοιαύτην, ὥστε νὰ χορηγῇ καὶ δάνεια εἰς μεγάλας δυνάμεις, ὡς ἡ Γαλλία. Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγὴ τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας ὑστερεῖ πολὺ τῆς παραγωγῆς τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, διότι οἱ Ῥῶσοι ἀφῆρσαν τὸ ἥμισυ ὄλων τῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων τῆς κατεχομένης ζώνης καὶ μετέφερον αὐτὰς εἰς τὴν Ῥωσσίαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ῥωσσιτικῆς βιομηχανίας, αἱ δὲ ἀνατολικαὶ γαιανθρακοφόροι περιοχαὶ εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν κατοχὴν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν Πολωνῶν.

11. Ἡ Γαλλία.

Ἡ Γαλλία εἶναι συγχρόνως μεγάλη γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ χώρα. Παράγει σῆτον, ὅσον περίπου καὶ ἡ Ἀργεντινὴ (περὶ τὰ 10 ἑκατομμ. τόνν. ἐτησίως). Εἰς τὴν παραγωγὴν γεωμήλων, μὲ 17 περίπου ἑκατομμ. τόννους, ὑπερβαίνει τὴν παραγωγὴν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κατὰ 5 περίπου ἑκατομμ. τόννους (1956). Ἡ παραγωγὴ σακχάρου μὲ 1.600 χιλ. τόννους (1956) ὑπολείπεται ὀλίγον τῆς γερμανικῆς καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς (2.200 καὶ 2.300). Εἶναι ἡ πρώτη οἰνοπαραγωγὸς χώρα τοῦ κόσμου, ἀγοράζει δὲ πρὸς ἐπεξεργασίαν καὶ ποσότητος οἴνου ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἀγορᾶς. Πυκνότατον ὄδιόν καὶ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἐξυπηρετεῖ σπουδαίως τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας. Ἡ ὑφαντουργία εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη, ἰδίως εἰς τὰς κεντρικὰς καὶ βορείους ἐπαρχίας τῆς χώρας. Περίφημα εἶναι τὰ μεταξωτὰ ὑφάσματα τῆς Λυῶν καὶ τὰ νηματουργεῖα τῆς Ἀίλλης.

Ἡ χημικὴ βιομηχανία συναγωνίζεται εἰς ποιότητα τὰς χημικὰς βιομηχανίας ἄλλων μεγάλων βιομηχανικῶν κρατῶν, καίτοι ἡ χώρα δὲν διαθέτει ἄφθονον γαιάνθρακα. Τὰ γαλλικὰ ἀρώματα θεωροῦνται τὰ καλύτερα ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἡ Γαλλία κέκτηται πλουσιώτατα κοιτάσματα ὀρυκτῶν σιδήρου. Τὸ ἐτησίως ἐξαγόμενον σιδηρομετάλλευμα εἶναι ὑπερτριπλάσιον τοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξαγομένου γερμανικοῦ καὶ ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς γαλλικῆς βαρείας βιομηχανίας.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Κοινὴ Ἀγορὰ (Ε.Κ.Α.).

Ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος ἐπέφερε μεταβολὰς εἰς τὰ παγκόσμια οἰκονομικὰ κέντρα καὶ ἀνακατάταξιν τῶν οἰκονομικῶν δυνά-

μεων τῆς ἀνθρωπότητος. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἐξακολουθοῦσι νὰ εἶναι ἡ πρώτη οἰκονομικὴ δύναμις τοῦ κόσμου. Παραλλήλως ὅμως ἀνεπτύχθη καὶ ἀναπτύσσεται ἡ Ῥωσσία, ἡ ὁποία ὑπεσκέλισε τὴν ἀγγλικὴν οἰκονομίαν. Ἡ Κίνα ἔχει ἀρχίσει νὰ ὀργανοῦται καὶ εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν. Ὑπολογίζεται ὅτι ἐντὸς τῶν προσεχῶν 20 ἐτῶν ἡ Κίνα, μὲ πληθυσμὸν τότε 750 περίπου ἑκατομμυρίων ψυχῶν καὶ τὰς πολλὰς πρώτας ὕλας τὰς ὁποίας διαθέτει, θὰ ἔχη ἀποβῆ σπουδαία οἰκονομικὴ δύναμις ἐν τῷ κόσμῳ. Σήμερον (1961) ἡ Ῥωσσία, ἡ Πολωνία, ἡ Ῥωσσικὴ Ζώνη ἐν Γερμανίᾳ, ἡ Οὐγγαρία, ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Ῥουμανία ἀποτελοῦσι οἰκονομικὸν συγκρότημα συνεργαζόμενον στενωτάτα ὑπὸ τὴν Ῥωσσικὴν καθοδήγησιν. Ἡ Κίνα συνεργάζεται μετὰ τοῦ συγκροτήματος τούτου, μετέχουσα ἐλάχιστα τοῦ λοιποῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Εὐρωπαϊκὰ τινὰ κράτη (ἄνευ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας) κατεῖδον μετὰ τὸ πέρασ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ὅτι ἄνευ τῆς μεταξύ των συνεργασίας θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπουλώσωσι τὰς ἐκ τοῦ πολέμου πληγὰς των. Ὅθεν ἠναγκάσθησαν νὰ παραμερίσωσι παλαιὰς προστριβὰς, νὰ προβῶσιν εἰς ἀμοιβαίας ὑποχωρήσεις καὶ νὰ ὀργανώσωσιν οἰκονομικὴν κοινοπραξίαν ὑπὸ ἐνιαίαν κοινὴν διοίκησιν. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἐλπίζεται ὅτι ἐτέθησαν αἱ βάσεις οἰκονομικῆς μελλοντικῆς συνεργασίας ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ἡ οἰκονομικὴ συνεργασία, ἣτις ἀπεφασίσθη κατὰ τὸ 1951, περιωρίσθη κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς συνεργασίας εἰς τὸν γαιάνθρακα καὶ τὸν σίδηρον, ἡ δὲ διάρκεια αὐτῆς ὠρίσθη πεντηκονταετής (ἀπὸ τοῦ 1952). Τὰ ἰδρυτικὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς (Ε.Κ.Α.) κράτη εἶναι : Ἡ Δυτικὴ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ὀλλανδία καὶ τὸ Λουξεμβούργον. Ἡδὴ (1961) ὁ ὀργανισμὸς οὗτος (Ε.Κ.Α.) ἔχει ἐπεκτείνει τὰς ἐργασίας του. Ἡ Ἑλλάς συνεδέθη διὰ συμβάσεως μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινὴν Ἀγορὰν τὴν 10 Ἰουλίου 1961 καὶ ὑπολογίζει πολὺ εἰς τὴν διὰ τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου οἰκονομικὴν αὐτῆς ἀνασυγκρότησιν. Ἡ ἐπιτυχία τῶν σκοπῶν, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλάς συνεδέθη μετὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Θὰ ἔχωμεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνεργασθῶμεν καὶ νὰ συναγωνισθῶμεν, εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος, λαοὺς, τῶν ὁποίων τὸ πνευματικὸν καὶ τεχνικὸν ἐπίπεδον εἶναι ἀνώτερον τοῦ ἑλληνικοῦ. Ὅθεν εἶναι ἀνάγκη, διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ ἐντατικῆς μορφωτικῆς ἐρ-

γασίας εις τὰ σχολεία, νά ἀνυψωθῆ τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἵνα οὗτος καταστῆ ἱκανὸς νά ἀνταποκριθῆ εἰς τὸν συναγωνισμόν.

Π Ι Ν Α Ξ

ἐμφαίνον τὰ μεγαλύτερα ὀρυκτωρυκτικὰ κέντρα τῆς γῆς
κατ' εἶδος ὀρυκτοῦ.

(Ἡ σειρά καταγραφῆς τῶν χωρῶν ἀναλόγως τοῦ μεγέθους παραγωγῆς).

Εἶδος	Χώραι
1) Βωξίτης	(ὀρυκτὸν ἀργιλίου) Γουαϊάνα, Βρεταννικὴ Γουϊνέα, Γαλλία, Γιουγκοσλαβία, Ἰταλία, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Ἰνδονησία, Ἑλλάς.
2) Γαϊάνθραξ	Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Ῥωσία, Ἀγγλία, Γερμανία, Γαλλία, Πολωνία, Ἰαπωνία, Βέλγιον, Ἰνδία, Μαλαισία, Ἰνδονησία, Βολιβία, Κογκό, Ταϊλάνδη (Σιάμ).
3) Κασσίτερος	Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωσις, Χρυσῆ Ἀκτή, Κούβα, Ἰνδία, Κογκό, Γαλλικὸν Μαρόκον.
4) Μαγγάνιον	Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Μεξικόν, Αὐστραλία, Καναδάς, Περού.
6) Νικέλιον	Καναδάς, Ν. Καληδονία, Κούβα, Νορβηγία.
7) Πετρέλαιον	Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Βενεζουέλα, Ῥωσία, Κουβέιτ, Σαουδικὴ Ἀραβία, Ἰράκ, Καναδάς, Ἰνδονησία, Ῥουμανία.
8) Πισσουρανίτης	Καναδάς, Κογκό, Τσεχοσλοβακία, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Ῥωσία, Αὐστραλία.
9) Σιδηρομετάλλευμα	Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Ῥωσία, Γαλλία.
10) Ὑδράργυρος	Ἰταλία, Ἰσπανία, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Μεξικόν, Ῥωσία, Τσεχοσλοβακία.
11) Χαλκός	Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Χιλή, Βόρειος Ῥοδσία, Καναδάς, Κογκό, Ἰαπωνία.
12) Χρυσός	Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωσις, Καναδάς, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Αὐστραλία.
13) Χρόμιον	Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωσις, Τουρκία, Ῥωσία, Ἰνδία, Κούβα, Ἑλλάς.
14) Ψευδάργυρος	Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Καναδάς, Αὐστραλία, Μεξικόν, Περού, Γερμανία, Ἰταλία.

Δ. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς χώρας ἡμῶν.

Ἡ Ἑλλάς περιλαμβάνεται μεταξύ τῶν παραλλήλων $41^{\circ} 44' 53''$ (ἐλληνοβουλγαρικὴ μεθόριος) καὶ $34^{\circ} 47' 56''$ (νῆσος Γαῦδος τῆς Κρήτης) καὶ τῶν μεσημβρινῶν $19^{\circ} 22' 32''$, 8 καὶ $89^{\circ} 42'$ ἀνατολικῶς τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ Γρήνουίτς (Κέρκυρα - Νῆσος Ψιλή, παρὰ τὸ Καστελλόριζον).

2. Ὁ πληθυσμός.

Υπολογίζεται ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἀνήρχετο εἰς 40 ἑκατομμ.. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅμως τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (29.5.1453) καὶ ἐξῆς, οἱ Ἕλληνες ὑπέστησαν πλείστας διώξεις οὕτως, ὥστε ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐμειώθη σημαντικῶς. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος (Στερεᾶς, Πελοποννήσου, Κυκλάδων) υπολογίζεται ὅτι ἀνήρχετο εἰς 938.765. Ἐκτοτε, ἐκτὸς τῆς φυσιολογικῆς ἀυξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ἐπῆλθεν αὐξήσις αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς ἀπελευθερώσεως πολλῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας, Θράκης, Ἡπείρου καὶ Νήσων. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ἡμῶν καταφαίνεται ἐκ τοῦ παρατιθεμένου πίνακος.

3. Ἡ ἐθνογραφικὴ σύστασις τοῦ πληθυσμοῦ.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζει ἀπὸ ἐπόψεως καταγωγῆς, γλώσσης καὶ θρησκείας μεγάλην ὁμοιογένειαν. Εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην μόνον ὑπάρχουσι περὶ τὰς 100 χιλ. Τούρκοι, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦσιν ἐθνικὴν μειονότητα ἐντὸς τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους.

4. Ἡ ἀστυφιλία.

ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον νοεῖται ἡ τάσις τῶν κατοίκων τῶν χωρίων καὶ τῶν μικρῶν κωμοπόλεων, ὅπως ἐγκαθίστανται εἰς τὰς μεγάλας πόλεις. Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶναι νέον οὔτε καὶ μόνον ἑλληνικόν. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ ἐξῆς ἡ μετακίνησις τῶν χωρικῶν πρὸς τὰς πόλεις ἐγένετο εἰς πολὺ μικρὸν κλίμακα. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὅμως ἤρχισεν ἡ ταχεῖα ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας, τὸ ρεῦμα τῆς μετακινήσεως πρὸς τὰς πόλεις, ὅπου συνήθως εἶναι τὰ ἐργοστάσια, ἔγινε πολὺ μεγαλύτερον. Συνέπεια τῆς μετακινήσεως ταύτης εἶναι ὅτι ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων δὲν εἶναι φυσιολογική, δὲν προέρχεται δηλ. αὐτὴ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν γεννήσεων ἀπὸ τῶν θανάτων, ἀλλὰ εἶναι πολὺ μεγαλύτερα τῶν φυσιολογικῶν ὀρίων. Ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δυσανάλογος αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ὀφείλεται ὄχι μόνον εἰς τὸ ρεῦμα τῆς ἀστυφιλίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀφίξις εἰς τὴν ἐλευθεράν Ἑλλάδα, κατὰ τὸ 1922 - 23, τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, οἵτινες ἀπεμακρύνθησαν τῶν ἐστιῶν των βιαίως, κατόπιν τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Κατωτέρω ἀναφέρεται ἐνδεικτικῶς ἡ ἐξέλιξις τοῦ πληθυσμοῦ 4 ἑλληνικῶν πόλεων, ἧτις ἔλαβε χώραν ἐντὸς 40 ἐτῶν.

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ πληθυσμοῦ τεσσάρων ἑλληνικῶν πόλεων

Πόλεις	1920	1928	1940	1951	1961
Ἀθῆναι (μετὰ Πειραιῶς καὶ περιχώρων)	453.042	802.200	1.124.109	1.378.586	1.837.041
Θεσσαλονίκη (μετὰ περιχώρων)	174.390	251.254	278.145	297.164	377.026
Πάτραι	52.174	61.278	62.275	79.014	94.756
Βόλος (μετὰ περιχώρων)	30.046	47.892	54.919	65.090	67.314

Ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία δὲν εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε νὰ δικαιολογητῆ ἐπαρκῶς τὸ μέγα ρεῦμα τῆς ἀστυφιλίας, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται ἐν Ἑλλάδι. Ὑπάρχουσιν ἐπιπροσθέτως καὶ εἰδικοί λόγοι, οἵτινες

αίτιολογοῦσι τὸ ρεῦμα τοῦτο. Οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι οἱ ἐξῆς : 1) Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς εἰς μίαν πόλιν ἑλληνικὴν διαφέρει ἀρκετὰ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς εἰς ἕν χωρίον. 2) Αἱ συγκοινωνίαι τοῦ χωρίου πρὸς τὰς πόλεις δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμέναι. 3) Ἡ ὑγιεινὴ καὶ νοσοκομειακὴ περίθαλψις εἰς τὰ χωρία δὲν εἶναι πολὺ εὐκόλος, λόγω τῶν συγκοινωνιακῶν δυσκολιῶν, ἐν συγκρίσει πρὸς ἐκείνην τῶν πόλεων. 4) Τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα εἶναι συγκεντρωμένα εἰς δύο πόλεις τοῦ Κράτους.

Ἡ τάσις τῶν χωρικῶν νὰ ἐγκαθίστανται εἰς τὰ ἄσθη θὰ ἦτο ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τὸ σύνολον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅταν ἐγκατελείποντο οἱ ἀγροὶ ἀκαλλιέργητοι καὶ ἐζητεῖτο ἡ εὐρεσις εἰς αὐτὰ ἐργασίας. Τοιοῦτον τι ὅμως δὲν συμβαίνει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οὐδεὶς ἀγρὸς δυνάμενος νὰ καλλιεργηθῇ, μένει ἀκαλλιέργητος δι' ἄλλειψιν ἐργατικῶν χειρῶν. Ὅθεν τὸ φαινόμενον τῆς ἀστυφιλίας ἐν Ἑλλάδι ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ γεγονός ὅτι οἱ ὑπάρχοντες ἀγροὶ δὲν εἶναι ἐπαρκεῖς διὰ νὰ ἀπασχολήσωσι τὰς διαθέσιμους πρὸς τοῦτο ἐργατικὰς χεῖρας τῆς ὑπαίθρου.

5. Τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1961 ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἀνῆλθεν εἰς 8.357.526 κατοίκους. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἡμῶν αὐξάνεται ἐτησίως περὶ τὰς 100.000 ψυχάς. Κατόπιν τῆς ἀνωτέρω διαπιστώσεως, προβλέπεται ὅτι μετὰ πάροδον ἐτῶν τινῶν (20 - 30, π.χ.) ὁ ἑλληνικὸς χῶρος δὲν θὰ εἶναι ἐπαρκὴς διὰ τὴν διατροφήν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὸν μόνον νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐτησίως ἀναγκαία ποσότης τροφίμων καὶ ἄλλων βιοτικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάρχωσι δυνατότητες, ὅπως εὐρίσκη ἐργασίαν ὀλόκληρος ὁ δυνάμενος νὰ ἐργάζεται πληθυσμὸς. Καὶ εἰς μεγάλα ἀκόμη κράτη, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἐτησίως περισσεῖαν παραγωγῆς τροφίμων, ὥστε νὰ ἐξάγωσι ταῦτα εἰς τὸ ἐξωτερικόν, παρατηροῦνται δυσκολίαι εἰς τὴν εὐρεσιν ἐργασίας δι' ὅλους τοὺς δυναμένους νὰ ἐργάζωνται πολίτας αὐτῶν. Τὸ πρόβλημα, τὸ μὲν τῆς ἐξευρέσεως τῶν μέσων διαβιώσεως ἐνὸς λαοῦ, τὸ δὲ τῆς δυνατότητος ἐξευρέσεως ἐργασίας διὰ τοὺς δυναμένους νὰ ἐργάζωνται, ὀνομάζεται δημογραφικὸν πρόβλημα τοῦ λαοῦ τούτου.

Ἡ ὀξύτης τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλλάδος ἐδημιούργηθη ἀπὸ τοῦ 1922 - 1923, εἰς ἠπιώτερον δὲ βαθμὸν παρατηρεῖται καὶ σήμερον. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι κατ' ἔτος πολλοὶ νέοι μεταναστεύουσιν εἰς ἄλλας χώρας ἢ προσπαθοῦσι νὰ μεταναστεύωσι. Αἱ Κυβερνήσεις τῆς χώρας μας καταβάλλουσιν ἀπὸ τοῦ 1923 καὶ ἐξῆς συνεχεῖς καὶ ἐντόνους προσπάθειαι, ὅπως ἀντιμετωπίσωσι τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅμως ὅτι τοιαῦτα προβλήματα δὲν λύονται ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμέρας εἰς τὴν ἄλλην, ἀλλὰ ἀπαιτοῦσι, πρὸς ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν αὐτῶν, μακρὸν χρονικὸν διάστημα καὶ ἐντατικὴν καὶ συστηματικὴν προσπάθειαν. Διὰ τῆς κατασκευῆς ἀποξηραντικῶν καὶ ἀρδευτικῶν ἔργων, ἰδίως ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ τῆς χρησιμοποίησεως λιπασμάτων καὶ μηχανικῶν μέσων καλλιέργειας, κατωρθώθη, ὥστε ἡ παραγωγή σίτου, ὅχι μόνον νὰ εἶναι ἐπαρκὴς διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ παρουσιάξῃ πλεόνασμα πρὸς ἐξαγωγήν. Ἡ παραγωγή ὅμως τῶν λοιπῶν δημητριακῶν παρουσιάζει ἔλλειμμα ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐτησίως ἀπαιτούμενον ποσὸν τούτων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ. Ὅμως τὸ πρόβλημα ἐπαρκοῦς ἐν Ἑλλάδι παραγωγῆς τροφίμων δὲν εἶναι τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ καὶ ἐνδιαφέρει τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Τοῦτο ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ὅλου οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς χώρας μας. Ἡ αὔξησις τῆς γεωργικῆς καὶ κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς καὶ ἡ δημιουργία βιομηχανίας, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ παράγωνται ἐπαρκῆ οἰκονομικὰ ἀγαθὰ διὰ τὸν λαόν καὶ νὰ εὐρίσκωσι ἐργασίαν οἱ μὴ ἔχοντες τοιαύτην, ἀπαιτοῦσι κεφάλαια χρηματικὰ μεγάλα. Πρὸς καλυτέραν κατατόπισιν ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ προβλήματος τῆς Ἑλλάδος ἐπικαλούμεθα τὸν πίνακα τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας ἡμῶν τοῦ ἔτους 1959. Κατὰ τοῦτον, ἐν ᾧ ἡ ἀξία ἐκ τῆς πωλήσεως ἑλληνικῶν προϊόντων εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἦτο 6.127 ἑκατομμ. δραχμῶν, ἡ ἀξία τῶν εἰσαχθέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορευμάτων ἦτο 17.009 ἑκατομμ. δραχ., ἦτοι ἔμεινεν ἔλλειμμα πρὸς πληρωμὴν 10.882 ἑκατομμ. δραχμῶν.

Ἡ ἐπίτευξις ἰσοζυγίου μεταξὺ τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου εἶναι σημεῖον οἰκονομικῆς εὐεξίας ἐνὸς λαοῦ. Πέντε εἶναι κυρίως τὰ εἶδη τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας μας, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρουσι τὸ ἔλλειμμα ἐναντι τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου : 1) Τρόφιμα ἐν γένει. 2) Πετρελαιοεἶδη. 3) Χημικὰ προϊόντα. 4) Βιομηχανοποιημένα εἶδη. 5) Μηχανήματα καὶ μεταφορικὰ μέσα.

Πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐλλείμματος τοῦ προερχομένου ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγωγῶν ἔναντι τῶν ἐξαγωγῶν, καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ κράτους ἔντονος προσπάθεια, ἡ ὅποια ἀποβλέπει : 1) Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργικῆς καὶ κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς. 2) Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ 3) εἰς τὴν ἀνάπτυξιν παντὸς οἰκονομικοῦ πόρου, ὅπως π. χ. εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς περιηγήσεως (κ. τουρισμοῦ), τῆς μορφώσεως τεχνικοῦ προσωπικοῦ, τῆς βελτιώσεως τῶν συγκοινωνιῶν, τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ὕδατοπτώσεων διὰ τὴν παραγωγὴν ἐνεργείας κλπ. Μεταξὺ τῶν ἔργων τὰ ὅποια θὰ εἶναι σπουδαῖα διὰ τὴν βιομηχανίαν, ἀναφέρομεν τὸ ἐργοστάσιον παραλαβῆς τοῦ ἀζώτου ἐκ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, τὸ ὅποιον εὐρίσκεται εἰς τὸ προπαρασκευαστικὸν στάδιον τῆς ἰδρύσεώς του (1961). Τὰ διυλιστήρια τοῦ πετρελαίου, τῶν ὁποίων ἡ λειτουργία ἤρχισεν ἤδη ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1958, προσφέρουσι σοβαρὰν συμβολὴν εἰς τὴν μείωσιν τοῦ ἐλλείμματος τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγῶν. Ἡ Ἴδρυσις ὕψικαμίνου (παρὰ τὴν Ἐλευσίνα) ὡς καὶ τὸ νέον βιομηχανικὸν συγκρότημα τῆς Θεσσαλονίκης θὰ συμβάλωσι πολὺ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας μας. Διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς βαρείας βιομηχανίας καὶ τῆς βιομηχανίας χημικῶν προϊόντων, ὑπολογίζεται ὅτι ὁ ἑλληνικὸς χῶρος θὰ εἶναι ἐπαρκὴς νὰ παρέχῃ τὰ μέσα διαβιώσεως εἰς πολὺ περισσότερον πληθυσμὸν ἢ ὁ σημερινός.

6. Ἡ γεωγραφία τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου.

Πλήρη εἰκόνα ἑνὸς μικροῦ οἰκισμοῦ τῆς ἀρχαιότητος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν, διότι δὲν ὑπάρχουσιν ἐπαρκῆ τεκμήρια πρὸς τοῦτο. Ἡ Ἴδρυσις τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ χωρίου ἀνάγεται εἰς τὸ τέλος τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων περίπου, ἡ δὲ φυσιογνωμία τούτου μαρτυρεῖ περὶ τοῦ βαθυτάτου θρησκευτικοῦ συναισθήματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἐκκλησία εἶναι τὸ μεγαλύτερον οἰκοδόμημα καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ πλεόν ἐμφανὲς μέρος αὐτοῦ. Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἀντίκρύζει ὁ ἐπισκέπτῃς ἑνὸς χωρίου, ἀπὸ μακρὰν καὶ πρὶν ἀκόμη εἰσέλθῃ εἰς αὐτό, εἶναι ὁ θόλος καὶ τὸ κωδωνοστάσιον τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὅποια ἐξέχουσιν ὅλων τῶν οἰκοδομημάτων. Τὸ σχολεῖον ἀποτελεῖ ἐπίσης διακριτικὸν γνώρισμα μεταξὺ τῶν οἰκιῶν τούτου καὶ αἱ κρῆναι ἢ τὰ πρὸς ὕδρευσιν φρέατα παρέχουσιν ἐνίοτε ἰδιαιτέρον γνώρισμα εἰς αὐτό. Ῥυμοτομία

ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ὑπάρχει. Ἡ μεγαλύτερα ὁδός, χωρὶς νὰ εἶναι πάντοτε εὐθύγραμμος, διέρχεται συνήθως ἐγγὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολείου. Εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ χωρίου ὑπάρχουσι κῆποι, εἰς τοὺς ὁποίους καλλιεργοῦνται λαχανικά. Καὶ εἰς τὰ ὄρεινά ἀκόμη χωρία, κῆποι καὶ ἀμπελώνες εὐρίσκονται ἐγγὺς αὐτῶν. Ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι πολὺ πετρώδες, οἱ χωρικοὶ ἔχουσι κατορθώσει, δι' ἐκχερσώσεως τῶν θάμνων, διὰ κατασκευῆς ἀναλημμάτων καὶ προσθήκης χόματος, νὰ μετατρέψωσι μέρος τοῦ πετρώδους ἐδάφους εἰς καλλιεργήσιμον. Αἱ οἰκίαι εἶναι ἐν γένει χαμηλαὶ καὶ αἱ στέγαι τούτων δὲν παρουσιάζουσι μεγάλην κλίσιν. Ἡ καθαρότης τῶν ὁδῶν καὶ τὸ λευκόν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, χρῶμα τῶν οἰκιῶν, ὀφειλόμενον εἰς τακτικὸν ἐπίχρισμα τούτων δι' ἀσβέστου, ἣτις εἶναι λίαν ἀντισηπτικὴ, προκαλοῦσιν εὐάρεστον συναίσθημα εἰς τὸν ἐπισκέπτην καὶ μαρτυροῦσι περὶ τῆς πολιτιστικῆς στάθμης τῶν χωρικῶν. Αἱ πλεῖστοι τῶν οἰκιῶν ἔχουσι μικροὺς κήπους, ἐνθα καλλιεργοῦνται καλλωπιστικὰ φυτὰ καὶ ἄνθη, τὰ ὅποια ἢ Ἑλληνίς τοῦ χωρίου περιποιεῖται μὲ ἰδιαιτέρον ζῆλον. Εἶναι εὐνόητον ὅτι ὑπάρχουσι καὶ οἰκισμοί, τῶν ὁποίων αἱ οἰκίαι δὲν ἐπιχρίονται τα-

Τὸ χωρίον Βίλλια τῆς Ἀττικῆς, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Κιθαιρώνος, θαυμάσιον θέρετρον πολλῶν Ἀθηναίων. Κατὰ τινὰ τοπικὴν παράδοσιν, ἐκεῖ πλησίον ὁ βασιλεὺς τῶν Θηβῶν Λάιος ἐγκατέλειπε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Οἰδίποδα.

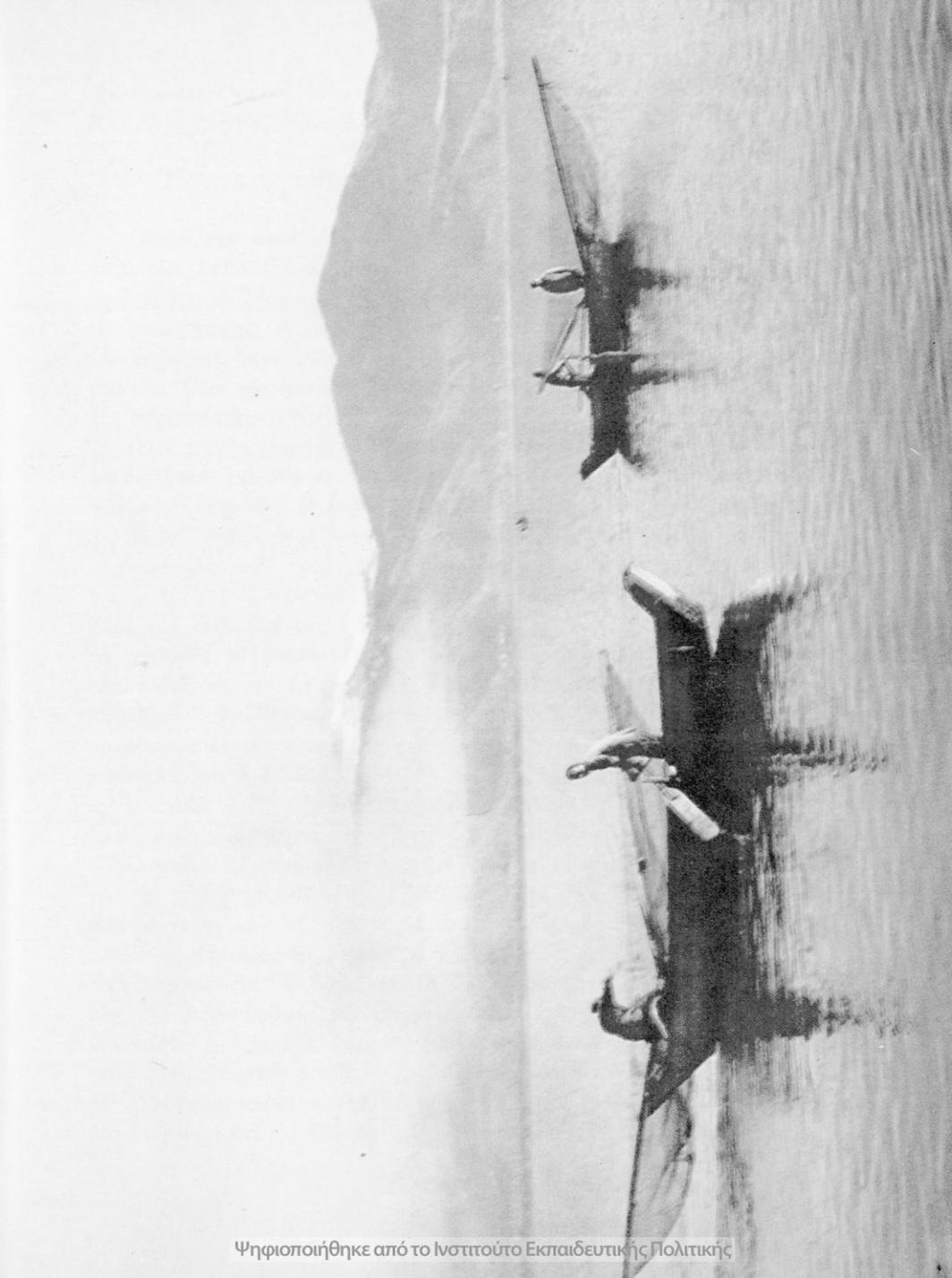
κτικῶς δι' ἀσβέστου. Ἰδιαιτέρως γραφικὰ εἶναι τὰ πάλλευκα χωρία τῶν νήσων καὶ τῶν πολὺ ὄρεινῶν περιοχῶν.

Πολὺ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουσιν αἱ τοποθεσίαι ἐφ' ὧν εἶναι ἐκτισμένα τὰ χωρία. Ἄλλα ἐκ τούτων εὐρίσκονται εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς περιοχῆς, ἄλλα εἰς τοὺς πρόποδας βουνῶν, ἄλλα εἰς ὑψηλότερους τόπους καὶ ἄλλα εἰς ἀπρόσιτα μέρη μακρὰν πάσης ὀδικῆς ἀρτηρίας. Ἡ ἐπιλογή τῆς τοποθεσίας ἔχει ἐπηρεασθῆ καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐκτίσθησαν ταῦτα. Συνοικισμοὶ τινες ἰδρυθέντες ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐκτίσθησαν εἰς ἀπρόσιτα μέρη, διὰ νὰ ἀποφεύγουνται αἱ λεηλασίαι ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀποσπασμάτων. Γενικῶς ὅμως κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς τοποθεσίας πρὸς ἴδρυσιν οἰκισμοῦ τινος λαμβάνεται πρωτίστως ὑπ' ὄψει ἡ δυνατότης ὑδρεύσεως τῶν κατοίκων. Αἱ γεωργικαί, αἱ ποιμενικαὶ καὶ αἱ δασικαὶ ἐνασχολήσεις τῶν χωρικῶν ἠνάγκασαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν νὰ ἰδρῦσωσι μικροὺς οἰκισμοὺς, ἐξ ἐλαχίστων οἰκιῶν, εὐρισκομένους μακρὰν τῶν χωρίων ἢ ἀκόμη καὶ μεμονωμένους οἰκίσκους καὶ καλύβας (στάνη) διὰ τὴν προφύλαξιν τῶν ἰδίων καὶ τῶν ποιμνίων των ἐκ τῶν καιρικῶν μεταβολῶν. Τὸ ὀδικὸν δίκτυον, τὸ ὁποῖον συνδέει τὰ χωρία πρὸς τὰς κωμοπόλεις τῆς περιφερείας καὶ πρὸς τοὺς περὶ αὐτὰ μικροὺς οἰκισμοὺς, συνήθως δὲν εἶναι ἐπαρκές καὶ ἱκανοποιητικόν. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως βελτιοῦται. Ἰδιαιτερον καὶ εὐχάριστον χρῶμα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπαιθρον παρέχει τὸ ἐξωκλήσιον. Εἶναι καὶ τοῦτο τεκμήριον τοῦ βαθυτάτου θρησκευτικοῦ συναισθηματος, ὑφ' οὗ διακατέχεται ὁ ἑλληνικὸς λαός.

7. Τὰ τοπωνύμια.

Οὕτω καλοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν οἰκισμῶν καὶ διαφόρων ἐν γένει περιοχῶν (χωρίων, πόλεων, λόφων, ἀγροτικῶν ἢ παραθαλασσίων περιοχῶν). Ταῦτα ἐδόθησαν εἰς παλαιοτάτην ἐποχὴν. Σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἐγένοντο μετακινήσεις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, ἰδίως ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, καὶ ἐπιδρομαὶ ἀλλοφύλων. Ἐκ τῶν γεγονότων τούτων ἐπῆλθε καὶ μεταβολὴ πολλῶν τοπωνυμίων. Ἄλλα τοπωνύμια ὀφείλονται εἰς οὐσιαστικὰ ὀνόματα, ἄλλα εἰς κύρια ὀνόματα καὶ ἄλλα εἰς ἱστορικὰ γεγονότα ἢ εἰς διαφόρους παραδόσεις. Τὸ ὄνομα, π. χ., τῆς πόλεως Ἄργος σημαίνει ἀναπεπταμένην πεδιάδα (προέρχεται πιθανῶς ἐκ τοῦ ἀγρός). Μνημονεύονται πολ-

λαί πόλεις με τὸ ὄνομα Ἄργος, ὅλαι ἐκτισμένοι ἐπὶ ἀνοικτοῦ πεδίου, ἢ ἀρχαιότερα τῶν ὁποίων κεῖται εἰς τὴν Μακεδονίαν (Ἄργος Ὀρεστικόν). Θεωρεῖται πιθανὸν ὅτι κάτοικοι τοῦ Ὀρεστικοῦ Ἄργους κατήλθον εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐκτίσαν τὸ Ἄργος τῆς Ἀργολίδος. Τὸ οὐσιαστικὸν αἰγαί σημαίνει πηγὰς ὑδάτων. Παρὰ τὴν σημερινὴν Ἐδεσσαν, ὅπου ῥέουσιν ἄφθονα ὑδάτα, ἔκειτο κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἡ πόλις Αἰγαί, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἐδόθη, ὡς πιστεύεται, ἐκ τῶν ἐκεῖ ῥέοντων ὑδάτων. Ἐξωθι τῶν Ἀθηῶν ὑπάρχει τὸ προάστειον Ψυχικόν, βορείως δὲ τούτου, παρὰ τὴν Ἐκάλην, κεῖται τὸ χωρίον Σταμάτα. Κατὰ τινὰ παράδοσιν, διηγοῦνται ὑπερηφάνως οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου, ὁ δρομεὺς ὅστις ἔσπευδε ν' ἀναγγεῖλῃ εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν νίκην τοῦ Μαραθῶνος, ἐσταμάτησεν εἰς τὸ μέρος ὅπου κεῖται τὸ χωρίον διὰ ν' ἀναπαυθῆ ἔπ' ὀλίγον. Ἐκ τοῦ περιστατικοῦ τούτου ἐδόθη εἰς τὸ χωρίον ἡ ὀνομασία Σταμάτα. Ὁ ἀνωτέρω δρομεὺς, ἀφοῦ ἀνεπαύθη ἔπ' ὀλίγον, ἀνεχώρησεν ἐσπευσμένως δι' Ἀθήνας, καὶ ἐξωθι τῶν Ἀθηῶν, συναντήσας τὰς Ἀρχὰς τῆς πόλεως, μόλις ἐπρόφθασε νὰ εἴπῃ τὴν λέξιν νενικήκαμεν, ἐξεψύχησεν. Ἐκ τοῦ περιστατικοῦ τούτου, ἡ ἀνωτέρω τοποθεσία ὀνομάσθη Ψυχικόν. Ἐκ τοῦ κυρίου ὀνόματος Λεωνίδας ὑπάρχει κωμόπολις Λεωνίδιον, καὶ ἐκ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἔλαβον τὰ ὀνόματα ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Ἀλεξανδρέττα καὶ 70 περίπου ἀκόμη πόλεις ἰδρυθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἐκ τοῦ ὀνόματος Κολοκοτρώνης ὑπάρχει χωρίον εἰς τὴν Πελοπόννησον, Κολοκοτρωναίτικα, ἐν ᾧ εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Κύμης, ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων Νικολιάνοι καὶ Μελετιάνοι, δύο χωρία ἔχουσι τὰ ὀνόματα Νικολιάνικα καὶ Μελετιάνικα ἀντιστοίχως. Ἡ χριστιανικὴ παράδοσις ἔσχε μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν ὀνομασίαν πολλῶν ἑλληνικῶν χωρίων. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν: Ἅγιος Ἰωάννης, Ἅγιος Πέτρος, Ἅγιοι Ἀπόστολοι κλπ. Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν τοῦ 1922 κατέφυγον εἰς τὴν Ἑλλάδα περίπου 1.500.000 Ἕλληνες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Ἀνατολικῆς Θράκης, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τῶν ἐγκατασταθέντων αὐτόθι ἐκ τῆς ἡπειρωτικῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἔδσαν εἰς τὰς ἰδρυθείσας ὑπ' αὐτῶν πόλεις καὶ κωμοπόλεις τὰ ὀνόματα τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Ἀνατ. Θράκῃ ἐγκαταλειφθεισῶν κωμοπόλεων καὶ πόλεων ἢ προσέθεσαν εἰς ταῦτα τὴν λέξιν « Νέα ». Οὕτω, ἰδρύθησαν πόλεις καὶ

Λίμνη τῆς Καστοριάς

καμποπόλεις υπό τὰ ὀνόματα Νέα Σμύρνη, Νέα Ίωνία, Νέα Μάκρη, Νέα Φιλαδέλφεια, Νίκαια, Ταῦρος καὶ ἄλλαι.

8. Ἡ περιηγητικὴ κίνησις (κοινῶς τουρισμός).

Κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, ὅτε τὰ μέσα τῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν λαῶν ἔχουν βελτιωθῆ, πολλοὶ ἄνθρωποι, τῶν πόλεων ἰδίως, ἐπιθυμοῦσι νὰ διέρχωνται τὸν χρόνον τῶν διακοπῶν τῶν ἐργασιῶν τῶν εἰς ξένας χώρας, τὸ μὲν πρὸς ψυχαγωγίαν, τὸ δὲ πρὸς γνωριμίαν ξένων λαῶν καί, ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατὸν, πρὸς ἐπίσκεψιν ἀρχαιολογικῶν χώρων. Ὅλα τὰ πεπολιτισμένα κράτη προσπαθοῦσι νὰ ἀναπτύξωσι τὴν περιηγητικὴν (τουριστικὴν) κίνησιν τῆς χώρας τῶν, διότι αὕτη ἀποτελεῖ πηγὴν πλούτου. Αἱ κυριώτεραι προϋποθέσεις διὰ τὴν προσέλκυσιν ξένων ἐπισκεπτῶν εἰς χώραν τινὰ εἶναι : 1) Καλὴ ὀργάνωσις τῶν περιηγήσεων καὶ ξεναγήσεων. 2) Καλὰ καὶ καθαρά ξενοδοχεῖα. 3) Καλοὶ δρόμοι καὶ ἄνετος ἐν γένει ταξιδιωτικὴ κίνησις. 4) Καλὴ συμπεριφορὰ καὶ πρόθυμος, εὐγενὴς καὶ ταχεῖα ἐξυπηρέτησις τῶν ἐπισκεπτῶν ὑπὸ τῶν πάσης φύσεως ἀρμοδίων. 5) Εὐγενὴς συμπεριφορὰ τοῦ λαοῦ ἀπέναντι τῶν ἐπισκεπτῶν. Ἡ Ἑλλάς συγκεντρῶνει ὅλα τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγείρωσι τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ξένων διὰ νὰ τὴν ἐπισκεφθῶσι : Κλίμα θαυμασίον, μορφολογίαν καὶ ποικιλίαν τοῦ ἐδάφους ἐξαισίαν καί, τὸ σπουδαιότατον πάντων, τοὺς μοναδικοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ἀρχαιολογικοὺς χώρους. Οἱ πόλεμοι τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ ἔλλειψις συναφῶν κεφαλαίων δὲν ἐπέτρεψαν νὰ ὀργανωθῆ καλῶς ἡ περιηγητικὴ κίνησις τῆς χώρας ἡμῶν. Πρὸ ὀλίγων ὅμως ἐτῶν ἰδρύθη εἰδικὸς ὀργανισμὸς περιηγήσεως, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἑλληνικὸς Ὄργανισμὸς Τουρισμοῦ», ὅστις σκοπὸν ἔχει νὰ προαγάγῃ τὴν περιηγητικὴν κίνησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ προαγωγή αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἔτους εἰς τὸ ἄλλο. Ἐκ τοῦ παρατιθεμένου πίνακος τῆς περιηγητικῆς κινήσεως φαίνεται ὅτι ἡ περιηγητικὴ κίνησις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1953 μέχρι τοῦ 1959 ἐδιπλασιάσθη. Ὁ διπλασιασμὸς οὗτος προέρχεται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ ὅτι ὑπετιμήθη ἡ ἀξία τῆς δραχμῆς καὶ οὕτω ἡ ἐπίσκεψις τῆς χώρας διὰ τοὺς ξένους κατέστη εὐθηνότερα. Οἱ μεγάλοι ἀριθμοὶ περιηγητῶν εἰς τὰ ἄλλα εὐρωπαϊκὰ κράτη αἰτιολογοῦνται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι αἱ ἀποστάσεις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς γειτονικοῦ κράτους εἰς τὸ ἄλλο δὲν εἶναι

μεγάλοι. Ἡ Ἑλλάς ὅμως κεῖται εἰς τὸ ἄκρον τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐν ταξίδιον Εὐρωπαϊοῦ πρὸς αὐτὴν εἶναι ἀκριβώτερον ἀπὸ ἐν ταξίδιον αὐτοῦ εἰς ἄλλην εὐρωπαϊκὴν χώραν. Παρὰ ταῦτα, ἡ Ἑλλάς, χάρις εἰς τὸ κλίμα καὶ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς της τόπους, δύναται νὰ καταστῇ ἐφάμιλλος πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ἀπὸ ἐπόψεως περιηγητικῆς κινήσεως. Εἰς τὴν διαρκῆ μέριμναν ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἀπόκειται νὰ ἀναπτύξωσι τὸν περιηγητισμὸν, ὅστις τότε θὰ ἀποβῇ πηγὴ μεγάλου πλοῦτου διὰ τὴν χώραν ἡμῶν.

Ἀφίξεις περιηγητῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς χώρας τινὰς τῆς Εὐρώπης (1953—1956).

Εἰς χιλιάδας.

Χώρα	Ἔτη			
	1953	1954	1955	1956
Ἑλλάς	158	178	208	218
Βέλγιον	883	981	1163	—
Γιουγκοσλαβία	232	321	485	394
Δυτικὴ Γερμανία	2759	3334	3968	4290
Ἑλβετία	3218	3434	3704	3831
Ἰταλία	7682	9328	10786	12655

Εἰς τοὺς περιηγητὰς τοῦ ἀνωτέρω πίνακος περιλαμβάνονται καὶ οἱ μετανάσται οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰς πατρίδας αὐτῶν, διὰ δὲ τὰ κράτη Γερμανίαν, Ἑλβετίαν καὶ Ἰταλίαν περιλαμβάνονται ἀκόμη καὶ οἱ διαυκτερεύοντες ἐπὶ 1 ἢ 2 ἡμέρας εἰς τὰς χώρας ταύτας.

Ἀφίξεις περιηγητῶν εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Ἀφίξεις	1957	1958	1959
Σύνολον ἀφίξεων	260280	276593	339970
Ἀφίξεις περιηγητῶν ἐκτὸς τῶν ἐρχομένων καθ' ὁμάδας περίπλου	221984	227336	278147

9. Ὁ ἔξω Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ μετανάστευσις.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸ ἄγονον ἔδαφος τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος δὲν ἦτο ἐπαρκὲς διὰ τὴν διατροφήν τοῦ αὐξανομένου πληθυσμοῦ αὐτῆς. Μετὰ τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατεῖαν καὶ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον συνεχίσθη, ὡς γνωστόν, ἡ ἔδρασις πολυαριθμῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἀπὸ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου μέχρι τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν (Γιβραλτάρ). Ὀλόκληρος ὁ περὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν χώρος μετεβλήθη εἰς ἑλληνικὸν ζωτικὸν χώρον. Ὅταν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατέλυσε τὴν Περσικὴν Αὐτοκρατορίαν, οἱ περισσότεροὶ νέοι τῆς Ἑλλάδος ἐτρέποντο πρὸς τὴν ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ Ἑλληνικῇ Αὐτοκρατορίᾳ, ὅπου αἱ δυνατότητες διαβίωσης ἦσαν πολλαί, λόγῳ τοῦ πλοῦτου τῶν χωρῶν ἐκείνων. Κατὰ τὸν χιλιετῆ βίον τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὑπῆρχον Ἑλληνες εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων σημειοῦται μέγα ρεῦμα μεταναστεύσεως τῶν λογίων ἀνδρῶν, τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ναυτικῶν τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὴν Δύσιν. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἤρχισε νὰ αὐξάνεται καὶ αἱ δυνατότητες διατροφῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ἐγίνοντο ὀσημέραι μικρότεραι. Ὅθεν προέκυψεν ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐκπατρισμοῦ πολλῶν νέων πρὸς εὑρεσιν ἐργασίας εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ Τεργέστη, ἡ Ρουμανία, ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Αἴγυπτος ἐδέχθησαν πολλοὺς Ἑλληνας μετανάστας. Ἡ βελτίωσις τῶν συνθηκῶν ἐπικοινωνίας μὲ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, κατόπιν τῆς ἐπινοήσεως τῆς ἀτμομηχανῆς, ἔστρεψε τὸ μεταναστευτικὸν ρεῦμα τῶν Ἑλλήνων πρὸς αὐτάς. Ἀπὸ τοῦ 1824 μέχρι τοῦ 1932 μετηνάστευσαν ἐκεῖ 448.015 Ἑλληνες, ἐν ᾧ οἱ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Ὑδρογείου μεταναστεύσαντες ἦσαν πολὺ ὀλιγώτεροι. Ἀπὸ τοῦ 1824 μέχρι τοῦ 1890 ἡ μεταναστευτικὴ κίνησις τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς δὲν ἦτο σημαντικὴ. Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὁμοῦ τούτου μέχρι τοῦ 1917 ἡ μετανάστευσις πρὸς τὰ ἐκεῖ ἔλαβε μεγάλην ἔκτασιν. Ὑπολογίζεται ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο μετηνάστευσαν αὐτόθι 300.000 Ἑλληνες, ἦτοι τὸ ἐν δέκατον περίπου τοῦ τότε πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς μεταναστῶν ἐσημειώθη κατὰ τὰ ἔτη 1907, 1914, καὶ 1922 μὲ 36.580, 35.832, 36.501 μετανάστας ἀντιστοίχως. Πολλοὶ ἐκ τῶν μεταναστῶν ἐπανήρ-

χοντο εις την 'Ελλάδα, ὁ ἀριθμὸς δὲ τῶν ἐπανερχομένων εις τὴν πατρίδα των 'Ελλήνων ἐξ 'Αμερικῆς ἀνήρχετο εις τὰ 50% περίπου τῶν μεταναστευόντων. Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς ἐπανακαμφάντων εις τὴν 'Ελλάδα 'Ελλήνων ἐξ 'Αμερικῆς ἐσημειώθη κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους (1912 - 1913), ὅτε προσῆλθον μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ μαχομένου ἑλληνικοῦ στρατοῦ 30.603 'Ελληνες στρατεύσιμοι ἐκ τῶν ἐν 'Αμερικῇ μεταναστῶν. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀξιοσημείωτον παράδειγμα ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα του, τοῦ ἐν τῇ ξένη διαβιῶντος 'Ελληνισμοῦ.

Ἡ μετανάστευσις τῶν 'Ελλήνων κατὰ τὰ ἔτη 1958 καὶ 1959 ἔχει ὡς κάτωθι :

Μετανάστευσις	1958			1959		
	Σύνολον	Ἄρρενες	Θήλειες	Σύνολον	Ἄρρενες	Θήλειες
Μονίμως μεταναστεύσαντες	29.787	19.554	10.233	35.349	23.158	13.191
Προσωρινῶς μεταναστεύσαντες δι' εὐρεσιν ἐργασίας.	16.287	16.205	82	19.999	19.829	170

Πολλοὶ ἐκ τῶν 'Ελλήνων μεταναστῶν ἐπισκέπτονται κατ' ἔτος τὴν 'Ελλάδα καὶ ἀποστέλλουσι τακτικῶς χρηματικὰ ἐμβάσματα εις τοὺς οἰκείους των. Πλούσιοι 'Ελληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ διέθεσαν τὰς περιουσίας των εις τὴν πατρίδα των διὰ διαφόρους πολιτιστικούς καὶ ἀνθρωπιστικούς σκοποὺς. Ἡ 'Ακαδημία, ἡ 'Εθνικὴ Βιβλιοθήκη, ἡ 'Ριζάρειος Σχολή, τὸ 'Αρσάκειον καὶ πολλὰ μεγάλα νοσοκομεῖα ιδρύθησαν χάρις εις τὰς δωρεὰς τῶν 'Ελλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ ('Αβέρωφ, Σίνας, Τσάτσας, 'Αρσάκης, Συγγρὸς καὶ ἄλλοι).

'Εκ τῶν 'Ελλήνων μεταναστῶν οἱ περισσότεροι εὐρίσκονται εις τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς 'Αμερικῆς. Οὗτοι ἀνήκουσιν εις δύο μεγάλους συλλόγους, οἵτινες φέρουσι τὰ ὀνόματα 'Αχέπα καὶ Γκάπα. Οἱ σύλλογοι οὗτοι ὀργανοῦσι κατ' ἔτος ἐκδρομὰς τῶν ὁμογενῶν εις τὴν 'Ελλάδα καὶ ἔχουσι προσφέρει ἀρκετὰ χρηματικὰ ποσὰ διὰ τὴν

ἔδρυσιν μεγάλων νοσοκομείων. Ἄλλὰ καὶ πολλοὶ μετανάσται μεμονωμένως ἐκδηλοῦσι τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς τὴν πατρίδα των διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις ἐξ ὧν οὗτοι κατάγονται.

10. Ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς.

Ἡ θρησκεία. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος ἀνήκει εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας ἀνώτατος ἀρχηγὸς εἶναι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἐκκλησία τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος διοικεῖται ὑπὸ τῆς ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἣτις συγκροτεῖται ὑφ' ὄλων τῶν μητροπολιτῶν τῆς χώρας μας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. Ἡ μόνιμος διοίκησις τῆς ἐκκλησίας μας ἀσκειῖται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἧς προΐσταται ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν. Ταύτην ἀπαρτίζει μικρὸς ἀριθμὸς μητροπολιτῶν. Ἡ Ἱερά Σύνοδος διοικεῖ τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων, τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν συναφῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν νόμων. Εἰς τὰς Κυκλάδας νήσους ὑπάρχουσι ὀλίγοι Ἕλληνες καθολικοί. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης ὑπάγεται εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν θρησκείας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῆς χώρας εἶναι μεγάλη. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατευθύνεται ὑπὸ τοῦ ιδεώδους τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ συγκερασμὸς τῆς κληρονομίας τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων πρὸς τὰ διδάγματα τῆς χριστιανικῆς μας πίστεως ἀποτελεῖ τὸ βᾶθρον πάσης πολιτικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους.

Ἡ παιδεία. Ἡ ἐπιστήμη. Ἡ τέχνη. Ἡ παιδεία διακρίνεται εἰς Στοιχειώδη, Μέσην καὶ Ἀνωτάτην. Ἡ στοιχειώδης διαρκεῖ 6 ἔτη καὶ εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' ὅλους τοὺς ἑλληνοπαιδας. Ἡ Μέση διαρκεῖ ἐπίσης 6 ἔτη, εἶναι δὲ αὐτὴ, ὡς καὶ ἡ Ἀνωτάτη, προαιρετικὴ. Εἰς τὴν Μέσην Παιδείαν περιλαμβάνονται τὰ γυμνάσια. Εἰς τὴν Ἀνωτάτην Παιδείαν περιλαμβάνονται τὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, τὸ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν καὶ ἡ Πολυτεχνικὴ Σχολὴ τῆς

Θεσσαλονίκης, ήτις είναι τμήμα τοῦ αὐτόθι Πανεπιστημίου, ἡ Ἀνωτάτη Σχολὴ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν καὶ ἡ Πάντειος λεγομένη Σχολὴ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν. Διὰ τὰς καλὰς τέχνας λειτουργεῖ ἐν Ἀθήναις ἡ κρατικὴ Ἀνωτάτη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν (ζωγραφικὴ - γλυπτικὴ), ἐν ᾧ τὰ φρεῖα εἶναι ἰδιωτικοὶ ὀργανισμοὶ παρέχοντες τὴν μουσικὴν μόρφωσιν. Ἡ μέση καὶ στοιχειώδης ἐπαγγελματικὴ μόρφωσις παρέχεται ὑπὸ τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν, πολλαὶ τῶν ὁποίων λειτουργοῦσι κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας. Λειτουργοῦσιν ἐπίσης καὶ ὀλίγαι σχολαὶ θεάτρου, σκοποῦσαι τὴν μόρφωσιν τῶν ἠθοποιῶν. Τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν ἴδρυμα τῆς χώρας εἶναι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν μελλόντων ἀξιωματικῶν τῆς χώρας μας γίνεται εἰς τὰς σχολὰς Εὐελπίδων, Ναυτικῶν Δοκίμων καὶ Ἰκάρων (στρατοῦ ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος ἀντιστοιχῶς).

Ἡ ἑλληνικὴ παιδεία.

Ἡ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις (1959).					
Δημοτικὰ σχολεῖα ἡμερησία			Ἀριθμὸς μαθητῶν		
Δημόσια	Μὴ δημόσια	Σύνολον	Εἰς δημόσια	Μὴ δημόσια	Σύνολον
8956	757	9713	861750	60794	922544

Ἡ Μέση Ἐκπαίδευσις.

	Γυμνάσια Ἡμερ.		Νυκτ. Γυμνάσια		Ἐμπ. Σχολαὶ (Οἰκ. Γυμ.)		Σύνολον
	Δημόσια	Μὴ δημ.	Δημ.	Μὴ δημ.	Δημόσια	Μὴ δημ.	
α. Σχολεῖα	307	198	26	40	40	2	613
β. Μαθηταὶ	184939	30525	9915	7127	7830	548	240884

Ἡ Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευσις (1959).

	Ἄρρενες	Θήλειες	Σύνολον
Φοιτηταὶ	18821	6075	24896

Ἡ κοινωνικὴ πρόνοια. Ἡ υἰεία τῶν πολιτῶν, ἡ μόρφωσις αὐτῶν καὶ ἡ παροχὴ δυνατότητος ἐργασίας περιλαμβάνονται εἰς τὰς πολλαπλᾶς ὑποχρεώσεις τῆς πολιτείας ἔναντι αὐτῶν. Αἱ σχέσεις μεταξὺ ἐργοδότη καὶ ἐργαζομένου ἔχουσι διὰ σειρᾶς νομοθετικῶν μέτρων ρυθμισθῆ, ὥστε νὰ μὴ γίνεταί ἐκμετάλλευσις τῶν ἐργαζομένων ὑπὸ τῶν ἐργοδοτῶν ἢ τῶν ἐργοδοτῶν ὑπὸ τῶν ἐργαζομένων. Εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους τῆς χώρας ἐν γένει παρέχεται υἰγειονομικὴ περίθαλψις καὶ σύνταξις μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ὀρισμένου χρόνου εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Διὰ τοὺς ἐργαζομένους εἰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις λειτουργεῖ τὸ Ἰδρυμα τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων, τὸ ὁποῖον παρέχει υἰγειονομικὴν περίθαλψιν καὶ συντάξεις εἰς τοὺς εἰς αὐτὸ ἠσφαλισμένους. Ἀνάλογον Ἰδρυμα, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὁργανισμὸς Γεωργικῶν Ἀσφαλίσεων (Ο.Γ.Α.), ἰδρύθη κατὰ τὸ 1961 καὶ ἔχει σκοπὸν ὅπως παρέχῃ εἰς τοὺς ἀγρότας υἰγειονομικὴν περίθαλψιν καὶ σύνταξιν.

Τὸ Ὑπουργεῖον Πρόνοιας καὶ Ὑγιεινῆς κατευθύνει τὸ ἔργον τῆς κοινωνικῆς πρόνοιας διὰ τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν, τῶν ὁποίων ἡ δραστηριότης ἐξικνεῖται μέχρι τῶν ἀπωπτάτων χωρίων τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ πολιτεία. Τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν τοῦ κράτους ἀσκεῖ, κατὰ τὸ Σύνταγμα τῶν Ἑλλήνων, ὁ Βασιλεὺς, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει παρασχεθῆ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν καὶ παύειν τὴν Κυβέρνησιν καὶ συγκαλεῖν καὶ διαλύειν τὴν Βουλὴν. Τὴν εὐθύνην τῶν πράξεων τοῦ Βασιλέως φέρει, κατὰ τὸ Σύνταγμα, ἡ Κυβέρνησις, ἣτις ψηφίζεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ ἀσκεῖ τὴν ὅλην διοίκησιν τοῦ κράτους. Δι' ἐκλογῶν ἐνεργουμένων κατὰ τετραετίαν ἐκλέγεται ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Βασιλεὺς ἀναθέτει τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας εἰς τὸ πλειονοψηφίσαν κατὰ τὰς ἐκλογὰς κόμμα. Οἱ δῆμοι καὶ αἱ κοινότητες ἐκλέγουσι τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ἐπίσης κατὰ τετραετίαν. Τὸ Σύνταγμα τῆς χώρας προστατεύει τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν, τὴν θρησκείαν, τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, τὴν ἀπονομὴν δικαιοσύνης καὶ μεριμᾷ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν πολιτῶν καὶ τὴν ἐν γένει χρηστὴν διοίκησιν τῆς Πολιτείας.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

Ὁ πρῶτος κυβερνήτης τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ, ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀναλήψεως τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ὑπ' αὐτοῦ, πολὺ μεγάλας δυσκολίας. Ὁργάνωσις τοῦ κράτους δὲν ὑπῆρχε, οἱ δρόμοι καὶ οἱ λιμένες ἦσαν πρωτόγονοι, βιομηχανία δὲν ὑπῆρχε, ἡ δὲ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ ἀλιεία ἐγίνοντο κατὰ πρωτόγονον τρόπον. Παρὰ ταῦτα ἐτέθησαν ὑπ' αὐτοῦ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ αἱ βάσεις τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Αἱ μετέπειτα κυβερνήσεις κατώρθωσαν, μετὰ μακρὰς καὶ ἐπιμόνους προσπάθειας, νὰ δημιουργήσωσι κράτος εὐνομούμενον καὶ μὲ ἱκανοποιητικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἐλληνικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, ὡς καὶ τῆς Κρήτης καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ (πόλεμοι 1912—1913, 1916—1922, 1940—1941) ἠὺξήθη ἡ ἔκτασις καὶ ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἐλευθέρου κράτους καὶ ἐδημιουργήθη ἡ ἀνάγκη περαιτέρω ἀναπτύξεως τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας μας. Οὕτω ἀπεξηράνθησαν καὶ ἐδόθησαν εἰς τὴν καλλιέργειαν πολλαὶ ἐλώδεις ἐκτάσεις, κατεσκευάσθησαν πολλοὶ νέοι δρόμοι, καὶ χάρις εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν ἀνεπτύχθη ἱκανῶς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς χώρας, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε σπουδαῖον οἰκονομικὸν παράγοντα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ὁ ἐλληνικὸς λαός, ἀπὸ τοῦ 1912 καὶ ἐξῆς, διεξήγαγε πολλοὺς πολέμους μὲ ἑκατοντάδας χιλιάδων νεκρῶν καὶ μεγάλας οἰκονομικὰς καταστροφάς. Παρὰ ταῦτα, χάρις εἰς τὴν ἐργατικότητα τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἱκανότητα τῶν κυβερνήσεων αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν παρασχεθεῖσαν οἰκονομικὴν βοήθειαν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, κατωρθώθη ὥστε ἡ Ἑλλὰς νὰ δημιουργήσῃ συνθήκας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, αἱ ὁποῖαι εἶναι εὐοίανοι διὰ τὸ μέλλον καὶ ἐπιτρέπουσιν ὅπως μετ' ἐμπιστοσύνης ἀτενίζωμεν πρὸς αὐτό. Ὑπολείπονται πολλὰ ἔργα ἀκόμη διὰ νὰ ἀξιοποιηθῶσιν οἱ παραγωγικοὶ πόροι τῆς χώρας ἔτι περισσότερο, ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ διατροφή τοῦ ὁσημέραι ἀυξανομένου πληθυσμοῦ καὶ ἡ εὐρεια ἐργασίας ὑπὸ ὄλων τῶν δυναμένων

νά εργάζωνται. Προϋποθέσεις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶναι : 1) Ἡ ἀνύψωσις τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐν τῷ συνόλῳ του. Ἡ ὑπαρξίς πολιτῶν ἀναλφαβήτων εἶναι ἐθνικὴ ζημία. Ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι πᾶς πολίτης ἀποτελεῖ συνιστώσαν τῆς ὀλικῆς συνισταμένης τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, γίνεται ἀφ' ἑαυτοῦ σαφές, ὅτι πᾶς ἀγράμματος πολίτης συνιστᾷ μειωμένην οἰκονομικὴν μονάδα τοῦ λαοῦ. 2) Ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐπιστημονικοῦ, τοῦ τεχνικοῦ καὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἐν γένει ἐπιπέδου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἐντατικῆς ἐργασίας εἰς ἅπαντα τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα τῆς χώρας. 3) Ἡ ἱδρῦσις καὶ ἀνάπτυξις τῆς βαρείας καὶ τῆς χημικῆς βιομηχανίας. 4) Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξις ὅλων τῶν κλάδων τῆς παραγωγῆς. 5) Ἡ ὀργάνωσις καὶ τελειοποιήσις τῶν συγκοινωνιῶν. 6) Ἡ χρηστὴ διοικήσις. Εἶναι φανερόν ὅτι οἱ πολῖται δὲν πρέπει νὰ ἐπαφίενται μόνον εἰς τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τῆς πολιτείας διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου.

Οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς οἰκονομίας.

1. Ἡ ἀλιεῖα. Διὰ ταύτης προσφέρεται εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τροφὴ λίαν ἀξιόλογος καὶ εὐθνή. Τὰ μέσα ὅμως καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀλιείας δὲν εἶναι ἐκ τῶν νεωτέρων. Ἐνεκα τούτου ἐπέρχονται βλάβαι εἰς τὸν ἐνάλιον πλοῦτον τῆς χώρας ἡμῶν, συνεπεῖχ τῶν ὁποίων ὑπάρχει φόβος νὰ μειωθῇ οὗτος εἰς τὸ μέλλον σημαντικῶς. Γίνονται ὅμως διαρκεῖς προσπάθειαι βελτιώσεως τῶν μέσων ἀλιείας καὶ συγχρονισμοῦ τῶν μεθόδων αὐτῆς. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ ἀλιεῖα δὲν περιορίζεται εἰς τὰ παρὰ τὴν χώραν μας ὕδατα, ἀλλὰ διεξάγεται καὶ εἰς τοὺς ὠκεανούς διὰ πλοίων ἐφωδιασμένων διὰ ψυγείων, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἰχθυεὺς διατηροῦνται εἰς θερμοκρασίαν 20—30° ὑπὸ τὸ μηδέν. Οὗτοι εἶναι πολὺ εὐθηνότεροι τῶν νωπῶν ἰχθύων.

2. Ἡ δασοκομία. Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶναι χώρα πλουσία εἰς δάση, ἔνεκα τῶν κατὰ καιροὺς καταστροφῶν τούτων. Ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς χώρας 14% περίπου καλύπτονται ὑπὸ δασῶν, ἧτοι περὶ τὰ 19 ἑκατομμύρια στρεμμάτων. Καταβάλλεται ὅμως συστηματικὴ προσπάθεια ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας πρὸς ἀναδάσωσιν πολλῶν ἀποψιλωθεισῶν ἐκτάσεων. Τὰ δασικὰ προϊόντα δὲν ἐπαρκοῦσι διὰ τὰς ἀνάγκας

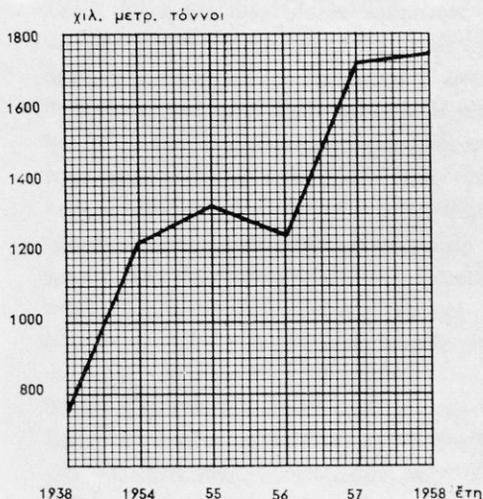
τῆς χώρας μας καὶ εἰσάγονται τοιαῦτα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μεταξὺ τῶν εἰσαγομένων δασικῶν εἰδῶν εἶναι ὁ πολλτὸς ἐκ ξύλου διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι λειτουργοῦσαν βιομηχανίαν τοῦ χάρτου.

3. **Ἡ κτηνοτροφία.** Αὕτη δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη, δι' ὠρισμένα ἰδίως ζῶα, τὰ ὁποῖα εἰσάγονται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἴτε ζῶντα εἴτε ὡς σφάγια. Ἡ κτηνοτροφία ἀνεπτύχθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὥστε αἱ εἰσαγωγαὶ πουλερικῶν καὶ ὠῶν νὰ εἶναι ἐλάχισται. Ἡ παραγωγή μέλιτος εἶναι ἐπαρκῆς διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου.

4. **Ἡ γεωργία.** Πρὸ πενήτηντα περίπου ἐτῶν ἡ γεωργία ἐν Ἑλλάδι ἤσκειτο διὰ πρωτογόνων σχεδὸν μέσων. Ὑπῆρχον ἀκόμη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας πολὺ μεγάλα κτήματα (τσιφλίκια) εἰς χεῖρας ὀλίγων ἀνθρώπων. Ἐκτοτε κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ κράτους ἔντονος προσπάθεια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας καὶ ἰδίως ἀπὸ τῆς εἰρηνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1909, μετὰ τὴν ὁποῖαν τὰ μεγάλα κτήματα ἀπληροτριώθησαν καὶ ἐδόθησαν εἰς τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες προηγουμένως εἰργάζοντο εἰς αὐτὰ ἐπὶ πολὺ μικρᾷ ἀμοιβῇ. Μετὰ τὸ εὐτυχὲς πέρασ τῶν πολέμων 1912—13, ἰδρῦθη τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας,

τὸ ὁποῖον διὰ τῶν ἀόκνων αὐτοῦ προσπαθειῶν κατῴρθωσεν νὰ ἀνταποκριθῇ πλήρως εἰς τὰς προσδοκίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας μας εἶχε καταστήσει τὸ πρόβλημα τῆς προμηθείας τοῦ ἄρτου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ δξύτατον. Ὁ παραγόμενος ἐν Ἑλλάδι σῖτος ὄχι μόνον δὲν ἐπῆρκει διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ ἦτο καὶ πολὺ ἀκριβώτερος τοῦ σίτου, ὅστις ἠδύνατο νὰ ἀγορασθῇ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν (Ἀργεντινὴν, Ῥωσίαν, Ἀμερικὴν

Ἡ παραγωγή σίτου τῆς Ἑλλάδος.

(Η. Π.), Καναδάν, 'Ρουμανίαν). Τοῦτο ὀφείλετο εἰς δύο λόγους : Πρῶτον, εἰς τὸ ὅτι ἡ στρεμματικὴ ἀπόδοσις τῶν ἑλληνικῶν ἀγρῶν ἦτο πολὺ μικροτέρα τῆς τῶν ἀγρῶν τῶν μεγάλων σιτοπαραγωγῶν χωρῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, καὶ 2) διότι τὰ ἔξοδα καλλιέργειας ἐν Ἑλλάδι ἦσαν περισσότερα, ἐπειδὴ δὲν ἐφηρμόζετο ἡ μηχανικὴ καλλιέργεια. Πρὸς προστασίαν τῶν γεωργῶν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐξήσιν τῶν γεωργικῶν καλλιιεργειῶν καὶ ἰδίως τοῦ σίτου, αἱ κατὰ καιροὺς κυβερνήσεις ἔλαβον διάφορα νομοθετικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἀπεδείχθησαν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου λίαν λυσιτελεῖ. Ἐν πρώτοις τὸ κράτος προέβαινε καὶ προβαίνει κατ' ἔτος εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ εἰς ἕκαστον γεωργὸν πλεονάζοντος σίτου, καθορίζον καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἀγορᾶς. Αὕτη εἶναι συνήθως ἀνωτέρα τῆς τιμῆς τοῦ σίτου τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἶναι ὅμως βασικὴ ἐθνικὴ ἀνάγκη ὅπως προστατεύωνται οἱ γεωργοί, διότι οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν σπονδυλικὴν στήλην τοῦ ἔθνους μας. Ὅταν οἱ γεωργοὶ εὐημερῶσι, εὐημερεῖ καὶ ὁλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς λαός. Χάρις εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, οἱ γεωργοὶ μετὰ ζήλου ἐπέδωθησαν εἰς τὴν σιτοκαλλιέργειαν. Τὰ ἄλλα μέτρα πρὸς αὐξήσιν τῶν καλλιιεργειῶν, ἰδίως δὲ τῆς σιτοκαλλιιεργείας, εἶναι : 1) ἀποξήρανσις ἐλωδῶν ἐκτάσεων· 2) ἄρδευσις πεδιάδων· 3) χρησιμοποιοῦσις ἐκλεκτῶν σπόρων· 4) εἰσαγωγὴ τῆς μηχανικῆς καλλιιεργείας εἰς τὴν ἄροσιν, καὶ μηχανῶν διὰ τὸν θερισμὸν καὶ ἀλωνισμόν· 5) καταπολέμησις τῶν ἀσθενειῶν τῶν φυτῶν· 6) χορήγησις πιστώσεων εἰς τοὺς γεωργοὺς διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ποιότητος τῶν παραγομένων εἰδῶν καὶ αὐξήσις τῆς παραγωγῆς· 7) ἴδρυσις γεωργικῶν σχολῶν παντὸς τύπου· 8) ὀργάνωσις τῶν γεωργῶν εἰς συνεταιρισμούς· 9) ἡ ἴδρυσις τοῦ Ἀυτονομοῦ Σταφιδικοῦ Ὁργανισμοῦ· 10) ἡ ἴδρυσις τοῦ Ὁργανισμοῦ Βάμβακος· 11) ἡ ἴδρυσις τοῦ Ὁργανισμοῦ Καπνοῦ· 12) ἡ ἴδρυσις τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης κλπ. Ἀπαντα τὰ μέτρα ταῦτα ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα ὅτι αἱ καλλιιεργεῖαι γενικῶς ἐβελτιώθησαν καὶ ἡ ἀπόδοσις αὐτῶν ἐγένετο μεγαλυτέρα. Διὰ τὸν σῖτον εἰδικώτερον, ἡ παραγωγὴ αὐτοῦ ἦτο τοιαύτη κατὰ τὸ 1958 - 1961, ὥστε νὰ ὑπάρχη διαθέσιμος ποσότης αὐτοῦ πρὸς ἐξαγωγήν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐν ᾧ ἄλλοτε ἅπασα ἡ καταναλισκομένη ἐτησίως ποσότης ὀρυζῆς εἰσήγετο ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἤδη μόνον 8 % περίπου ταύτης εἰσάγεται ἔξωθεν. Ἡ καλλιιεργεῖα τοῦ βάμβακος ἀπέδωκεν ἄριστα ἀποτελέσματα. Ἡ παραγομένη ἐτησίως ποσότης τούτου ὄχι μόνον καλύπτει τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἀλλὰ διατίθεται καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ κατανομή τῆς συνολικῆς ἐπιφανείας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἀνέρχεται εἰς 132.562 χιλιάδας στρεμμάτων, ἔχει ὡς ἑξῆς (ἀπογρ. 1950):

Καλλιεργούμενον ἔδαφος—πεδινὰ βοσκαί	36.055 χιλιάδ. στρεμ.
Ὀρεινὰ βοσκαί.	50.778 » »
Ὀρεινὰ δάση.	19.581 » »
Ἐπιφάνεια οἰκοδομῶν, ὀδῶν καὶ ἐσωτερικῶν ὑδάτων.	2.610 » »
Μὴ χρησιμοποιουμένη	23.538 » »

Ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακο, ἡ καλλιεργουμένη ἐπιφάνεια, ὁμοῦ μὲ τὰς πεδινὰς βοσκάς καὶ τὰ δάση, ἀποτελεῖ τὰ 27% περίπου τῆς ἐπιφανείας τῆς χώρας μας. Ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς 4.770.783 (μέλη οἰκογενειῶν καὶ συγκατοικοῦντες), αἱ δὲ ἀγροτικαὶ οἰκογένειαι εἰς 1.006.937. Ἐὰν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ 36.055 χιλ. στρεμμ. ἀφαιρέσωμεν τὰς πεδινὰς βοσκάς καὶ τὰ πεδινὰ δάση, τὸ καλλιεργούμενον ἔδαφος ὑπολογίζεται εἰς 25 ἑκατομμ. στρεμμάτων, ἤτοι εἰς ἐκάστην ἀγροτικὴν οἰκογένειαν ἀντιστοιχεῖ γεωργικὸς κλῆρος ἴσος πρὸς 25 στρέμματα περίπου (1950).

5. **Ἡ μεταλλευτικὴ ἢ μεταλλεία.** Τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἑλλάδος ἔχει ποικίλα ὄρυκτά. Μεταξὺ τούτων ἀναφέρομεν τὰ ὄρυκτά τοῦ σιδήρου (σιδηροπυρίτης κλπ.), τοῦ μολύβδου (γαληνίτης), τοῦ νικελίου, τοῦ μαγνησίου (λευκόλιθος), τοῦ ἀργιλίου (βωξίτης), τὴν σμύριδα τῆς Νάξου κλπ. Τὸ πλεῖστον τῶν ἐκ τῶν ὄρυχειῶν λαμβανόμενων μεταλλευμάτων δὲν χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς βιομηχανίας, ἀλλὰ ἐξάγεται ὡς πρώτη ὕλη εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἔνθα ὑφίσταται κατεργασίαν εἰς τὰ ἐργοστάσια διὰ τὴν παρασκευὴν βιομηχανικῶν εἰδῶν. Μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον ἀπὸ ἐπόψεως ὑπαρχούσης ποσότητος ὄρυκτῶν παρουσιάζουσι τὰ ὄρυκτά τοῦ σιδήρου, τοῦ νικελίου, τοῦ μαγνησίου, τοῦ ἀργιλίου, χρωμίου, θειοῦχα μικτὰ μεταλλεύματα, ἡ σμύρις τῆς Νάξου, τὰ μάρμαρα καὶ ὁ λιγνίτης. Τινὰ ἐκ τῶν ὄρυκτῶν τούτων εἶναι ἀπὸ ἐπόψεως ποιότητος ἐξαιρετικά, ὅπως εἶναι, π.χ., ἡ Νάξια σμύρις καὶ τὰ λευκὰ μάρμαρα. Ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀφθονον λιγνίτην. Οὗτος, διὰ καταλλήλου ἐπεξεργασίας, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναπληρώσῃ

κατά μέγα μέρος τὸν ἠλλείποντα γαιάνθρακα. Τὸ μεγαλύτερον ποσὸν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται ἐν Ἑλλάδι, παράγεται ἐκ τῶν ἐργοστασίων Πτολεμαίδος καὶ Ἀλιβερίου, ἅτινα χρησιμοποιοῦσι πρὸς παραγωγὴν ταύτης ἑλληνικὸν λιγνίτην.

Αἱ σπουδαιότεραι ἀνθρακοφόροι καὶ μεταλλοφόροι περιοχαὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι : Λιγνίτου : Ἀλιβέριον, Πτολεμαῖς, Μεγαλόπολις, Ὠρωπός, Σέρραι, Κύμη. Σιδήρου : Σέριφος, Κύθνος, Λάρυμνα. Μολύβδου : Λαύριον, Σίφνος. Χαλκοῦ : Ὀρθρυς. Νικελίου : Λάρυμνα. Μαγνησίου : Εὐβοία, Χαλκιδική. Χρωμίου : Χαλκιδική, Θεσσαλία. Ἀργιλίου : Παρασσός, Οἶτη, Εὐβοία.

6. **Ἡ ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια.** Ἡ ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια χρησιμοποιεῖται πρὸς φωτισμὸν, θέρμανσιν, κίνησιν τῶν ἐργοστασίων καὶ παντὸς εἶδους ἐργοταξίων, κίνησιν ὀχημάτων καὶ ἐξαγωγὴν τῶν περισσοτέρων μετάλλων ἐκ τῶν ὀρυκτῶν αὐτῶν. Εὐθηνὸν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ἐξυπηρετεῖ ὅλους τοὺς ἀνωτέρω κλάδους οἰκονομίας. Διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ ἀπόκτησις εὐθηνοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος εἶναι βασικῆς σημασίας καὶ ἀπολύτου ἀνάγκης. Διὰ τοῦτου θὰ καταστῇ δυνατόν νὰ γίνῃ ἐκβιομηχάνησις τῆς χώρας. Τοῦτο σημαίνει ὅτι θὰ ἐξασφαλισθῇ ὁ ἄρτος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Διότι, ναὶ μὲν, χάρις εἰς τὰ ληφθέντα μέτρα πρὸς αὐξήσιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, καταρθώθη νὰ ἔχωμεν ἐπάρκειαν τοῦ ἐτησίου ἀναγκαιοῦντος σίτου, ἀλλὰ τὰ ἐξωθεν εἰσαγόμενα βιομηχανικὰ εἶδη εἶναι κυρίως ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐπιφέρουσι τὸ μέγα ἔλλειμμα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας.

Πρὸς συντονισμὸν τῶν ἐνεργειῶν διὰ τὸν ἐξηλεκτρισμὸν τῆς Ἑλλάδος ἰδρύθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὄργανισμὸς κρατικὸς ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Δημοσία Ἐπιχειρήσις Ἡλεκτρισμοῦ (ΔΕΗ). Ὁ ὄργανισμὸς οὗτος ἐργάζεται ἐντατικῶς, ἵνα ἡ χώρα ἀποκτήσῃ εὐθηνὸν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα. Τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ὡς πρώτης ὕλης τοῦ λιγνίτου καὶ διὰ τῆς πτώσεως τῶν ὑδάτων, ἀφοῦ κατασκευασθῶσιν εἰς ποταμοὺς ὕδατοφράκται. Ποταμοί, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι ἐξυπηρετικὴ ἢ κατασκευὴ ὕδατοφρακτῶν, εἶναι πολλοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρομεν τὸν Ἀχελῷον, τὸν Ἀλιάκιμονα, τὸν Νέστον, τὸν Λοῦρον, τὸν Λάδωνα, τὸν Ταυρωπὸν (παραπόταμος Ἀχελῷου, καλούμενος Κάμπυλος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα) κλπ. Κατὰ τὸ 1958 παρήχθησαν 1767 ἑκατομμ. ὠριαίων κιλοβάτ (KWH) ἠλεκτρικῆς ἐνεργ-

γείας. Έκ τούτων, 950 εκατομμ. KWH παράγαγεν ἡ ΔΕΗ καὶ 722 KWH ἢ ΗΕΑΠ (Ἡλεκτρικὴ Ἑταιρεία Ἀθηνῶν — Πειραιῶς).

Ὑπὸ τῆς Δημοσίας Ἐπιχειρήσεως Ἡλεκτρισμοῦ ἐξετελέσθησαν τὰ ἑξῆς ἔργα διὰ τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας.

1. Ἀτμοηλεκτρικὸν Ἀλιβερίου	ἰσχύος	80.000 KW
2. Ὑδροηλεκτρικὸν Λάδωνος	»	70.000 KW
3. Ὑδροηλεκτρικὸν ἸΑγρα	»	50.000 KW
4. Ὑδροηλεκτρικὸν Λούρου	»	9.000 KW
5. Ὑδροηλεκτρικὸν Ταυρωποῦ	»	80.000 KW
6. Ἀτμοηλεκτρικὸν Πτολεμαΐδος	»	195.000 KW

Ἔργα σχεδιασθέντα πρὸς ἐκτέλεσιν μέχρι τοῦ 1970.

1. Ὑδροηλεκτρικὸν Ἐδεσσαίου	ἰσχύος	28.500 KW
2. Ἀτμοηλεκτρικὸν Μεγαλοπόλεως	»	250.000 KW
3. Ὑδροηλεκτρικὸν Ἀχελῷου	»	1.000.000 KW

Ἔργα ἀπωτέρου μέλλοντος.

1. Ὑδροηλεκτρικὸν Ἀλιάκμονος	ἰσχύος	300.000 KW
2. Ὑδροηλεκτρικὸν Νέστου	»	140.000 KW

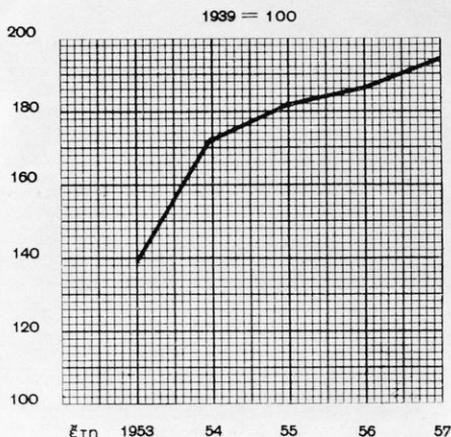
Κατὰ τὸ 1960 ἐγένετο ἡ σύνδεσις τοῦ ἑλληνικοῦ ἠλεκτρικοῦ δικτύου μετὰ τὸ γιουγκοσλαβικόν, ἵνα ταῦτα ἐνισχύωνται ἀμοιβαίως. Κατὰ τὸ ἔτος 1960 ἡ χώρα ἡμῶν δὲν εἶχε τὴν ἐπιθυμητὴν ποσότητα ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, ἰδίως διὰ τὸν φωτισμόν. Ὑπολογίζεται ὅμως ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1970 ὁλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος θὰ ἔχη ἠλεκτρικὸν φῶς.

7. Ἡ βιομηχανία. Ἡ Ἑλλὰς στερεῖται βαρείας βιομηχανίας καὶ εἶναι ἠναγκασμένη νὰ εἰσάγῃ τὰ ἐκ σιδήρου ἀντικείμενα (παντὸς εἴδους μηχαναί, ἐργαλεῖα κλπ.) ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Διὰ τὴν ὑπαρξίν βαρείας βιομηχανίας ἀπαραίτητοι πρῶται ὕλαι εἶναι ὁ γαιάνθραξ καὶ τὰ σιδηρομεταλλεύματα. Ὁ ἑλληνικὸς λιγνίτης, ὕφιστάμενος κατάλ-

ληλον επεξεργασίαν, δύναται νά χρησιμοποιηθῆ διὰ τὴν ἐκκαμίνευσιν τοῦ σιδήρου, ἀντὶ τοῦ καλλῆς ποιότητος γαιάνθρακος, καὶ εἰς τὴν χημικὴν βιομηχανίαν. Οἱ κυριώτεροι κλάδοι τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας εἶναι : ἀλεύρων, μαργαρίνης, ζύθου, οἴνοπνεύματος, σιγαρέττων, νημάτων, ὑφασμάτων, μολύβδου, οἰκοδομικῶν ὕλικῶν, χάρτου, φωσφορικῶν λιπασμάτων, φαρμακευτικῶν προϊόντων, σάπωνος. Μέγα καὶ ζωτικὸν πρόβλημα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας (ἰδίως σιδήρου καὶ χημικῶν προϊόντων). Εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας μας δεόν νά συγκαταλεχθῆ ἡ γενομένη ἔρευνα πρὸς ἀνεύρεσιν πηγῶν πετρελαίου καὶ ὀρυκτῶν τοῦ οὐρανίου, ἅτινα εἶναι τὰ πολυτιμότερα τῶν ὀρυκτῶν. Βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουσιν οἱ ἐξῆς κλάδοι τῆς βιομηχανίας : Τροφίμων, ποτῶν, οἴνοπνεύματος, καπνοῦ, κλωστοῦφαντουργικαί.

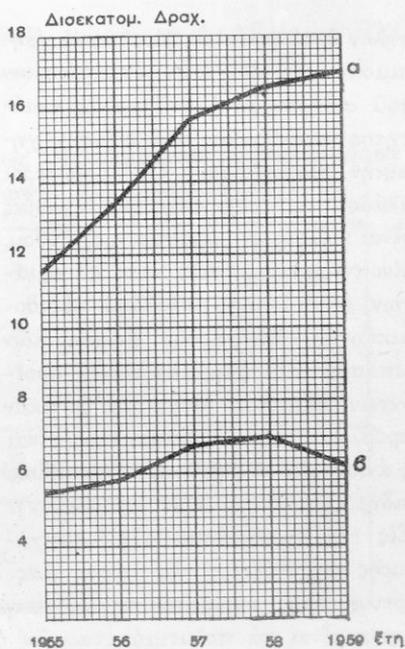
Ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ οἰκοτεχνία ἀναπτύσσονται ἐπίσης ἱκανοποιητικῶς, παρέχουσαι οὕτω ἐπαγγελματικὴν ἀπασχόλησιν εἰς πολλὰς ἐργατικὰς χεῖρας.

8. Αἱ μεταφοραὶ καὶ ἐπικοινωνίαι. Ὁ ὀριζόντιος καὶ κάθετος διαμελισμὸς τῆς χώρας μας δὲν εὐνοεῖ τὰς χερσαίας συγκοινωνίας. Ἡ διάταξις τῶν ὁρέων τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου εἶναι τοιαύτη, ὥστε αἱ ὀδικοὶ συγκοινωνίαι νά εἶναι δυνατὰ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον. Αἱ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς ὀδικοὶ συγκοινωνίαι εἶναι σχεδὸν ἀδύνατοι. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἐξουδετεροῦται διὰ τῶν θαλασσίων καὶ τῶν ἑναερίων συγκοινωνιῶν. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον τῆς χώρας δὲν εἶναι μέγα. Ἐξυπηρετεῖ ὅμως καλῶς τὰς μεγάλας μεταφορὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας. Αἱ Ἀθῆναι συνδέονται σιδηροδρομικῶς πρὸς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην διὰ τῆς γραμμῆς Ἀθηνῶν — Θεσσαλονίκης — Γευγελῆς — Νύσσης —

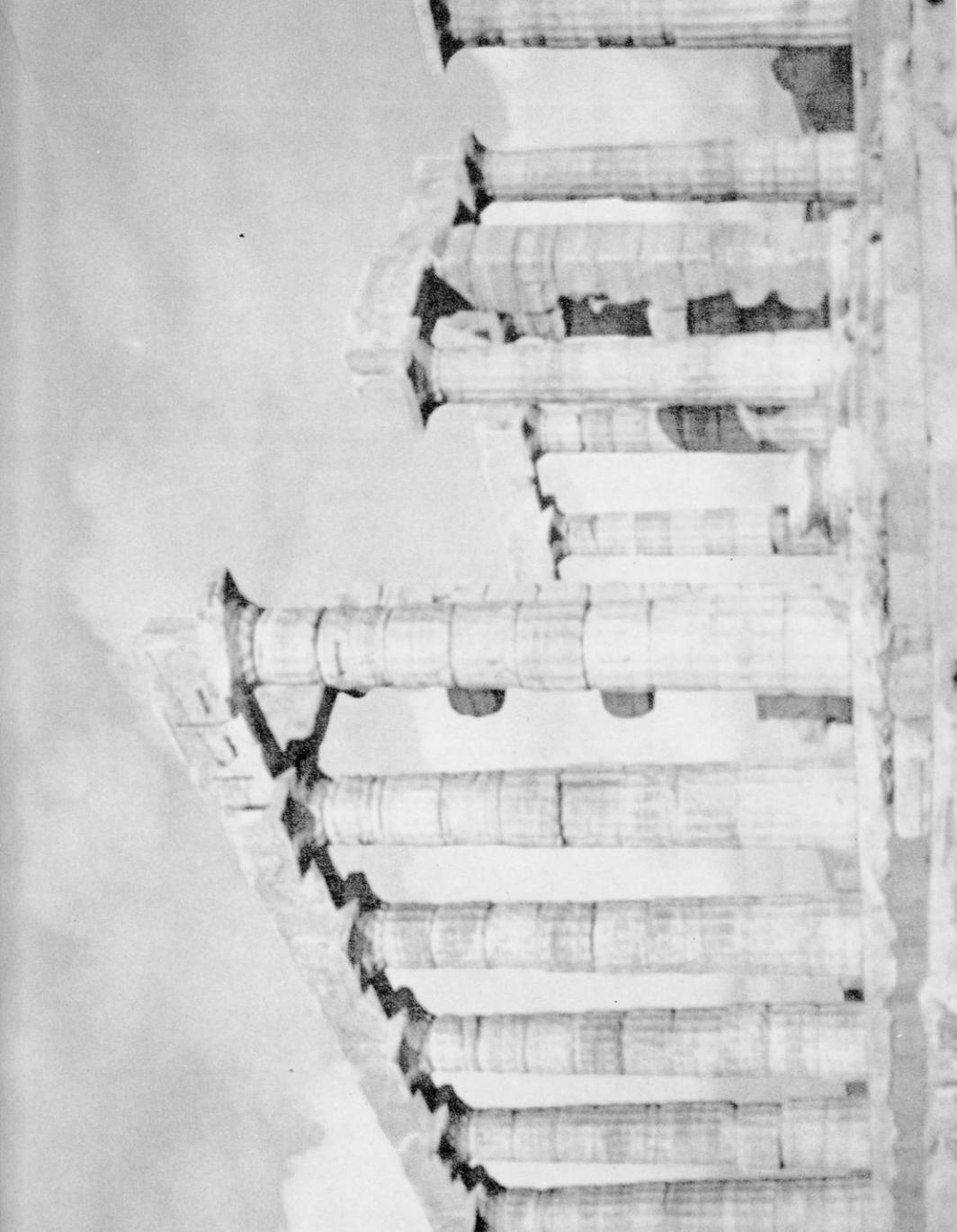
Δείκτης βιομηχανικῆς παραγωγῆς τῆς Ἑλλάδος.

Βελιγραδίου. Διὰ τῆς Θεσσαλονίκης συνδέονται σιδηροδρομικῶς, μέσω Ἀνατολικῆς Μακεδονίας—Θράκης, πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι τοῦ ἐσωτερικοῦ γίνονται διὰ μικρῶν πλοίων παντὸς εἴδους. Διὰ δὲ τῶν πορθμείων ἐβελτιώθησαν ἀρκετὰ πολλὰ ἐσωτερικαὶ συγκοινωνίαι, ὡς καὶ αἱ μετὰ τῆς Ἰταλίας (Ὠρωπὸς—Ἐρέτρια, Ῥιον—Ἀντίρριον, Κέρκυρα—Ἡγουμενίτσα, Πάτραι—Βρινησίον, Κέρκυρα—Βρινησίον). Σημαντικώτεραι ἔναντι τῶν τῆς ξηρᾶς, εἶναι αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι τῆς χώρας ἡμῶν πρὸς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ ἐμπορικὴ μας ναυτιλία εἶναι ἰσχυροτάτη. Αὕτη διαθέτει πλοῖα ἐπιβατικὰ, μεταφορᾶς πετρελαίου καὶ παντὸς εἴδους ἐμπορευμάτων. Ἡ χωρητικότης τῶν πλοίων τῆς ἑλληνικῆς ναυτιλίας, ἅτινα διατελοῦσιν ὑπὸ ἑλληνικὴν σημαίαν, ἀνέρχεται εἰς 5.106.000 τόννους (1961). Ἐκτὸς τούτων, ἑλληνικὰ πλοῖα χωρητικότητος 11 ἑκατομμ. τόννων εὐρίσκονται ὑπὸ ξένην σημαίαν. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι κέντρον διεθνῶν ἀεροπορικῶν γραμμῶν ἐξ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς πρὸς Ἀφρικὴν — Ἀσίαν — Αὐστραλίαν καὶ τανάπαλιν. Αἱ ἀεροπορικαὶ συγκοινωνίαι τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐξυπηρετοῦνται δι' ἀεροσκαφῶν ἑλληνικῆς ἐταιρείας, τῆς Ὀλυμπιακῆς, ἣ ὁποία ὅμως ἐξυπηρετεῖ καὶ τὴν ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν τῆς χώρας μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τὸ ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος. α = εἰσ-αγωγικόν. β = ἐξαγωγικόν.

9. Τὸ ἐμπόριον. Ἡ προμήθεια τῶν οικονομικῶν ἀγαθῶν, ὅσα δὲν παράγονται ἐντὸς τῆς χώρας μας, γίνεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐκ τούτου εἰσάγονται τὰ ἐλλείποντα εἶδη καὶ εἰς τοῦτο ἐξάγονται τὰ πλεονάζοντα. Αἱ σπουδαιότεραι χῶραι μεθ' ὧν συναλλάσσεται ἡ

Σούνιον : Ναός τοῦ Ποσειδῶνος

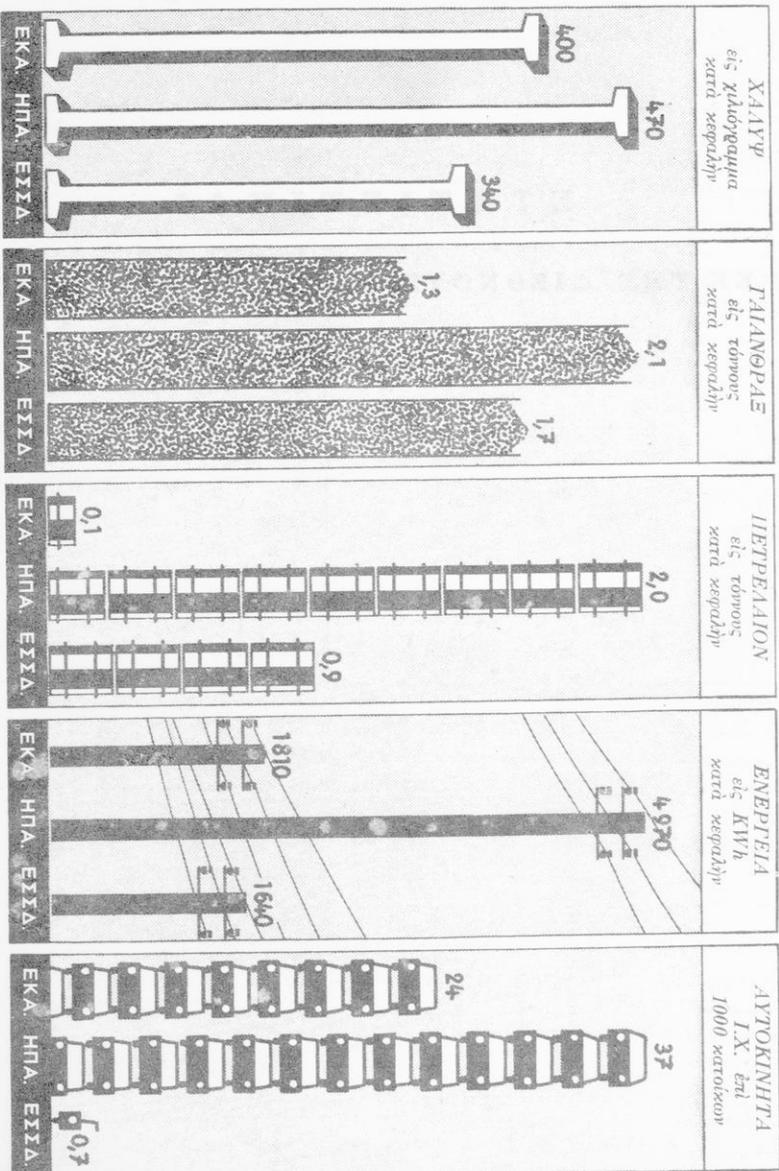
Ἑλλάς ἐκτίθενται εἰς τὸν οἰκεῖον πίνακα. (Ἄξια εἰς ἑκατοστὰ ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν).

10. **Οἱ ἀδηλοὶ πόροι.** Τὸ κράτος καταβάλλει μεγάλας προσπάθειας πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ποικίλων καταναλωτικῶν ἀγαθῶν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ χώρα ἡμῶν στερεῖται, ὡς ἐμνημονεύθη ἤδη, βαρείας βιομηχανίας καὶ μεγάλης χημικῆς βιομηχανίας καὶ ἀναγκάζεται νὰ εἰσάγῃ τὰ συναφῆ βιομηχανικὰ προϊόντα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι νὰ παρουσιάσῃ ἔλλειμμα τὸ ἰσοζύγιον πληρωμῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Μέγα μέρος τοῦ ἐλλείμματος αὐτοῦ καλύπτεται ἐκ τῶν καλουμένων ἀδήλων πόρων. Οἱ πόροι οὔτοι εἶναι κυρίως τὰ ἐμβάσματα, ἅτινα προέρχονται ἐκ τῶν ἐργαζομένων εἰς τὴν ποντοπόρον ἐμπορικὴν ναυτιλίαν, τὰ ἐμβάσματα τῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν μεταναστευσάντων Ἑλλήνων καὶ τὸ ταξιδιωτικὸν συνάλλαγμα.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Συγκριτικός πίναξ παραγωγής μετεξο Ευρωπαϊκής Κοινής Αγροδς, Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και Ρωσίας. (1964).

ΕΚΑ = Ευρωπαϊκή Κοινή Αγροδ (ή Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότης). ΗΠΑ = Ηνωμένοι Πολιτεία.
 τής Αμερικής. ΕΣΣΔ = Ένωσις Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών.

Προϊόντα άλιείας.

Είς χιλιάδας μετρικῶν τόνων.

Έτος	Έλ- λάς	Ήνωμ. Βασίλ.	Άφρικ. Ένωσις	Γαλ- λία	Γερ- μανία	Ήν. Πολ. Άμερικῆς	Ίαπω- νία	Κανα- δάς	Νορ- βηγία
1938	25	1198,1	63,9	530,3	776,5	2253,1	3562,0	518,5	1152,5
1957	52	1015,2	340,6	514,2	791,0	2755,4	5400,6	957,2	1755,2
1958	60	999,4	413,5	525,7	743,9	2704,9	5505,8	1000,9	1415,4
1959	65	989,4	466,2	511,9	765,8	2890,9	5875,6	1050,9	1607,9

Ή άλιεία τῆς φαλαίνης.

Κεφαλαί είς χιλιάδας.

Άλιεία Φαλαίνης	1937/38	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59
Παγκόσμιος	54	58	59	65	63
Περιοχή Άνταρκτικῆς	31	39	36	33	39

Παραγωγή έλαιού εκ φαλαίνης και φυσητήρος.

Είς χιλιάδας μετρικῶν τόνων.

Έτος	1937/38	1955/56	1956/57	1957/58	1958/59
Παγκόσμιος	619	495	498	518	494

Παραγωγή Ξυλείας.

Είς εκατομμύρια κυβικῶν μέτρων.

Χ ὥ ρ α ι	1938	1957	1958	1959
Παγκόσμιος	1210	1668	1662	1718
Ήνωμένοι Πολ. Άμερικῆς	200	300	291	319
Καναδάς	60	90	81	86
Βραζιλία	—	101	102	—
Ίαπωνία	—	65	63	65
Φινλανδία	40	40	41	42
Γερμανία (Δυτ.)	53	24	24	25

Ζῶα κτηνοτροφίας ὅλης τῆς γῆς.
Εἰς χιλιάδας κεφαλῶν.

Ἔ τ ο ς	1956/57	1957/58	1958/59
Βόες	866800	862700	887800
Χοῖροι	409300	455300	485500
Πρόβατα	917000	944000	966000
Ἴπποι	72200	70800	70200
Ἡμίονοι	15300	15300	15800
ὄνοι (ἐκτὸς Ρωσσίας)	39600	39100	39500

Ἡ παραγωγή γάλακτος.
Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων. (Παγκόσμιος, ἐκτὸς Ρωσσίας).

1938	1957	1958	1959
221000	239000	242000	246000

Ἡ παραγωγή ἔριου.
Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκό- σμιος	Βόρ. Ἀμερική	Νότ. Ἀμερική	Ἀσία	Ἀφρική	Εὐρώπη	Ὀκεανία
1938/39	1720	225	275	162	148	322	588
1958/59	2426	141	340	230	179	252	967
1959/60	2541	151	338	241	182	263	1022

Ἡ παραγωγή σίτου.
Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκό- σμιος	Ἡνωμ. Βασίλ.	Αἰγυ- πτος	Ἀργε- ντινῆ	Αὐστρα- λία	Γαλλία	Γερ- μανία	Γιονγκο- σλαβία
1938	144800	1743	1184	10319	4229	9801	5578	2467
1955	206400	2641	1451	5250	5319	10365	3379	2436
1956	226000	2891	1547	7100	3661	5683	3487	1603
1957	221000	2726	1467	5810	2655	11082	3843	3103
1958	256400	2755	1412	6720	5855	9601	3693	2453
1959	249600	2830	1443	5837	5307	11544	5422	4134

Ἡ παραγωγή σίτου (συνέχεια)

Ἔτος	Ἑλ- λάς	Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	Ἰα- πωνία	Ἰν- δία	Ἰτα- λία	Καναδάς	Κίνα	Κύ- προς	Ρωσία
1938	756	25036	1288	7411	8184	9798	21743	59	40880
1955	1337	25440	1468	9043	9504	14130	22950	62	47300
							24800		
1956	1245	27332	1375	8760	8684	15596	23650	82	67400
1957	1720	25873	1330	9403	8478	10492	28950	80	58100
1958	1787	39782	1261	7865	9815	10117	—	81	76600
1959	1770	30704	1459	9929	8466	11254	—	81	69100

Ἡ παραγωγή τῶν λοιπῶν δημητριακῶν.

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

1) Ἀραβόσιτος	1938	1957	1958	1959
Παγκόσμιος	121200	179900	203900	219200
Αἴγυπτος	1616	1498	1758	1397
Ἀργεντινή	4864	4860	4932	4108
Βραζιλία	5394	7370	7680	7747
Γιουγκοσλαβία	4756	5660	3950	6670
Ἑλλάς	246	257	225	278
Ἡν. Πολιτ. Ἀμερικῆς	64741	86931	96546	110778
Ἰνδία	2210	3085	3435	3673
Ἰταλία	2940	3496	3070	3880
Κίνα	8504	—	—	—
Μεξικόν	1665	4500	5154	4499
Ρωσία	—	7000	16700	12000
2) Βρώμη	1938	1957	1958	1959
Παγκόσμιος (ἐκτὸς Ρωσίας)	51300	47700	50600	44900
Ἡνωμ. Βασίλειον	2024	2179	2172	2222
Γαλλία	5457	2579	2637	2815
Γερμανία Δυτ.	6366	2228	2149	2020
Ἑλλάς	113	191	175	151
Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	15812	18883	20547	15589
Καναδάς	5727	5870	6183	6445

Ἡ παραγωγή τῶν λοιπῶν δημητριακῶν (συνέχεια)

3) Κριθή	1938	1957	1958	1959
Παγκόσμιος (ἐκτὸς Ρωσσίας)	43500	69100	72000	74100
Γερμανία Δυτ.	4248	2504	2414	2834
Δανία	1359	2560	2485	2338
Ἑλλάς	199	241	267	225
Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	5587	9518	10346	9148
Ἰαπωνία	1398	2160	2076	2308
Ἰσπανία	738	1881	1778	2092
Καναδάς	2226	4703	5329	4911
Τουρκία	2387	3650	3600	3300
4) Σίκαλις	1938	1957	1958	1959
Παγκόσμιος (ἐκτὸς Ρωσσίας)	27200	20950	20950	21850
Ἀργεντινῆ	371	630	817	1060
Τσεχοσλοβακία	1906	948	937	967
Γερμανία Δυτ.	8606	3816	3728	3867
Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	1422	692	818	546
Ἰσπανία	347	496	515	533
Ἑλλάς	67	45	41	29
5) Σόγια	1938	1957	1958	1959
Παγκόσμιος	12260	24800	27800	27800
Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	1685	13165	15577	14639
Κίνα	9944	10000	10400	11500

Ἡ παραγωγή ὀρύζης.

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Χ ὤ ρ α ι	1934 - 1938	1957	1958	1959
Παγκόσμιος (ἐκτὸς Ρωσσίας)	152400	211800	252100	265800
Βιρμανία	6971	5231	6590	6843
Βραζιλία	1365	3829	4016	4082
Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	956	1947	2013	2410
Ἰαπωνία	11501	14328	14991	15626
Ἰνδία	32308	37926	46261	44713
Ἰνδονησία	—	11403	11968	12402
Κίνα	50065	86800	113700	—
Πακιστάν	11169	12895	12028	14419
Ταϊλάνδη	4357	5665	7050	7275
Αἴγυπτος	609	1709	1082	1535

Ἡ παραγωγή γεωμήλων.
Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος	Ἀφρική	Ἀμερική	Ἀσία	Εὐρώπη	Ὠκεανία
1957	193700	1022	17809	7131	166983	755
1958	185300	680	19181	7749	156944	746
1959	183700	—	17112	5100	160950	538

Ἡ παραγωγή καπνοῦ.
Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος, ἐκτὸς Ῥωσσίας	Βραζιλία	Κίνα	Ἑλλάς	Ἰνδία	Πακιστάν	Τουρκία	Ἡνωμ. Πολιτ. Ἀμερικής.
1938	2710	91	664	61	343	151	51	628
1957	3390	140	390	102	299	87	123	756
1958	3285	140	380	84	241	91	115	788
1959	3420	144	422	76	267	100	121	815

Ἡ παραγωγή σακχάρου.
Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος	Ῥωσσία	Ἡν. Πολ. Ἀμερ.	Κούβα	Βραζιλία
1938	27520	2740	2156	2778	1140
1957	43871	2840	1837	5672	2714
1958	47086	3710	2034	5779	3004
1959	49223	4730	2025	5964	3108

Ἡ παραγωγή κακάου.
Εἰς χιλιάδας ἑκατολίτρων.

Ἔτος	Παγκόσμιος	Βραζιλία	Καμερόν	Γκάνα	Νιγηρία
1938	740	128	31	267	99
1957	767	181,8	65	209	89
1958	920	190,8	60	259	142
1959	1002	117	62	321	154

Ἡ παραγωγή καφέ.

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

*Ετος	Παγκόσμιος	Βραζιλία	Κολομβία	Ἰνδουσία
1938	2370	1404	265	115
1957	3180	1409	468	60
1958	3500	1695	462	66
1959	4120	2127	480	84

Ἡ παραγωγή τείου.

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

*Ετος	1934-1938 (ἐτήσ. μ. ὄρος)	1957	1958	1959
Παγκόσμιος	436,3	697	733	742

Ἡ παραγωγή ἐλαίου.

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

*Ετος	Παγκόσμιος	Ἑλλάς	Γαλλία	Βόρ. Ἀφρική	Πορτογαλία	Ἰσπανία	Τουρκία
1938	750	103	175	48	33	320	34
1957	1230	188	352	76	101	340	43
1958	1170	104	261	183	62	345	90
1959	1250	185	284	95	91	405	76

Ἡ παραγωγή οἴνου.

Εἰς χιλιάδας ἑκατολίτρων.

*Ετος	Παγκόσμιος	Ἑλλάς	Ἰταλία	Γαλλία	Ἰσπανία	Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	Γιουγκοσλαβία
1938	201000	3744	41780	60332	—	8681	4415
1957	178000	4016	42838	33334	17365	8710	4210
1958	234000	3211	67994	47734	19834	10690	5780
1959	239000	3126	66374	60270	17277	10450	4600

Ἡ παραγωγή φυσικοῦ ἑλαστικοῦ κόμμεος (καουτσούκ).

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος	Ἰνδουησία	Μαλαισία	Ταϊλάνδη	Βιετνάμ	Κεϋλάνη
1938	925	322,3	365,3	42,3	50,8	50,8
1957	1935	965	648	135	70	100
1958	1990	678	673	140	72	102
1959	2100	733	709	173	75	93

Ἡ παραγωγή τεχνητοῦ ἑλαστικοῦ κόμμεος (καουτσούκ).

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Γερμανία Δυτ.	Ἡν. Πολ. Ἀμερικ.	Παγκόσμιος, ἐκτὸς Ῥωσσίας
1938	5	1	6
1954	7,1	632,8	727,9
1955	11,1	986	1102,7
1956	10,9	1096,9	1230,4

Ἡ παραγωγή βαμβακοςπόρου.

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Χώρα	1938	1957	1958	1959
Παγκόσμιος	10900	17600	18900	20300
Αἴγυπτος	723	777	852	878
Βραζιλία	860	744	751	862
Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	4491	4181	4353	5435
Ἰνδία	2230	1686	1666	1364
Κίνα	1110	3280	4200	4820
Μεξικόν	118	753	906	612
Πακιστάν	—	612	550	589

Ἡ παραγωγή βαμβακερῶν νημάτων κατὰ τὸ ἔτος 1959 χωρῶν τινῶν.
 Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Βέλγιον	97
Βουλγαρία	46
Γαλλία	282
Γιουγκοσλαβία	47
Δυτ. Γερμανία	398
Ἑλλάς	23
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς	1650
Ἰταλία	176
Πακιστάν	175
Πολωνία	146

Ἡ παραγωγή μαλλίνων νημάτων κατὰ τὸ ἔτος 1959 χωρῶν τινῶν.
 Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Γαλλία	136
Δυτ. Γερμανία	112
Ἡνωμένον Βασίλειον (Ἀγγλία)	247
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς	349
Ἰαπωνία	116
Ῥωσία	212

Ἡ παραγωγή γαιάνθρακος.
 Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκό- σμιος	Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	Ῥωσία	Ἡνωμ. Βασίλειον	Δυτ. Γερμαν.	Πολω- νία	Γαλ- λία	Ἰαπω- νία
1938	1177800	355295	114000	230636	171797	38104	46504	48684
1955	1739100	467595	328502	225569	134384	94096	56795	51732
1958	1822200	389355	353030	227217	133582	94981	57661	49674
1959	1836300	388429	365171	209483	126451	99106	57606	47258

Ἡ παραγωγή λιγνίτου.

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος	Ἑλλάς	Βουλγαρία	Τσεχοσλοβακία	Ἀνατ. Γερμανία	Δυτ. Γερμανία	Γιουγκοσλαβία	Ρωσσία
1938	244000	108	1942	16027	193462		5287	18535
1957	593600	998	11501	51016	212595	97152	16780	134968
1958	614400	1193	12351	56838	214969	93765	17778	143082
1959	618000	1609	14857	53703	214800	93711	19809	143386

Ἡ παραγωγή πετρελαίου.

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος	Ῥουμανία	Ῥωσσία	Καναδάς	Μεξικόν	Ἡν. Πολ. Ἀμερικής
1938	243200	6594	30186	873	5510	164107
1958	909700	11336	113205	22365	13548	330955
1959	910600	11438	129600	24969	13951	347929

Ἔτος	Βενεζουέλα	Ἰνδονησία	Ἰράκ	Ἰράν	Κοβέιτ	Σαουδική Ἀραβία
1938	27485	7398	4298	10359	—	67
1958	139067	16110	35670	40243	70217	50131
1959	147939	18218	41736	45013	69536	54163

Ἡ παραγωγή μετάλλων ἐκ τῶν κυριωτέρων χωρῶν.

1. Μαγγανίου (Μη).

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος	Ῥωσσία	Κογκό	Γκάνα	Μαρόκον	Ν. Ἀφρικανική Ἕνωση
1938	2400	1000	3,7	178	30	238,6
1955	5200	2300	183	313	188	259
1958	5000	2400	169	250	155	301
1959	5100	2500	193	257	185	360

2. Σιδήρου (Fe).

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκό- σμιος	Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	Ῥωσσία	Γαλλία	Σουη- δία	Ἡν. Βασί- λειον	Δυτ. Γερ- μανία	Ἑλλάς	Κανα- δάς
1938	74900	14322	—	10203	8411	3615	3360	170	887
1957	203200	50000	48917	18770	11749	4637	4270	216	11113
1958	182500	55000	51513	19320	11027	4008	4132	140	7847
1959	191400	51000	54746	19788	11188	4231	4277	—	12213

Ἡ παραγωγή χάλυβος ἀκατεργάστου.

Εἰς ἑκατομμύρια μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος	Ῥωσσία	Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	Ἡνωμ. Βασίλειον	Δυτικὴ Γερμανία	Γαλλία	Ἰαπωνία
1938	109,7	18	28,8	10,5	23	6,2	6,4
1957	292,6	51,2	102,2	22	24	14	13
1958	273,5	54,9	77,3	19,8	23	15	12
1959	304,8	59,9	84,8	20,5	26	15	17

3. Χαλκοῦ (Cu).

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος, ἐκτός Ῥωσσίας	Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	Ῥωσσία	Καναδάς	Χιλή
1938	—	506	254	259	351
1957	3090	986	423	326	486
1958	2960	888	389	313	467
1959	3180	748	550	358	546

4. Μολύβδου (Pb).

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος, ἐκτός Ῥωσσίας	Καναδάς	Μεξικόν	Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	Ἀυστραλία	Ἑλλάς
1938	1700	190	282,4	335,8	278,8	6,7
1957	2060	165	215	307	339	5,0
1958	1980	169	202	243	334	7,5
1959	1910	169	191	232	321	10

5. Ψευδαργύρου. (Zn)

Είς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Έτος	Παγκόσμιος, ἐκτὸς Ῥωσσίας	Καναδάς	Μεξικὸν	Αὐστραλία	Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς
1938	1840	239,9	172,2	223,3	468,7
1957	2850	375	243	296	482
1958	2710	386	224	267	374
1959	2710	358	264	253	386

6. Κασσιτέρου (Sn).

Είς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Έτος	Παγκόσμιος, ἐκτὸς Ῥωσσίας	Βολιβία	Μαλαισία	Ἰνδονησία	Ταϊλάνδη
1938	167600	25894	44071	30205	15058
1957	182000	28000	60000	28000	14000
1958	137000	18000	39000	24000	7850
1959	143000	24000	38000	22000	10000

7. Ἀργιλίου (Al). Βωξίτης.

Είς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Έτος	Παγκόσμιος, ἐκτὸς Ῥωσσίας	Ἡν. Πολ. Ἀμερ.	Γαλλία	Ἑλλάς
1938	3700	316	649	180
1955	18000	1440	1683	834
1956	18500	1332	1817	856
1957	16560	1700	1745	900

8. Χρωμίου (C₂O₃).

Είς ἑκατομμύρια μετρικῶν τόννων.

Έτος	Παγκόσμιος, ἐκτὸς Ῥωσσίας	Ῥοδεσία	Νότ. Ἀφρικ. Ἕνωσις	Ἑλλάς	Τουρκία
1938	440	91,1	79,4	16	106,5
1957	1680	285	295	29	446
1958	1350	270	280	26	298
1959	1360	236	300	29	206

9. Νικελίου (Ni).

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Ἔτος	Παγκόσμιος, ἐκτὸς Ῥωσσίας	Καναδᾶς	Κούβα	Νέα Καληδονία
1938	111	95,5	—	9,6
1957	324	171	20	43
1958	252	127	18	14
1959	307	159	18	33

10. Χρυσοῦ (Au).

Εἰς τόννους.

Ἔτος	Παγκόσμιος, ἐκτὸς Ῥωσσίας	Νότ. Ἀφρ. Ἑνωσις	Καναδᾶς
1938	993	378	147
1954	904	529	137
1955	932	549	142
1956	1000	624	139

11. Ἀδάμαντος.

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν καρατίων.

Ἔτος	Παγκόσμιος, ἐκτὸς Ῥωσσίας	Κογκό	Γκάνα	Νότ. Ἀφρικ. Ἑνωσις
1948	10270	5825	786	1382
1958	27930	16673	3132	2702
1959	26450	14855	3076	2838

Ἡ παραγωγή αὐτοκινήτων κατὰ τὸ ἔτος 1959 χωρῶν τινῶν.

Εἰς χιλιάδας.

A = ἐπιβατικά. B = φορτηγά.

Παγκόσμιος	A	10450	B	3070
Γαλλία	A	1085	B	198
Γερμανία Δυτική	A	1356	B	362
Ἰταλία	A	470	B	30
Ἡνωμένον Βασίλειον	A	1189	B	370
Ἡνωμένα Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς	A	5591	B	1137
Ῥωσσία	A	124	B	480
Καναδᾶς	A	200	B	42
Ἰαπωνία	A	78	B	184

Τό φράγμα τού Ύδροηλεκτρικού Σταθμού Λούρου

Αυτοκίνητα ἐν κυκλοφορίᾳ (ἐπιβατικά).

Εἰς ἑκατομύρια.

Ἔτος	Παγκό- σμιος, ἐκτὸς Ἀν. χωρῶν	Ἀφρική	Ἀμερική	Ἀσία	Ἀυστρα- λία	Εὐρώπη	Ἡνωμ. Πολιτ. Ἀμερι- κῆς
1938	35	0,5	27	0,37	0,8	6,2	25,25
1957	82	1,4	61	1,17	2,2	15,8	55,9
1958	86	1,6	63	1,3	2,36	17,9	56,9
1959	91	1,7	65,6	1,45	2,3	20	59,6

Ἐμπορικὸς στόλος.

Χιλιάδες τόνων ὀλικῆς χωρητικότητος.

Χ ὠ ρ α ι	1958	1959	1960
Παγκόσμιος	118034	124935	129770
Ἑλλάς	1611	2151	4529
Γαλλία	4338	4538	4809
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς	25590	25288	24837
Ἡνωμένοι Βασίλειον	20286	20757	21131
Ἰαπωνία	5465	6277	6931
Ἰταλία	4900	5119	5122
Νορβηγία	9385	10444	11203
Ὀλλανδία	4600	4743	4884
Σουηδία	3303	3823	3747

Ἀεροπορικαὶ συγκοινωνίαι χωρῶν τινῶν.

Ἐκατομύρια χιλιομέτρων πτήσεως.

Χ ὠ ρ α ι	1938	1957	1958	1959
Παγκόσμιος	300	2830	2920	3070
Ἡνωμ. Πολιτ. Ἀμερικῆς	122	1571	1566	1658
Ἡνωμένοι Βασίλειον	21,2	171	171	179
Γαλλία	14	102	114	122
Δυτικὴ Γερμανία	20,8	16	23	28
Ἰταλία	13,5	21	27	35
Ἑλλάς	0,375	5	6,3	8,6
Γιουγκοσλαβία	0,553	3	3,6	4,1

Ἡ ἀσύρματος ἐπικοινωνία (παραγωγή χωρῶν τινῶν).

Συσκευαὶ εἰς χιλιάδας.

Χ ῶ ρ α ι	Συσκευαὶ	1957	1958	1959
Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι	Ῥαδιόφωνα	14931	12734	15995
	Τηλεόρασις	6347	5281	5979
Καναδᾶς	Ῥαδιόφωνα	722	695	770
	Τηλεόρασις	457	420	405
Γαλλία	Ῥαδιόφωνα	1666	1583	1777
	Τηλεόρασις	340	350	510
Δυτικὴ Γερμανία	Ῥαδιόφωνα	3108	3075	3419
	Τηλεόρασις	783	1487	1800
Ἑνωμένον Βασίλειον	Ῥαδιόφωνα	1414	1402	1373
	Τηλεόρασις	535	577	529
Ῥωσσία	Ῥαδιόφωνα	3550	3902	4038
	Τηλεόρασις	709	979	1278

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον χωρῶν τινῶν.

Εἰς ἑκατομμύρια δολλαρίων.

1. Εἰσαγωγικόν.

Ἔτος	Παγκό- σμιον, ἐ- ξαιρέσει τῶν Ἀν- κρατῶν: Ῥωσσίας, Κίνας κλπ.	Καναδᾶς	Ἑνωμ. Πολιτ. Ἀμερι- κῆς	Ἑλλάς	Τουρκία	Δυτικὴ Γερμανία	Γαλλία
1938	23700	691	2180	132	119	—	1331
1957	107200	5710	13109	525	397	7499	6110
1958	100000	5205	12918	565	315	7361	5609
1959	105100	5746	15050	565	443	8478	5086
Ἔτος	Ἰταλία	Ἑλβετία	Ἑνωμ. Βασι- λειον	Ἀυστρα- λία	Ἰαπωνία	Αἴγυπτος	Φινλανδία
1938	593	366	4259	517	1070	188	183
1957	3674	1964	10960	1684	4284	547	891
1958	3216	1706	10296	1972	3033	662	729
1959	3341	1923	10806	1854	3600	616	834

2. Έξαγωγικόν.

Έτος	Παγκόσμιον, ἐξαιρέσει τῶν Ἑν. κρατῶν: Ῥωσσίας, Κίνας κλπ.	Καναδάς	Ἑνωμ. Πολιτ. Ἀμερικῆς	Ἑλλάς	Τουρκία	Δυτικὴ Γερμανία	Γαλλία
1938	21100	865	3064	90	115	—	880
1957	99800	5094	20682	220	345	8575	5065
1958	95100	5045	17732	232	247	8807	5117
1959	100600	5365	17393	204	355	9805	5614
Έτος	Ἰταλία	Ἑλβετία	Ἑνωμ. Βασιλειον	Ἀυστραλία	Ἰαπωνία	Αἴγυπτος	Φινλανδία
1938	553	302	2446	518	1109	153	180
1957	2550	1560	9266	2203	2858	493	826
1958	2577	1539	8893	1655	2877	470	775
1959	2895	1683	9325	2008	3457	443	835

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ

Τὰ σύνορα τῆς χώρας ἡμῶν.

Τὸ ἐπὶ ξηρᾶς μῆκος τῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος
ἔχει κατὰ χώρας ὡς ἑξῆς :

Πρὸς Ἀλβανίαν	257,60	χιλιόμετρα
» Γιουγκοσλαβίαν	244,60	»
» Βουλγαρίαν	497,90	»
» Τουρκίαν	215,45	»
Σύνολον	<u>1215,55</u>	»

Μῆκος τῶν ἐλληνικῶν ἀκτῶν.

Ἡπειρωτικοῦ τμήματος	2699,3	χιλιόμετρα
Πελοποννήσου	1378,7	»
Νήσων καὶ νησίδων	<u>10942,9</u>	»
Συνολικὸν μῆκος	15020,9	»

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἔτος ἀπογραφῆς	Πληθυσμὸς	Ἐπιφάνεια τετρ. χιλιομ.	Κάτοικοι κατὰ τετρ. χιλ.	Παρατηρήσεις	
1821	908765	45516	19,76	Καθ' ὑπολογισμὸν τῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας.	
1828	753400	»	15,86		
1838	752077	»	15,83		
1839	823773	»	17,34		
1840	850246	»	17,89		
1845	960236	»	20,21		
1853	1035527	»	21,79		
1861	1096810	»	23,08		
1870	1457894	50211	29,04	Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἰονίων, Θεσσαλίας, Ἄρτης.	
1889	2187208	63606	34,39		
1896	2433806	»	38,26		
1907	2631952	63211	41,64	Ἀφαίσεις μικρῶς λαοῦ εἰς ἐδάφους συνεπείᾳ τοῦ πολέμου τοῦ 1897.	
1920	5531474	150833	36,67	Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας, Ἠπείρου, Κρήτης, Νήσων Αἰγαίου, Θράκης.	
1928	6204684	129880	47,77	Μετὰ τὴν ἐκχώρησιν Ἀνατ. Θράκης, Ἰμβρου καὶ Τενέδου, κατὰ τὸ 1923, εἰς τὴν Τουρκίαν.	
1940	7344860	»	56,55	Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Δωδεκανήσου.	
1949	7482748	132562	56,40		
1951	7646402	»	57,70	Καθ' ὑπολ. τῆς Στ. Ὑπηρεσίας. » » » » » » »	
1953	7817095	»	59,00		
1954	7893412	»	59,50		
1955	7965538	»	60,10		
1956	8031013	»	60,60		
1961	8357526	»	63,00		
					Ἀπογραφή 19.3.1961.

Πληθυσμός κατά θρησκείαν.

Σύνολον	Ὁρθόδοξοι	Καθολικοί	Διαμαρτυρόμενοι	Μονοφυσίται	Ἄλλοι Χριστιανοί	Μουσουλμάνοι	Ἰσραηλίται
7632801	7472559	28430	7034	1205	4438	122565	6325

Διοικητικὴ διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος.

Νομοὶ	Ἐπαρχίαι	Δῆμοι	Κοινότητες	Συνοικισμοὶ
50	146	225	5774	10907

Αὐτοδιοικητοὶ περιφέρειαι.

Ἅγιον Ὄρος	1
------------	---

Γάμοι, γεννήσεις, θάνατοι.

Εἶδος	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Γάμοι	49664	60909	63535	66274	55233	68818	69178
Γεννήσεις	149637	143765	151892	154263	158203	155940	155359
Θάνατοι	53377	56680	55625	54781	59460	61664	58160
Πλεόνασμα γεννήσεων ἔναντι θανάτων	96260	87085	96267	99482	98743	94274	97199

Ἡ κατανομή τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος κατὰ κατηγορίας οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ κατὰ φύλον.

Ἐπογραφή 1951.

Κατηγορίαι οἰκον. δραστηριότητος	Ἄρρενες	Θήλειες	Σύνολον
Γεωργία, κτηνοτροφία, δασοπονία, θήρα καὶ ἀλιεία.	1152292	214979	1367271
Ὀρυχεῖα. (Μεταλλεία, Λατομεῖα, Ἄλυκαί).	12587	1036	13623
Βιομηχανίαι — Βιοτεχνίαι.	329589	120835	450424
Οἰκοδομίαι — Κατασκευαί.	73805	1154	74959
Ἡλεκτρισμὸς — Φωταεῖριον — Ὑπηρεσίαι Ὑδάτων καὶ Ὑγιεινῆς.	10496	716	11212
Ἐμπόριον — Τράπεζαι — Ἀσφάλεια καὶ Ὑποθέσεις Ἀκινήτων.	198625	21278	219903
Μεταφοραὶ — ἀποθηκεύσεις καὶ ἐπικοινωνίαι.	134576	3449	138025
Ὑπηρεσίαι διάφοροι.	272559	115063	387622
Μὴ δηλώσαντες ἐπάγγελμα.	144372	32070	176442

Ἡ ἄλιευτική παραγωγή.
Εἰς μετρικούς τόννους.

Ἀλιευτική παραγωγή.	Ἀξία εἰς χιλιάδας δρχ.		Ἔτος.
Γενικὸν σύνολον	80314	809207	1958
I. Θαλάσσης	69873	705037	1958
II. Ἐσωτερικῶν ὑδάτων	10441	104170	1958

Ἀλιεία.

Ἀλιευτικὰ σκάφη μηχανοκίνητα (1959).

Ἀλιευτικὰ σκάφη	Λέμβοι ἀλιευτικοί	Ἀλιεῖς καὶ λοιπὸν προσωπικόν
Ἀνοικτῆς θαλάσσης 368 Παρακτίου 930	10166	44120

Ἡ δασοκομία.

Εὐλεία εἰς κυβικά μέτρα, λοιπὰ εἰς μετρικούς τόννους.

Ἔτος	Εὐλεία οἰκοδομ.	Κανσόξυλα	Ξυλάνθρακες	Ρητίνη	Μαστίχη
1956	284307	589672	36406	26665	204
1957	258545	601165	29066	26956	157
1958	292372	130715	27128	22399	197

Ἀναδασωθείσα ἔκτασις.

Ἔτος	Στρέμματα	Φυτευθέντα δένδρα εἰς χιλιάδας
1957	60273	8579
1958	73733	11769
1959	70713	12780

Ἀριθμὸς κτηνῶν.

Εἰς χιλιάδας κεφαλῶν.

Ἔτος	Βόες	Βοῦβαλοι	Χοῖροι	Πρόβατα	Αἰγες	Ἴπποι	Ἡμίονοι	ὄνοι
1956	981	76	641	9275	4894	332	215	511
1957	1005	76	640	9195	4939	333	217	514
1958	1028	75	631	9255	5010	331	219	515

Κτηνοτροφικά προϊόντα.

Είς μετρικούς τόννους.

Κρέας.

Έτος	Σύνολον	Βόειον	Χοίρειον	Πρόβειον	Αίγειον	Γάλα	Βού- τυρον	Έριον προβ.
1956	133533	19541	24063	47581	24600	782984	9321	10604
1957	138716	21870	24300	49000	25000	694750	8729	10800
1958	144933	23880	24730	51000	26000	794500	10389	10800

**Καλλιεργουμένη έκτασις, παραγωγή και μέση απόδοσις
παραγωγής (χιλ. μ. τόνν.).**

Έκτασις είς χιλιάδας έκταρίων.

Έτος	Σίτος	Σίκα- λις	Κριθή	Βρώμη	Άραβό- σιτος	Όρνυ- ζα	Βάμβαξ	Καπνός
1938	850	67	205	137	261	2	62	93
1956	1062	53	206	147	228	11	160	118
1957	1088	47	199	147	216	14	156	122
1958	1111	43	195	143	204	17	162	112

Παραγωγή είς χιλιάδας μετρικών τόννων.

1938	768	55	197	116	255	4	44	61
1596	1245	47	229	148	238	43	154	82
1957	1720	45	243	191	257	60	191	109
1958	1786	41	266	175	225	66	187	84

Μέση απόδοσις είς χιλιόγραμμα κατά έκτάριον.

1938	903	815	960	843	976	2020	715	658
1956	1172	887	1112	1000	1046	3799	964	699
1957	1581	957	1211	1299	1190	4286	1224	893
1958	1607	953	1364	1223	1102	3928	1154	750

Καλλιεργουμένη Έκταση.

Παραγωγή και μέση απόδοσις παραγωγής.

Έτος	Γεώμηλα	Φασό- ολοι	Κάμμοι	Έρρέβινθοι	Φακή	Πε- πονο- ειδή	Νωπά λαχανικά	
							Τομάτα	Λοιπά
1938	21	13	22	19	10	25	12	29
1956	40	28	27	21	19	31	22	54
1957	32	28	26	23	17	30	24	56
1958	39	25	24	22	15	29	25	55

Παραγωγή εις χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

1938	148	17	19	10	5	203	109	210
1956	456	46	25	15	13	407	369	589
1957	507	41	22	17	13	423	435	654
1958	469	43	24	17	10	411	456	624

Μέση απόδοσις εις χιλιόγραμμα κατά ἑκτάριον.

1938	6930	651	868	542	519	8060	9491	7241
1956	11343	1105	901	712	709	13231	16902	10862
1957	12071	964	846	739	765	14100	18125	12036
1958	12025	1011	1000	772	666	14172	18240	11345

Παραγωγή εις χιλιάδας μετρικῶν τόννων.

Έτος	Σταφίς Κοριν- θιακή	Σταφίς Σουλτα- νίνα	Έπιτρα- πέζιοι σταφυλαί	Γλεύκος	Έλαιαι	Έλαιό- λαδον	Έσπεριδο- ειδή
1938	158	29	79	373	36	125	55
1956	91	41	118	433	53	162	209
1957	86	58	128	436	38	178	240
1958	85	40	113	349	40	100	276

Καλλιεργηθείσα έκτασις και παραγωγή συσπόρου βάμβακος.

Είς μετρικούς τόννους.

Έτος	Στρέμματα	Παραγωγή
1938	747269	48700
1956	1600500	154300
1957	1559550	191500
1958	1627270	187500

Χορηγηθέντα υπό της Αγροτικής Τραπέζης δάνεια εις γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, δασοκομίαν, άλιείαν, μελισσοκομίαν κλπ.

Είς χιλιάδας δραχμῶν τρεχούσης αξίας.

Δάνεια	1938	1957	1958	1959
Δάνεια βραχείας προθεσμίας.	3141454	4441505	4794014	4382675
Δάνεια μέσης και μακράς προθεσμίας.	416381	520526	742283	1012776

Λειτουργούντες γεωργικοί και άλιευτικοί συνεταιρισμοί και μέλη αυτών.

Συνεταιρισμοί και μέλη	1956	1957	1958
Συνεταιρισμοί γεωργικοί	6836	7127	7127
Μέλη αυτών	691948	717598	717598
Συνεταιρισμοί άλιευτικοί	100	110	110
Μέλη αυτών	3211	3307	3593

Παραγωγή λατομικών προϊόντων.

Είδος	Μονάς μετρήσεως	1938	1956	1957	1958
Θηραϊκή γῆ	μετρικοί τόνοι	149729	85000	79500	85664
Κίσηρις	M3	50300	70000	55558	45009
Μάρμαρα	M3	934	3000	3338	5357
Γύψος	μετρικοί τόνοι	16609	15000	15000	21900
Καολίνης	»	216	20000	5270	17000
Χαλαζίας	»	2150	—	—	—

Παραγωγή ἄλατος.

Συνολική παραγωγή και εξαγωγή ἄλατος εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.

Εἰς μετρικούς τόνους.

Ἔτος	Παραχθεῖσα	Ἐξαχθεῖσα
1938	95797	20060
1956	93227	11756
1957	89700	—
1958	96440	—

Παραγωγή τῶν κυριωτέρων ὀρυκτῶν τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς χιλιάδας μετρικῶν τόνων.

Ὄρυκτὰ	1938	1957	1958	1959
Σιδηροπυρίτης	202	187	80	36
Βωξίτης	139	781	836	855
Χρωμίτης	36	45	30	21
Μετάλλευμα σιδήρου	308	411	271	162
Μετάλλευμα μαγγανίου	3	17	23	30
Βαρυτίνη	32	48	99	112
Πεφρυγμένη μαγνησία	31	30	28	30
Σμῦρις	7	8	6	3
Μαγνησίτης (λευκόλιθος)	47	17	23	16
Κίσηρις (ἐλαφρόλιθος)	9	39	42	21

Ἡ παραγωγή τροφίμων, ποτῶν καὶ καπνοῦ.
Εἰς μετρικοὺς τόννους.

Ἔτος	Ἀλευρα	Μαργαρίνη	Ἄλας	Ζῆθος	Οἶνόπνευμα (πόσιμον)	Σιγαρέττα
1956	1280000	12030	93000	31630	7131	10508
1957	1310000	12055	90000	34940	7262	10876
1958	1395000	12350	96000	38378	7300	11413

Παραγωγή κλωστοῦφαντουργικῶν προϊόντων.

Ἔτος	Νήματα (Εἰς μετρικοὺς τόννους).			Ύφασματα (Εἰς χιλιάδας μέτρων).		
	Βάμβακος	Ἐρίον	Τεχνητῆς μετάξης	Βάμβακος	Ἐρίον	Τεχνητῆς μετάξης
1956	23700	4130	980	104800	7252	1723
1957	27000	4710	1280	119400	7720	2250
1958	28000	4780	1105	123800	7840	1945

Παραγωγή οἰκοδομικῶν ὑλικῶν καὶ χάρτου.

Ἔτος	Τσιμέντα χιλ.μετ.τόνν.	Πλίνθοι Εἰς ἑκατ.	Κέραμοι μονάδων	Χάρτης Εἰς μετρικοὺς τόννους	Χαρτόνι
1956	1246	648	150	41100	14162
1957	1226	720	166	56900	17690
1958	1361	758	157	53400	19227

Οἰκοδόμησις κατοικιῶν ἐν γένει (ἰδιωτικῶν).

Ἔτος	Κατοικίαι	Ὅγκος εἰς χιλ. κυβ. μέτρ.	Ἀξία εἰς ἑκατ. δρχ.
1957	57173	10627	2429
1958	72240	13539	3080
1959	70851	13737	3193

Παραγωγή φωσφορικών λιπασμάτων.

Είς μετρικούς τόννους.

Έτος	Άραιά (0-16-0)	Πυκνά (0-48/42-0)	Φωσφορ. Αμμωνία (16-28-0)
1956	140709	14107	14358
1957	196552	—	49690
1958	214188	—	71497

Δείκται βιομηχανικής παραγωγής.

Έάν παραστήσωμεν την βιομηχανικήν παραγωγήν του έτους 1939 διά του αριθμού 100, ή από του 1947 βιομηχανική παραγωγή έχει ως κάτωθι :

1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
67	73	88	110	125	124	141	172	183	188	205

Σιδηρόδρομοι.

Μήκος σιδηροδρομικών γραμμών εις χιλιόμετρα.

Σιδηρόδρομος	1957	1958	1959
Σ.Ε.Κ.	1492	1492	1489
Θεσσαλικοί	230	230	230
Ήλεκτρικός Ἀθηνῶν — Πειραιῶς	12	12	23
Σ. Π. Α. Π.	841	841	758
Βορειοδυτικοί	62	62	62

Τροχαίον δλικόν.

Τροχαίον δλικόν	1957	1958	1959
Ἀτμάμαξαι, αὐτοκινητάμαξαι καὶ ρυμολκούμενα	328	360	381
Ἀμαξαι ἐπιβατῶν (μηχαναί)	267	274	280
Ἐπιβατικά καὶ φορτηγαὶ ἀμαξαι	6703	7233	7261

Μεταφερθέντες επιβάται.

1938	1956	1957	1958
10212000	13225000	12225000	11459000

Όδοι εν χρήσει.

Μήκος εις χιλιόμετρα.

Μήκος οδών	1938	1956	1958
Μήκος οδών άνευ ασφαλτ. τάπητος	15760	33275	32265
Μήκος οδών μετ' ασφαλτικού τάπητος	250	4195	4927

Αυτοκίνητα εν κυκλοφορία.

Αύτ.	Επιβατικά			Φορτηγά			Λεωφορεία		
Έτος	1939	1956	1958	1939	1956	1958	1939	1956	1958
Αριθ.	8700	24713	36363	6000	22329	25799	2600	5733	5067

Δύναμις εμπορικής ναυτιλίας.

Πλοία	1938	1957	1958	1961	1966
Αριθμός πλοίων	607	549	616	1000	1497
Χωρητικότητα εις τόννους πλοίων (κόρους) εις χιλιάδας	1874	1563	1905	5106	7163

Πολιτική Ύεροπορία (έσωτερικού).

Έτος	Διανυθέντα χλμ. εις χιλιάδας	Μεταφερθέντες επιβάται
1957	3106	207649
1958	3528	259713
1959	4343	296666

Ταχυδρομική κίνησης.

Μεταφερθεῖσαι ἐπιστολαί, δελτάρια, ἔντυπα καὶ δείγματα ἐμπορευμάτων. Εἰς χιλιάδας.

Ἐσωτερικοῦ.

Ἔτος	1938	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Ποσὸν	78368	154321	146612	126808	144500	152950	159500

Ἐξωτερικοῦ.

Ἔτος	1938	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Ποσὸν	13168	17249	19916	18025	22000	38200	39723

Εἰσπράξεις ἐκ ταχυδρομικῶν ἐνσήμων ἐν γένει.

Εἰς χιλιάδας δραχμῶν.

Ἔτος	1938	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Ποσὸν	208350	113890	148380	169596	199255	248920	267200

Τηλεπικοινωνίαι.

Εἶδος	1938	1954	1955	1956	1957
Μῆκος ὑπεραστικῶν γραμμῶν εἰς χιλιόμετρα	24130	18878	21750	24040	25240
Μῆκος ὑπεραστικῶν τηλεφωνικῶν κυκλωμάτων εἰς χιλμ.	33758	77851	89955	94566	193824
Τηλέφωνα ἐν χρῆσει (ἀριθμ.)	47776	109700	121644	136835	153773
Τηλεγραφήματα ἐσωτερικοῦ (χιλιάδες)	4784	4965	5053	5122	4814
Τηλεγραφήματα ἐξωτερικοῦ (χιλιάδες)	704	1025	1101	1184	1285
Ἀριθμὸς ραδιοτηλεγραφικῶν συνδέσεων μεταξύ σταθερῶν σημείων	13	50	71	63	62
Ῥαδιοτηλεγραφήματα (εἰς χιλιάδας). Ἐσωτερικοῦ	14	62	76	94	88
Ἐξωτερικοῦ	4	16	21	27	54

'Η κίνησης τῶν Ταχυδρομικῶν Ταμιευτηρίων.

Εἰς χιλιάδας δραχμῶν.

Ἔτος	Καταθέσεις	Χορήγησις δανείων
1957	856000	81150
1958	1166379	214346
1959	1582256	236147

Τὸ ἔμπόριον τῆς Ἑλλάδος.

<i>Χ ὤ ρ α ι</i>	Εἰσαγωγαί. Ἑκατοστὰ ἐπὶ τοῦ συνόλου				Ἐξαγωγαί. Ἑκατοστὰ ἐπὶ τοῦ συνόλου			
	1938	1954	1955	1956	1938	1954	1955	1956
Αἴγυπτος	1,6	0,4	0,3	0,9	2,2	2,4	2,3	1,4
Αὐστρία	1,5	3,6	2,3	2,9	1,7	3,1	3,0	3,6
Βέλγιον	1,0	5,0	4,0	3,3	1,2	0,6	1,1	1,1
Βραζιλία	1,0	1,9	1,5	1,2	0,2	4,7	0,3	2,3
Γαλλία	1,6	6,6	6,2	5,2	2,9	7,3	8,8	13,4
Γερμανία Ἀνατολική	28,9	0,6	0,4	0,5	38,4	2,2	1,2	1,4
Γερμανία Δυτική		16,2	16,8	16,0		24,4	25,0	19,9
Γιουγκοσλαβία	3	1,7	1,4	2,0	2,2	1,5	3,1	2,9
ΕΣΣΔ (Ῥωσσία)	2,4	0,4	0,5	1,0	0,3	2,4	1,2	3,6
Ἡνωμένον Βασίλειον	13,1	11,1	11,1	14,4	8,3	12,7	9,9	9,4
Ἡν. Πολ. Ἀμερικῆς	7,3	13,9	18,3	16,9	17,0	10,0	12,9	11,9
Ἰταλία	3,4	15,5	11,5	9,1	5,2	12,8	14,7	11,1
Ὁλλανδία	2,1	3,3	3,1	2,5	2,2	2,5	3,1	2,5
Σουηδία	1,2	4,1	3,7	3,3	0,5	0,9	0,8	0,8
Τουρκία	1,8	0,7	0,6	0,8	0,7	0,8	0,7	0,4
Τσεχοσλοβακία	1,6	0,5	0,6	1,1	3,0	0,9	0,9	2,0
Φινλανδία	0,7	0,9	1,1	1,4	1,2	2,1	1,7	2,0

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον.
Εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Ἔτος	Εἰσαγωγαὶ	Ἐξαγωγαὶ	Ἐμπορ. ἰσοζύγιον
1938	14759	10149	— 4610
1954	9901	4556	— 5345
1955	11464	5484	— 5980
1956	13911	5698	— 8213
1957	15748	6585	— 9163
1958	16946	6953	— 9933
1959	17009	6127	— 10882

Τὸ ἐμπόριον κατὰ κατηγορίας ἐμπορευμάτων, συμφώνως
πρὸς τὴν τυποποιημένην ταξινόμησιν τοῦ Διεθνoῦς
Ἐμπορίου (Τ.Τ.Δ.Ε.) 1959.
Εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Κατηγορίαι	Εἰσαγωγαὶ	Ἐξαγωγαὶ	Ἰσοζύγιον
0. Τρόφιμα	2300	1850	— 450
1. Ποτὰ καὶ καπνὸς	9,7	2124	+ 2114
2. Πρῶται ὕλαι μὴ ἐδώδιμοι, πλὴν καυσίμων	1517	1648	+ 131
3. Ὅρυκτὰ καύσιμα (πετρελαιοειδῆ)	1550	2	— 1548
4. Ζωϊκὰ καὶ φυτικὰ ἔλαια καὶ λίπη	19	68	+ 50
5. Χημικὰ προϊόντα	1519	176	— 1343
6. Βιομηχανοποιημένα εἶδη	3266	178	— 3088
7. Μηχανήματα καὶ μεταφορικὰ μέσα	6344	29	— 6314
8. Διάφορα βιομηχανοποιημένα εἶδη	478	46	— 432
9. Διάφοροι συναλλαγαι καὶ ἐμπορεύματα	5	4	— 1

Άδελφοί πόροι.

Είς εκατομμύρια δραχμῶν.

Έτος	Σύνολον	Ναυτιλιακά ἐμβάσματα	Μεταναστευτικά ἐμβάσματα	Ταξιδιωτικὸν κλπ. συνάλλαγμα
1954	3720	840	1490	750
1955	5400	1020	1530	900
1956	6390	1400	1800	930
1957	8310	1950	1260	1260
1958	6540	1800	2200	1100
1959	7110	1800	2600	1260

**Κίνησις εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν τοῦ Κράτους κατὰ τὸ
οἰκονομικὸν ἔτος 1959.**

Εἰς εκατομμύρια δραχμῶν.

	Εἰσπράξεις	Πληρωμαὶ
Τρέχων προϋπολογισμὸς	17160	17257

**Τὰ σπουδαιότερα κονδύλια τῶν κρατικῶν πληρωμῶν
διὰ τὸ ἔτος 1959.**

Εἰς εκατομμύρια δραχμῶν.

1. Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν	4141
2. Δημοσία Ἀσφάλεια — Διοίκησις	1514
3. Συγκοινωνίαι — Δημοσία ἔργα	612
4. Ὑπουργεῖον Παιδείας	1324
5. Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας	905
6. Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης	3727
7. Ὑπουργεῖον Γεωργίας	428

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίς
‘Ο ‘Ανθρωπος	5
A. ‘Επισκόπησις τῶν ἀνθρωπογεωγραφικῶν στοιχείων τῆς γῆς.	
1. ‘Ο προϊστορικὸς ἄνθρωπος καὶ ἡ πρωτογενὴς ζωὴ	9
2. Αἱ ἡλικίαι τῆς ἀνθρωπότητος	11
3. ‘Η γῆ ὡς κατοικία τοῦ ἀνθρώπου	16
4. ‘Ο ζωτικὸς χῶρος	17
5. ‘Η γεωγραφικὴ διασπορὰ τῶν ἀνθρώπων	19
6. ‘Ο πληθυσμὸς τῆς γῆς	23
7. Αἱ φυλαὶ	26
8. ‘Η μετανάστευσις	29
9. Ζῶναι τῆς γῆς πυκνῶς καὶ ἀραιῶς κατακνημένα	30
10. Αἰτίαι συγκεντρώσεως πληθυσμοῦ	34
B. ‘Ο Πολιτισμὸς.	
1. Τὰ στοιχεῖα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ καὶ οἱ συντελεσταὶ ἐκάστου τούτων	36
2. Γεωγραφικὴ κατανομὴ τῶν θρησκευμάτων, γλωσσῶν καὶ πολιτευμάτων. Αἱ θρησκείαι. Αἱ γλῶσσαι. Τὰ πολιτεύματα	41
3. ‘Αρχαῖαι κοιτίδες τοῦ πολιτισμοῦ. ‘Η Μεσοποταμία. ‘Η Αἴγυπτος. Αἱ ‘Ινδίαι. ‘Η Κίνα. ‘Η ‘Ελλάς	46
4. ‘Η πεπολιτισμένη ζωὴ	51
5. Τὰ σημερινὰ κέντρα τοῦ πολιτισμοῦ	52
6. Τὰ κέντρα τῆς καλλιέργειας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. ‘Ο ‘Οργανισμὸς τῶν ‘Ηνωμένων ‘Εθνῶν	53
7. Πίναξ ἐμφαινῶν τὰ μέλη - Κράτη τοῦ Ο.Η.Ε.	54
8. Πίναξ Πολιτιστικῶν ‘Οργανώσεων τοῦ Ο.Η.Ε.	57
Γ. ‘Η Οἰκονομικὴ ζωὴ.	
1. ‘Η θαλασσία οἰκονομία	62
2. ‘Η δασικὴ οἰκονομία	66
3. ‘Η κτηνοτροφία	68

4. 'Η γεωργική οικονομία. 'Ο σίτος. Τά άλλα δημητριακά. Τά γεώμηλα. 'Ο καπνός. Αί φυτεΐαι. Τό σακχαροκάλαμον. Τό κακάον. 'Ο καφές. Τό τέιον. Τά φυτικά έλαια. 'Ο οίνος. Τό έλαστικόν κόμμι. 'Ο βάμβαξ.	70
5. 'Η μεταλλευτική οικονομία ή μεταλλεία. 'Ο γαιάνθραξ. Τό πετρέλαιον. Τά μέταλλα. Τά πολύτιμα μέταλλα και οι πολύτιμοι λίθοι.	83
6. 'Η βιομηχανία. 'Η ενέργεια. 'Η βαρεία βιομηχανία. 'Η ύφαντουργία	88
7. 'Η συγκοινωνία. Μέσα έπικοινωνίας. Αί μεταφοραί γενικώς.	92
Αί μεγάλοι όδοί τής παγκοσμίου συγκοινωνίας. Σιδηροδρομικάί, όδι- καί, ποτάμια, θαλάσσια, έναέριοι, πνευματική έπικοινωνία.	95
8. Τό έμπόριον	100

Τά μεγαλύτερα κέντρα τής γεωργικής, κτηνοτροφικής, όρυκτω- ρυχικής και βιομηχανικής παραγωγής	102
--	-----

1) Αί 'Ηνωμένα Πολιτεΐαι τής 'Αμερικής. 2) 'Ο Καναδάς. 3) 'Η Νότιος 'Αμερική. 4) 'Η Ρωσία. 5) Αί 'Ινδία. 6) 'Η Κίνα. 7) 'Η 'Ιαπωνία. 8) 'Η Αύστραλία. 9) 'Η Μεγάλη Βρετανία. 10) 'Η Γερμα- νία. 11) 'Η Γαλλία	
'Η Εύρωπαϊκή Κοινή 'Αγορά (Ε.Κ.Α.)	118
Πίναξ έμφαινών τά μεγαλύτερα όρυκτωρυχικά κέντρα κατ' είδος όρυκτου	120

Α. 'Επισκόπησις τής 'Ελλάδος.

1. 'Η γεωγραφική θέσις τής χώρας ήμών	121
2. 'Ο πληθυσμός. 3. 'Η έθνογραφική σύστασις του πληθυσμού. 4. 'Η ά- στυφιλία. 5. Τό δημογραφικόν πρόβλημα τής 'Ελλάδος. 6. 'Η γεωγραφία του έλληνικού χωρίου. 7. Τά τοπωνύμια. 8. 'Η περιγητική κίνησις (κ. τουρισμός). 9. 'Ο έξω 'Ελληνισμός και ή μετανάστευσις. 10. 'Ο πνευ- ματικός πολιτισμός. 'Η θρησκεία, ή παιδεία, ή έπιστήμη, ή τέχνη, ή κοινωνική πρόνοια, ή πολιτεία.	

'Η οικονομική ζωή	136
-----------------------------	-----

Οί διάφοροι κλάδοι τής οικονομίας : 1. 'Η άλιεία. 2. 'Η δασοκομία. 3. 'Η κτηνοτροφία. 4. 'Η γεωργία. 5. 'Η μεταλλευτική. 6. 'Η ήλεκ- τρική ενέργεια. 7. 'Η βιομηχανία. 8. Αί μεταφοραί και έπικοινωνία. 9. Τό έμπόριον. 10. Οί άδηλοι πόροι	
Στατιστικά έκ τής διεθνούς οικονομικής ζωής	147
Στατιστικά έλληνικά	164

Πίναξ συναφῶν πρὸς τὸ βιβλίον ἔργων.

Μιχ. Τσέλιου,	Παγκόσμιος γεωγραφία. Φυσική — πολιτική — οικονομική. Ἀθήναι.
Μιχ. Τσέλιου,	Γεωγραφία Βαλκανικῆς. Ἀθήναι.
Α. Εἰσταθίου,	Παγκόσμιος γεωγραφία. Μαθηματική — οικονομική — πολιτική — συγκριτική. Ἀθήναι
Φέλιξ Διτζώρτζη,	Παγκόσμιος Γεωγραφία. Φυσική — πολιτική — οικονομική. Ἀθήναι.
Α. Δεληγιαννίδου,	Περίληψεις Παγκοσμίου Γεωγραφίας. Θεσσαλονίκη.
Π. Δημητράκου,	Παγκόσμιος γεωγραφία. Ἀθήναι.
Γ. Μυλωνᾶ,	Ἡ νεολιθική ἐποχή ἐν Ἑλλάδι. Ἀθήναι.
Σπ. Μαρινάτου,	Ὁ ἀρχαῖος Κρητικὸς πολιτισμὸς. Ἀθήναι.
Διον. Α. Ζακυθνοῦ,	Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀθήναι.

Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων.

Α. Κουρτίδου,	Τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἀνθρωπότητος.
Γ. Σωτηριάδου,	Χῶραι καὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης.

Handwritten scribbles consisting of vertical lines and numbers, including '10', '1', and '2'.

Handwritten scribbles consisting of vertical lines and numbers, including '12', '1', and '2'.

Handwritten scribbles consisting of vertical lines and numbers, including '1' and '2'.

Handwritten scribbles consisting of vertical lines and numbers, including '1' and '2'.

Handwritten scribbles consisting of vertical lines and numbers, including '1' and '2'.

024000025393

ΕΚΔΟΣΙΣ Δ' 1968 (XI) - ΑΝΤ. 50.000 - ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ 1781 / 16-9-68 — 1784 / 9-10-68
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ Ι. ΔΙΚΑΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Ι. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Ο. Ε.

